

ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน: ศึกษาในกรณีผิดสัญญา

นางสาวณาดา รัตนารักขา

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DAMAGES FOR NON-PECUNIARY LOSS : A CASE STUDY ON BREACH OF CONTRACT

Miss Yada Rattanaarakkha

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

: ศึกษาในกรณีผิดสัญญา

โดย

นางสาวญาดา รัตนอารักขา

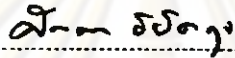
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ ไสตติพันธ์

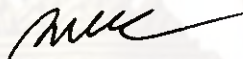
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

คณบดีคณะนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

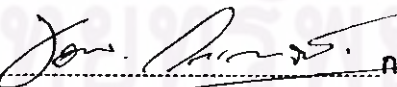
ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ คัมภีร์ แก้วเจริญ)

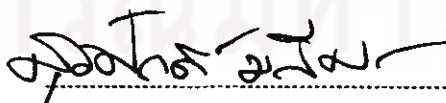
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ ไสตติพันธ์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชยันติ ไกรกาญจน์)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี)

ญาตา รัตนอารักขา : ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน: ศึกษาในกรณีผิดสัญญา (DAMAGES FOR NON-PECUNIARY LOSS: A CASE STUDY ON BREACH OF CONTRACT) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:รศ. ดร.ศนันท์ภรณ์ โสคติพันธ์, 206 หน้า.

เนื่องจากมาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าความเสียหายที่อาจได้รับการชดเชยจากการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ ได้แก่ ความเสียหาย เช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้หรือความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ซึ่งยังไม่ชัดเจนว่าหมายรวมถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่าศาลไทยได้มีการปรับใช้หลักเกณฑ์ มาตรา 222 ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นกันเพียงแต่ขอบเขตการปรับใช้หลักเกณฑ์ค่อนข้างจำกัดมาก กล่าวคือ ศาลไทยกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวให้เฉพาะในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายหรือกรณีที่มีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย แต่ในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นเดียวกับประเทศไทย คือ (1) ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง และ (2) ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ ทั้งสามประเทศดังกล่าวได้ปรับใช้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในขอบเขตที่กว้างมากกว่าศาลไทยโดยกำหนดค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายใด ๆ หรือผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายก็ตาม อาทิเช่น กรณีผิดสัญญาซื้อทัวร์ไปท่องเที่ยวโดยจำเลยไม่ได้ให้บริการตามที่ตกลงไว้ในสาระสำคัญของ การบริการยอมทำให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินรูปแบบหนึ่งอย่างแน่นอนซึ่งย่อมเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและไม่ไกลกว่าเหตุ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรให้มีการเพิ่มเติม มาตรา 222 วรรคสาม ว่า "ความเสียหายดังกล่าวในสองวรรคก่อนนั้น หมายความว่ารวมถึง ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่มีความเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้แน่นอนหรือกรณีที่การไม่ชำระหนี้ดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นพิเศษขึ้น โดยจะพึงใช้เพียงใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์แห่งการไม่ชำระหนี้และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น" เพื่อให้ศาลไทยได้ปรับใช้หลักเกณฑ์เรื่องนี้ได้อย่างไม่ลักลั่นกัน เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้แก่ศาลว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวอยู่ภายใต้กฎหมายและเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิของตนอย่างชัดเจน

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ปีการศึกษา.....2552.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

49 862353 34 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : DAMAGES / NON-PECUNIARY LOSS / BREACH OF CONTRACT

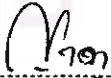
YADA RATTANAARAKKHA: DAMAGES FOR NON-PECUNIARY LOSS: A CASE STUDY ON BREACH OF CONTRACT. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. SANUNKORN SOTTHIBANDHU., DR.JUR, 206 pp.

Since criteria in determining damages on breach of contract according to the 222nd article of the Civil and Commercial Code legislates widely that damages which could be indemnified due to default of a debtor are damages, which generally arise from nonpayment or an extraordinary behavior which the debtor anticipated or should had anticipated. It is unclear whether the damages include non-pecuniary loss. However, referring to the research, writer finds that Thai courts apply criteria of the 222nd article in determining damages for non-pecuniary loss, but the scope of application is very restricted. In other words, Thai Courts determine aforesaid damages only in case of physical damage or effect towards physical health. Nevertheless, Britain, USA and France have criteria in deciding damages for non-pecuniary loss as Thailand e.g. (1) non-pecuniary loss must really exist (2) the non-pecuniary loss must be non-remote damage. The three countries apply the criteria broader than the Thai courts by determining damages for creditors though there is neither physical loss nor an effect to physical health. For instance, in case breach of travelling contract, which the defendant did not render substantial part of services, certainly caused a kind of mental damage which the non-pecuniary loss really exists and non-remote.

Hence, writer propose to add the 3rd space of the 222nd article that "Aforementioned damages in previous two paragraphs include non-pecuniary loss in case there is a physical or hygiene damage, which may cause the non-pecuniary loss certainly, or the default may cause special non-pecuniary loss. How much to indemnify relies on appropriate judge of the courts to the conduct of the breach and happening damage." This aims to let Thai courts evenly apply this principle nationwide, increase the courts' confidence that this criteria is under the law and let people acknowledge their right clearly.

Field of Study : LAWS..... Student's Signature

Academic Year : 2009..... Advisor's Signature

S. Sotthibandhu

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความสะดวกมาอย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์ ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้สละเวลาในการให้คำปรึกษา ตรวจสอบร่างวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่งในความเป็นอาจารย์ที่น่ารักและใจดีกับผู้เขียนอย่างยิ่งมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์มา ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษคัมภีร์ แก้วเจริญ ประธานกรรมการ ผศ. ชัยนติ ไกรกาญจน์ และ ผศ.ดร. สุรศักดิ์ มณีศรี ที่อาจารย์ทั้งหลายกรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำปรึกษา ตรวจสอบร่างวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณแม่บัวศรี คุณพ่อวิระชาติ คุณธรรมรัช รัตนอารักขา น้องชายของผู้เขียน และเหล่าเครือญาติครอบครัวของผู้เขียนทั้งพี่ ป้า น้า อา น้องๆ และหลานๆ ของผู้เขียนในตระกูลทองเพชรและรัตนอารักขาทั้งหลาย ที่ได้ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และเอาใจใส่ต่อผู้เขียนในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์เสมอมา จนทำให้การศึกษาของผู้เขียนและวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ ผู้เขียนยังขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่น่ารักของผู้เขียนทั้งหลาย ทั้งเพื่อนที่โรงเรียนสุราษฎร์ธานี เพื่อนที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เพื่อนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเพื่อนๆ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนเพื่อนสนิทคนอื่นๆ ของผู้เขียนที่ได้ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือทุกอย่างหากผู้เขียนต้องการเสมอมา

ทั้งนี้ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบให้เป็นกตเวทิตาแต่ คุณพ่อ คุณแม่ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียนทั้งในและนอกตำรา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาของการศึกษาวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษาวิจัย.....	3
1.4 ทฤษฎีและสมมติฐานในการศึกษาวิจัย.....	3
1.4.1 ทฤษฎี.....	4
1.4.2 สมมติฐานในการศึกษาวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา.....	5
2.1 ความนำ.....	5
2.2 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายลักษณะสัญญาในปัจจุบัน.....	7
2.3 ความหมาย ประเภท และลักษณะของความเสียหายและค่าเสียหาย ในกรณีผิดสัญญา.....	9
2.3.1 ความหมายของความเสียหาย ค่าเสียหาย และค่าสินไหมทดแทนใน กรณีผิดสัญญา.....	9
2.3.2 ประเภทของความเสียหาย.....	11
2.3.2.1 ความเสียหายในกรณีละเมิด.....	11
2.3.2.2 ความเสียหายในกรณีผิดสัญญา.....	12
2.3.3 ประเภทของค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา.....	13
2.3.3.1 ประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์.....	13
2.3.3.2 ประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์.....	18
1. ประเทศไทย.....	18
2. ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	19
2.4 วัตถุประสงค์ของการชดใช้ค่าเสียหาย.....	22
2.4.1 ในกรณีผิดสัญญา.....	22
2.4.2 ในกรณีละเมิด.....	22

2.5 หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา.....	23
2.5.1 มีการไม่ชำระหนี้เกิดขึ้น.....	23
2.5.1.1 กรณีไม่ชำระหนี้เลย.....	23
2.5.1.2 กรณีชำระหนี้แต่ไม่ถูกต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้.....	24
2.5.1.3 กรณีลูกหนี้ผิดนัด.....	25
2.5.2 การไม่ชำระหนี้จำเป็นต้องเกิดแต่พฤติการณ์อันจะโทษลูกหนี้ได้.....	25
2.5.3 เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายที่แน่นอน.....	26
2.5.4 ความเสียหายที่ได้รับการชดเชยต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายยอมรับ.....	28
2.5.4.1 ความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้.....	28
2.5.4.2 ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ.....	30
2.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยเพื่อกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา.....	30
2.6.1 หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ.....	31
2.6.2 ทฤษฎีเหตุเหมาะสม.....	33
2.6.3 ทฤษฎีวัตถุที่ประสงค์แห่งสัญญา.....	34
2.7 การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาตามมาตรา 222.....	36
2.7.1 ที่มาของมาตรา 222.....	36
2.7.2 ความมุ่งหมายของมาตรา 222.....	38
2.7.3 การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา.....	38
2.7.3.1 ค่าเสียหายปกติ.....	38
2.7.3.2 ค่าเสียหายพิเศษ.....	41
บทที่ 3 การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา	
   ในประเทศไทย.....	45
3.1 ความหมายของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน.....	45
3.2 ลักษณะของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่อาจเกิดขึ้นในกรณีผิดสัญญา.....	46
3.2.1 กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกาย.....	49
3.2.1.1 กรณีที่ความเสียหายต่อร่างกายเกิดจากทั้งการกระทำผิดสัญญาและละเมิด.....	49
3.2.1.2 กรณีที่ความเสียหายต่อร่างกายเกิดจากการกระทำผิดสัญญาเท่านั้น.....	50

3.2.2 กรณีที่เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย	51
3.3 วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา.....	52
3.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในประเทศไทย.....	53
3.4.1 กฎหมายลักษณะหนี้ มาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	53
3.4.1.1 ความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบเกิดจากบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ มาตรา 215.....	56
3.4.1.2 ความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบเกิดจากบทบัญญัติพิเศษในเรื่องสัญญารับขนคนโดยสาร มาตรา 634.....	62
3.4.2 กฎหมายลักษณะละเมิด	66
3.4.2.1 มาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	66
3.4.2.2 มาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	67
3.4.3 กฎหมายลักษณะครอบครัว มาตรา 1440 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์..	71
3.4.4 พระราชบัญญัติความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....	72
3.4.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	79
3.5 เปรียบเทียบค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญากับค่าเสียหายประเภทอื่น.....	80
3.5.1 ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินกับเบี้ยปรับในกฎหมายไทย...	80
3.5.2 ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ...	81
บทที่ 4 การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาในต่างประเทศ.....	84
4.1 ประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์.....	84
4.1.1 ประเทศอังกฤษ.....	89
4.1.1.1 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง.....	89
4.1.1.2 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ.....	91
4.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	107
4.1.2.1 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง.....	109
4.1.2.2 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ.....	110

4.1.3	สรุปหลักเกณฑ์ในการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ในกรณีผิดสัญญาของระบบคอมพิวเตอร์.....	124
4.2	ประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์: ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	127
4.2.1	ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง.....	129
4.2.2	ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ.....	130
บทที่ 5	วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณากำหนดค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาระหว่างประเทศไทย กับต่างประเทศ	134
5.1	วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้พิจารณาเพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาระหว่างประเทศไทยกับ ต่างประเทศ.....	134
5.1.1	กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง.....	135
5.1.2	กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ... ..	140
5.2	วิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ในกรณีที่มี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น.....	144
5.3	วิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้โดยปราศจาก ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่.....	147
5.4	วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน.....	153
5.5	วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ ไม่เป็นตัวเงิน.....	158
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	171
6.1	บทสรุป.....	171
6.2	ข้อเสนอแนะ.....	176
	รายการอ้างอิง.....	185
	ภาคผนวก.....	193
	ภาคผนวก ก คำพิพากษาศาลฎีกาคดีที่ 655/2499.....	194
	ภาคผนวก ข คำพิพากษาศาลฎีกาคดีที่ 431/2509.....	197
	ภาคผนวก ค ภาคผนวก ค ตัวอย่างสัญญาที่เจ้าหน้าที่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา.....	202
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	206

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาของการศึกษาวิจัย

ในการก่อสัญญาใด ๆ สิ่งแรกที่เจ้าหนี้มุ่งหวังที่จะได้รับ คือ สิ่งที่ตรงกับวัตถุประสงค์ ในการ มาทำสัญญาและข้อตกลงในสัญญานั้น ดังนั้น หน้าที่หลักของลูกหนี้ คือ การชำระหนี้ให้ถูกต้องตาม สัญญา คือ ตรงตามข้อตกลงในสัญญา ครบถ้วน ไม่ล่าช้า และปฏิบัติการชำระหนี้ ด้วยความเอาใจ ใส่และระมัดระวัง อย่างไรก็ตาม ย่อมเป็นธรรมดาที่การปฏิบัติการชำระหนี้ อาจไม่ได้เป็นไปตาม สัญญาเสมอไป กล่าวคือ อาจมีการผิดสัญญาหรือมีการชำระหนี้ไม่ถูกต้องเกิดขึ้น ทำให้กฎหมายใน สถานะที่เป็นเครื่องมือของความยุติธรรมต้องเข้ามามีบทบาทในการเยียวยาให้ผู้ที่ไม่มีความผิดตาม สัญญาได้รับการทดแทนสิ่งที่สูญเสียไปจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา คือ การให้เจ้าหนี้ได้รับค่า สินไหมทดแทนความเสียหาย

อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยความเสียหายที่สามารถเรียกได้จากกรณีผิดสัญญานั้นต้องเป็น ความเสียหายตามความเป็นจริง แน่นนอน และพิสูจน์ให้เห็นได้ ผู้ใช้กฎหมายส่วนใหญ่จึงคำนึงถึง เพียงแต่ความเสียหายทางทรัพย์สินหรือทางวัตถุเท่านั้น (material loss) เพราะเป็นความเสียหาย ที่เห็นได้ประจักษ์และไม่เป็นการยุ่งยากในการประเมินค่าเสียหาย กฎหมายของนานาประเทศ จึงยอมรับที่จะชดใช้เยียวยาให้ ปราบฏาในรูปค่าใช้จ่ายจริงหรือในรูปของการขาดผลประโยชน์ที่ ต้องขาดไปเพราะการผิดสัญญา อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่าบางครั้งการผิดสัญญาของลูกหนี้ อาจ ไม่ได้นำมาแค่เพียงความเสียหายในเชิงทรัพย์สินหรือความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่อาจมี ความเสียหายที่ไม่ใช่ในเชิงทรัพย์สินเกิดขึ้นอีกด้วยที่ย่อมได้ อาทิเช่น ความเสียหายต่อจิตใจที่เกิด จากความผิดหวังที่ไม่ได้รับความสนุกสนานจากการซื้อทัวร์ไปท่องเที่ยว ความเสียใจที่เกิดจากการ ที่แพทย์ศัลยกรรมทำให้เสียโฉมซึ่งความเสียหายจากการผิดสัญญาเหล่านี้ หากให้เจ้าหนี้ได้รับ ชดใช้แต่เพียงในส่วนของทรัพย์สินเงินทองที่เสียไปอาจไม่เพียงพอที่จะเยียวยาความเสียหายที่ไม่ เป็นตัวเงินเหล่านี้ของเจ้าหนี้ได้ และถึงแม้ว่าการชดใช้ด้วยเงินอาจไม่ได้ทำให้ความเสียหายที่ไม่ เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นนั้นหมดไปได้ แต่ในเมื่อไม่มีวิธีอื่นใดที่จะนำมาชดเชยความเสียหายดังกล่าว การชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินอันเป็นที่พอใจเพื่อทดแทนความเสียหายเหล่านั้น ก็อาจช่วย

ลดความเสียหายของเจ้าหน้าที่นั้นลงได้บ้างไม่มากก็น้อย กล่าวได้ว่า จำนวนเงินนั้นไม่ได้ใช้ได้เพื่อทำให้ความเสียหายหมดสิ้นไป แต่เป็นสิ่งที่มาทดแทนให้สมกับความเสียหาย (compenser) คือให้เจ้าหน้าที่ได้รับความพอใจในสิ่งอื่นแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นนั่นเอง

หลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา กฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ยินยอมให้เรียกค่าเสียหายดังกล่าวได้โดยให้เหตุผลว่าความเสียหายทุกประการที่เจ้าหน้าที่ได้รับอันเป็นผลมาจากการที่ลูกหนี้ผิดสัญญา ลูกหนี้ย่อมต้องรับผิดชอบ อีกทั้งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งใช้ระบบซีวิลลอว์เช่นเดียวกับประเทศไทยก็ยอมรับค่าเสียหายดังกล่าวเช่นกันเพราะในตัวของที่บัญญัติหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาไม่ได้มีข้อจำกัดในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน แต่สำหรับประเทศไทยนั้นหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา อาทิเช่นความเสียหายต่อจิตใจ ยังคงไม่ชัดเจนนักว่าศาลไทยจะยอมรับว่าค่าเสียหายดังกล่าวมีอยู่ในกรณีผิดสัญญาหรือไม่ และหากมีอยู่จะมีเงื่อนไขอย่างไรในกรณีจะกำหนดค่าเสียหายนั้น

จุดประสงค์หลักในการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาเป็นการชดเชยและเยียวยาให้เจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายได้ไปอยู่ในสถานะเช่นเดียวหรือเสมือนกับว่าเจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ตามสัญญา ดังนั้น การจะเยียวยาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของเจ้าหน้าที่ด้วยเงินเพื่อทดแทนการได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามสัญญาจึงไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพียงแต่จะมีหลักเกณฑ์และขอบเขตอย่างไร ในการที่จะเปลี่ยนความเสียหายในลักษณะเป็นนามธรรมนี้ให้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอน เนื่องจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เองก็ไม่ได้จำกัดขอบเขตการชดเชยค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

ฉะนั้น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมของคู่สัญญาในการทดแทนความเสียหายให้เสมือนสิ่งที่เจ้าหน้าที่ควรจะได้รับตามสัญญา การศึกษาหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาเพื่อพิจารณาว่าค่าเสียหายดังกล่าวมีอยู่ในประเทศไทยหรือไม่ ถ้ามีอยู่แล้วนั้นจะมีลักษณะ ขอบเขต และหลักเกณฑ์อย่างไร หากไม่มีอยู่ สมควรหรือไม่ที่ประเทศไทยจะนำหลักเกณฑ์ของค่าเสียหายดังกล่าวนี้ที่มีอยู่ทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์อื่น ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมภายใต้ตัวบทกฎหมายหรือไม่ เพียงใด และจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย หรือมีผลต่อระบบกฎหมายไทยอย่างไร ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าศึกษาค้นคว้าอย่างมาก

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงที่มา แนวความคิด หลักเกณฑ์ และขอบเขตเกี่ยวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาของประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์คือประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์คือประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส
2. เพื่อวิเคราะห์ว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวมีอยู่ในระบบกฎหมายไทยหรือไม่ เพียงใด
3. เพื่อแสดงให้เห็นว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญานั้นมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดหากมีการนำมาปรับใช้กับกรณีที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้น
4. เพื่อศึกษาว่าหากนำหลักเกณฑ์เรื่องในเรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญามาใช้ในระบบกฎหมายไทยนั้นควรจะใช้อย่างไร มีขอบเขตเช่นใด จึงจะเป็นการเหมาะสม

1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษาวิจัย

ทำการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มศึกษาจากประวัติความเป็นมาของสัญญา ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเพียงบางประเภท กล่าวคือ ผู้เขียนไม่ได้ทำการศึกษาถึงความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง หรือเสรีภาพ แต่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเฉพาะความเสียหายต่อจิตใจและความเสียหายต่อสิทธิอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมา แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้เรียกความเสียหายเหล่านี้ที่ได้ทำการศึกษาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งสิ้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ศึกษาถึงที่มา แนวความคิด หลักเกณฑ์ และขอบเขตของค่าเสียหายดังกล่าว โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศกลุ่มระบบคอมมอนลอว์ และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศกลุ่มระบบซีวิลลอว์ กับประเทศไทยซึ่งก็เป็นประเทศกลุ่มระบบซีวิลลอว์เช่นกัน นอกจากนี้ยังศึกษาถึงแนวทางในการปรับใช้ในประเทศไทยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

1.4 ทฤษฎีและสมมติฐานในการศึกษาวิจัย

1.4.1 ทฤษฎี

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายจากการไม่ชำระหนี้ เจ้าหน้าที่พึงได้รับค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหายนั้น โดยมีขอบเขตการเรียกค่าเสียหายอยู่ในมาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยค่าเสียหายนั้นจะต้องเพื่อทดแทนความเสียหายเท่านั้น (Damages are compensatory) ไม่ใช่ให้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งทฤษฎีที่จะต้องใช้ในการพิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา คือทฤษฎีเหตุเหมาะสม ทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญา และหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ เพื่อใช้พิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดใช้หรือไม่ อย่างไร โดยใช้ทฤษฎีใดในการพิจารณา

1.4.2 สมมติฐานในการศึกษา

เนื่องจากมาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ ไม่มีการระบุว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้นจึงอาจจะรวมความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1. ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการ ความหมาย และแนวความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา

1.5.2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และขอบเขตของค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์

1.5.3. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาในระบบกฎหมายไทย

1.5.4. ทำให้ได้ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับหากนำหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญามาใช้ในประเทศไทย รวมทั้งเงื่อนไขในการนำมาใช้

บทที่ 2

การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา

ในบทนี้จะนำเสนอถึงความหมาย ลักษณะทั่วไป และประเภทของค่าเสียหาย อีกทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวกับค่าเสียหายและหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาในเบื้องต้น ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานให้ผู้ศึกษาสามารถศึกษาและทำความเข้าใจในหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในบทต่อ ๆ ไป

2.1 ความนำ

ค่าเสียหายเป็นหนึ่งในหลายวิธีการเพื่อการชดใช้และเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งกรณีที่เป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดสัญญาหรือการกระทำละเมิด ในการบังคับให้มีการเยียวยาความเสียหายโดยการชดใช้ค่าเสียหาย หากเป็นกรณีที่เกิดจากการผิดสัญญา การชดใช้ค่าเสียหายจะเป็นการเยียวยาเพื่อให้เจ้าหนี้อยู่ในฐานะเสมือนว่ามีการชำระหนี้ตามสัญญาหรือเสมือนว่ายังไม่เคยมีการทำสัญญานั้นมาก่อน สำหรับกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำอันเป็นละเมิด ค่าเสียหายจะเป็นวิธีการที่ใช้เพื่อเยียวยาชดใช้ให้ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดกลับสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น

ค่าเสียหายนั้นกำหนดเพื่อทดแทนความเสียหาย 2 ประเภท คือ ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดสัญญา (breach of contract) และความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิด (tort) สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญานั้นความเสียหายดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกำหนดภาระหน้าที่หรือหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้เกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งมีหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายจากการผิดสัญญาอยู่ในมาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้นได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษหากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้มาตรา 222 จะเป็นบทบัญญัติเรื่องหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหาย อันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอเรียกว่าหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในกรณี ผิดสัญญาเพราะถึงแม้มาตรา 222 จะใช้กับการกำหนดค่าเสียหายในกรณีไม่ชำระหนี้ทุกชนิด โดยสัญญาเป็นเพียงหน่วยหนึ่งที่เป็นมูลในการก่อให้เกิดความผูกพันมูลหนึ่งเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่าหนี้ที่เกิดจากมูลสัญญานั้นมีมากและเกิดขึ้นเป็นประจำ เนื่องมาจากความต้องการของระบบเศรษฐกิจที่เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงอาจกล่าวได้ว่าการไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ในส่วนใหญ่นั้นก็คือการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นเอง

ส่วนความเสียหายจากการกระทำละเมิดนั้นเป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิด ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและมีความเสียหายเกิดขึ้น มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหาย โดยเฉพาะอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ซึ่งบัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทน จะพึงใช้โดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคา ทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้น ด้วย” ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายได้กว้างกว่าหลักเกณฑ์ การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาเพราะในการกำหนดให้ใช้เงินค่าเสียหายเพื่อทดแทน ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้จำนวนเงินเพียงใดก็ได้ตามสมควรแก่ พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด แต่ในกรณีผิดสัญญานั้นศาลจะต้องกำหนดค่าเสียหาย ให้แก่เจ้าหนี้เฉพาะค่าเสียหายสำหรับความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ และค่าเสียหายสำหรับความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรจะได้ คาดเห็นเท่านั้น

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติทางกฎหมายในกรณีผิดสัญญาดังกล่าวยังคงวางหลักไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่ได้มีข้อจำกัดใดของหลักเกณฑ์ในตัวบทกฎหมาย กล่าวคือ ไม่ได้กำหนดว่าความเสียหายตามปกติ ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง และความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ ตามมาตรา 222 วรรคสอง นั้น จะต้องเป็นความเสียหายอย่างไรหรือประเภทใดบ้าง หรือหากจะให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหาย ที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขอย่างไร ซึ่งการที่ตัวบทนั้นบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ อย่างกว้าง ๆ จึงเท่ากับว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดข้อจำกัดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เนื่องจากประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้ระบบชดเชยจึงต้องยึดถือตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นสำคัญ

ถึงแม้ตัวบทกฎหมายจะไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างเช่นความเสียหายต่อจิตใจในกรณีผิดสัญญา แต่ศาลไทยได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างจำกัดให้ความเสียหายที่ไม่เป็นเงินเช่นนี้อาจได้รับการชดใช้เฉพาะในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วย ซึ่งในอดีตกฎหมายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศสเอง ก็ได้เคยวางหลักเกณฑ์ไว้เช่นเดียวกับศาลไทย แต่ในปัจจุบันกฎหมายของประเทศเหล่านี้ได้ยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญานั้นอาจได้รับการชดใช้ได้ ถึงแม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นก็ตามเพื่อเยียวยาเจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายดังกล่าวให้พึงได้รับชดใช้ค่าเสียหายให้ได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

หากกฎหมายไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาไว้ดังเช่นในกฎหมายลักษณะละเมิด ศาลไทยก็สามารถปรับใช้ดุลพินิจให้เป็นไปตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเพราะสัญญาในปัจจุบันนั้นมีหลากหลายรูปแบบแตกต่างจากอดีต ศาลไม่ควรยึดติดกับแนวความคิดในอดีตเพราะกฎหมายไม่ได้มีข้อจำกัดว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะเรียกร้องได้ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ดังเช่นในกฎหมายลักษณะละเมิด มาตรา 446 เกิดขึ้นด้วยเท่านั้น ดังนั้น ศาลอาจใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้มีขอบเขตที่กว้างกว่าเดิม โดยไม่จำเป็นต้องใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายที่ไม่เป็นเงินดังเช่นความเสียหายต่อจิตใจจะต้องเกิดขึ้นพร้อมกับความเสียหายต่อร่างกายเสมอไป

ฉะนั้น จึงต้องศึกษาประวัติศาสตร์ของกฎหมายลักษณะสัญญา เพื่อให้เห็นถึงที่มาของสัญญาและกฎหมายลักษณะสัญญาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าเมื่อรูปแบบของสัญญาเปลี่ยนไปแล้วหลักเกณฑ์ของกฎหมายเรื่องค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาจะปรับเปลี่ยนไปตามรูปแบบของสัญญานั้นได้หรือไม่ เพียงใด

2.2 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายลักษณะสัญญาในปัจจุบัน

ในอดีตรูปแบบของสัญญาในประเทศไทยมีอยู่อย่างจำกัดมาก กล่าวคือ มีเพียงสัญญาคู่และสัญญาขายคนลงเป็นทาสเท่านั้น ส่วนสัญญาอื่น ๆ มีแต่บัญญัติไว้คร่าว ๆ ไม่บริบูรณ์ อีกทั้งยังมีชนิดของสัญญาน้อยกว่าในปัจจุบัน เนื่องจากสมัยนั้นการค้ากับต่างประเทศเกือบจะตกอยู่ในความผูกขาดของพระเจ้าแผ่นดินหรือพ่อค้าต่างประเทศทั้งหมด การค้าภายในมีอยู่เพียงในรูปแบบ

การค้าเบ็ดเตล็ดหรือมีเครดิตในระยะเวลาสั้น ๆ จึงไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากทางกฎหมาย นอกจากนี้ บทกฎหมายสัญญาที่ใช้อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นต่างก็มาจากกฎหมายเก่าเกือบทั้งสิ้น จนในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา บทกฎหมายเหล่านี้ก็ไม่เพียงพอที่จะนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานะทางการเมืองและเศรษฐกิจแห่งประเทศในขณะนั้นอีกต่อไปได้ เพราะเอกชนได้มีโอกาสดำเนินกิจการมากกว่าแต่ก่อน จึงทำให้กฎหมายลักษณะสัญญาเข้ามามีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินกิจการ แต่กฎหมายลักษณะสัญญากลับไม่ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ ทำให้หลักกฎหมายนั้นไม่เพียงพอกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม จึงต้องเป็นภาระหน้าที่ของอาจารย์ผู้สอนกฎหมายและผู้พิพากษาที่จะทำการแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายดังกล่าวนั้น ซึ่งเป็นการปล่อยให้ศาลจัดการสร้างกฎหมายลักษณะสัญญาขึ้นมาใหม่

การกำเนิดของกฎหมายลักษณะสัญญาในปัจจุบันจึงเกิดจากการสร้างหลักกฎหมายสัญญาที่ใช้ได้ทั่วไปและการก่อให้เกิดสัญญาต่าง ๆ ขึ้นใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏเลยในกฎหมายเก่า¹ บรรดาสัญญาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมักจะมีมาจากกฎหมายอังกฤษเพราะการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศอังกฤษมีความสำคัญมาก และนักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่ได้ไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีการค้าเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้นทำให้เกิดสัญญาใหม่ ๆ ประกอบกับบทบัญญัติในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญานั้นได้บัญญัติกว้าง ๆ จึงทำให้ศาลสามารถปรับใช้บทบัญญัติได้เปลี่ยนไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นซึ่งอาจเปลี่ยนไปได้ตามแต่ความจำเป็นในการแก้ปัญหาในแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกันไป โดยศาลไทยได้นำหลักกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศไทยที่ล้าสมัย อีกทั้งยังให้ศาลสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของหลักเกณฑ์ในกฎหมายได้ถึงแม้จะไม่ได้เปลี่ยนแปลงตัวบทกฎหมายก็ตาม จึงเป็นเหตุให้กฎหมายลักษณะสัญญาของไทยที่ถึงแม้จะไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติก็สามารถใช้ได้กับสถานการณ์ปัจจุบันเนื่องจากการที่บทบัญญัตินั้นได้กำหนดขอบเขตของการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาไว้อย่างกว้าง ๆ นั่นเอง

การที่หลักกฎหมายลักษณะสัญญาในปัจจุบันนี้มีบทบัญญัติที่กว้าง ๆ และศาลสามารถแก้ไขความล้าสมัยของหลักเกณฑ์ในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาที่ยังคงเป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ดังนั้น จึงทำให้ผู้เขียนเห็นว่าศาลสามารถปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาให้แตกต่างออกไปจาก แนวคำพิพากษา

¹ร. แลงการ์ด. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) สัญญา. (พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2480), หน้า 280.

ศาลฎีกาเดิมที่เคยตัดสินไว้ได้ กล่าวคือ เจ้าหนี้ควรได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาได้ แม้เจ้าหนี้จะไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายก็ตาม หากความเสียหายนั้นครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ในการชดเชยค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา

2.3 ความหมาย ประเภท และลักษณะของความเสียหายและค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา

2.3.1 ความหมายของความเสียหาย, ค่าเสียหาย, และค่าสินไหมทดแทนในกรณีผิดสัญญา

ก่อนที่จะพิจารณาความหมายของค่าเสียหาย ก็จำเป็นต้องทราบถึงความหมายของคำว่า ความเสียหายเสียก่อน เนื่องจากความเสียหายเป็นมูลฐานสำคัญในการนำมาคิดค่าเสียหายเพราะกฎหมายลักษณะสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์ในการให้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายก็เพื่อให้เขาได้รับการชดเชยความเสียหายให้เทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับกรณีที่เขาพึงได้รับหากมีการชำระหนี้ตามสัญญา

ความเสียหาย หมายถึง ความสูญเสีย หรือผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน สิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคล ความเสียหายนี้มิได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่ในเรื่องเงินทองเท่านั้น ความเสียหายในทางอื่นก็มีได้ทั้งในเรื่องสัญญาและละเมิด²

ความหมายของคำว่าความเสียหายนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 1149^{*} และประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 249^{**} และ 252^{***} ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “ความเสียหาย” ไว้ ในขณะที่กฎหมายของประเทศ

²ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยสัญญา, (กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 421.

^{*} Article 1149 “Damages due to a creditor are, as a rule, for the loss which he has suffered and the profit which he has been deprived of, subject to the exceptions and modifications below.”

^{**} Section 249 “(1) A person who is liable in damages must restore the position that would exist if the circumstance obliging him to pay damages had not occurred. (2) Where damages are payable for injury to a person or damage to a thing, the obligee may demand the required monetary amount in lieu of restoration. When a thing is damaged, the monetary amount required under sentence 1 only includes value-added tax if and to the extent that it is actually incurred.”

^{***} Section 252 “The damage to be compensated for also comprises the lost profits. Those profits are considered lost that in the normal course of events or in the special circumstances, particularly due to the measures and precautions taken, could probably be expected.”

ไทยและญี่ปุ่น มิได้มีบทบัญญัติดังกล่าว³ ดังนั้น จึงยังไม่มี ความชัดเจนว่า คำว่าความเสียหายที่จะได้รับการชดใช้ นั้นมีขอบเขตรวมถึงความเสียหายประเภทใดบ้างหรือความเสียหายทุกประเภทที่เข้าหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายจะมีสิทธิได้รับการชดใช้ค่าเสียหายในทุกกรณี

เมื่อทราบความหมายของคำว่า “ความเสียหาย” แล้ว และกลับมาพิจารณาคำว่า “ค่าเสียหาย” ว่ามีความหมายอย่างไร พบว่า

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้บัญญัตินิยามของคำว่า “ค่าเสียหาย” ไว้โดยตรง แต่มีมาตรา 222 บัญญัติว่า

“การเรียกเอาค่าเสียหาย ได้แก่ การเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย เช่น ที่ตามปกติย่อมเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น

เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์ พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้น ล่วงหน้าก่อนแล้ว”

ซึ่งเมื่อพิจารณาถ้อยคำในตัวบทบัญญัติมาตรา 222 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และความหมายของคำว่าความเสียหายแล้ว ก็สามารถจะให้ความหมายของคำว่า “ค่าเสียหาย” ได้ในความหมายทั่ว ๆ ไปว่า คือ จำนวนเงินที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อทดแทนความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้น หรือเพื่อชดใช้ความเสียหายและให้ความพอใจแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับ ความเสียหายจากการไม่ชำระหนี้ หรือเพื่อชดเชยความเสียหาย ความเสียไป ลื่นไป ความไม่เจริญ ความเสื่อมใด ๆ ทั้งปวงให้หมดไป หรือให้ลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

โดยทั่วไป ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายนั้น ศาลจะเป็นผู้คำนวณให้ว่าเจ้าหนี้ควร จะได้รับเป็นเงินเท่าใดโดยถือความเสียหายเป็นหลัก⁴ กล่าวคือ หากการชำระหนี้โดยสมบูรณ์นั้น จะพึงอำนวยผลประโยชน์ให้แก่เจ้าหนี้อย่างไร การชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญานั้นก็ มีจุดมุ่งหมายเพื่ออำนวยผลประโยชน์ให้กับเจ้าหนี้เช่นนั้น หรืออีกความหมายคือ จำนวนเงินที่ศาล สั่งให้ลูกหนี้ชำระให้แก่เจ้าหนี้เพื่อชดเชยความเสียหาย ความเสียหายอาจเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งมีใช้ทรัพย์สินก็ได้

³ วิริทธิ์พล วินิตวัฒนคุณ. การกำหนดค่าเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 122.

⁴ ไสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 162.

ส่วนคำว่า *ค่าสินไหมทดแทน* หมายถึง การทดแทนความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ เนื่องจากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามสัญญาหรือมีการละเมิด เป็นเรื่องทำนองเดียวกับค่าเสียหายและอาจใช้แทนกันได้ แต่คำว่าค่าสินไหมทดแทนเน้นหลักกฎหมายที่ว่าบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบความเสียหาย จะต้องทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม เสมือนไม่มีเหตุการณ์อันต้องรับผิดชอบเกิดขึ้น ในกรณีของละเมิดจะเห็นได้ชัดว่ามีการทดแทนเพื่อให้ผู้ถูกละเมิดกลับสู่ภาวะก่อนที่จะถูกละเมิด ซึ่งมีได้จำกัดอยู่เฉพาะการชดใช้ด้วยเงินซึ่งเป็นค่าเสียหายเท่านั้น แต่รวมถึงการอย่างอื่น เช่น คืนทรัพย์สิน ใช้ราคาทรัพย์สิน การทำให้ชื่อเสียงเขากลับคืนดี เป็นต้น ส่วนในกรณีผิดสัญญานั้นแม้ว่าค่าสินไหมทดแทนจะมุ่งประสงค์ในทางที่จะทดแทนความเสียหายตามที่เป็นจริงเช่นเดียวกับกรณีละเมิดคือมุ่งจะให้เจ้าหนี้กลับสู่ฐานะเสมือนมีการชำระหนี้ตามสัญญา แต่ค่าสินไหมทดแทนในกรณีผิดสัญญา ตามมาตรา 222 แตกต่างจากกรณีละเมิดเพราะค่าสินไหมทดแทนในกรณีผิดสัญญานั้นจะเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากจะให้ใช้กันด้วยเงินซึ่งเป็นวัตถุกลางที่สามารถนำมาใช้กำหนดตามจำนวนที่สมควรกับความเสียหายของเจ้าหนี้ ซึ่งก็ไม่ต่างกันกับการชดใช้ค่าเสียหายเพราะไม่ว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือชดใช้ค่าเสียหาย หากเป็นในกรณีผิดสัญญาแล้วต่างก็ต้องชดใช้ด้วยเงินทั้งสิ้น

2.3.2 ประเภทของความเสียหาย

2.3.2.1 ความเสียหายในกรณีละเมิด

ความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยละเมิดนั้น แบ่งประเภทตามลักษณะของความเสียหายได้ดังนี้

1. ความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สิน หรือที่เรียกว่าเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (pecuniary loss) กล่าวคือ เป็นความเสียหายที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิในทางทรัพย์สินของปัจเจกชนหรือกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ในทางการเงินของบุคคลโดยความเสียหายประเภทนี้เป็นความเสียหายที่ตีราคาเป็นเงินได้ เช่น การทำลายหรือการทำให้เสื่อมค่าของสิ่งของซึ่งเป็นวัตถุแห่งสิทธิของผู้อื่น ค่ารักษาพยาบาล หรือการสูญเสียรายได้ เป็นต้น
2. ความเสียหายต่อสิทธินอกกองทรัพย์สิน หรือที่เรียกว่าเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (non-pecuniary loss) กล่าวคือ ความเสียหายนั้นไม่ได้กระทบกระเทือนต่อสิทธิในกองทรัพย์สินหรือที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินใดๆ ของผู้เสียหาย อาทิเช่น ความเสียหายต่อสิทธิของบุคคล

อันเกี่ยวกับเกียรติยศ ความเชื่อในทางศาสนา ความเสียหายต่อจิตใจ ความเสียหายต่อสิทธิในครอบครัว ความเสียหายต่อรูปโฉมโนมพรรณ เป็นต้น

2.3.2.2 ความเสียหายในกรณีผิดสัญญา

1. ความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (pecuniary loss) และความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (non-pecuniary loss)

ความเสียหายที่เป็นตัวเงินคือความเสียหายเชิงวัตถุซึ่งเป็นการเสียหายที่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้และกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์อันเป็นตัวเงิน ความเสียหายประเภทนี้จะปรากฏในรูปของค่าใช้จ่ายจริงหรือในรูปของผลประโยชน์ที่ต้องขาดไปเพราะการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา เช่น ความเสียหายจากการต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าทำสัญญาเป็นความเสียหายเพราะขาดทุน หรือความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาทำให้ไม่มีสินค้าที่นำไปขายต่อไปจึงเกิดความเสียหายเพราะขาดกำไรที่พึงได้รับ เป็นต้น เหล่านี้คือความเสียหายที่เป็นตัวเงิน เพราะเป็นความเสียหายที่เกิดต่อกองทรัพย์สินของเจ้าหนี้ที่เสียหายจากการผิดสัญญา ส่วนความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน คือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาที่ไม่ได้มีผลกระทบต่อกองทรัพย์สินของเจ้าหนี้ กล่าวคือ ถึงแม้จะมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นก็ไม่ได้ทำให้ทรัพย์สินที่มีอยู่หรือที่เจ้าหนี้คาดหมายว่าจะมีลดน้อยลงไป แต่สิ่งที่เสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่เป็นนามธรรมไม่สามารถจับต้องหรือสัมผัสได้ ไม่อาจมองเห็นได้ เช่น ความเจ็บปวดและทรมาน ความเสียหายต่อจิตใจ ความไม่สะดวกสบายและความยากลำบาก เป็นต้น เหล่านี้ก็เป็นความเสียหายที่อาจได้รับการชดเชยได้หากเกิดจากการผิดสัญญา

2. การขาดทุนและการขาดกำไร

ความเสียหายที่ถือว่าเป็นการ “ขาดทุน” ก็คือ ความสูญเสียที่เจ้าหนี้ได้เสียไปจริง (actual loss) ส่วนความเสียหายที่เป็นการ “ขาดกำไร” เป็นความสูญเสียที่คาดว่าจะได้รับ (lost gain) โดยทั้งความเสียหายที่เป็นการขาดทุนและขาดกำไรนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นกรณีที่ขาดเงินทองหรือความเสียหายในเชิงทรัพย์สินเสมอไป ค่าเสียหายสำหรับการขาดทุนและขาดกำไรอาจมาจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการผิดสัญญาก็ได้ โดยเรียกว่าเป็นการขาดทุนหรือขาดกำไรได้เช่นเดียวกัน

3. การสูญเสียสิ่งที่คาดหวังและการสูญเสียความไว้วางใจ

ในระบบคอมมอนลอว์แยกความเสียหายออกเป็นการสูญเสียสิ่งที่คาดหวัง (expectation loss) และการสูญเสียความไว้วางใจ (reliance loss) ความเสียหายจากการสูญเสียประโยชน์ที่คาดหวัง (expectation loss) เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่เจ้าหนี้คาดหวังว่าตนจะได้รับผลกำไรหรือประโยชน์อื่นใดหากสัญญาฉบับนั้นได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องสมบูรณ์ แต่ในความเป็นจริงกำไรหรือผลประโยชน์นั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะฝ่ายลูกหนี้ได้มีการทำผิดสัญญาที่ได้ให้ไว้ ซึ่งความสูญเสียประโยชน์ที่คาดหวังที่สำคัญคือการสูญเสียกำไร อย่างไรก็ตาม ในการพิสูจน์การสูญเสียกำไรที่คาดหวังนี้ก็ยังคงมีความไม่แน่นอนในวิธีการพิสูจน์ อีกทั้งในทางปฏิบัติก็ยังเป็นการยากที่จะพิสูจน์ให้เห็นได้เป็นจำนวนที่แน่นอน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าผู้เสียหายจะไม่สูญเสียกำไรที่คาดหวังตามสัญญา ส่วนความเสียหายจากการสูญเสียความไว้วางใจ (reliance loss) เป็นความเสียหายที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายหรือความสูญเสียซึ่งเจ้าหนี้ต้องสูญเสียไปเพราะความไว้วางใจว่าอีกฝ่ายจะปฏิบัติตามภาระหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา แต่ในที่สุดก็สูญเสียเปล่าเพราะการกระทำของลูกหนี้ที่ผิดสัญญา ค่าใช้จ่ายนั้นมักปรากฏในรูปของค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมสัญญา เช่น เงินทรองจ่ายเพื่อการจัดทำสัญญา ค่าวิชาชีพทนายความในการร่างสัญญา เป็นต้น

2.3.3 ประเภทของค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา

ประเภทของค่าเสียหายนั้นในแต่ละระบบกฎหมายมีความแตกต่างกันออกไป โดยระบบคอมมอนลอว์นั้น การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาอาจเป็นไปเพื่อทดแทนความเสียหายหรือไม่ก็ได้ ต่างจากระบบซีวิลลอว์ที่การกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการผิดสัญญานั้นจะต้องเป็นไปเพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น ดังนั้นในการจัดแบ่งประเภทของค่าเสียหายทั้งสองระบบจึงมีความแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

2.3.3.1 ประเภทที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์

ก. ประเภทและรูปแบบของค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหาย

1. ประเภทของค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหาย

1.1) ค่าเสียหายตามปกติ (natural damages) หรือค่าเสียหายโดยตรง (direct damages) ค่าเสียหายตามปกติเป็นค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดต่อสิทธิทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือหน้าที่ที่กำหนดไว้ในสัญญา สำหรับค่าเสียหายตามปกติในกรณีผิดสัญญานั้น เช่น ความแตกต่างระหว่างราคาตามสัญญาและราคาตลาด ความแตกต่างระหว่าง

มูลค่าสินค้าที่เจ้าหนี้ได้รับกับมูลค่าที่ได้ตกลงไว้ รวมไปถึงดอกเบี้ยของเงิน ค่าเสียหายชนิดนี้ต้องเป็นค่าเสียหายที่เป็นธรรม (fairly) และสมเหตุสมผล (reasonably) จะต้องเกิดขึ้นตามปกติธรรมดา (arising naturally) จากการผิดสัญญา และไม่ต้องมีการพิสูจน์ถึงการคาดเห็นได้

1.2) **ค่าเสียหายพิเศษ (special damages)** หมายถึงค่าเสียหายสำหรับความเสียหายอื่น ๆ ทั้งหมดที่เกิดจากการผิดสัญญาซึ่งไม่ใช่ค่าเสียหายตามปกติและอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การเรียกร้องค่าเสียหาย ค่าเสียหายประเภทนี้ก็คือค่าเสียหายที่เป็นผลต่อเนื่อง (consequential damages) เป็นค่าเสียหายที่ต้องอยู่ในความคาดเห็นของคู่สัญญาอย่างสมเหตุสมผลในเวลาที่ยุติสัญญาถูกทำขึ้นและเป็นค่าเสียหายพิเศษที่ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนฟ้องร้อง

2. รูปแบบของค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหาย

ค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหายทั้ง 2 ประเภททั้งค่าเสียหายตามปกติและค่าเสียหายพิเศษที่ได้กล่าวมาในหัวข้อ 2.3.3.1 ก.1 นั้นมีเพื่อชดเชยความเสียหาย (damages are compensatory) แก่เจ้าหนี้ ซึ่งค่าเสียหายที่อาจได้รับการชดเชยอาจเป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ได้ โดยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1) **ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (pecuniary damages)** หรือเรียกได้ว่าเป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางเศรษฐกิจ (economic loss) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

(2.1.1) **ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อผลประโยชน์ที่คาดหวัง (expectation damages)** ค่าเสียหายประเภทนี้เป็นการชดเชยเพื่อเยียวยาความเสียหายในลักษณะเป็นการบังคับให้คู่กรณีฝ่ายที่ผิดสัญญาชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งอันจะมีผลทำให้คู่กรณีฝ่ายนั้นอยู่ในฐานะเสมือนหนึ่งไม่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้นเพื่อชดเชยความเสียหายต่อผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้หวังจะได้รับจากการเข้าทำสัญญา ในการคำนวณเพื่อชดเชยค่าเสียหายประเภทนี้จะต้องยึดประโยชน์หรือค่าที่คู่สัญญาจะได้รับจากสัญญาอย่างแท้จริง (actual value) เป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้คาดหวังจะได้รับจากสัญญาบางประเภทอาจไม่ได้มีลักษณะที่

เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองก็ได้ กล่าวคือผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่คาดหวังอาจเป็นผลประโยชน์ที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งกรณีนี้กฎหมายก็ยอมรับให้เจ้าหน้าที่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายเช่นเดียวกัน**

(2.1.2) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อความไว้วางใจ (reliance damages) ค่าเสียหายประเภทนี้เป็นการชดใช้เพื่อทำให้คู่กรณีฝ่ายที่ต้องเสียหายอันเนื่องมาจากการผิดสัญญาได้กลับคืนสู่สถานะเดิมเสมือนหนึ่งไม่เคยมีการทำสัญญามาก่อนเลย กล่าวคือ เป็นค่าเสียหายเพื่อชดใช้ค่าใช้จ่ายต่างๆที่คู่สัญญาอาจลงทุนหรือเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เพื่อปฏิบัติตามสัญญาหรือเพื่อเตรียมการต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การปฏิบัติตามสัญญา จำนวนค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อความไว้วางใจเชื่อใจจะมีจำนวนน้อยกว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อผลประโยชน์ที่คาดหวัง เพราะค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อผลประโยชน์ที่คาดหวังจะครอบคลุมถึงค่าขาดกำไรหรือค่าขาดประโยชน์และค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากความไว้วางใจเชื่อใจด้วย แต่ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อความไว้วางใจเชื่อใจนั้นไม่ครอบคลุมไปถึงค่าขาดกำไรหรือค่าขาดประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามสัญญา อย่างไรก็ตาม ความเสียหายสำหรับความไว้วางใจเชื่อใจอาจไม่ได้เป็นตัวเงินหรืออยู่ในรูปของค่าใช้จ่ายในทุกกรณี ความเสียหายสำหรับความไว้วางใจเชื่อใจอาจมีลักษณะที่เป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ได้

(2.1.3) ค่าเสียหายเพื่อเยียวยาความเสียหายให้กลับสู่สถานะเดิม (restitution damages) เป็นค่าเสียหายที่เยียวยาเพื่อมุ่งหมายที่จะป้องกันไม่ให้คู่กรณีฝ่ายที่ผิดสัญญาแสวงหาประโยชน์จากการผิดสัญญาโดยไม่ชอบ โดยการบังคับให้คู่กรณีฝ่ายที่ผิดสัญญาต้องคืนทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

2.2) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (non-pecuniary damages) เป็นค่าเสียหายที่จัดเป็นประเภทค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหาย (compensation damages) อย่างหนึ่งแต่เป็นค่าเสียหายประเภทที่เป็นช้อยกเว้นของค่าเสียหายทั่วไปเนื่องจากการผิดสัญญาสำหรับสัญญาบางประเภทเท่านั้นที่จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวนี้ โดยค่าเสียหายประเภทนี้มีลักษณะดังต่อไปนี้

(2.2.1) ค่าเสียหายจากการสูญเสียทางร่างกาย เช่น การบาดเจ็บ และความไม่สะดวกสบายทางกาย (physical loss: injury and inconvenience) ในกรณีที่การผิดสัญญา

** ตัวอย่างเช่นในคดี Jarvis v Swan Tours Ltd [1973] 1 All ER 71 (CA) ดูรายละเอียดคดีหน้า 93

ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย เช่น การบาดเจ็บและความไม่สะดวกสบายทางกายของเจ้าหนี้ เจ้าหนี้นั้นก็มิสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายนั้น แต่ความเสียหายนั้นจะต้องไม่ไกลกว่าเหตุ (too remote) เช่นเดียวกับความเสียหายที่เป็นตัวเงิน

(2.2.2) ค่าเสียหายเกี่ยวกับจิตใจหรือความผิดหวัง ซึ่งเรียกว่า ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจเป็นค่าเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหายชนิดหนึ่ง ในระยะแรกค่าเสียหายประเภทนี้ไม่ได้รับการยอมรับให้ได้รับการชดเชยโดยให้เหตุผลชัดเจนว่า ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจไม่เป็นค่าเสียหายในขอบเขตความรับผิดชอบในกรณีผิดสัญญา แต่ต่อมาศาลในประเทศอังกฤษเห็นว่าในบางกรณีความเสียหายนี้เป็นความเสียหายที่แท้จริง (real) และเป็นความเสียหายที่สำคัญ (significant) ที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญานั้น^{**} ซึ่งโจทก์ในคดีนี้ได้รับ ค่าเสียหายสำหรับความผิดหวัง (disappointment) และการสูญเสียความสนุกสนาน (loss of enjoyment) ที่พึงได้รับในฐานะผลของสัญญาหรือผลประโยชน์ที่คาดหวังจากการผิดสัญญา

(2.2.3) ค่าเสียหายจากการสูญเสียชื่อเสียง (loss of reputation) ค่าเสียหายนี้อาจจะเกิดขึ้นได้หากความเสียหายนี้เป็นผลที่เกิดจากการผิดสัญญา (breach of contract) ซึ่งจัดเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างหนึ่งซึ่งลูกหนี้ที่ผิดสัญญาพึงชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวนี้ ให้แก่เจ้าหนี้

นอกจากนี้ในบางครั้งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็อาจส่งผลกระทบ ไปถึงความเสียหายที่เป็นตัวเงินได้เช่นกัน เช่น การผิดสัญญาและก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง ของบุคคล นอกจากเขาจะได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแล้วยัง ส่งทำให้เขาเป็นคนที่ไม่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากการเข้าร่วมทำธุรกิจหรือเข้าทำสัญญาของบุคคล อื่นซึ่งทำให้เกิดความเสียหายที่เป็นตัวเงินแก่บุคคลนั้นได้เช่นกัน เป็นต้น

ข. ประเภทของค่าเสียหายที่ไม่ใช่เพื่อทดแทนความเสียหาย

นอกจากค่าเสียหายนั้นจะมีเพื่อทดแทนความเสียหายแท้จริงแล้ว ค่าเสียหายบาง ประเภทอาจไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดแทนความเสียหาย ดังต่อไปนี้

* เป็นเหตุผลของศาลในคดี Hamlin v Great Northern Railway Co (1856) 156 ER 1261, 1262.

** ตัวอย่างเช่น คดี Jarvis v. Swan Tours Ltd [1973] 1 All ER 71 (CA) รายละเอียดคดีอยู่ในหน้า 93 ที่มีกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

1. ค่าเสียหายแต่ในนาม (nominal damages) ค่าเสียหายประเภทนี้ไม่ใช่ค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหาย (non-compensation damages) ในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์นั้นเมื่อมีการกระทำผิดสัญญาเกิดขึ้น ไม่ว่าเจ้าหน้าที่เสียหายจะสามารถพิสูจน์ความเสียหายได้หรือไม่ แต่เจ้าหน้าที่นั้นก็มีสิทธิได้รับค่าเสียหายแต่ในนาม การฝ่าฝืนสิทธิใด ๆ จะส่งผลให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายแต่ในนามโดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าค่าเสียหายนั้นเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากพฤติการณ์พิเศษหรือไม่ เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้เพื่อรับรู้สิทธิของเจ้าหน้าที่ว่าเจ้าหน้าที่ถูกผิดสัญญาจริง

2. ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) หรือที่บางครั้งเรียกว่า ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (exemplary damages) หรือค่าเสียหายแบบเป็นโทษ(vindictive damages) เป็นค่าเสียหายที่มีการพัฒนามาจากหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญาเป็นสำคัญโดยเป็นกรณีที่ศาลกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหาย (non-compensation damages) แต่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อลงโทษสำหรับการกระทำที่เจตนาให้เกิดความเสียหายขึ้นนั้นของจำเลยเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างและห้ามปรามบุคคลอื่นไม่ให้กระทำการเช่นเดียวกัน ค่าเสียหายชนิดนี้จึงเหมาะแก่กรณีละเมิดมากกว่าผิดสัญญา ดังนั้นค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงไม่ได้กำหนดให้เพื่อชดเชยความเสียหายที่แท้จริง (actual damages) เป็นหลักสำคัญ

ค. ประเภทของค่าเสียหายรูปแบบพิเศษ เป็นค่าเสียหายในกรณีที่คู่สัญญาได้ตกลงกันกำหนดจำนวนค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าในสัญญา ไม่ได้เกิดจากการที่ศาลกำหนดจำนวนขึ้นคดีให้แก่เจ้าหน้าที่ คือ

1. ค่าเสียหายที่ตกลงล่วงหน้า (liquidated damages) มีลักษณะเป็นการกำหนดมูลค่าความสูญเสียไว้ล่วงหน้าซึ่งจะทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาต้องชดใช้ในจำนวนที่กำหนดไว้ นั้น เป็นการกำหนดจำนวนค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมาทดแทนความเสียหายที่แท้จริงไม่ได้เพื่อลงโทษลูกหนี้ อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายที่ตกลงล่วงหน้าจะได้รับการ

---

* ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบทบัญญัติที่กำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษจากการกรณิผิดสัญญาใน Section 355 ของ The Restatement (Second) of Contracts ที่บัญญัติว่า "punitive damages are not recoverable for breach of contract unless the conduct constituting the breach is also a tort for which punitive damages are recoverable." หมายความว่า ค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาถ้าการกระทำเช่นนั้นไม่ได้เป็นการละเมิดด้วยในขณะเดียวกัน กล่าวคือเจ้าหน้าที่อาจได้รับค่าเสียหายในเชิงลงโทษในกรณีผิดสัญญาหากการผิดสัญญานั้นเป็นการละเมิดซึ่งเจ้าหน้าที่นั้นมีสิทธิได้รับชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวด้วย

คดีใช้ก็ต่อเมื่อจำนวนที่กำหนดไว้จะต้องประมาณได้เท่ากับความเสียหายของฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากเงื่อนไขนั้นและการกำหนดเงื่อนไขนั้นจะทำให้ไม่เกิดปัญหาในการประเมินค่าเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น ค่าเสียหายที่ถูกกำหนดขึ้นจึงต้องประเมินเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

2. เบี้ยปรับ (penalty) มีลักษณะเป็นการกำหนดจำนวนเงินขึ้นมาในสัญญาจำนวนหนึ่งซึ่งสูงกว่าจำนวนค่าเสียหายที่ผู้เสียหายจะพึงได้รับโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะลงโทษผู้ที่ผิดเงื่อนไขโดยค่าเสียหายเช่นนี้ไม่ได้รับการยอมรับในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เนื่องจากการขัดกับวัตถุประสงค์ของการชดใช้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา อย่างไรก็ตาม ในสัญญานั้นผู้กำหนดเงื่อนไขเรื่องเบี้ยปรับนั้นอาจใช้คำว่า liquidated damages ในสัญญาเพื่อให้ได้รับการกำหนดให้จากศาล ดังนั้น ศาลจึงต้องพิจารณาจากเจตนารมณ์ที่แท้จริงของเงื่อนไขนั้นว่ากำหนดเพื่อเป็นค่าเสียหายที่ตกลงล่วงหน้า (liquidated damages) หรือเบี้ยปรับ (penalty) โดยพิจารณาจากจำนวนค่าเสียหายที่ได้กำหนดไว้เปรียบเทียบกับความเสียหายที่แท้จริง

2.3.3.2 ประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์

1. ประเทศไทย

แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยจะดำเนินตามแบบของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเป็นส่วนใหญ่ แต่ในการแบ่งประเภทของค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญานั้นหาได้แบ่งตามแบบประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเราได้กล่าวถึงค่าเสียหายเป็น 3 กรณีดังต่อไปนี้

1.1) ค่าเสียหายในกรณีไม่ชำระหนี้

กรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นอกจากเจ้าหนี้จะฟ้องบังคับให้ชำระหนี้ในกรณีที่หนี้อยู่ในวิสัยที่อาจบังคับได้แล้ว หากเจ้าหนี้อยู่ในความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นก็ยังสามารถเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวได้อีกด้วย ตามมาตรา 213 วรรคสุดท้าย อย่างไรก็ตาม การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้อาจไม่ประสงค์ให้ลูกหนี้ชำระหนี้อีก แต่ก็ไม่ต้องการเลิกสัญญา เจ้าหนี้อาจเลือกฟ้องเรียกค่าเสียหายเพราะการไม่ชำระหนี้โดยใช้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 222 ก็ได้ ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องใช้สิทธิเลิกสัญญาก่อนเสมอไปและค่าเสียหายที่ได้รับนั้นก็จะเป็นจำนวนเงินที่จะทำให้เจ้าหนี้ได้อยู่ในฐานะเดียวกับหรือเสมือนกับไม่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้นเพื่อมาทดแทนความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาเหล่านั้น

1.2) ค่าเสียหายในกรณีชำระหนี้บกพร่อง

กรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วแต่เป็นการชำระหนี้ที่บกพร่องไม่สมบูรณ์ ตรงตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 215 ที่บัญญัติว่า “ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้” ซึ่งมีทั้งกรณีที่บกพร่องเกี่ยวกับเวลา สถานที่ ตัวทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งหนี้บกพร่อง หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องตรงกับที่ตกลงไว้ในสัญญาในกรณีอื่น ๆ เรียกค่าเสียหายนี้ว่าค่าเสียหายที่เกิดจากการชำระหนี้บกพร่องนั่นเองซึ่งก็ต้องใช้หลักเกณฑ์ในการเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 222 เช่นเดียวกับกรณีที่ไม่มีชำระหนี้ ดังนั้น ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่งที่ว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น...ย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้” คำว่า การไม่ชำระหนี้ หมายความว่ารวมถึงการชำระหนี้ไม่ถูกต้องด้วยเช่นกัน

1.3) ค่าเสียหายในกรณีเลิกสัญญา

หากลูกหนี้ทำผิดสัญญา ไม่ชำระหนี้หรือการชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัยอันจะโทษลูกหนี้ได้ และเจ้าหนี้ได้บอกเลิกสัญญาแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 ให้คู่สัญญาคืนสู่ฐานะเดิมซึ่งจะต้องมีการคืนทรัพย์สินและเงินกันตลอดจนมีการชดใช้สำหรับการงานที่ได้กระทำหรือสำหรับการใช้ทรัพย์สินแล้ว หากมีความเสียหายเกิดขึ้นด้วย เจ้าหนี้ก็มีสิทธิเรียกค่าเสียหายอีกส่วนหนึ่ง ค่าเสียหายนั้นอาจเป็นค่าใช้จ่ายที่เจ้าหนี้ใช้ไปเกี่ยวกับการเตรียมการหรือเพื่อปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งเรียกว่าค่าเสียหายจากการสูญเสียความไว้วางใจ (reliance damages) หรือเป็นกำไรที่คาดว่าจะได้รับหากไม่มีการเลิกสัญญา เรียกว่าค่าเสียหายจากการสูญเสียผลประโยชน์ที่คาดหวัง (expectation damages) แต่จะเรียกทั้ง 2 อย่างไม่ได้ เพราะในส่วน of ค่าเสียหายจากการสูญเสียผลประโยชน์ที่คาดหวังนั้นมีส่วนของทุนหรือค่าใช้จ่ายเพื่อให้ได้รับวัตถุแห่งสัญญาด้วย ดังนั้น หากให้เจ้าหนี้เรียกได้ทั้งค่าเสียหายจากการสูญเสียความไว้วางใจและค่าเสียหายจากการสูญเสียผลประโยชน์ที่คาดหวังก็จะได้รับค่าเสียหายที่ซ้อนกัน

2. ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

แนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีรากฐานมาจากกฎหมายโรมัน โดยกฎหมายได้มีการกำหนดประเภทของค่าเสียหายและขอบเขตในการพิจารณาเพื่อกำหนดค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1149 ถึงมาตรา 1151 โดยศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้เจ้าหนี้ที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เพียงเฉพาะค่าเสียหายที่เป็นผลโดยตรงและเป็นค่าเสียหายที่คู่สัญญาฝ่ายที่กระทำผิดสัญญาจะต้องคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้นับแต่ทำสัญญาเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตความรับผิดของลูกหนี้จะเพิ่มมากขึ้นหากการไม่ชำระหนี้เกิดจากการจงใจ (intentional breach) ของลูกหนี้ เพราะลูกหนี้ต้องชำระค่าเสียหายทุกกรณี แม้จะไม่สามารถคาดเห็นหรือมิได้คาดเห็นถึงค่าเสียหายหรือความเสียหายนั้นมาก่อนก็ตาม ซึ่งเป็นกรณีแสดงให้เห็นว่าหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายจากการกระทำผิดสัญญาในกฎหมายฝรั่งเศสนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ความรับผิดในความเสียหายตามทฤษฎีเหตุเหมาะสมและทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาคือจำกัดความรับผิดเพียงเพื่อผลโดยตรงและเท่าที่คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้เท่านั้น

มาตรา 1149^{*} วางหลักว่า เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากทุก ๆ ความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเป็นทั้งความเสียหายในส่วนที่สูญเสียไป หรือที่เรียกว่า ขาดทุน (the loss suffered or *damnum emergens*) และส่วนที่ควรได้รับ หรือที่เรียกว่า ขาดกำไร (the gains lost or *lucrum cessans*) เช่น ผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้า ผู้ซื้อได้รับความเสียหายคือ *damnum emergens* เพราะต้องไปหาซื้อสินค้าทดแทนในราคาสูงขึ้น หรือในกรณีที่ผู้ซื้อต้องการซื้อสินค้าไปขายต่อ ผู้ซื้อจะได้รับ ความเสียหายประเภท *lucrum cessans* เพราะขาดกำไรที่จะนำไปขายต่อ

มาตรา 1149 นี้เป็นหลักสำคัญในการประเมินค่าเสียหาย โดยบทบัญญัติได้วางหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายไว้อย่างกว้างๆ ไม่ได้ระบุว่า ความเสียหายเหล่านั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้นหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบทุกความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาโดยมีขอบเขตของค่าเสียหายที่ลูกหนี้ต้องชดใช้ดังต่อไปนี้

มาตรา 1150^{**} ที่วางหลักว่า “ลูกหนี้จะต้องรับผิดเฉพาะความเสียหายที่คาดเห็นหรืออาจคาดเห็นได้ในเวลาทำสัญญาเท่านั้น หากการไม่ชำระหนี้นั้นมิได้เกิดจากความจงใจของลูกหนี้”

การคาดเห็นหรืออาจคาดเห็นได้นั้นต้องเกิดขึ้นนับแต่เวลาที่คู่สัญญาได้ทำสัญญาระหว่างกันเท่านั้น หากเกิดขึ้นในภายหลังจากเกิดสัญญาเรียบร้อยแล้ว คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายก็มีอาจเรียกให้คู่สัญญาฝ่ายที่กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหายให้ตนได้ แต่หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้จงใจผิดสัญญา แม้ลูกหนี้จะมีได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นความเสียหายนั้นมาก่อนก็

^{*} Article 1149 “Damages due to a creditor are, as a rule, for the loss which he has suffered and the profit which he has been deprived of, subject to the exceptions and modifications below.”

^{**} Article 1150 “A debtor is liable only for damages which were foreseen or which could have been foreseen at the time of the contract, where it is not through his own intentional breach that the obligation is not fulfilled.”

ตาม ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดชอบและชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าหนี้ หากความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงของการไม่ชำระหนี้และความเสียหายนั้นไม่ไกลกว่าเหตุ ตามในมาตรา 1151*** ที่วางหลักว่า “แม้การไม่ชำระหนี้เกิดจากความจงใจของลูกหนี้ก็ตาม ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายไม่ว่าจะเป็นการขาดทุนหรือขาดกำไรก็ตามที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ก็ต้องเป็นค่าเสียหายที่ใกล้ชิดต่อเหตุ และเป็นผลโดยตรงของการไม่ชำระหนี้”

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศสวางหลักทั่วไปว่าลูกหนี้ต้องชดใช้ความเสียหายทุกชนิดที่เกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ โดยมีเงื่อนไขว่าความเสียหายต้องใกล้ชิดต่อเหตุ (immediate) ไม่มีเหตุใดหรือสิ่งใดมาแทรกแซง เป็นผลอันเกิดเนื่องจากเหตุนั้นโดยตรง (direct result) และหากการชำระหนี้มิได้เกิดจากความจงใจ (intentional breach) ความเสียหายนั้นจะต้องคาดเห็นด้วย (foreseen)

กรณีตามมาตรา 1150 ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบภายในขอบวัตถุประสงค์แห่งหนี้เท่านั้น ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอื่น แต่ค่าเสียหายนั้นแม้เป็นความเสียหายโดยตรงและไม่ไกลกว่าเหตุแล้ว แต่ก็อาจเป็นค่าเสียหายที่ลูกหนี้ไม่อาจคาดเห็นขณะทำสัญญาก็ได้จึงเป็นค่าเสียหายส่วนพิเศษที่ไม่อาจเรียกร้องได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะจงใจ ส่วนค่าเสียหายปกติที่เรียกร้องได้นั้น หากลูกหนี้ไม่ได้จงใจผิดสัญญา จะต้องเป็นค่าเสียหายที่ลูกหนี้คาดเห็นได้อยู่แล้วจากวัตถุประสงค์ของสัญญานั้น นอกจากนี้ มาตรา 1150 เป็นบททั่วไปที่ไม่ได้ถูกนำมาใช้เพียงในเรื่องของสาเหตุแต่ยังสามารถนำมาใช้กับการตัดสินในเรื่องจำนวนค่าเสียหายและการชดเชยความเสียหายที่ไม่สามารถคาดเห็นได้ซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ ดังนั้น ขอบเขตของการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงมีเพียงมาตรา 1150 และมาตรา 1151 เท่านั้น ซึ่งค่าเสียหายนั้นอาจเป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน หรือที่เรียกว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางศีลธรรม (moral damages)

*** Article 1151 “Even in the case where the non-performance of the agreement is due to the debtor's intentional breach, damages may include, with respect to the loss suffered by the creditor and the profit which he has been deprived of, only what is an immediate and direct consequence of the non-performance of the agreement.”

2.4 วัตถุประสงค์ของการชดใช้ค่าเสียหาย

2.4.1 ในกรณีผิดสัญญา

ค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินที่มาทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญา ซึ่งอาจมาแทนที่การปฏิบัติตามสัญญาทั้งหมดหรืออาจเป็นการทำให้การเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีอื่น ๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อาทิเช่น การให้ค่าเสียหายเพิ่มเติมแก่เจ้าหนี้ในกรณีมีการเลิกสัญญาแล้วต้องกลับสู่ฐานะเดิมเช่นเดียวกับก่อนเกิดสัญญาขึ้น เป็นต้น โดยวัตถุประสงค์ของการชดใช้ค่าเสียหายก็คือ เพื่อให้เจ้าหนี้อยู่ในฐานะเสมือนหนึ่งที่มีการชำระหนี้ตามสัญญาเท่าที่จะทำได้ ด้วยการจ่ายเงิน เนื่องจากก่อนที่จะมีความเสียหายอันเป็นผลให้มีการชดใช้ค่าเสียหายกันนั้น เจ้าหนี้และลูกหนี้มีนิติสัมพันธ์ต่อกันอยู่แล้ว จึงต้องคาดคะเนได้ถึงผลแห่งการไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แห่งนั้นอันเป็นที่ตกลงกันแล้วซึ่งค่าเสียหายนั้น เพื่อทดแทนผลประโยชน์ที่เขาควรได้รับ หรือที่เรียกว่า "การขาดกำไร" และเพื่อทดแทนสิ่งที่เขาต้องสูญเสียไปจากสิ่งที่มีอยู่เดิม หรือที่เรียกว่า "การขาดทุน" ซึ่งเจ้าหนี้จะเรียกร้องเกินกว่าที่เสียหายไม่ได้ทั้งกรณีที่ขาดทุนและขาดกำไร

2.4.2 ในกรณีละเมิด

เมื่อบุคคลใดก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้อย่างเป็นการชอบธรรมที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้น หลักกฎหมายละเมิดจึงให้มีการเยียวยาความเสียหายด้วยค่าเสียหายหรือให้ค่าสินไหมทดแทน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนมีการละเมิดเกิดขึ้น ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการชำระเงินซึ่งเป็นค่าเสียหายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวิธีการอย่างอื่นด้วย เช่น การคืนทรัพย์สิน ใช้อำนาจทรัพย์ หรือการทำให้ชื่อเสียงเขากลับคืนดีด้วย เป็นต้น

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นหลักการพื้นฐานที่ให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนเมื่อยังไม่มีกรกระทำละเมิด หากไม่สามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ก็ให้ชดใช้ด้วยค่าเสียหาย เช่น เอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปก็ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยการคืนทรัพย์สินนั้นและหากไม่สามารถคืนทรัพย์สินได้เพราะทรัพย์สินถูกทำลายไปเสียก่อนก็ต้องชดใช้ด้วยค่าเสียหาย เป็นต้น การชดใช้ค่าเสียหายนั้นเป็นค่าสินไหมทดแทนที่ชดใช้ได้กับทุกประเภทความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายแม้กระทั่งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อาทิเช่น ความเสียหายต่อจิตใจ ที่เกิดจากการทำละเมิด ก็อาจได้รับการชดใช้ได้ด้วยค่าเสียหายเพื่อมาทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นเช่นกัน

2.5 หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา

เนื่องจากการเรียกค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาหรือในกรณีไม่ชำระหนี้เป็นการเรียกเอาค่าเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ และเพื่อให้เจ้าหนี้ได้กลับไปสู่ฐานะเดียวกับกรณีที่มีการชำระหนี้โดยถูกต้อง ดังนั้น ไม่ได้หมายความว่าเจ้าหนี้จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้ทุกชนิดหรือไม่มีข้อจำกัดหากมีการไม่ชำระหนี้เกิดขึ้น แต่การชดเชยค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหาย ดังต่อไปนี้

2.5.1 มีการไม่ชำระหนี้เกิดขึ้น

หลักเกณฑ์ประการแรกที่จะก่อให้เกิดสิทธิแก่เจ้าหนี้ ในการเรียกร้องค่าเสียหายคือ จะต้องมีการไม่ชำระหนี้เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ ซึ่งหากพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 215 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงความเสียหายที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์แห่งมูลหนี้ หมายความว่ากรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เลย หรืออาจเป็นกรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้า หรือชำระหนี้ผิดสถานที่ หรือชำระหนี้ผิดวัตถุประสงค์แห่งหนี้ด้วย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 222 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดค่าเสียหายทั้งในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เลยและชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ที่ใช้คำว่า “.....ยอมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้” ดังนั้น การไม่ชำระหนี้จึงแบ่งเป็น 2 กรณีคือ การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เลยและการที่ลูกหนี้ชำระหนี้แต่ไม่ถูกต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.5.1.1 กรณีไม่ชำระหนี้เลย

การไม่ชำระหนี้เลยคือการที่ลูกหนี้มิได้กระทำการใดสิ่งหนึ่งที่ได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์แห่งอันเป็นการปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามหน้าที่ของตน โดยแบ่งออกเป็น

ก. การไม่ชำระหนี้ในหนี้ให้งวดวันกระทำการ ได้แก่ การฝ่าฝืนกระทำในสิ่งที่วัตถุประสงค์แห่งหนี้ได้ห้ามไว้ กล่าวคือหนี้ของลูกหนี้คือการงดเว้นกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ลูกหนี้ได้ฝ่าฝืนไม่ยอมงดเว้นกระทำกรณนั้น จึงถือว่าเป็นการไม่ชำระหนี้ในหนึ่งงวดวันกระทำการ

ข. การไม่ชำระหนี้ในหนี้ให้กระทำการ เป็นกรณีที่วัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการบังคับให้ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ด้วยกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ ซึ่งรวมถึงการส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งหนี้ด้วย หากลูกหนี้งดเว้นไม่กระทำการใดๆ ตามที่ตนมีหน้าที่ก็ถือว่าลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้

2.5.1.2 กรณีชำระหนี้แต่ไม่ถูกต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้

ในกรณีที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้หากแต่ชำระไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน หรือไม่ตรงต่อเวลา หรือทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งหนี้ชำรุดบกพร่อง หรือส่งทรัพย์สินไม่ตรงตามสถานที่ที่ตกลงกันไว้ ซึ่งในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้ตรงกับวัตถุแห่งหนี้และมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำการ ลูกหนี้จะชำระหนี้เพียงบางส่วนหรือชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดจากที่ตกลงกันไม่ได้ และจะต้องชำระหนี้ให้ตรงตามเวลาและสถานที่ที่ตกลงไว้หรือตามที่กฎหมายกำหนด หากลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องครบถ้วน เจ้าหนี้ก็ย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย โดยรูปแบบของหนี้ที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติแก่เจ้าหนี้ให้ถูกต้องครบถ้วนตามความประสงค์แห่งมูลหนี้นั้นมี 2 ประเภทคือ

ก. หนี้ให้กระทำการจนเกิดผลสำเร็จ กรณีนี้หนี้ของลูกหนี้จะต้องมีการกระทำจนเกิดเป็นผลสำเร็จแก่เจ้าหนี้และนอกจากจะต้องเกิดผลสำเร็จแล้ว การชำระหนี้จะต้องถูกต้องครบถ้วนตามที่ได้ตกลงไว้ มิฉะนั้นแล้วจะถือเป็นกรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องนั่นเอง อาทิเช่น หนี้ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้จะต้องส่งมอบทรัพย์สินให้ถึงเจ้าหนี้โดยถูกเวลาและสถานที่ จึงจะเป็นการชำระหนี้ที่ถูกต้อง หรือหนี้รับจ้างสร้างบ้าน ลูกหนี้จะต้องสร้างบ้านให้มีลักษณะตามที่ได้ตกลงไว้กับเจ้าหนี้และสำเร็จตามเวลาที่ได้นัดหมายไว้ หากลูกหนี้ไม่อาจสร้างบ้านให้เสร็จทันเวลาหรือสร้างบ้านไม่เป็นไปตามแบบที่ได้ตกลงกันไว้ก็ย่อมเป็นการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง เป็นต้น

ข. หนี้เอาใจใส่และใช้ความระมัดระวังตามสมควร หนี้ในกรณีนี้เป็นหนี้ที่ไม่ต้องการความสำเร็จของผลการชำระหนี้ แต่เป็นหนี้ที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ด้วยความเอาใจใส่และระมัดระวังตามสมควรแก่วิชาชีพหรือตามหน้าที่ของลูกหนี้ นั่น อาทิเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7406/2540 จำเลยว่าจ้างโจทก์ให้ว่าความในฐานะทนายความ ความสำเร็จของงานย่อมอยู่ที่การว่าความจนคดีถึงที่สุด ส่วนการแพ้หรือชนะเป็นเพียงผลแห่งการงานในการชำระสินจ้างเท่านั้น ดังนั้นหนี้หรือหน้าที่ของทนายความจึงอยู่ที่การปฏิบัติด้วยความเอาใจใส่ในฐานะผู้มีวิชาชีพอย่างดีที่สุด อย่างไรก็ตามกรณีนี้จะถือว่าลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องหรือไม่ จะต้องพิจารณาสถานะของลูกหนี้ด้วยว่าลูกหนี้เป็นใคร มีอาชีพอะไร เพื่อใช้ในการพิจารณาว่าลูกหนี้ชำระหนี้ถูกต้องหรือไม่ เพราะสัญญา

* ดูตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2827/2524 ผู้ซื้อทำสัญญาจะซื้อที่ดินโดยตกลงจะชำระเงินสำหรับราคาที่ดินในวันจดทะเบียนโอน ผู้ซื้อจะไม่ชำระด้วยเงินสดแต่จะชำระด้วยเช็ค ผู้ขายมีสิทธิไม่รับเช็คและถือว่าผิดสัญญาด้วย

จะมีระดับความระมัดระวังหลายระดับตามแต่ลักษณะของสัญญาในแต่ละอย่างตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ตั้งแต่ประมาท ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การใช้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนรักษาทรัพย์สินของตนเองหรือของผู้มีวิชาชีพ ซึ่งหากไม่ใช้ความระมัดระวังถึงระดับดังกล่าวย่อมถือว่าผู้นั้นผิดสัญญาและต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย

2.5.1.3 กรณีลูกหนี้ผิดนัด

กรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดและอาจมีผลให้ลูกหนี้ต้องชำระค่าเสียหายอยู่หลายกรณีด้วยกัน เช่น กรณีการชำระหนี้กลายเป็นไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้อาจบอกปิดไม่รับชำระหนี้โดยเรียกเอาค่าเสียหายแทน หรือการชำระหนี้กลายเป็นพันธียุติกันระหว่างผิดนัดและเกิดความเสียหายขึ้น หรือลูกหนี้ต้องเสียดอกเบี้ยหรือค่าเสียหายอื่นในกรณีผิดนัดเกี่ยวกับการชำระหนี้เงิน หรือต้องชำระดอกเบี้ยสำหรับค่าสินไหมทดแทนราคาวัตถุที่เสื่อมเสียหรือตกต่ำ

2.5.2 การไม่ชำระหนี้จำเป็นต้องเกิดแต่พฤติการณ์อันจะโทษลูกหนี้ได้

การที่ลูกหนี้ต้องชดใช้ค่าเสียหายจากการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องนั้นจะต้องเกิดจากพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบหรือพฤติการณ์นั้นอาจโทษลูกหนี้ได้ กล่าวคือเมื่อลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แต่ไม่ได้กระทำการดังกล่าว ลูกหนี้จึงต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เขาเพราะการไม่ชำระหนี้ของตน แต่หากการไม่ชำระหนี้เกิดขึ้นจากการอันพ้นวิสัยหลังก่อหนี้โดยที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้ก็พ้นจากหนี้และไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ ดังที่ในมาตรา 219 บัญญัติว่า “ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นและซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบนั้นไซ้ ท่านว่าลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้”

ข้อสำคัญในการพิจารณาว่าลูกหนี้ต้องรับผิดชอบหรือไม่นั้น ไม่จำเป็นต้องดูว่าพ้นวิสัยเพราะเหตุใด แต่ให้พิจารณาว่าลูกหนี้ต้องรับผิดชอบต่อเหตุหรือพฤติการณ์นั้น ๆ หรือไม่ อาทิ เช่น กรณีที่เหตุหรือพฤติการณ์นั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก หรือกฎหมายห้ามการชำระหนี้ ถือว่าไม่ใช่ความผิดของลูกหนี้ ลูกหนี้ย่อมหลุดพ้นจากการชำระหนี้ไป** อย่างไรก็ตาม

** ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 960/2509 กรณีทำสัญญาขายที่ดินเพื่อการก่อสร้าง แต่เทศบาลไม่อนุญาตให้ก่อสร้าง ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1011/ 2538 ทำสัญญาขายที่ดินในสวนที่มีกรรมสิทธิ์รวม แต่ไม่สามารถแบ่งแยกโฉนดที่ดินเพื่อโอนขายได้เพราะมีเหตุขัดข้องทางฝ่ายผู้มกรรมสิทธิ์รวมอีกผู้หนึ่งซึ่งเป็นบุคคลภายนอก กรณีไม่ใช่ความผิดของลูกหนี้ ลูกหนี้ย่อมหลุดพ้นจากการชำระหนี้

ก็ตาม หากการชำระหนี้เป็นอันพั่ววิสัยเพราะพฤติการณ์ที่โทษลูกหนี้ได้ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้ ดังที่มาตรา 218 ได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพั่ววิสัยจะทำได้เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบไซ้รู้ท้าวว่าลูกหนี้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้เพื่อค่าเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น ในกรณีที่มีการชำระหนี้กลายเป็นพั่ววิสัยแต่เพียงบางส่วน ถ้าหากว่าส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้นจะเป็นไรประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะไม่ยอมรับชำระหนี้ส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้นแล้วและเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้เสียทั้งหมดที่เดียวก็ได้”

2.5.3 เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายที่แน่นอน

แม้ว่าลูกหนี้จะได้ทำผิดหน้าที่ในการชำระหนี้ ไม่ว่าจะโดยการไม่ชำระหนี้ หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องครบถ้วนก็ตาม มิใช่ว่าจะมีผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้เลย เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ก็ต่อเมื่อการทำผิดหน้าที่ของลูกหนี้ นั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ด้วย แต่มิใช่ว่าถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบไป เพราะความเสียหายบางอย่างอาจไม่ก่อให้เกิดสิทธิฟ้องร้องได้ อย่างไรก็ตาม หากไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้แล้ว แม้ลูกหนี้จะทำผิดหน้าที่ เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามหลักที่ว่าค่าเสียหายมีเพื่อชดใช้ความเสียหาย (damages are compensatory) นั้นเอง กล่าวคือ การชดใช้ค่าเสียหายก็เพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิทธิหรือประโยชน์ของเจ้าหนี้ และจะมีการชดใช้ค่าเสียหายกันก็ต่อเมื่อสิทธิหรือประโยชน์ของเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายแล้ว

แต่ความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับนั้นจะต้องเป็นกรณีที่มีความเสียหายจริง ๆ เกิดขึ้น เป็นความเสียหายที่แน่นอนมิใช่เป็นเพียงการคาดคะเน ต้องเป็นความเสียหายที่พิสูจน์ให้เห็นได้ ไม่ว่าจะโดยการแสดงหลักฐานหรือโดยจากพฤติการณ์ที่นำสืบก็ตาม เช่น ผู้ขายไม่ส่งของให้ผู้ซื้อ ผู้ซื้อจึงไม่อาจนำไปขายต่อยังผู้อื่นที่ได้ตกลงซื้อไว้ หากผู้ขายส่งมอบของผู้ซื้อจะนำไปขายต่อได้กำไร กรณีนี้ ถือได้ว่าส่วนที่ผู้ซื้อเสียหายก็คือการขาดโอกาสที่จะได้ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นส่วนกำไร หรือถ้าผู้ขายไม่ส่งของให้ผู้ซื้อ ทำให้ผู้ซื้อต้องไปซื้อของนั้นจากที่อื่นในราคาที่สูงกว่า ส่วนที่ถือได้ว่าผู้ซื้อเสียหายก็คือการที่ต้องมีการจ่ายเงินเพิ่มขึ้นหรือทรัพย์สินลดลง หรือขาดทุนนั่นเอง ซึ่งในการเรียกค่าเสียหายนั้นศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาตามรูปการณ์เพื่อไม่ให้เจ้าหนี้ ถือโอกาสเรียกเอาค่าเสียหายเพื่อหากำไรไปในตัว เพราะเจ้าหนี้จะต้องทำการโดยสุจริต เช่น ทำสัญญาจ้างสร้างบ้านหลังหนึ่งปรากฏว่าผู้สร้างสร้างเสร็จล่าช้าไปสองเดือน ทำให้ผู้จ้างต้องไปเช่าบ้านเขาอยู่ต่อไป ความเสียหาย

ตามปกติคือค่าเช่าที่ผู้จ้างต้องเสียไปในระหว่างนั้น แต่หากผู้จ้างถือโอกาสแก้งลูกหนี้โดยไปเช่าบ้านที่มีราคาแพงมากแล้วมาเรียกค่าเช่าจากลูกหนี้ ในภายหลังฐานเป็นค่าเสียหาย กรณีนี้ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณาตามพฤติการณ์ว่าควรให้ค่าเช่าทั้งหมดหรือไม่⁵

สำหรับความเสียหายในมูลหนี้ที่เกิดจากสัญญาหนี้ ข้อผูกพันตามสัญญาเป็นฐานของความเสียหายซึ่งมีมากมายแล้วแต่จะตกลงกัน หากว่าข้อตกลงนั้นไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ใช้บังคับได้ ดังนั้น ก่อนที่จะรู้ว่าต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่าไรจะต้องรู้ถึงความเสียหายก่อน เพราะค่าเสียหายและความเสียหายจะต้องสอดคล้องกันโดยความเสียหายเป็นสิ่งที่เกิดมาก่อนและเป็นฐานของการที่จะกำหนดค่าเสียหายที่จะได้รับชดใช้ต่อไป แต่สิ่งสำคัญคือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วหรือจะได้รับในอนาคต⁶ ส่วนจะได้รับการชดใช้โดยค่าเสียหายมากเพียงใดนั้นจะต้องพิจารณาอีกว่าเป็นความเสียหายที่ใกล้เคียงเหตุหรือไม่ด้วย

ความเสียหายในความรับผิดทางสัญญาที่เจ้าหนี้สามารถเรียกร้องได้นั้น มีอยู่ 2 ชนิด คือ (1) ความเสียหายที่เกิดจากการที่เจ้าหนี้สูญเสียทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ เรียกว่า การขาดทุน (2) ความเสียหายที่เกิดจากการที่เจ้าหนี้ไม่ได้ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นจากเดิม เรียกว่า การขาดกำไร ความเสียหายทั้งสองอย่างนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ฐานต้องรับผิดจากสัญญาได้ เช่น ก. เป็นนักมวยที่มีชื่อเสียงได้ตกลงกับ ข. ว่าจะมาต่อมวยที่สนามของ ข. ต่อมา ข. จึงได้ออกประกาศแจ้งความและเตรียมกิจการต่าง ๆ ครั้นถึงกำหนด ก. ไม่มาต่อมวยตามสัญญา เป็นเหตุให้ ข. เสียหาย คือค่าเสียหายซึ่ง ข. อาจเรียกจาก ก. นั้น นอกจากที่ได้เสียไปเนื่องในการออกประกาศแจ้งความและเตรียมแล้ว ยังรวมถึงผลประโยชน์จากค่าผ่านประตูที่คาดหมายว่าน่าจะได้ตามสมควรนั้นด้วย คือเรียกค่าเสียหายเพราะขาดทุนกับค่าเสียหายเพราะขาดกำไรรวมทั้งสองอย่างได้

⁵ เสริม วินิจฉัยกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515), หน้า 161.

⁶ ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: Pholsiam Printing and Publishing (Thailand), 2550), หน้า 155.

2.5.4 ความเสียหายที่ได้รับการชดเชยต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายยอมรับ

การที่ลูกหนี้กระทำความผิดในการชำระหนี้และเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายนั้นไม่ได้หมายความว่าทุกความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเจ้าหนี้จะได้รับการชดเชยเสมอไปเพราะความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาหรือการไม่ชำระหนี้อาจไม่มีขอบเขตจำกัดซึ่งหากกฎหมายไม่กำหนดขอบเขตของค่าเสียหายที่สามารถเรียกร้องได้แล้วก็จะทำให้ลูกหนี้ต้องชดเชยค่าเสียหายมากเกินไปกว่าที่ตนคาดเห็นได้ซึ่งจะเกิดผลเสีย เพราะจะทำให้คู่สัญญาเกิดความไม่แน่ใจในผลของสัญญาที่อาจเกิดขึ้นจึงอาจไม่ยอมเข้าทำนิติสัมพันธ์กันทั้งในด้านการค้าหรือด้านอื่น ๆ ส่งผลทั้งต่อระบบเศรษฐกิจในสังคมและประเทศชาติต่อไป ดังนั้น กฎหมายจึงต้องเข้ามาบีบบทบาทในการจำกัดขอบเขตของค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาเพื่อให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายสามารถรับรู้ได้ถึงผลที่เกิดขึ้นหากตนผิดสัญญา ทำให้เกิดความแน่นอนมากยิ่งขึ้นในการทำการค้าหรือธุรกิจต่าง ๆ

ด้วยเหตุที่แต่ละประเทศมีหลักเกณฑ์ในการเยียวยาความเสียหายโดยค่าเสียหายที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้ขอบเขตของค่าเสียหายที่เจ้าหนี้จะได้รับนั้นอาจแตกต่างกันด้วยอย่างไรก็ตาม ทุกประเทศจะมีขอบเขตในการกำหนดค่าเสียหายแก่เจ้าหนี้ในกรณีผิดสัญญาตามที่กฎหมายในประเทศนั้นกำหนดหรือมีอยู่ ซึ่งจะมีทฤษฎีและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาความเสียหายที่แตกต่างกันโดยเจ้าหนี้จะได้รับเพียงค่าเสียหายที่อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายของประเทศนั้น ๆ กำหนดไว้ สำหรับประเทศไทยได้มีขอบเขตของความเสียหายที่จะได้รับการชดเชยในกรณีผิดสัญญาที่ศาลต้องพิจารณา ดังต่อไปนี้

2.5.4.1 ความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้

ความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยเป็นผลปกติของการไม่ชำระหนี้ ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง มีลักษณะอย่างไรนั้น ไม่มีหลักเกณฑ์ที่จะกำหนดลงเป็นการแน่นอนได้ ต้องพิจารณาลักษณะของหนี้เป็นกรณี ๆ ไป เช่น นายจ้างไล่ลูกจ้างออกจากงานเสียก่อนครบกำหนดตามสัญญา ค่าเสียหายที่ลูกจ้างจะได้รับก็คือเงินเดือนที่ต้องขาดไปในระหว่างหางานทำก่อนครบกำหนดเวลาตามสัญญา แต่ค่าเสียหายซึ่งเป็นผลแห่งการที่นายจ้างทำผิดสัญญาอาจมีอีกหลายประการ เช่น ในระหว่างที่ลูกจ้างไม่มีงานทำนั้นทำให้ลูกจ้างไม่มีเงินมาใช้รักษาพยาบาลบุตรของตนที่เจ็บป่วย เป็นเหตุให้บุตรนั้นถึงแก่ความตาย เป็นต้น เหตุเหล่านี้จะถือว่าเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่ผลปกติของการไม่ชำระหนี้หรือไม่ กฎหมายมิได้บัญญัติกำหนดขอบเขตไว้ชัดเจน ทำให้กรณีเป็นที่สงสัยว่า ความเสียหายเช่นใดบ้างที่เป็นความเสียหายอันเกิดขึ้นเป็นผลปกติของการไม่ชำระหนี้

หากพิจารณาถ้อยคำในบทบัญญัติมาตรา 222 วรรคหนึ่ง จะได้ความหมายของความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ดังนี้

ก) เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติ คือต้องเป็นผลเสียหายซึ่งเป็นธรรมดาอันเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้⁷ และความเสียหายนั้นต้องเป็นผลตามปกติที่ย่อมเกิดขึ้นจากการผิดสัญญาหรือไม่ชำระหนี้ นั้น โดยถ้าเป็นความเสียหายอันพึงเกิดขึ้นโดยปกติธรรมดาซึ่งใคร ๆ ก็รู้ได้ว่าถ้าไม่ชำระหนี้ก็จะเกิดความเสียหายเช่นนั้นขึ้นแล้ว เมื่อลูกหนี้ยังขัดขืนไม่ยอมชำระหนี้และทำให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่เจ้าหนี้ตามปกติธรรมดาเช่นนั้น ลูกหนี้ก็พึงชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ เช่น นายหนึ่งพ่อค้าข้าวได้ซื้อข้าวมาจากนายสอง 2,000 บาท ราคากระสอบละ 500 บาท กำหนดส่งมอบวันที่ 1 เมษายน เมื่อถึงกำหนด นายสองผิดนัดไม่ยอมส่งมอบข้าวสารให้แก่ นายหนึ่ง ต่อมาราคาข้าวจึงขึ้นเป็นราคากระสอบละ 600 บาท ทำให้ นายแดง ต้องจ่ายเงินแพงขึ้นในการซื้อข้าวสารจากผู้ค้ารายอื่นเป็นเงินรวม 400 บาท ดังนี้ นายสองต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ นายหนึ่ง ในการที่ นายหนึ่ง ต้องซื้อข้าวสารที่แพงกว่าเดิม หรือนาย ก ตกลงซื้อที่ดินจากนาย ข ราคา 5 แสนบาท แต่นาย ข ผิดสัญญาโดยนำที่ดินนั้นไปขายต่อให้แก่ นาย ค เป็นราคา 7 แสนบาท ณ เวลาที่ผิดสัญญา ที่ดินมีราคาตลาด 8 แสนบาท หากนาย ก เรียกร้องค่าเสียหายจากนาย ข จะต้องได้รับการชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน 3 แสนบาท เพราะที่ดินนั้นเป็นผลประโยชน์ที่นาย ข คาดหวังว่าจะได้รับจากการทำสัญญาและเป็นความเสียหายที่ตามปกติที่ย่อมเกิดขึ้นหากไม่ชำระหนี้

ข) ความเสียหายนั้นต้องเป็นผลอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ คือต้องเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงอันเนื่องมาจากการไม่ชำระหนี้ นั้นหรือเป็นผลที่ต่อเนื่องมาจากเหตุโดยตรงและใกล้ชิด ซึ่งถ้าไม่มีเหตุดังกล่าวก็ไม่มีผลอันนั้นเกิดขึ้นเป็นที่แน่นอนและผลดังกล่าวก็ต้องเป็นผลโดยตรงที่เป็นที่รับรู้กันว่าผล ดังกล่าวย่อมจะต้องเกิดขึ้นถ้ามีการไม่ชำระหนี้เช่นนั้นขึ้น เช่น จากอุทาหรณ์ดังกล่าว ถ้าการที่นายสองไม่ส่งมอบข้าวสารนั้นทำให้นายหนึ่งเครียดจนป่วยไข้ ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล ค่ารักษา ดังกล่าวนี้นี้ไม่ถือว่าเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ นายสองจึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายดังกล่าว

⁷ ปรีดี พนมยงค์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 (บันทึกข้อความสำคัญประกอบด้วย อุทาหรณ์และคำแนะนำ), (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์นิติสาส์น, 2472), หน้า 72-75.

2.5.4.2 ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ

ตามปกติค่าเสียหายที่สามารถเรียกร้องกันได้นั้นจะต้องเป็นการทดแทนความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น ดังเช่นที่ มาตรา 222 วรรคหนึ่งบัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม มาตรา 222 วรรคสอง ได้กำหนดให้เรียกค่าเสียหายได้แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นแต่พฤติการณ์พิเศษ กล่าวคือ กฎหมายขยายขอบเขตสิทธิของเจ้าหนี้ในการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมากขึ้น ในมาตรา 222 วรรคสอง หากว่ามีกรณีที่ถูกหนี้คดีเห็นหรือควรจะได้คดีเห็นพฤติการณ์พิเศษบางประการซึ่งทำให้เกิดความเสียหายอื่น ๆ นอกจากความเสียหายตามปกติแก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ก็ควรต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้สำหรับความเสียหายพิเศษเหล่านั้นด้วยซึ่งก็เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เพราะเมื่อลูกหนี้คดีเห็นถึงความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ก็ไม่ควรผิดสัญญา แต่หากลูกหนี้ยังผิดสัญญาทั้งที่คดีเห็นได้ถึงถึงความเสียหายเหล่านั้นที่จะเกิดขึ้นแก่อีกฝ่ายแล้วลูกหนี้ก็ควรจะต้องรับผิดชอบต่อ สำหรับการคดีเห็นของลูกหนี้นั้น อาจมาจากการแจ้งให้ลูกหนี้ทราบล่วงหน้าว่ามีพฤติการณ์พิเศษอื่น ๆ หรือลูกหนี้อาจคดีเห็นได้เอง⁸ หรือวิญญูชนที่อยู่ในฐานะเดียวกับลูกหนี้ควรคดีเห็นได้ถึงถึงความเสียหายนั้น

สำหรับปัญหาว่าเวลาที่คดีเห็นได้นั้นนับตั้งแต่เมื่อใด หลักกฎหมายต่างประเทศทั้งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและกฎหมายในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์นั้นถือว่าลูกหนี้จะต้องคดีเห็นได้ในขณะทำสัญญา หากคดีเห็นได้ในภายหลังไม่ถือว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้คดีเห็นได้ แต่ในประเทศไทยนั้นศาลฎีกาวินิจฉัยว่าลูกหนี้อาจคดีเห็นได้ภายหลังที่เกิดสัญญาขึ้นแล้วก็ได้ ไม่จำเป็นต้องคดีเห็นได้ตั้งแต่ขณะทำสัญญา⁹

2.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา

ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาของแต่ละประเทศนั้นอาจมีหลักเกณฑ์และขอบเขตที่ต่างกันออกไป แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ ไม่มีประเทศใดวางหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวในการกำหนดค่าเสียหาย เพราะมิฉะนั้นกฎหมายอาจไม่สามารถนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีได้ หากข้อเท็จจริงในแต่ละคดีแตกต่างกัน โดยทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายสำคัญ มีดังต่อไปนี้

⁸ ไชยยศ เหมะรัชตะ. กฎหมายว่าด้วยสัญญา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 422.

⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1150 และคดี Hadley v Baxendale (1844) 9. Exch. 341.

^{**} ดูตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 824/ 2491.

2.6.1 หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ (remoteness)

การเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ของระบบคอมพิวเตอร์ ก็คือ การเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่การกระทำผิดสัญญา ในประเทศอังกฤษยอมรับให้มีการชดเชยความเสียหายอันเกิดจากการกระทำผิดสัญญาอย่างกว้างขวางเป็นการทั่วไปมากกว่าการบังคับชำระหนี้แบบเฉพาะเจาะจง จุดมุ่งหมายที่สำคัญในเรื่องค่าเสียหายจากการกระทำผิดสัญญาของระบบคอมพิวเตอร์ คือ การทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่มีได้กระทำผิดสัญญาได้กลับคืนสู่ฐานะเดียวกับหรือใกล้เคียงมากที่สุดกับที่พึงได้รับจากการปฏิบัติตามสัญญาเท่าที่สามารถจะเยียวยาได้ด้วยเงิน

ในยุคก่อนปีคริสต์ศตวรรษที่ 1854 กฎหมายอังกฤษในเรื่องของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญายังไม่มีความแน่นอน จนกระทั่งปีคริสต์ศตวรรษที่ 1854 ได้มีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินค่าเสียหายที่สำคัญและยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้เกิดขึ้นในคดี Hadley v Baxendale (1854) 9 Exch 341. ซึ่งเกิดหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุที่สามารถนำมาใช้การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาของประเทศที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ เกิดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ เพราะเพียงแค่ว่าเสียหายในกรณีที่เกิดจากการผิดสัญญาตามธรรมดาอาจไม่เพียงพอในการเยียวยาความเสียหาย เพราะอาจมีความเสียหายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาอีกได้ซึ่งได้เกิดหลักเกณฑ์นี้จากคดี Hadley v. Baxendale ที่มีข้อเท็จจริงว่า โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของโรงงานต้องหยุดโรงงานเพราะเพลาช้อเหวี่ยงหัก โจทก์สั่งซื้อเพลานิวจากอีกเมืองหนึ่ง โดยจ้างจำเลยเป็นผู้ขนมาให้ จำเลยรับว่าจะส่งไปให้โจทก์ในวันรุ่งขึ้น แต่โจทก์มิได้แจ้งให้จำเลยทราบวาระเวลาที่เพลายังไปไม่ถึงโจทก์จะต้องหยุดโรงงาน จำเลยต้องส่งเพลาล่าช้าไปหลายวัน โจทก์จึงฟ้องจำเลยเรียกเงินค่าอะไรที่โจทก์ควรจะได้หากโรงงานไม่ต้องหยุดไปเพราะจำเลยส่งเพลาล่าช้า ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยเห็นว่าปกติแล้วนั้นโรงงานจะต้องมีเครื่องอะไหล่ไว้ ทำให้โรงงานไม่จำเป็นต้องหยุดเพราะขาดเพลานิว อีกทั้งจำเลยมิได้ทราบถึงเหตุการณ์พิเศษว่าโจทก์ไม่มีเพลาสารองไว้ในกรณีที่จำเลยส่งเพลาล่าช้า คำพิพากษาคดีนี้ได้แบ่งค่าเสียหายออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งค่าเสียหายทั้งสองประเภทนี้เป็น การแยกเอาหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุออกมา เพื่อพิจารณาว่ากรณีใดบ้างที่ถือว่าค่าเสียหายนั้นเกิดจากความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ โดยหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการแบ่งค่าเสียหายทั้งสองประเภท คือ ใช้หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุในการแบ่งค่าเสียหายทั้งสองกรณี ดังต่อไปนี้

ก) **ค่าเสียหายประเภทที่ 1 หรือค่าเสียหายตามปกติ** เป็นค่าเสียหายที่ต้องเป็นธรรมและสมเหตุสมผลที่เกิดตามปกติธรรมดาของการผิดสัญญา หรือกล่าวได้ว่าเป็นค่าเสียหายที่เกิดจากความเสียหายที่ย่อมเกิดขึ้นตามธรรมดาหากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นสัญญาประเภทใดก็ตาม ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนี้เพราะวิญญูชนในสถานะเช่น ลูกหนี้ อาจคาดเห็นได้เพราะเกิดขึ้นได้ตามปกติธรรมดาจากการผิดสัญญา การประเมินค่าเสียหายประเภทนี้นั้นประเมินมูลค่าของความเสียหายตามที่วิญญูชนจะพึงต้องเสียหายในกรณีเช่นนั้น เป็นค่าเสียหายที่ใกล้เคียงกับเหตุและเกิดขึ้นตามธรรมดาจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา เช่น กรณีที่ ลูกหนี้ไม่อาจส่งมอบสินค้าให้แก่โจทก์ทำให้เจ้าหนี้ต้องไปซื้อสินค้าที่อื่นในราคาที่สูงขึ้น ราคาที่แตกต่างกันของสินค้าที่เจ้าหนี้ซื้อใหม่กับที่ได้ตกลงกันไว้ย่อมเป็นค่าเสียหายปกติธรรมดา

ข) **ค่าเสียหายประเภทที่ 2 หรือค่าเสียหายพิเศษ** เป็นค่าเสียหายที่ลูกหนี้รู้ถึงพฤติการณ์พิเศษที่ได้รับการสื่อสารจากเจ้าหนี้ไปยังลูกหนี้ หรืออาจเป็นกรณีที่พฤติการณ์ พิเศษ นั้นอยู่ในความรู้เห็นของลูกหนี้ว่าความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษอาจเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญาซึ่งลูกหนี้ก็ควรต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนรู้อยู่แล้วว่าเจ้าหนี้ต้องเสียหาย ค่าเสียหายประเภท นี้จะต้องใช้หลักเกณฑ์การคาดเห็นได้ (foreseeability) มาเป็นหลักเกณฑ์สำคัญเพื่อพิจารณาการ คาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ของลูกหนี้ในพฤติการณ์พิเศษ

ค่าเสียหายประเภทนี้เป็นการชดใช้ในกรณีที่เป็นการเสียหายพิเศษหรือความเสียหายที่นอกเหนือความคาดเห็นตามปกติธรรมดาของลูกหนี้ ไม่ใช่ความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติธรรมดาของการผิดสัญญา ซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพราะลูกหนี้รู้ถึงเหตุการณ์พิเศษที่อาจ คาดเห็นความเสียหายนั้นได้ โดยทั่วไปแล้วค่าเสียหายประเภทนี้เป็นค่าเสียหายที่ไกลต่อเหตุ (too remote) แต่เพราะลูกหนี้ได้รู้หรือควรได้รู้ถึงพฤติการณ์พิเศษนั้นจึงทำให้ค่าเสียหายนั้นเป็นค่าเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ

การที่หลักกฎหมายอังกฤษเป็นเช่นนี้เพราะถือว่าสัญญานั้นเป็นนิติสัมพันธ์ที่ได้ก่อกันไว้ โดยที่ก่อนจะมีหนี้เกิดขึ้นทั้งสองฝ่ายย่อมเล็งเห็นหรือคาดเห็นถึงผลได้เสียของการชำระหนี้และไม่ชำระหนี้อยู่แล้ว ดังนั้น ลูกหนี้ก็ควรรับผิดชอบเฉพาะในกรณีที่เกิดจากผลตามปกติหรือผลที่อยู่ในความคาดหมายหรือไตร่ตรองไว้ก่อนเท่านั้น เพื่อให้คู่สัญญาสามารถชั่งน้ำหนักถึงผลประโยชน์ได้เสียที่จะเกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นจากการเข้าทำสัญญาได้อย่างแน่นอน

2.6.2 ทฤษฎีเหตุเหมาะสม (Theory of Adequate Causation)

ทฤษฎีเหตุเหมาะสมนั้นเป็นทฤษฎีที่มาจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบในความเสียหายของเจ้าหน้าที่ในกรณีผิดสัญญาให้น้อยลงไปจากทฤษฎีเงื่อนไขซึ่งทั้งสองทฤษฎีนี้เกิดจากนักนิติศาสตร์ชาวเยอรมันได้วางหลักในเรื่องนี้ไว้ กล่าวคือ ทฤษฎีเงื่อนไขนั้นเป็นทฤษฎีที่มีแนวคิดที่ว่า ถ้าไม่มีเหตุเช่นนั้นเกิดขึ้นผลก็จะไม่เกิดขึ้นต้องถือว่าผลเกิดจากเหตุนั้น⁹ โดยผลที่เกิดขึ้นอันหนึ่งนั้นอาจจะเกิดจากเหตุหลายเหตุหรือหลายประการ ถ้าเหตุอันหนึ่งคือการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาแล้วผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่ายังมีเหตุอื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้วยหรือไม่ ทฤษฎีเงื่อนไขนี้ทำให้ความรับผิดชอบของลูกหนี้ไม่มีจำกัดและไม่ซับซ้อน ดังนั้น ทฤษฎีเงื่อนไขจึงไม่ใช้กับการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา โดยในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญานั้น ทฤษฎีสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายคือทฤษฎีเหตุเหมาะสมซึ่งต้องพิจารณาว่าการกระทำของผู้กระทำที่เป็นเหตุนั้นเหมาะสมจะให้เกิดผลนั้น ๆ โดยทั่วไปหรือไม่ หรืออีกนัยหนึ่งให้พิจารณาว่า การกระทำและผลนั้นมีความเกี่ยวพันกันพอสมควรหรือไม่ โดยจะต้องมีการพิจารณาความรู้ความชำนาญและความสามารถของบุคคลนั้นด้วย ทฤษฎีนี้ถือว่าเหตุนั้นตามปกติหรือตามธรรมดาย่อมทำให้เกิดผลนั้น ผลความเสียหายนอกเหนือนั้นลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ที่สำคัญก็คือผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้กระทำผิดนั้นจะต้องไม่ไกลกว่าเหตุ (too remote) จนความคิดของคนธรรมดาไม่สามารถที่จะคาดหมายได้ ดังนั้น ผลของความเสียหายที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบจะต้องเป็นผลธรรมดาซึ่งผลธรรมดานี้ก็คือผลที่วิญญูชนสามารถคาดเห็นความเป็นไปได้ของผลนั้น ไม่ได้วัดจากความคาดเห็นของผู้กระทำ

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียอมรับทฤษฎีเหตุเหมาะสมแต่ไม่ยอมรับทฤษฎีเงื่อนไขในการวิเคราะห์กำหนดค่าเสียหายเพราะถือว่าผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้าความผิดของเขาสามารถเพิ่มโอกาสให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ตามปกติ ตรงกันข้ามเขาจะไม่ต้องรับผิดชอบถ้าความผิดของเขาตามปกติจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนั้น แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลที่ผิดปกติหรือเกิดเพราะมีเหตุแทรกซ้อนอื่น มักใช้ทฤษฎีนี้กับเรื่องละเมิด นักกฎหมายเยอรมันถือว่าความเสียหายไม่ว่าจะเป็นกรณีของผิดสัญญาหรือละเมิด จะต้องเกิดจากเหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนั้น ตัวอย่างเช่น การที่เสียงเครื่องบินทำลาย

⁹ ไสภณ รัตนการ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 168.

สุขภาพของสุนัขจึงจอกในฟาร์มแห่งหนึ่ง เจ้าของฟาร์มจะเรียกค่าเสียหายหาได้ไม่ เพราะโดยปกติเสียงเครื่องบินจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนั้นอันเป็นไปตามทฤษฎีเหตุเหมาะสมนั่นเอง¹⁰

ข้อดีของทฤษฎีเหตุเหมาะสมคือเป็นทฤษฎีที่จำกัดความรับผิดของลูกหนี้ให้น้อยลงจากแนวคิดทฤษฎีเงื่อนไข โดยมีขอบเขตความรับผิดเฉพาะผลที่ตามปกติจะเกิดขึ้นจากการกระทำผิดเท่านั้น หากความผิดนั้นมิใช่เป็นผลตามปกติ ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิด ส่วนข้อเสีย คือข้อจำกัดความรับผิดที่อาจขัดกับความเป็นจริงและอาจไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้

ข้อแตกต่างของทฤษฎีเงื่อนไขและทฤษฎีเหตุเหมาะสม คือทฤษฎีเหตุเหมาะสมให้รับผิดชอบเฉพาะในผลของความเสียหายปกติที่เกิดจากการกระทำของฝ่ายที่ทำผิดเท่านั้น มิต้องรับผิดชอบต่อผลที่ไปถึงผลห่างไกลที่เกิดจากการกระทำผิดสัญญา ซึ่งกล่าวโดยง่ายก็คือมิใช่ผลของความเสียหายปกติ ทั้งนี้การประเมินความเสียหายปกตินั้นต้องประเมินจากความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไปเป็นหลัก ส่วนทฤษฎีเงื่อนไขนั้นถือเอาผลโดยตรงของการกระทำผิดเป็นสำคัญ โดยถือว่าผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดหากว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำผิดนั้นโดยตรงซึ่งหากไม่มีการกระทำผิดนั้นผลก็จะไม่เกิด ดังนั้น แสดงว่าถ้าหากผลนั้นเกิดจากสาเหตุอื่นผู้กระทำจึงต้องรับผิด ซึ่งหากเปรียบเทียบดูแล้วทฤษฎีเหตุเหมาะสมเปรียบได้เสมือนหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุในการแบ่งค่าเสียหายประเภทที่ 1 ในคดี Hadley v Baxendale (1854) 9 Exch 341. ที่ใช้พิจารณาความเสียหายที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบที่เป็นผลธรรมดาและไม่ไกลกว่าเหตุจากกรณีผิดสัญญาทั่วไปเท่านั้น

2.6.3 ทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญา (The Theory of Purpose of The Contract)

ทฤษฎีนี้เกิดจากนักนิติศาสตร์เยอรมันโดยถือความมุ่งหมายของสัญญาเป็นหลักในการวินิจฉัยความรับผิดของลูกหนี้ หลักนี้ทำให้การวินิจฉัยความรับผิดของลูกหนี้ใกล้เคียงกับการใช้หลักเกณฑ์การคาดเห็นได้ซึ่งอยู่ในหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุของระบบคอมมอนลอว์และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเพื่อใช้ในการพิจารณาความห่างไกลต่อเหตุของความเสียหายที่มีพฤติการณ์พิเศษ เป็นการกำหนดค่าเสียหายโดยพิจารณาความเสียหายจากวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่เป็นที่รับรู้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง (purpose and intention) กล่าวคือ ต้องมีการค้นหาถึงวัตถุประสงค์ร่วมกันของคู่สัญญาโดยมีพื้นฐานมาจากหลักการแสดง

¹⁰ โสภณ รัตนากร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 173.

เจตนาหรือค้นหาเจตนาของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นเจตนาที่อีกฝ่ายได้รับรู้หรือได้รับรอง เมื่อลูกหนี้ได้ทราบถึงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายนั้นแล้วยังมีการทำผิดสัญญา ลูกหนี้ย่อมต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเพราะถือว่าลูกหนี้คาดเห็นแล้ว ทฤษฎีนี้ได้พัฒนาขึ้นในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเนื่องจากทฤษฎีเหตุเหมาะสมไม่ยอมรับหลักเกณฑ์การคาดเห็นได้และไม่สามารถคุ้มครองลูกหนี้ได้เพียงพอ¹¹ จึงได้มีการพัฒนาทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาขึ้นมาใหม่ หากพิจารณาแล้วทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้นก็อยู่ในหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุของระบบคอมมอนลอว์นั่นเอง กล่าวคือ การพิจารณาวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเพื่อพิจารณาว่าความเสียหายนั้นไกลต่อเหตุหรือไม่ก็คือการใช้การคาดเห็นได้ของลูกหนี้มาพิจารณาถึงวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้น จึงใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุในระบบคอมมอนลอว์ซึ่งใช้หลักเกณฑ์การคาดเห็นได้ของลูกหนี้เช่นเดียวกันมาพิจารณาความห่างไกลต่อเหตุของค่าเสียหายประเภทที่ 2 หรือค่าเสียหายพิเศษนั่นเอง

เมื่อพิจารณาดูขอบเขตของกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง จะเห็นได้ว่าถ้อยคำในฉบับนั้นมีหลักตรงกับทฤษฎีเหตุเหมาะสมที่ว่า ผู้กระทำได้ รับผิดเฉพาะในผลปกติที่เกิดจากการกระทำของตนเท่านั้น ซึ่งตามทฤษฎีเหตุเหมาะสมนั้นก็คือความเสียหายอันเกิดตามปกตินั้นย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุที่วิญญูชนรู้เห็นได้ว่าจะต้องเกิดขึ้น ดังนั้น ทฤษฎีที่ตรงกับหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง คือทฤษฎีเหตุเหมาะสม ส่วนในกรณีขอบเขตของความเสียหายตามมาตรา 222 วรรคสอง นั้น เนื่องจากความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ อาทิเช่น กำไรจากการที่ผู้ซื้อจะได้รับจากการขายต่อ นั้น เป็นต้น ไม่ได้เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นปกติธรรมดาจากการผิดสัญญา จึงไม่ใช่ความเสียหายตามทฤษฎีเหตุเหมาะสม แต่หากความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษนั้นอยู่ในความคาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ของลูกหนี้ ซึ่งการจะพิจารณาว่าพฤติการณ์พิเศษนั้นอยู่ในความคาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ของลูกหนี้หรือไม่นั้นจะต้องใช้ทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญามาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา หากวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้นเป็นสิ่งที่ลูกหนี้น่าจะคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ถึงความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษแล้วย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเช่นเดียวกับความเสียหายในมาตรา 222 วรรคหนึ่ง ดังนั้น ทฤษฎีที่ใช้ในการกำหนดค่าเสียหายตามมาตรา 222 วรรคสอง ต้องใช้ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาและทฤษฎีเหตุเหมาะสม อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาของศาลไทยไม่ได้มีการกล่าวถึงทฤษฎีที่ใช้ในการ

¹¹ G.H.Treitle. Remedies for Breach of Contract. (New York: Clarendon press Oxford, 1988), pp.166.

กำหนดความรับผิดต่อค่าเสียหายแต่อย่างใด แต่เพียงกล่าวว่าเป็นความเสียหายตามปกติหรือความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ ตามตัวบทมาตรา 222 เท่านั้น

2.7 การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาตามมาตรา 222

2.7.1 ที่มาของมาตรา 222

มาตรา 222 บัญญัติว่า

“การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้”

เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”

บทบัญญัติมาตรา 222 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปัจจุบันสืบต่อมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปีพุทธศักราช 2466 มาตรา 339 ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 416 โดยเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 252^{*} ฉบับปีคริสต์ศักราช 1900 ซึ่งมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับฉบับปี 2002 ปัจจุบัน และมีหลักเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกับประมวลแห่งฝรั่งเศส มาตรา 1149^{**}, 1150^{***}, 1151^{****} คือเจ้าหนี้ที่เรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นจะต้องใกล้ชิดต่อเหตุ (immediate) และเป็นผลโดยตรง (direct consequence) ซึ่งก็คือค่าเสียหายที่มีลักษณะเช่นเดียวกับค่าเสียหายตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 222 นั่นเอง

* รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย วันที่ 25 สิงหาคม 2468 เอกสารเย็บเล่ม ห้องสมุดคณะกรรมการกฤษฎีกา

** Article 1149 “Damages due to a creditor are, as a rule, for the loss which he has suffered and the profit which he has been deprived of, subject to the exceptions and modifications below.”

*** Article 1150 “A debtor is liable only for damages which were foreseen or which could have been foreseen at the time of the contract, where it is not through his own intentional breach that the obligation is not fulfilled.”

**** Article 1151 “Even in the case where the non-performance of the agreement is due to the debtor's intentional breach, damages may include, with respect to the loss suffered by the creditor and the profit which he has been deprived of, only what is an immediate and direct consequence of the non-performance of the agreement.”

มาตรา 222 นั้นมาจากหลักเกณฑ์ของกฎหมายเยอรมันมาตรา 252^{*****} เป็นสำคัญ ซึ่งวางหลักว่า ความเสียหายที่จะได้รับการชดใช้ นั้นคือความเสียหายจากการสูญเสียผลประโยชน์ที่พึงได้รับ (the lost profit) ซึ่งประโยชน์ที่พึงได้รับนั้นอาจเป็นความเสียหายตามปกติหรือความเสียหายพิเศษที่คาดเห็นได้ แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นยังมีหลักเกณฑ์ในมาตรา 253^{*****} ที่เป็นขอบเขตในการกำหนดค่าเสียหายของศาลด้วย โดยมาตราดังกล่าวได้วางหลักไว้ว่า “(1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะกำหนดให้ได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ (2) หากเกิดความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ เสรีภาพ หรือมีการกระทำผิดทางเพศ อาจมีการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยก็ได้”

ซึ่งหลักเกณฑ์ตามมาตรา 253 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นไม่ได้มีการนำมาใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ดังนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยจึงไม่มีข้อจำกัดในการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขไว้ ดังเช่นในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 253(1)^{*****} แต่ในกรณีละเมิดนั้นเนื่องจากมีหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความ

^{*****} Section 252 “The damage to be compensated for also comprises the lost profits. Those profits are considered lost that in the normal course of events or in the special circumstances, particularly due to the measures and precautions taken, could probably be expected.”

^{*****} Section 253 “(1) Money may be demanded in compensation for any damage that is not pecuniary loss only in the cases stipulated by law.(2) If damages are to be paid for an injury to body, health, freedom or sexual self-determination, reasonable compensation in money may also be demanded for any damage that is not pecuniary loss.”

^{*****} อย่างไรก็ตาม กฎหมายเยอรมันมีบทบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาเช่นกัน โดยเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มเติมอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ปีคริสต์ศักราช 2002 มาตรา 651f สำหรับกรณีผิดสัญญาซื้อแพคเกจท่องเที่ยว (package travel contract) ที่วางหลักว่า “(1)...(2) หากการท่องเที่ยวตามแพคเกจนั้นได้รับการยกเลิกหรือไม่เป็นไปตามที่ได้ตกลงไว้ในสาระสำคัญ นักท่องเที่ยวอาจได้รับค่าเสียหายที่เหมาะสมสำหรับการสูญเสียช่วงเวลาพักผ่อนในวันหยุดนั้น” (German Civil Code: Section 651f (1) Notwithstanding any reduction of price or notice of termination, the traveler may demand damages for nonperformance unless the defect in the travel package resulted from a circumstance for which the travel organizer is not responsible.(2) If the travel package is made impossible or significantly impaired, then the traveler may also demand appropriate compensation in money for holiday leave spent to no avail.) จากบทบัญญัติจึงทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายจากการผิดสัญญาซื้อแพคเกจท่องเที่ยวอาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้เพราะคำว่าค่าเสียหายที่เหมาะสมย่อมรวมถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วย

เสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินชัดเจนอยู่ในมาตรา 446 ดังนั้น ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีจะเกิดขึ้นจึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าวซึ่งบทบัญญัตินี้ไม่นำมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาด้วย

2.7.2 ความมุ่งหมายของมาตรา 222

หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น ก็เพื่อให้คู่สัญญาได้กลับคืนสู่ฐานะเสมือนดังได้มีการชำระหนี้ถูกต้องสมบูรณ์เป็นหลักในการคำนวณค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ ดังนั้น จึงได้มีบทบัญญัติมาตรา 222 ขึ้นมาเพื่อเป็นขอบเขตในการเรียกค่าเสียหาย โดยมุ่งหมายที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ในความเสียหายที่เจ้าหนี้ต้องเสียไป (loss suffered) และรวมไปถึงผลประโยชน์หรือกำไรที่เจ้าหนี้ควรจะได้รับหากลูกหนี้ได้ปฏิบัติตามการชำระหนี้โดยถูกต้อง (gain which he has been deprived) ซึ่งในบทบัญญัตินั้นไม่ได้กำหนดว่าความเสียหายหรือผลประโยชน์นั้นจะต้องเกี่ยวกับตัวเงินหรือในเชิงวัตถุเท่านั้นหรือไม่ เพราะความเสียหายที่เจ้าหนี้ประสบหรือผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้สูญเสียไปนั้นอาจเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือผลประโยชน์ต่อจิตใจก็ได้ อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่ความเสียหายที่เจ้าหนี้ประสบหรือผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้สูญเสียไปเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เจ้าหนี้จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเยียวยาความเสียหายภายใต้ขอบเขตของมาตรา 222 ด้วยหรือไม่ ภายใต้หลักเกณฑ์เช่นไร ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาในบทต่อไป

2.7.3 การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา

เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 222 ซึ่งศาลใช้ในการกำหนดขอบเขตของความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับการชดใช้นั้น มีความเสียหายอยู่ 2 ประเภท คือ ความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้และ ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ดังนั้น การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาตามมาตรา 222 นี้ จึงมี 2 ประการดังนี้

2.7.3.1 ค่าเสียหายปกติ

ค่าเสียหายปกติ ก็คือ ค่าเสียหายที่มาตรา 222 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่าเป็นค่าเสียหายเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ ซึ่งมีการอธิบายว่าเป็น

ค่าเสียหายซึ่งเป็นผลธรรมดาหรือผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้บ้าง¹² เป็นความเสียหายที่ใคร ๆ ก็ต้องทราบเพราะเกิดขึ้นตามปกติบ้าง หรือนัยหนึ่งเป็นค่าเสียหายที่ทุกคนอาจคาดเห็นได้ว่าจะเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ตนเอง¹³ ค่าเสียหายประเภทนี้ใกล้เคียงกับค่าเสียหายปกติในระบบคอมมอนลอว์ ในคดี *Hadley v. Baxendale*¹⁴ ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่ต้องเป็นธรรมดาและสมเหตุสมผลที่เกิดตามปกติธรรมดาของการผิดสัญญา เป็นการชดใช้ความเสียหายตามปกติที่ย่อมเกิดขึ้น

ปัญหาคือความเสียหายอย่างไรที่จัดเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น หากจะพิจารณาตามที่กรมการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ระบุว่า มาตรานี้ได้ร่างขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 416 และได้ตกลงกันว่าค่าความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้หมายถึงความเสียหายที่เป็นผลโดยตรง^{*} ดังนั้น เมื่อไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนที่จะอธิบายได้ จึงต้องพิจารณาจากความเข้าใจของวิญญูชนหรือคนทั่วไปว่าเป็นความเสียหายตามปกติอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ในความเข้าใจของบุคคลเหล่านี้หรือไม่¹⁵ เช่น ผู้ขายได้ขายรถที่มีสภาพชำรุดบกพร่องเล็กน้อยต่างจากที่ตกลงนอกจากราคาารถที่ลดลงซึ่งเป็นความเสียหายประการหนึ่งแล้ว หากผู้ซื้อประสบอุบัติเหตุจากการที่รถมีสภาพบกพร่องเช่นนั้นจนเสียชีวิต ยังมีความเสียหายอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ความเสียหายที่เพิ่มเติมเหล่านี้ยังคงต้องพิจารณาว่าเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้หรือไม่ด้วย เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดขอบเขตไว้ชัดเจน

ตำรากฎหมายญี่ปุ่นได้อธิบายว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้หรือเป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษนั้นเป็น

¹²พระยาเทพวิฑูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2509), หน้า 807.

¹³โสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 179.

¹⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 178.

* รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย วันที่ 25 สิงหาคม 2468 เอกสารเย็บเล่ม ห้องสมุดคณะกรรมการกฤษฎีกา

¹⁵ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: Pholsiam Printing and Publishing (Thailand), 2550), หน้า 159.

เรื่องยากที่จะวินิจฉัย ต้องพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น ประเภทและลักษณะของธุรกิจ การเป็นผู้ประกอบธุรกิจชนิดนั้นของคู่กรณี เป็นต้น¹⁶

เมื่อพิจารณาถ้อยคำในตัวอย่างมาตรา 222 วรรคหนึ่ง แล้ว เราอาจจะพอสรุปขอบเขตความหมายของความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ว่าหมายถึงความเสียหายซึ่งเป็นผลโดยตรงและเป็นผลธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ หรือความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงและไม่ใช่ความเสียหายอันห่างไกลจนเกินไป¹⁷ หรือเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นตามธรรมดาและเป็นความเสียหายที่วิญญูชนอาจคาดเห็นได้¹⁸ ลูกหนี้จึงไม่สามารถอ้างได้ว่าตนไม่รู้หรือไม่คาดเห็นถึงความเสียหายตามปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ นั้น กล่าวได้ว่ามาตรา 222 วรรคหนึ่ง นี้วางหลักให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเฉพาะในพฤติการณ์ปกติตามสัญญาเท่านั้น ซึ่งพฤติการณ์ปกติตามสัญญา ก็คือ พฤติการณ์อันเกิดขึ้นตามปกติธรรมดาที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันแห่งสัญญา เช่น ผู้ขายตกลงว่าจะขายข้าวสารตามที่ได้ตกลงไว้ให้แก่ผู้ซื้อ ต่อมาผู้ขายไม่ยอมขายข้าวสารนั้นให้แก่ผู้ซื้อ ทำให้ผู้ซื้อต้องไปซื้อข้าวสารชนิดเดียวกันนี้จากผู้ขายรายอื่นในท้องตลาดเดียวกันเช่นนี้เป็นพฤติการณ์ปกติที่ผู้ซื้อจะพึงปฏิบัติให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์แห่งสัญญา กรณีนี้การที่ผู้ซื้อต้องจ่ายค่าข้าวสารในราคาที่สูงกว่าราคาที่ตกลงไว้ในสัญญาย่อมเป็นความเสียหายในพฤติการณ์ปกติจึงจัดเป็นความเสียหายตามปกติ

ความเสียหายตามปกติที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะเป็นความเสียหายในการขาดประโยชน์ในอนาคต หรือเป็นการขาดส่วนที่เป็นกำไรหรือการขาดทุนก็ได้ โดยต้องพิจารณาว่าหนี้นั้นมีผลประโยชน์ที่คู่สัญญาคาดหวังว่าจะได้รับคืออะไร นอกจากนี้ ในปัจจุบันยอมรับกันว่าในการลงทุนทำกิจการต่างๆ มักจะต้องกู้เงินมาซึ่งต้องเสียดอกเบี้ย ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ซึ่งเป็นเหตุอันก่อให้เกิดให้เจ้าหนี้ต้องเสียดอกเบี้ยก็น่าจะถือว่าดอกเบี้ยที่ต้องเสียไปเป็นความเสียหายตามปกติเช่นกัน

¹⁶Hiroshi Oda. Japanese law. (London : Butterworths, 1992), pp. 184-185.

¹⁷เสริม วินิจฉัยกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515), หน้า 172.

¹⁸โสภณ รัตนาร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, 2551), หน้า 178.

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับค่าเสียหายปกติ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3887/2534

จำเลยรับจ้างขนส่งกระจกซึ่งโจทก์สั่งซื้อมาจากต่างประเทศ กระจกแตกเสียหาย ในระหว่างขนส่ง ซึ่งจำเลยจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการออกของและภาษีอากรขาเข้าสำหรับ กระจกดังกล่าว เป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นและถือได้ว่าเป็นค่าเสียหายโดยตรงซึ่งจำเลยจะต้อง รับผิดชอบ ส่วนค่าใช้จ่ายในการจัดหากระจกมาติดตั้งชั่วคราวที่ศูนย์การค้าของโจทก์ให้พนักงานเปิด ศูนย์การค้า เป็นค่าเสียหายที่เกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ซึ่งจำเลยมีอาจคาดเห็นหรือควรคาด พฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้า จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3587/2526

แม้จะไม่ได้ความชัดว่าหากไม่มีการเลิกสัญญากัน โจทก์จะได้กำไรจากการขาย อาคารพาณิชย์ที่โจทก์จ้างจำเลยก่อสร้างเป็นจำนวนเท่าใด แต่เป็นที่เห็นได้ว่าโจทก์ก่อสร้าง ศูนย์การค้าเพื่อหากำไร เมื่อสร้างไม่เสร็จก็ย่อมเกิดผลเสียหายซึ่งเป็นความเสียหายที่ตามปกติ ย่อมเกิดขึ้นจากการละทิ้งงานของจำเลย ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดให้ตามที่เห็นสมควรได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2339/2517

โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยฐานผิดสัญญาไม่ขายที่ดินให้โจทก์ โดยคำนวณจากผลกำไรทั้งหมดซึ่งโจทก์คาดหมายว่าจะขายที่ดินได้ในราคาสูงกว่าที่ซื้อจากจำเลย แต่ความเสียหายที่โจทก์เรียกร้องนั้นเป็นเพียงความหวังของโจทก์ โจทก์จะขายที่ดินในราคานั้น หรือไม่ ไม่เป็นที่แน่นอน ยังฟังไม่ได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ แต่ที่ดินที่จะซื้อขายมีทางหลวงตัดผ่านไป พอคาดหมายได้ว่าต้องมีราคาเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ของจำเลย ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายให้ตามที่เห็นสมควร

2.7.3.2 ค่าเสียหายพิเศษ

ค่าเสียหายพิเศษเป็นค่าเสียหายตามมาตรา 222 วรรคสอง ซึ่งได้แก่ ค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายที่มีได้เกิดจากความเสียหายตามพฤติการณ์ปกติหรือเป็นค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นตามปกติจากการไม่ชำระหนี้ กล่าวคือ ความเสียหายนั้นไม่ใช่เรื่อง

คนทั่วไปอาจคาดเห็นได้ เป็นความเสียหายพิเศษซึ่งมิได้เกิดขึ้นตามปกติ หากแต่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์พิเศษ (special circumstances) ซึ่งลูกหนี้ที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็น พฤติการณ์เช่นนั้นก่อนล่วงหน้าแล้ว เหตุที่ลูกหนี้พึงรับผิดชอบเฉพาะที่คาดเห็นหรือควรคาดเห็น เพราะย่อมไม่เป็นธรรมดาที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เขามีได้คาดเห็นหรือควรคาดเห็น แม้จะเป็นความเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้เหมือนกันก็ตาม เพราะหากเป็นเช่นนั้นก็จะเสมือนเป็นการลงโทษให้ผลร้ายแก่ลูกหนี้โดยเขาไม่รู้ตัว ซึ่งถ้าเขาได้คาดเห็นถึงความเสียหายเช่นนั้นเสียก่อนแล้ว เขาอาจได้ขวนขวายจัดการชำระหนี้ให้จงได้ หากแต่ไม่รู้จึงไม่ได้ชำระหนี้ ดังนั้นจึงไม่ควรให้เขารับผิดชอบต่อค่าเสียหายในสิ่งที่เขามีได้คาดเห็นหรือควรได้คาดเห็น

ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษเป็นความเสียหายที่มีได้เกิดขึ้นตามธรรมดาของหนี้ นั้น ๆ เป็นความเสียหายที่วิญญูชนทั่วไปมิได้รับรู้ถ้าหากมีการไม่ชำระหนี้แล้ว ความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้น เป็นผลที่คนทั่วไปไม่อาจคาดหมายได้ตามวิสัยและพฤติการณ์ปกติว่าจะเกิดความเสียหายขึ้นเช่นนี้เมื่อมีการไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ไม่อาจคาดหมายได้ตามปกติ ซึ่งพฤติการณ์พิเศษที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้เนื่องจากการไม่ชำระหนี้ ถ้าลูกหนี้ได้คาดเห็นตามความจริง หรือแม้จะไม่ได้คาดเห็นแต่ควรจะได้คาดเห็นเหล่านี้ก็ทำให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 222 วรรคสอง ทั้งสิ้น สำหรับกรณีที่คาดเห็นได้โดยตรงอาจเป็นเรื่องที่ลูกหนี้รู้เห็นเองหรือโดยที่เจ้าหนี้บอกให้รู้¹⁹ เช่น นายดำได้บอกนายแดงแล้วว่าตนซื้อที่ดินเพื่อเอาไปขายให้แก่ นายขาว หรือนายแดงสืบทราบมาจากนายขาว ทำให้คาดเห็นได้ว่าถ้าตนไม่ขายที่ดินให้นายดำตามสัญญาจะทำให้ นายดำขาดกำไรที่จะนำไปขายต่อ เป็นต้น ความเสียหายตามมาตรา 222 วรรคสอง ใกล้เคียงค่าเสียหายพิเศษ ในคดี Hadley v. Baxendale ต่างกันเพียงมาตรา 222 วรรคสอง เป็นกรณีลูกหนี้ *คาดเห็นพฤติการณ์พิเศษ* ไม่ได้เป็นกรณีที่ลูกหนี้ *คาดเห็นความเสียหายพิเศษ* ดังเช่น ในคดี Hadley v. Baxendale แต่เมื่อลูกหนี้คาดเห็นพฤติการณ์พิเศษที่ก่อให้เกิดค่าเสียหายพิเศษแล้ว ลูกหนี้ก็ย่อมคาดเห็นค่าเสียหายพิเศษด้วยนั่นเอง²⁰

¹⁹ เสนีย์ ปราโมช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบ บรรณวิธี), (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, พ.ศ. 2538 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505), หน้า 856.

²⁰ ไสภณ รัตนากร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, 2551), หน้า 178.

“การคาดเห็น” เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดค่าเสียหายพิเศษตามมาตรา 222 วรรคสอง พฤติการณ์พิเศษที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ถ้าลูกหนี้ได้คาดเห็นตามความจริงก็ดี หรือแม้จะไม่ได้คาดเห็นแต่ควรจะคาดเห็นได้ก็ดี ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 222 วรรคสอง ทั้งสิ้น การคาดเห็นโดยตรงอาจเป็นเรื่องที่ลูกหนี้รู้เห็นมาหรือโดยที่เจ้าหนี้ออกให้รู้ เช่น นาย ก ตกลงซื้อที่ดินจาก นาย ข และตกลงที่จะทำสัญญาซื้อขายกันภายในอีก 1 เดือน โดย นาย ก แจ้งให้ นาย ข ทราบว่าตนจะซื้อไปเพื่อขายต่อให้นักธุรกิจที่จะซื้อไปสร้างคอนโดโดยที่ไม่ได้แจ้งถึงกำไรที่ตนจะได้รับ ให้ นาย ข ทราบ กรณีนี้ย่อมถือว่า นาย ข ลูกหนี้ได้คาดเห็นถึงความเสียหายพิเศษที่ นาย ก จะได้รับจากการขาดกำไรแล้ว แม้นาย ข จะไม่ทราบจำนวนกำไรที่นาย ก จะได้รับก็ตาม นาย ข ก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายพิเศษที่ตนคาดเห็นได้นี้ เพราะตัวบทบัญญัติถึงการคาดเห็นความเสียหายไม่เกี่ยวกับค่าเสียหายที่จะชดใช้จากความเสียหายนั้น²¹ ส่วนเรื่องที่มีได้คาดเห็น แต่ควรจะได้คาดเห็นนั้นต้องแล้วแต่ฐานะความเกี่ยวข้องของว่าลูกหนี้ควรรู้ได้หรือไม่เป็นเรื่อง ๆ ไป ทั้งนี้ ก็เพราะบางที่เจ้าหนี้ไม่สามารถพิสูจน์ถึงความในใจของลูกหนี้ให้เห็นได้ว่าลูกหนี้ได้คาดเห็นตามความจริงหรือไม่ แต่จะพิสูจน์พฤติการณ์แวดล้อมซึ่งสื่อให้เห็นว่าลูกหนี้ควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์พิเศษ เช่นนั้นแล้ว ซึ่งถ้าตามฐานะความเกี่ยวข้องและกรณีแวดล้อมทั้งหลายที่เจ้าหนี้นำสืบได้นั้นปรากฏว่าลูกหนี้คาดเห็นได้เองอยู่แล้ว เจ้าหนี้ก็ไม่ต้องพิสูจน์อะไรยิ่งกว่านั้นไปอีกและอาจตัดสินให้ลูกหนี้ใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 222 วรรคสอง²² ได้

สำหรับระยะเวลาการคาดเห็นได้นั้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 824/2491 วินิจฉัยว่าการคาดเห็นนั้นไม่จำเป็นต้องคาดเห็นได้ในเวลาทำสัญญา หากคาดเห็นได้ในเวลาผิดสัญญา ก็ต้องรับผิดชอบกัน นอกจากนี้ใจทักก็สามารถเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นสำหรับราคาของทรัพย์สินหรือความเสียหายอื่น ๆ ไปจนถึงวันฟ้อง ไม่ถือเพียงราคาที่เพิ่มขึ้นเพียงวันผิดสัญญาเช่นเดิม กรณีระยะเวลาที่คาดเห็นได้นี้ ศาลไทยมีความเห็นแตกต่างจากประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และ

²¹ ไพโรจน์ วยุภาพ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ : Pholsiam Printing and Publishing (Thailand), 2550), หน้า 166.

²² เส็นีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, พ.ศ. 2538 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505), หน้า 856.

* ดูตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 143/2493

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส** ซึ่งเป็นการปรับใช้หลักกฎหมายที่แตกต่างออกไปแต่ถือว่าเป็นผลดีกับเจ้าหน้าที่ในการจะได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามสัญญา เพราะหากใช้หลักเกณฑ์การคาดเห็นได้ตั้งแต่ในขณะทำสัญญา ขอบเขตของค่าเสียหายที่เจ้าหน้าที่จะได้รับการชดเชยย่อมลดลงไป ส่วนปัญหาที่ว่า การคาดเห็นนั้นต้องเป็นการคาดเห็นเฉพาะความเสียหายหรือต้องคาดเห็นทั้งจำนวนค่าเสียหาย ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นพบว่าเพียงแค่เป็นการคาดเห็นถึงความเสียหายเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องคาดเห็นถึงจำนวนค่าเสียหายด้วยแต่อย่างใด

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับค่าเสียหายพิเศษ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1599/2527

จำเลยซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างจากโจทก์ ได้ชำระหนี้บางส่วนด้วยเช็ค โจทก์ได้บอกจำเลยถึงเรื่องที่โจทก์ซื้อที่ดินและบ้านจาก ช. โดยได้วางมัดจำไว้ด้วย หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คของจำเลย จะทำให้โจทก์ถูกริบมัดจำได้ โดยบอกตั้งแต่ก่อนเช็คของจำเลยถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน การที่จำเลยกระทำผิดสัญญาโดยมีคำสั่งระงับการจ่ายเงินตามเช็คเป็นเหตุให้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินและโจทก์ไม่มีเงินไปชำระแก่ ช. ช.จึงริบมัดจำที่โจทก์วางไว้ ดังนี้ ความเสียหายของโจทก์เป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1368/2494

โจทก์ได้มีหนังสือบอกเลิกการเช่าบ้านไปยังจำเลยและในหนังสือนั้นได้บอกกล่าวไปโดยชัดแจ้งว่าถ้าโจทก์เช่าบ้านเช่านั้นไม่ได้ก็จะทำให้โจทก์ต้องผิดสัญญาที่ไม่สามารถส่งมอบบ้านซึ่งทำสัญญาซื้อขายกันแล้วให้แก่ผู้ซื้อได้ตามกำหนดและโจทก์ต้องถูกปรับเป็นรายวัน ดังนั้นถือได้ว่าจำเลยได้ทราบความเสียหายเป็นพิเศษของโจทก์แล้วเมื่อจำเลยไม่ออกจากบ้านเช่าภายในกำหนดทำให้โจทก์ผิดสัญญากับผู้ซื้อและถูกผู้ซื้อปรับเอาตามสัญญาไปเท่าใด โจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกเอาจากจำเลยเท่าจำนวนที่เสียไปได้

** ทั้งประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้หลักเกณฑ์การคาดเห็นได้ในขณะเกิดสัญญาทั้งสิ้น

บทที่ 3

การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ในกรณีผิดสัญญาในประเทศไทย

ในบทนี้จะกล่าวถึงความหมาย วัตถุประสงค์ รูปแบบและลักษณะทั่วไปของความเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งในกรณีผิดสัญญาและกรณีละเมิดในประเทศไทย เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงความหมาย วัตถุประสงค์ รูปแบบ และลักษณะทั่วไปของความเสียหาย ตลอดจนความเหมือนและความแตกต่างของความเสียหายดังกล่าวนี้ทั้งสองกรณี เพื่อให้สามารถเข้าใจหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาได้อย่างลึกซึ้งต่อไป

3.1 ความหมายของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น เป็นความเสียหายประเภทหนึ่งที่เกิดจากการกระทำผิดในทางแพ่งของเอกชนซึ่งอาจเกิดจากการกระทำผิดสัญญาหรือละเมิดก็ได้ โดยความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน หมายถึง ความเสียหายที่ไม่ได้อยู่ในกองทรัพย์สินทุกประเภท อาทิเช่น ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงและเกียรติคุณ จิตใจ หรือสิทธิอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในเชิงทรัพย์สิน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการศึกษาของผู้เขียนนั้นได้ศึกษาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเพียงบางประเภท กล่าวคือ ศึกษาเฉพาะความเสียหายต่อจิตใจหรือที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ และความเสียหายต่อสิทธิอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในเชิงทรัพย์สินแต่ไม่รวมถึง ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงและเกียรติคุณ ดังนั้น ผู้เขียนจะได้ให้นิยามของความเสียหายต่อจิตใจและสิทธิอื่น ๆ ที่ไม่เป็นตัวเงิน ดังต่อไปนี้

คำว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ” นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีการบัญญัติถึงคำว่า ความเสียหายต่อจิตใจ แต่เมื่อพิจารณา มาตรา 446 ซึ่งได้มีการบัญญัติให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถเรียกร้อง “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน” ก็จะพบว่าตามที่มาตรา 446 ได้กำหนดให้สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นถ้อยคำที่มีความหมายกว้างซึ่งย่อมหมายความรวมถึงความเสียหายต่อจิตใจด้วยและ

จากการพิจารณาลักษณะของความเสียหายอันอื่นอันมิใช่ตัวเงินที่เกี่ยวข้องกับจิตใจจากการพิจารณาตามคำพิพากษาศาลนั้น ความเสียหายต่อจิตใจ ได้แก่ ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2488/2523) ความอับอายขายหน้า การสูญเสียความสำราญจากความรู้สึกที่ดี เพราะร่างกายพิการ ไม่สามารถเล่นกีฬาได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 247/2538) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันได้มีบทบัญญัติกฎหมายที่ได้กล่าวถึงความเสียหายต่อจิตใจเอาไว้ อย่างชัดเจน คือ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งได้ให้นิยามของคำว่า ความเสียหายต่อจิตใจ เอาไว้ในมาตรา 4 ว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศก เสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน” ซึ่งความเสียหายตามคำพิพากษาเช่นเดียวกับที่ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาไว้ นอกจากนี้ยังมีความเห็นของ นักวิชาการได้กล่าวถึงความเสียหายต่อจิตใจไว้ว่า ลักษณะของความเสียหายต่อจิตใจนั้นมีลักษณะ ทางจิต (psychic character) เช่น การตื่นตระหนก (fright) ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ (shock) ความกระทบกระเทือนทางประสาท (nervous shock) การบาดเจ็บทางจิตใจ (mental injured) ได้แก่ ความทุกข์ทางจิตใจ (mental distress) การรบกวนทางจิตใจ (mental disturbance) หรือความเจ็บปวดทางจิตใจที่ร้ายแรง (mental anguish) เป็นต้น¹

สำหรับคำว่าความเสียหายอื่น ๆ ที่ไม่เป็นตัวเงิน หมายถึง ความเสียหายอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับกองทรัพย์สินของเจ้าหนี้ เป็นความเสียหายที่ไม่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือชื่อเสียง หรือจิตใจ ซึ่งความเสียหายที่ไม่เกี่ยวกับกองทรัพย์สินนั้นอาจต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป อาทิเช่น สิทธิที่จะได้รับประโยชน์ตามสัญญาโดยที่ประโยชน์นั้นไม่ได้เกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น สิทธิตามสัญญาสำหรับมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคที่เจ้าหนี้พึงได้รับ หรือความไม่สะดวกสบายทางร่างกาย (physical inconvenience) เป็นต้น

3.2 ลักษณะของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่อาจเกิดขึ้นในกรณีผิดสัญญา

ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งเกิดจากการกระทำผิดสัญญานั้นเป็นความเสียหายที่เกิดมาจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องของลูกหนี้ทำให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นแก่เจ้าหนี้ไม่ว่า

¹ พิศวาท สุคนธ์พันธุ์. ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์. วารสารนิติศาสตร์ 12, 2 (2525), : 168.

จะเป็นความเสียหายในรูปแบบใดก็ตาม ดังนั้น หากจะพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน นั้นเกิดจากการผิดสัญญาหรือไม่นั้น โดยหลักแล้วก็ต้องทราบถึงวัตถุประสงค์ของสัญญา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าลูกหนี้ชำระหนี้ได้ถูกต้องหรือไม่

วัตถุประสงค์นี้มี 3 ชนิด คือ การโอนทรัพย์สิน การกระทำการ และงดเว้นกระทำการ หรืออาจถือได้ว่ามีเพียง 2 ประการ คือการกระทำการและงดเว้นกระทำการ โดยถือว่าการโอนทรัพย์สินรวมอยู่ในหนึ่งประการก็ได้² ดังนั้น การจะพิจารณาว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ถูกต้องหรือไม่ จะต้องพิจารณาว่าวัตถุประสงค์คืออะไร หากวัตถุประสงค์คือการงดเว้นกระทำการ การที่ลูกหนี้ได้ฝ่าฝืนกระทำสิ่งที่หนี้ห้ามไว้ก็เป็นการไม่ชำระหนี้แล้ว แต่หากเป็นหนี้ที่วัตถุประสงค์เป็นการกระทำการ การไม่ชำระหนี้ในหนึ่งกระทำการนั้น ปัจจุบันนักกฎหมายได้แบ่งออกนี้เป็น 2 ชนิด คือ หนี้ให้กระทำการจนเกิดผลสำเร็จและให้กระทำการโดยใช้ความระมัดระวังและเอาใจใส่ของตน ในกิจการใดกิจการหนึ่ง ซึ่งกรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องจนก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น อาจเกิดจากหนี้ทั้ง 2 ชนิดนี้ได้ ดังต่อไปนี้

1. หนี้ให้กระทำการจนเกิดผลสำเร็จ อาทิเช่น นาย ก. จ้าง นาย ข. ให้ตกแต่งห้องนอนให้สวยงามให้เสร็จภายในหนึ่งเดือน เพื่อให้มารดาอาศัยอยู่ได้ทันในวาระสุดท้ายของชีวิต เพราะนาย ก. ทราบว่ามารดาป่วยเป็นมะเร็งระยะสุดท้ายและจะมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่เกินสองเดือน โดยที่นาย ข. ก็รับรู้ถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวของนาย ก. แต่ต่อมาปรากฏ นาย ข. ไม่สามารถสร้างเสร็จได้ทันตามกำหนด โดยมีได้เกิดจากเหตุสุดวิสัย จนกระทั่งมารดา นาย ก. เสียชีวิตลง กรณีนี้ความเสียหายต่อจิตใจซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นแก่ นาย ก. ย่อมเป็นความเสียหายโดยตรงที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้และเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ โดยที่ นาย ข. ก็ควรคาดเห็นได้ถึง ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นต่อ นาย ก. นั้น กรณีนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของนาย ก. จึงเกิดจากหนี้ให้กระทำการจนเกิดผลสำเร็จ

2. หนี้ให้กระทำการโดยใช้ความระมัดระวังและเอาใจใส่ของตนในกิจการใดกิจการหนึ่ง ซึ่งหนี้ดังกล่าวนี้มีความแตกต่างจากหนี้ให้กระทำการจนเกิดผลสำเร็จ เนื่องจากหนี้ให้กระทำการโดยใช้ความระมัดระวังและเอาใจใส่ นั้นมิได้ต้องการผลสำเร็จของงาน แต่อยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่อย่างดีที่สุดตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตนนั้น อาทิ กรณี ก. จ้าง ข.

² โสภณ รัตนการ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551) หน้า 60.

ทนายความให้มาว่าความให้ตน หรือ ก. จ้าง ข. แพทย์ให้มารักษาพยาบาลคนไข้ หรือ ก. จ้าง ข. ให้มาเฝ้ายามที่บ้านของตน ในกรณีเช่นนี้ หาก ข. ทนายความว่าความแพคดีไปก็ดี หรือ ข. แพทย์ทำการรักษาพยาบาลคนไข้ แต่ไม่หายจากโรคก็ดี หรือว่ามีคนมาลักขโมงในบ้านที่ ข. เป็นคนเฝ้าก็ดี การที่ผู้จ้างคือ ก. แพ้คดี หรือคนไข้ไม่หายจากโรค หรือ ข. ไม่สามารถป้องกันคนร้ายเพียงเท่านั้นยังไม่ถือว่าเกิดการไม่ชำระหนี้ขึ้นแล้ว ในกรณีนี้จะเกิดข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้คือทนายความหรือแพทย์หรือคนยามไม่ชำระหนี้โดยจะเอาโทษแก่ทนายความหรือแพทย์หรือคนยามได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่นำพยานหลักฐานมาสืบว่าทนายความหรือแพทย์หรือคนยามไม่ใช้ความระมัดระวังหรือความเอาใจใส่อันควรเสียก่อน³ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 80/2511 ธนาคารต้องคืนเงินฝากเมื่อผู้ฝากตาย แต่ธนาคารขอผลัดผ่อนไปจนถึงคดีที่ศาลตั้งผู้จัดการมรดกถึงที่สุด เป็นการใช้ความระมัดระวังถูกต้องตามมาตรา 659 ไม่เป็นการผิดสัญญาหรือละเมิด คือไม่ผิดความประสงค์อันแท้จริงแห่งหนี้ตามมาตรา 215 หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7406/2540 จำเลยว่าจ้างโจทก์ให้ว่าความ ผลสำเร็จของงานย่อมอยู่ที่การว่าความจนคดีถึงที่สุด ส่วนการแพ้หรือชนะเป็นเพียงผลแห่งการทำงานในการชำระหนี้จ้างเท่านั้น จึงอยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่จนถึงที่สุด ดังนั้น ในกรณีที่เป็นการชำระหนี้ในหนี้กระทำการโดยต้องใช้ความระมัดระวังเอาใจใส่หากลูกหนี้ไม่ระมัดระวังเอาใจใส่ตามสมควรแก่อาชีพย่อมถือว่าลูกหนี้ผิดสัญญานั่นเอง

การชำระหนี้ไม่ถูกต้องในหนี้ให้ใช้ความระมัดระวังหรือความเอาใจใส่ตามสัญญาของลูกหนี้ย่อมอาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้เช่นเดียวกับหนี้ให้กระทำการจนเกิดผลสำเร็จได้เช่นเดียวกัน อาทิเช่น นาย ก. ไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการตาแดงที่คลินิกแห่งหนึ่ง แพทย์ไม่ได้ตรวจสอบให้ดีจึงให้ยาผิดประเภทมารักษาจนทำให้ดวงตาของ นาย ก. อักเสบ จนตาบอดในที่สุด กรณีเช่นนี้ นอกจากจะถือว่าแพทย์กระทำละเมิดแล้ว แพทย์ยังทำการชำระหนี้ไม่ถูกต้องเพราะไม่ใช้ความระมัดระวังตามที่ของตนให้ดีเพียงพอ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นแก่ นาย ก. ย่อมเป็นความเสียหายตามปกติทั้งความเสียหายต่อร่างกายและต่อจิตใจ

จากที่ได้กล่าวมา ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาจึงเป็นความเสียหายที่อาจเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องจากมูลหนี้ทั้งสองประเภท ซึ่งลักษณะของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องนั้น สามารถแบ่งพิจารณาได้ 2 กรณี ดังต่อไปนี้

³ รัตน์ เศรษฐสุนทร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและหนี้. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2522. พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ ฯ : ภาพพิมพ์, 2526) , หน้า 414-415.

3.2.1 กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกาย

ความเสียหายต่อร่างกายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้และเป็นความเสียหายที่เป็นผลธรรมดาหรือไม่ไกลกว่าเหตุหรือความเสียหายพิเศษซึ่งเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ในฐานะที่เป็นผลต่อเนื่องที่เกิดขึ้นควบคู่กับความเสียหายต่อร่างกายนั้นเป็นความเสียหายต่อร่างกายที่เห็นได้เป็นรูปธรรม เช่น การบาดเจ็บ (injury) การพิการ เป็นต้น โดยการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายนั้น ค่อนข้างจะมีความเป็นรูปธรรม มีความแน่นอน และไม่เลื่อนลอย มากกว่ากรณีที่มีการผิดสัญญาก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย เนื่องจากกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ต่อเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย เกิดขึ้นควบคู่มาด้วยความเสียหายต่อร่างกายนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ความเสียหายต่อร่างกายที่เป็นเหตุให้เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้นั้นอาจมีมูลหนี้มาจากกรณีละเมิดหรือผิดสัญญาหรือทั้งสองกรณีก็ได้ โดยมีลักษณะแตกต่างกันดังต่อไปนี้

3.2.1.1 กรณีที่ความเสียหายต่อร่างกายเกิดจากทั้งการกระทำผิดสัญญาและละเมิด

กรณีที่ความเสียหายต่อร่างกายนั้นเกิดจากทั้งการกระทำที่ผิดสัญญาและเกิดจากการกระทำละเมิด ในการประเมินความเสียหายเพื่อใช้เป็นฐานในการเรียกค่าเสียหายต้องพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการผิดสัญญาหรือเกิดจากการกระทำละเมิด หากความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำที่เป็นการผิดสัญญาเพียงอย่างเดียว ผู้เสียหายก็ต้องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายฐานผิดสัญญาเท่านั้น แต่หากความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำอันเป็นการทำละเมิดด้วย ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเลือกฟ้องทั้งในฐานผิดสัญญาหรือฐานละเมิดก็ได้ เช่นเดียวกันหากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเกิดจากทั้งการกระทำผิดสัญญาและละเมิด ผู้เสียหายก็ย่อมเลือกฟ้องในฐานใดก็ได้

สำหรับการผิดสัญญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายที่ทำให้สามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้นั้น อาจเกิดจากหนี้ที่ต้องมีผลสำเร็จแห่งหนี้เช่นหนี้ส่งมอบวัตถุแห่งการชำระหนี้ ตัวอย่างเช่น นาย ก. ซื้อรถมือสองต่อจากนาย ข. โดยที่ นาย ข. บอกว่ารถยังมีสภาพดีมากไม่มีการชำรุดบกพร่อง ทั้งที่ นาย ข. ทราบดีว่ารถของตนเคยเสียอยู่บ่อยครั้ง และอาจทำให้ นาย ก. เกิดอุบัติเหตุได้ ต่อมา นาย ก. ได้นำรถไปใช้และเกิด

อุบัติเหตุขึ้นจนเป็นเหตุทำให้ นาย ก. พิการ กรณีนี้ นาย ก. อาจฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการที่ นาย ข. ผิดสัญญาจากการนำรถที่มีสภาพชำรุดบกพร่องไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันได้ ซึ่งความเสียหายจากการผิดสัญญานั้น นอกจากจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอันสืบเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกายนั่นเอง ในส่วนกรณีที่เกิดจากหนี้ที่มีวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นหนี้ให้กระทำการโดยใช้ความระมัดระวังและความเอาใจใส่ของตนในกิจการใดกิจการหนึ่ง เช่น สัญญาที่เกิดจากการพบแพทย์เพื่อรักษาคนไข้ หากมีการผิดสัญญาและมีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น กล่าวคือ ความเสียหายนั้นเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่หรือเกิดจากความประมาทเลินเล่อของลูกหนี้ที่ต้องกระทำการโดยเอาใจใส่ตามหน้าที่ของตน กรณีนี้ถือเป็นการชำระหนี้ไม่ถูกต้องและยอมถือเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดด้วยเช่นกัน ดังนั้น การผิดสัญญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายในกรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้บกพร่องในหนี้ให้กระทำการ เช่นนี้ยอมถือได้ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นผลที่ต่อเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อร่างกายซึ่งเป็นความเสียหายชนิดหนึ่งที่เกิดจากการผิดสัญญา

3.2.1.2 กรณีที่ความเสียหายต่อร่างกายเกิดจากการกระทำผิดสัญญาเท่านั้น

แม้ว่าปกติความเสียหายต่อร่างกายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้มักเกิดจากการกระทำละเมิดคือจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายขึ้น แต่อาจมีบางกรณีที่ความเสียหายต่อร่างกายนั้นไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของลูกหนี้แต่อย่างใด หากแต่ความเสียหายต่อร่างกายนั้นเป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดสัญญาเพียงอย่างเดียว อาทิเช่น สัญญารับบริการทางการแพทย์ที่มีการรับรองผลการรักษา หากมีความเสียหายที่เกี่ยวกับร่างกายเกิดขึ้นโดยที่แพทย์ผู้ทำการรักษาไม่ได้กระทำละเมิด ในกรณีเช่นนี้แพทย์หรือโรงพยาบาลซึ่งแล้วแต่กรณีนั้นผู้ใดเป็นคู่สัญญาจะต้องรับผิดชอบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อร่างกายให้แก่เจ้าหนี้ด้วยเพราะถือว่าลูกหนี้ผิดสัญญาเนื่องจากการที่ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงจนเกิดผลสำเร็จตามที่ตกลงได้โดยไม่ใช่เพราะเหตุสุดวิสัยแล้ว และหากความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นยอมจะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ด้วยเช่นกัน ในฐานะผลต่อเนื่องจากความเสียหายต่อร่างกาย

3.2.2 กรณีที่เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย

การเยียวยาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาอาจมีกรณีที่ได้รับการชดใช้โดยไม่จำเป็นต้องมีผลกระทบหรือความเสียหายต่อร่างกายก็ได้ หากการผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในระดับที่มากกว่ากรณีผิดสัญญาทั่วไปหรือสัญญาซื้อขายแลกเปลี่ยนทั่วไป หรือการผิดสัญญานั้นย่อมอาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้อย่างแน่นอน ไม่เป็นการชดใช้อย่างเลือนลอยไม่แน่นอนว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจริงหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่สัญญานั้นมีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับจิตใจเป็นสำคัญ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นนั้นย่อมเป็นความเสียหายที่ค่อนข้างแน่นอนว่ามีอยู่จริง ไม่เลือนลอย และย่อมไม่ไกลกว่าเหตุ หากเป็นเช่นนั้นเจ้าหนี้ก็จะยอมสามารถที่จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายได้ ตัวอย่างสัญญาหรือการผิดสัญญาที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่แน่นอนเช่น สัญญาซื้อขาย ทรัพย์สินเกี่ยวกับการแต่งงาน สัญญาเกี่ยวกับการทำศพบุคคลอันเป็นที่รัก เป็นต้น

ในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยที่ปราศจากความเสียหายต่อร่างกายนั้น เจ้าหนี้อาจเรียกร้องได้ในฐานะละเมิด ตามมาตรา 420 ก็ได้เพราะความเสียหายอันเป็นมูลความผิดฐานละเมิดนั้นอาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ก็ได้ โดยการที่มาตรา 446 บัญญัติถึงสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินในการที่ทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย อนามัยและเสรีภาพ และหญิงที่ต้องเสียหายเพราะการกระทำผิดอาญาเป็นทุรศีลธรรมไว้ด้วยนั้น ไม่ได้หมายความว่าตามมาตรา 420 จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินไม่ได้ เพียงแต่มาตรา 446 เป็นบทขยายของมาตรา 420 ซึ่งให้สิทธิแก่ผู้เสียหายจะเรียกเอาหรือไม่ด้วยก็ได้เท่านั้น⁴

ดังนั้น ในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย ผู้เสียหายอาจเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวในฐานะละเมิดก็ได้ โดยอาศัยมาตรา 420 หากการกระทำนั้นเป็นละเมิดและความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายยอมรับให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการชดใช้ค่าเสียหายได้ แต่หากการกระทำนั้นไม่เป็นการกระทำละเมิดหรือความเสียหายที่เกิดแก่ผู้เสียหายไม่เป็นความเสียหายที่กฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายก็ไม่อาจเรียกร้องในฐานะละเมิดได้ซึ่งกรณีเช่นนี้จะต้องพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าว

⁴ ไพจิตร ปุญญพันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพฯ ฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 36.

เป็นการกระทำผิดสัญญาหรือไม่ หากเป็นการผิดสัญญาก็จะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในกรณีผิดสัญญา ตามมาตรา 222 เพราะความเสียหายนั้นอาจเป็นประโยชน์ที่คู่สัญญากำหนดขึ้นเองตามสัญญานั้นไม่ใช่ประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย

3.3 วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา

ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่ถือเป็นความเสียหายในเชิงเศรษฐกิจ (non-economic loss) ซึ่งอาจเป็นความเสียหายต่อร่างกาย (physical loss) ความเสียหายต่อชื่อเสียง (reputation loss) ความเสียหายต่อจิตใจ (mental distress damages) หรือความเสียหายอื่นๆ ที่ไม่ใช่ความเสียหายในกองทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้จึงเรียกความเสียหายเหล่านี้ว่า “ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน” (non-pecuniary loss) อย่างไรก็ตาม ความเสียหายเหล่านี้เป็นความเสียหายที่แท้จริง (actual damage) ที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากการกระทำผิดสัญญาหรือกระทำละเมิดแต่จะพึงได้รับชดใช้ค่าเสียหายเพียงใดนั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย

สำหรับวัตถุประสงค์ของการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้มีขึ้นเพื่อเป็นการทดแทนความเสียหาย (damages are compensatory) เช่นเดียวกับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงิน เพียงแต่อาจแตกต่างกันในด้านผลที่เกิดขึ้นจากการเยียวยาความเสียหาย กล่าวคือ สิ่งที่เจ้าหนี้สูญเสียไปนั้นไม่ใช่เป็นทรัพย์สินเงินทองที่อาจจัดหาสิ่งที่มีค่าเท่าเทียมกันมาทดแทนได้ การเยียวยาโดยการชดใช้ค่าเสียหายนั้นเป็นเพียงการกำหนดเงินขึ้นมาจำนวนหนึ่งเพื่อมาทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าจำนวนเงินนี้จะมาทดแทนจนทำให้ความเสียหายนั้นหมดไปได้เสมอไป กล่าวคือ หากเงินนั้นมาทดแทนความเสียหายที่อยู่ในรูปตัวเงินอาจทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้หมดไปได้ แต่หากเงินนั้นมาทดแทนความเสียหายที่ไม่ได้อยู่ในรูปตัวเงิน อย่างเช่น ความเสียหายต่อจิตใจหรือความเสียหายต่อชื่อเสียง เงินนั้นอาจเพียงทำหน้าที่ในฐานะวัตถุกลางที่ดีที่สุดที่เจ้าหนี้พึงได้รับเพื่อช่วยบรรเทาความเสียหายของเจ้าหนี้ได้บ้างไม่มากนักน้อยเพียงเท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าความเสียหายเหล่านั้นจะหมดไปจากการเยียวยาความเสียหายด้วยเงิน

3.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในประเทศไทย

3.4.1 กฎหมายลักษณะหนี้ มาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายลักษณะหนี้มิได้มีการกล่าวถึงประเภทของค่าเสียหายที่จะได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาว่าจะต้องเป็นค่าเสียหายเช่นไร กล่าวคือ ไม่ได้กล่าวว่าความเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญาที่จะได้รับการชดใช้นั้นจะต้องเป็นค่าเสียหายเฉพาะในความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือการขาดทุนขาดกำไรเท่านั้น หรือค่าเสียหายสำหรับความเสียหายอื่น ๆ อันมิเป็นตัวเงิน เช่น ความเสียหายต่อจิตใจ ชื่อเสียง หรือเสรีภาพ อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาหรือไม่ เหมือนดังเช่นที่ในกฎหมายลักษณะละเมิดระบุไว้ชัดเจนว่าความเสียหายต่อสิทธิเช่นใดบ้างที่พึงได้รับการชดใช้ค่าเสียหายและอยู่ในเงื่อนไขอย่างไร

สำหรับกฎหมายลักษณะหนี้ บพัญญูมาตรา 222 กล่าวถึงค่าเสียหายที่จะได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้นได้แก่ เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษหากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”

กรณีนี้จึงมีปัญหาคือต้องวิเคราะห์ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อาทิเช่น ความเสียหายต่อร่างกาย ความเสียหายต่อจิตใจ หรือความเสียหายต่อชื่อเสียงจะเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้ต้องชดใช้ในกรณีผิดสัญญาหรือไม่ หากเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ นั้น

เนื่องจากมาตรา 222 นั้นเป็นบทบัญญัติที่ใช้ในการกำหนดค่าเสียหายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการไม่ชำระหนี้ได้ก็ตาม หากหนี้ไม่ได้มีบทบัญญัติที่บัญญัติในเรื่องค่าเสียหายเป็นการเฉพาะแล้ว การกำหนดค่าเสียหายของศาลต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 222 ทั้งสิ้น ซึ่งมาตรา 222 นี้ได้แบ่งค่าเสียหายที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบ 2 ประเภท คือ (1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ และ (2) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้ได้คาดเห็นหรือควรได้คาดเห็น ซึ่งมีปัญหาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะเป็นความเสียหายที่จะอยู่ในขอบเขตของการกำหนดค่าเสียหายในกรณีไม่ชำระหนี้ได้หรือไม่ หรือขอบเขตของการกำหนดค่าเสียหาย

ในกรณีไม่ชำระหนี้จะมีเฉพาะค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้น หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจัดได้ว่าเป็นความเสียหายตามปกติและความเสียหายพิเศษที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ กรณีนี้นักกฎหมายจึงมีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 นักกฎหมายที่มีความเห็นว่า นอกเหนือไปจากความเสียหายที่เป็นตัวเงินแล้ว หากมีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายที่มีได้เป็นความเสียหายในทางทรัพย์สินเกิดขึ้น ก็น่าจะก่อให้เกิดความรับผิดทางสัญญาแก่ลูกหนี้ได้ด้วยเช่นกัน ได้แก่

ศาสตราจารย์ ดร. เสริม วินิจฉัยกุล กล่าวว่า “การคำนวณค่าเสียหายจะต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงและตามความเสียหายที่ได้รับโดยแท้จริง นอกจากนี้การเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้นอาจเรียกเพื่อความเสียหายทางจิตใจ โดยปกติค่าเสียหายเป็นการทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียทรัพย์สินและขาดประโยชน์ แต่ว่าความเสียหายทางจิตใจก็อาจมีได้และอาจเรียกร้องได้เหมือนกัน”⁵ และ

ศาสตราจารย์ ดร. จิต เศรษฐบุตร ที่กล่าวว่า “ความจริงกฎหมายมิได้กล่าวไว้แต่อย่างใด เพราะระบุแต่คำว่า “ความเสียหาย” หรือ “เสียหาย” เฉยๆ เช่น มาตรา 213, 215, 217, 218, 222 เป็นต้น ดังนี้ จึงเห็นว่า นอกจากความเสียหายต่อทรัพย์สินแล้ว ความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ดังระบุไว้ในมาตรา 420 เรื่องความรับผิดทางละเมิด อันได้แก่ความเสียหายอันคำนวณเป็นเงินได้ประการหนึ่ง และความเสียหายอันไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้อีกประการหนึ่ง น่าจะก่อความรับผิดทางสัญญา โดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากลูกหนี้ได้ ในเมื่อความเสียหายนั้นๆ เกิดขึ้นเพราะการไม่ชำระหนี้โดยเอาโทษแก่ลูกหนี้ได้”⁶ ซึ่งนักกฎหมายทั้งสองมีความเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญา และเจ้าหนี้ก็อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้โดยการเรียกร้องค่าเสียหายในฐานผิดสัญญานั้น

นอกจากนี้ *ศาสตราจารย์พิเศษโสภณ รัตนากร* ก็ได้ให้ความหมายของคำว่า ความเสียหายว่าหมายถึง ความสูญเสีย หรือผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน สิทธิ หรือชื่อเสียงของบุคคล ความเสียหายมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องของเงินทองเท่านั้น ความเสียหายในทางอื่นก็มีได้ทั้งในเรื่องของสัญญาและละเมิด แต่ท่านได้ตั้งข้อสงสัยว่าความเสียหาย

⁵ เสริม วินิจฉัยกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้. (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515), หน้า 172.

⁶ จิต เศรษฐบุตร. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2522 โดย จิตติ ดิงศภักดิ์. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้ เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ ฯ : ภาพพิมพ์, 2531), หน้า 62.

สำหรับความเจ็บปวดทางร่างกายและการกระทบกระเทือนทางจิตใจในกฎหมายนั้นจะเรียกได้ในกรณีใดบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีผิดสัญญา⁷ จึงเห็นว่าท่านยอมรับว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญา แต่ยังไม่ชัดเจนว่าจะอยู่ในขอบเขตที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายหรือไม่

แนวทางที่ 2 นักกฎหมายที่มีความเห็นว่า ความเสียหายในกรณีผิดสัญญานั้นเรียกได้เฉพาะความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้น ได้แก่ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช กล่าวว่า “ในการคิดคำนวณค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 222 ศาลจะคิดให้ได้แต่ในทางทรัพย์สินเท่านั้น จะคิดถึงส่วนได้เสียอย่างอื่นที่มีใช้ทางเงินทองไม่ได้ เช่นกรณีที่นายจ้างไล่ลูกจ้างออกจากราน ลูกจ้างจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนค่าน้อยออกน้อยใจหรือที่ต้องอับอายขายหน้าไม่ได้”⁸

ในกฎหมายลักษณะนี้มาตรา 222 นั้นเป็นบทบัญญัติที่ใช้เพื่อกำหนดว่าความเสียหายที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบนั้นเป็นอย่างไรซึ่งใช้เป็นขอบเขตในการกำหนดค่าเสียหายในความเสียหายที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบตามบทบัญญัติทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติทั่วไปมาตรา 215, 216, 217, 218, 224 วรรค 3 รวมถึงบทบัญญัติพิเศษ เช่น มาตรา 472, 475, 493, 562, 634, 638 เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าหากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเกิดจากการไม่ชำระหนี้แล้ว ความเสียหายนี้จะได้รับการชดเชยหรือไม่จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเรื่องการไม่ชำระหนี้ มาตรา 222 ทั้งสิ้น ยกเว้น ในกรณีที่กฎหมายมีบทบัญญัติที่กำหนดขอบเขตขึ้นมาเป็นพิเศษในบทบัญญัตินั้นเองว่าค่าเสียหายที่จะเรียกร้องได้นั้นมีอะไรบ้าง เช่น มาตรา 1440 ในเรื่องค่าทดแทนกรณีผิดสัญญาหมั้น

กฎหมายลักษณะนี้ มาตรา 222 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นอาจเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องหรือผิดสัญญาชนิดใดๆ ก็ได้โดยอาจเป็นสัญญาทั่วไป หรือที่เรียกว่าสัญญาไม่มีชื่อ หรืออาจใช้กำหนดขอบเขตของค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาที่เป็นเอกเทศสัญญา หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่เรียกร้องได้ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ดังเช่นกรณีต่อไปนี้

⁷ ไสภณ รัตนการ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ ฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 162.

⁸ เสนีย์ ปราโมช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), (กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช, พ.ศ. 2538 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505), หน้า 850.

3.4.1.1 ความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบอันเกิดจากบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ มาตรา 215

มาตรา 215 บัญญัติว่า “เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้อ” บทบัญญัติมาตรานี้กำหนดความรับผิดชอบในความเสียหายของลูกหนี้อันเกิดการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ ซึ่งต้องใช้มาตรา 222 เป็นขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ กล่าวคือ กรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์แห่งอันแท้จริงแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้หากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องหรือเป็นความเสียหายพิเศษที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ สำหรับตัวอย่างคดีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามมาตรา 215 นั้นคือ

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2499

จากการพิจารณาตามคำฟ้องแล้ว คดีนี้เป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลย 5,000 บาท ฐานผิดสัญญาเนื่องจากโจทก์ไม่ได้ดูภาพยนตร์ในที่นั่งซึ่งโจทก์ได้ซื้อบัตรจองล่วงหน้าไว้ที่โรงภาพยนตร์ของจำเลย จำนวน 5 ที่นั่งราคาที่นั่งละ 12 บาท รวมเป็นเงิน 60 บาท โดยจำเลยเอาที่นั่งของโจทก์ที่ซื้อไว้ขายให้ผู้อื่นเสีย การกระทำของจำเลยเป็นการผิดสัญญาตามมาตรา 215

จำเลยให้การต่อสู้ว่าวันนั้นเป็นวันหยุดราชการมีคนดูภาพยนตร์มากเป็นพิเศษ จึงเป็นเหตุสุดวิสัยที่คนขายบัตรของจำเลยจะตรวจดูว่าได้ขายบัตรล่วงหน้าให้แก่โจทก์ไว้แล้วแต่อย่างไรก็ดีจำเลยได้จัดที่นั่งอื่นให้โจทก์ดูในชั้นและอันดับเดียวกัน โจทก์ไม่ยอม จำเลยเสนอให้ดูรอบต่อไปหรือขอใช้เงินคืนให้โจทก์ก็ไม่ยอม กลับนำเรื่องฟ้องร้องกล่าวโทษจำเลยต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ พฤติการณ์ของโจทก์เป็นเรื่องสมควรได้รับความเสียหาย หรือไม่บรรเทาความเสียหายของตน โจทก์ไม่เสียหายมากดังฟ้อง สัญญาค่าดูภาพยนตร์ที่ราคาค่าสำราญที่โจทก์จะได้รับ 5 คน เป็นเงิน 60 บาทเท่านั้น จำเลยจึงวางเงิน 60 บาทต่อศาลเพื่อชำระให้โจทก์ ศาลแพ่งพิเคราะห์แล้วพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ 500 บาท ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ต่อมาจำเลยฎีกา

ศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าเมื่อจำเลยรับจองบัตรที่นั่งไว้ให้แก่โจทก์แล้วกลับขายบัตรสำหรับที่นั่งนั้นให้แก่ผู้อื่นไปอีก ซึ่งทำให้โจทก์ไม่สามารถนั่งตามที่ ๆ จองไว้ ก็ย่อมถือได้ว่าจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญา จำเลยจะยกเอาเหตุที่มีคนดูภาพยนตร์มากเป็นพิเศษมาเป็นเหตุสุดวิสัยเพื่อแก้ตัวหาได้ไม่ เมื่อวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาแล้ว โจทก์ก็ชอบที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแก่การนั้นได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215 แต่สำหรับกรณีที่ว่าค่าเสียหายที่โจทก์จะได้รับมีเพียงใดนั้น ปราบกฏว่าคดีนี้เท่าที่โจทก์นำสืบ ก็ไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้เสียหายเป็นเงินทองนอกเหนือไปจากเงิน 60 บาทนั้นแต่อย่างไร แต่ที่โจทก์เรียกค่าเสียหายเป็นเงิน 5,000 บาท เป็นค่าชดเชยความชวยเงิน เนื่องจากการที่ไม่ได้เข้านั่งดูภาพยนตร์ในที่นั่งซึ่งจองไว้และค่าความผิดหวัง เสียใจเพราะนาน ๆ จะได้ดูภาพยนตร์สักครั้งหนึ่ง ทั้งยังพลาดหวังที่จะไปสโมสรตามนัด ศาลฎีกาเห็นว่ากรณีที่โจทก์ไม่ได้ไปสโมสรตามนัดนั้นหาใช่เหตุอันเนื่องมาจากการที่โจทก์ไม่ได้ดูภาพยนตร์ในวันนั้นไม่ เมื่อไม่ใช่ความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาก็ไม่อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้ ส่วนในเรื่องที่โจทก์อ้างความผิดหวังและเสียใจเพราะนาน ๆ จะได้ดูภาพยนตร์นั้น ข้อเท็จจริงน่าเชื่อดังที่จำเลยนำสืบว่า เจ้าหน้าที่ของจำเลยได้จัดที่นั่งเสริมให้ในที่นั่งเดียวกันนั้น แต่โจทก์ไม่ยอม แม้จะได้ขอร้องให้โจทก์มาดูในรอบต่อไป โจทก์ก็ไม่ยอมมาดู ฉะนั้น โจทก์จะอ้างว่าผิดหวังและเสียใจที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์ในวันนั้นได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม ถึงหากคดีจะเป็นอันรับฟังได้ว่า โจทก์ได้รับความผิดหวังและเสียใจรวมตลอดทั้งได้รับความชวยเงินในการที่มีได้ดูภาพยนตร์ในวันนั้น โจทก์ก็จะถือเหตุเหล่านี้มาฟ้องเรียกค่าเสียหายไม่ได้ เพราะ “ความรู้สึกในทางจิตใจเช่นนั้นไม่ใช่ความเสียหายที่จะพึงเรียกร้องได้ในกรณีเช่นนี้” จะว่าเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษตามวรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 222 ก็ไม่ได้ ดังนั้น ศาลเห็นว่านอกจากเงิน 60 บาทที่โจทก์ได้เสียไปในการจองที่นั่งแล้ว หากจะมีความเสียหายอย่างไรอีกความเสียหายนั้นจะพึงคำนวณเป็นราคาเงินเท่าใดก็ไม่มีพยานหลักฐานอันจะคำนวณได้ ในคดีนี้โจทก์จึงไม่ควรได้รับค่าเสียหายมากไปกว่านั้น เพราะการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาตามธรรมดาศาลย่อมกำหนดเพื่อชดเชยการที่โจทก์ต้องเสียไป มิใช่กำหนดเพื่อเป็นการลงโทษจำเลย จำนวนค่าเสียหายที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดมานั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย จึงพิพากษาแก้ไขโจทก์รับเงิน 60 บาทที่จำเลยนำมาวางศาลเป็นค่าเสียหาย

คดีนี้สัญญาเกิดขึ้นเมื่อจำเลยตกลงรับคำเสนอซื้อตั๋วหนึ่งของโจทก์ จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องจัดบริการให้แก่โจทก์ได้ตั๋วหนึ่งตามที่นั่งที่ได้ตกลงไว้ แต่ต่อมาเมื่อจำเลยเอาที่นั่งที่ได้ขายให้แก่โจทก์แล้วไปขายให้แก่ผู้อื่น ย่อมถือได้ว่าจำเลยกระทำการผิดสัญญา ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้กำหนดค่าเสียหายแก่โจทก์ 500 บาท ทั้งที่ความเสียหายในเชิงทรัพย์สินของโจทก์นั้นเป็นเงิน 60 บาทเท่านั้น ทั้งข้อเท็จจริงในคดีก็ไม่มีเรื่องค่าเดินทางเพื่อมาดูภาพยนตร์ด้วยแสดงให้เห็นว่าศาลล่างทั้งสองได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แล้วคิดเป็นเงินถึง 440 บาท แต่ไม่ให้ตามฟ้องเนื่องจากต้องเป็นจำนวนที่พอสมควรเพื่อชดเชยความเสียหายที่แท้จริง (actual damages) เท่านั้น แต่เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา ศาลฎีกาปฏิเสธที่จะให้ค่าเสียหายอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าตั๋วหนึ่งซึ่งเป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงินโดยให้เหตุผลดังต่อไปนี้

1. หากความเสียหายที่โจทก์เรียกร้องนอกเหนือจากค่าตั๋วหนึ่งเป็นค่าเสียหายสำหรับความผิดหวังเสียใจที่โจทก์อ้างว่าโจทก์ไม่ได้ไปสโมสรตามนัด ศาลฎีกาเห็นว่าความเสียหายนั้นไม่ใช่ความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาของจำเลย กล่าวคือความผิดหวังเสียใจของโจทก์นั้นไม่ได้เกิดจากการที่โจทก์ไม่ได้ดูภาพยนตร์ในวันนั้น จึงไม่อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้ กรณีนี้ความเสียหายต่อจิตใจที่โจทก์เรียกร้องไม่ได้เป็นผลโดยตรงของการผิดสัญญาซึ่งย่อมไม่อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้

2. หากความเสียหายที่โจทก์เรียกร้องนอกเหนือจากค่าตั๋วหนึ่งนั้นมาจากข้อกล่าวอ้างของโจทก์ที่ว่าโจทก์ประสบความผิดหวังและเสียใจเพราะนาน ๆ จะได้ดูภาพยนตร์สักครั้งนั้น ศาลฎีกาให้เหตุผลว่า ศาลเชื่อจากข้อเท็จจริงที่จำเลยนำสืบว่าเจ้าหน้าที่ของจำเลยได้จัดที่นั่งเสริมให้ในที่นั่งเดียวกันนั้นแต่โจทก์ไม่ยอมและแม้จะได้ขอร้องให้โจทก์มาดูในรอบต่อไป โจทก์ก็ไม่ยอมมาดู ศาลจึงไม่เชื่อว่าจะมีความเสียหายต่อจิตใจเกิดขึ้นแก่โจทก์อย่างแท้จริง กรณีนี้ก็คือศาลฎีกาไม่เชื่อว่าจะมีความเสียหายต่อจิตใจเกิดขึ้นจริงแก่โจทก์โดยพิจารณาจากพฤติการณ์

อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกายังได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมอีกว่า ถึงแม้ศาลจะเชื่อว่าโจทก์ได้รับความผิดหวังเสียใจอย่างแท้จริง โจทก์ก็ยังเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจไม่ได้เพราะความรู้สึกทางจิตใจไม่เป็นค่าเสียหายที่อาจเรียกร้องได้ในกรณีเช่นนี้และไม่เป็นกรณีที่จะถือว่าความเสียหายต่อจิตใจเป็นความเสียหายพิเศษด้วย ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวนี้ วิเคราะห์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา ผู้เขียนเห็นว่า ศาลฎีกาวางหลักว่า แม้ความเสียหายต่อจิตใจนั้นเกิดขึ้นกับโจทก์อย่างแท้จริงแต่ในกรณีเช่นนี้ (ผู้เขียนมีความเห็นว่าคำว่า ในกรณีเช่นนี้ ของศาลฎีกาน่าจะหมายถึงในกรณีที่ไม่ได้มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ด้วย เนื่องจากใน

กรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ ศาลฎีกายังยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดเชย ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/ 2509) ยังไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจได้ในฐานะความเสียหายตามปกติและยังไม่มีพฤติการณ์พิเศษอื่นใดที่ทำให้ศาลเห็นว่าความเสียหายต่อจิตใจเป็นความเสียหายพิเศษ ดังนั้น จากเหตุผลของศาลฎีกาในสวนนี้ ผู้เขียนเห็นว่าศาลฎีกาไม่ยอมรับหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจหรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหน้าที่ ถึงแม้ศาลจะเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายที่แท้จริงก็ตามเพราะจากพฤติการณ์ในคดีนี้ เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายด้วย ดังนั้น หากไม่มีความเสียหายต่อร่างกายแล้ว ความเสียหายต่อจิตใจหรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นนี้ ย่อมไม่ได้รับการชดเชยในกรณีผิดสัญญา หรือกล่าวได้ว่า ศาลฎีกาอาจมีความเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ยังไม่ชัดเจนว่ามีอยู่จริงหรือไม่หากไม่มีความเสียหายที่เป็นรูปธรรมปรากฏให้เห็น จึงยังไม่เป็นความเสียหายตามกฎหมายที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหาย เพราะยังมีความไม่แน่นอน

3. ศาลเห็นว่าโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายอื่นใดที่พึงจะได้รับการชดเชยได้อีก ตามกฎหมายนอกจากค่าตัวหนังสือที่โจทก์ซื้อไปและหากค่าเสียหายที่นอกเหนือจากค่าตัวหนังสือนั้น โจทก์เรียกร้องเพื่อให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเพื่อลงโทษจำเลย ศาลก็ไม่อาจกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวนี้ได้เนื่องจากการกำหนดค่าเสียหายนั้นต้องทดแทนความเสียหายให้แก่เจ้าหน้าที่เท่านั้น ไม่อาจกำหนดค่าเสียหายด้วยวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษเจ้าหน้าที่ได้

4. หากความเสียหายที่นอกเหนือจากเงิน 60 บาทนั้นแล้ว ศาลฎีกาก็เห็นว่าไม่มีความเสียหายอื่นใดอีกที่โจทก์มีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ค่าเสียหายนั้นได้ เพราะความเสียหายต่อจิตใจที่เกิดขึ้นแก่โจทก์นั้นไม่อาจได้รับการชดเชยตามกฎหมายและค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ไม่อาจกำหนดได้ ดังนั้นศาลฎีกาจึงเห็นว่าโจทก์ควรได้รับชดเชยค่าเสียหายเพียงแค่ 60 บาทตามความเสียหายที่เป็นตัวเงินที่โจทก์เสียไปเท่านั้น

สำหรับคดีนี้ โจทก์สามารถฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากจำเลยในฐานะผิดสัญญาเท่านั้น เพราะการกระทำของจำเลยไม่ได้เป็นการกระทำผิดหน้าที่ตามกฎหมายจึงไม่ได้เป็นการกระทำละเมิดด้วย กล่าวคือ การกระทำที่เป็นการละเมิดนั้น จะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยผิดกฎหมาย ซึ่งการกระทำของจำเลยในคดีนี้นั้น เป็นเพียงการผิดหน้าที่ตามสัญญาเท่านั้นแต่ไม่ได้ผิดหน้าที่ตามกฎหมาย ดังนั้น โจทก์จึงไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากจำเลยในฐานะละเมิดได้ ดังนั้น

หากในกรณีที่มีข้อเท็จจริงเช่นคดีนี้ กล่าวคือ กรณีที่โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายในกรณีผิดสัญญา และศาลไทยยังปรับใช้หลักเกณฑ์ในทางกฎหมายอย่างแคบว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่อาจเรียกร้องได้โดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายในกรณีผิดสัญญาทั้งที่ตัวบทไม่ได้มีข้อจำกัดของบทบัญญัติแต่อย่างใด ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้วโจทก์ที่ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยที่ไม่มีความเสียหายต่อร่างกายใด ๆ ก็ไม่อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวนี้ได้เลย

อย่างไรก็ดี ได้มีคำพิพากษาศาลชั้นต้นคดีหมายเลขแดงที่ 4181/ 2552 ที่ได้มีคำตัดสินไปในแนวทางที่ว่าศาลได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์ในกรณีผิดสัญญาโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ ทั้งสิ้น ซึ่งคดีนี้มีข้อเท็จจริงตามคำฟ้อง ดังต่อไปนี้ โจทก์ที่ 1 คือนางประภากภร แซ่จิ่ง และโจทก์ที่ 2 คือ ด.ช. ชาย เกื้อ ดี นำคดีมาฟ้องจำเลยที่ 1 คือโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ ฟ้องจำเลยที่ 2-3 ซึ่งเป็นแพทย์ ที่ได้ทำการอัลตราซาวด์ไม่ละเอียดรอบคอบจึงไม่ตรวจพบความผิดปกติของบุตรของโจทก์ที่ 1 โดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่ คือ ไม่แจ้งโจทก์ว่า จำเลยที่ 2-3 ไม่ได้ทำการตรวจเรื่องความพิการซึ่งในส่วนนี้จำเลยซึ่งเป็นแพทย์มีหน้าที่จะต้องแจ้งให้โจทก์ทราบ ทำให้โจทก์ที่ 1 ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะทำการรักษาอย่างไรหรือไม่รักษาหรือไม่ การกระทำของจำเลยที่ 2-3 เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อละเว้นหน้าที่ จึงต้องรับผิดชอบความเสียหายแก่โจทก์ทั้งสองในฐานะกระทำการละเมิดต่อโจทก์ทั้งสอง ส่วนจำเลยที่ 1 ต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะคู่สัญญาโดยตรงของโจทก์ทั้งสองเพราะเป็นตัวการในฐานะเป็นคู่สัญญาโดยตรง และแพทย์ซึ่งเป็นจำเลยที่ 2-3 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 1

คดีนี้ศาลชั้นต้นตัดสินให้โจทก์ที่ 1 ได้รับความเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจเป็นเงิน 1 ล้านบาท ส่วนโจทก์ที่ 2 บุตรชายก็ได้รับความเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจเป็นเงิน 1 ล้านบาทเช่นเดียวกัน ผู้เขียนเห็นว่าคดีนี้ซึ่งยังอยู่ในศาลชั้นต้นนั้นได้มีคำตัดสินที่ให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจในกรณีผิดสัญญาที่ชัดเจนเช่นเดียวกับกรณีผิดสัญญารับขนคนโดยสารโดยคู่สัญญา ก็คือ โจทก์ที่ 1 กับจำเลยที่ 1 และโจทก์ที่ 2 กับจำเลยที่ 1 ซึ่งศาลได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจให้แก่โจทก์ทั้งสองจากการผิดสัญญาของจำเลยที่ 1 และการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 2-3 ซึ่งเป็นผลให้จำเลยที่ 1 ต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะคู่สัญญา ในกรณีของโจทก์ที่ 2 นั้นเนื่องจากโจทก์ที่ 2 มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วย ความเสียหายต่อจิตใจจึงเป็นความเสียหายที่โจทก์ที่ 2 ได้รับความพร้อมกันกับความเสียหายต่อร่างกายอยู่แล้ว

สำหรับกรณีโจทก์ที่ 1 ซึ่งได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ โดยที่โจทก์ที่ 1 ไม่ได้ได้รับความเสียหายต่อร่างกายแต่อย่างใด จึงพิจารณาได้ว่า ในคดีนี้ โจทก์ที่ 1 ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจในกรณีละเมิด ตามมาตรา 420 ไม่ใช่ มาตรา 446 เนื่องจากเหตุผลของศาลนั้น ศาลได้ให้เหตุผลชัดเจนว่า โจทก์ได้รับความทุกข์ทรมาน ด้านจิตใจ จึงสมควรได้รับการเยียวยาค่าเสียหายจึงกำหนดให้โจทก์เป็นเงิน 1 ล้านบาทโดย พิจารณาถึงฐานะทางสังคมของโจทก์ที่ 1 และครอบครัวโดยประมาณ ซึ่งเหตุผลของศาลนั้นไม่ได้ กล่าวว่โจทก์ที่ 1 ได้รับความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยหรือเสรีภาพ แต่โจทก์ที่ 1 ถูกกระทำ ละเมิดจึงได้รับการชดใช้ค่าเสียหายซึ่งการได้รับชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวนี้ซึ่งเป็นไปตาม หลักเกณฑ์มาตรา 420 เพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นอาจเรียกร้องในฐานะละเมิดตาม มาตรา 420 ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรา 446 เสมอไป เพราะมาตรา 446 เป็น เพียงบทขยายของมาตรา 420 ซึ่งให้สิทธิผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัยหรือ เสรีภาพ ในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งผู้เสียหายจะใช้สิทธิ เรียกร้องดังกล่าวหรือไม่ก็ได้⁹

ดังนั้น จากคดีนี้จึงสรุปได้ว่า โจทก์ที่ 1 ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ ใด ๆ ทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่โจทก์ได้รับการชดใช้ฐานละเมิด เป็นไปตามสิทธิใน มาตรา 420 ซึ่งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็คือ ความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตาม มาตรา 420 นั่นเอง ส่วนความรับผิดของจำเลยที่ 1 เนื่องจากจำเลยที่ 1 ต้องรับผิดในฐานะเป็น คู่สัญญาซึ่งต้องรับผิดในความเสียหายของโจทก์ที่ 1 เช่นเดียวกันกับจำเลยที่ 2-3 ด้วยเหตุนี้จำเลย ที่ 1 จึงเป็นผู้ผิดสัญญาที่ต้องรับผิดในความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อ ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ

จากคดีนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ในกรณีผิดสัญญานั้นศาลอาจกำหนดค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์โดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพก็ได้ไม่จำเป็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะต้องมีอยู่จริงเมื่อมีความเสียหายต่อ ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ เท่านั้น และจากข้อเท็จจริงนี้ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่ศาลยอมกำหนด

⁹ ไพจิตร ปุญญพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 12. (กรุงเทพฯ ฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 36.

ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์ที่ 1 โดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ ก็เพราะศาลเชื่อว่าโจทก์ที่ 1 ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างแท้จริงและไม่ไกลกว่าเหตุ เป็นความเสียหายที่แน่นอน แม้จะไม่อาจเห็นได้เป็นรูปธรรม แต่สามารถรับรู้ได้จากพฤติการณ์ในคดีและประสบการณ์ก็เพียงพอที่จะกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นให้แก่โจทก์ที่ 1 และคดีนี้ทำให้เห็นว่าศาลชั้นต้นได้มีการปรับใช้กฎหมายไปในแนวทางที่กว้างมากยิ่งขึ้น โดยเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็มีอยู่จริงได้แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ ก็ตาม ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับการปรับใช้กฎหมายดังกล่าวนี้ของศาลและเห็นว่าในข้อเท็จจริงอื่น ๆ ในกรณีพิพาทสัญญาซึ่งแม้จะไม่ใช่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดมาจากสัญญาที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกายของคู่สัญญา แต่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็อาจเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและไม่ไกลกว่าเหตุเช่นกัน ผู้เขียนเห็นว่ากรณีเช่นนี้ผู้เสียหายก็น่าจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นเดียวกัน

3.4.1.2 ความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบอันเกิดจากบทบัญญัติพิเศษในเรื่องสัญญา รับขนคนโดยสาร มาตรา 634

นอกจากกรณีที่เจ้าหน้าที่ฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอันเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติทั่วไปมาตรา 215 ซึ่งต้องใช้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 222 มากำหนดขอบเขตความรับผิดในความเสียหายแล้ว ยังมีกรณีที่เจ้าหน้าที่ฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวนี้จากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องในกรณีพิพาทสัญญา รับขนคนโดยสารตามบทบัญญัติพิเศษ มาตรา 634 ซึ่งต้องใช้หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในกฎหมายลักษณะหนี้ มาตรา 222 มากำหนดขอบเขตความรับผิดด้วยเช่นกัน กล่าวคือ มาตรา 634 ที่บัญญัติว่า “ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบต่อคนโดยสารในความเสียหายแก่ตัวเขา หรือในความเสื่อมเสียอย่างใด ๆ อันเป็นผลโดยตรงแก่การที่ต้องชักช้าในการขนส่ง เว้นแต่การเสียหายหรือชักช้าอันเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดแต่ความผิดของคนโดยสารนั่นเอง” ในบทบัญญัติดังกล่าวนี้มีความเสียหายที่ผู้ขนส่งต้องรับผิดจากการผิดสัญญา 2 กรณีคือ

1. ความเสียหายอันเกิดแก่ตัวคนโดยสารจากการผิดสัญญา เนื่องจากสัญญา รับขนคนโดยสารนั้น หน้าที่ของผู้ขนส่งอีกหน้าที่หนึ่งซึ่งเกิดขึ้นโดยปริยายไม่ต้องมีการตกลงกันอย่างชัดเจนคือผู้ขนส่งจะต้องขนส่งคนโดยสารให้ถึงที่หมายโดยปลอดภัย ดังนั้นหากมี

ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่คนโดยสารอันเกิดจากการขนส่งนั้นย่อมเป็นกรณีที่ผู้ขนส่งผิดสัญญา และต้องชดใช้ค่าเสียหายด้วยโดยการจะแปลความว่า มาตรา 634 นั้นใช้เฉพาะความเสียหายอันเกิดจากการชักช้าแก่คนโดยสารอย่างเดียวนั้นผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบจะไม่ถูกต้องและน่าจะขัดกับเจตนารมณ์ของมาตรา 634 เอง¹⁰ ซึ่งความเสียหายที่เกิดแก่คนโดยสาร เช่น คนโดยสารได้รับบาดเจ็บจากการขนส่ง ความเสียหายที่ผู้ขนส่งจะต้องจ่ายคือค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อร่างกายของคนโดยสาร เป็นต้น เนื่องจากความเสียหายเหล่านี้เป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ เป็นผลธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นได้จากการไม่ชำระหนี้ ตามหลักเกณฑ์มาตรา 222 วรรคหนึ่ง

2. ความเสียหายที่เป็นความเสียหายอย่างใด ๆ อันเป็นผลโดยตรงแก่การที่จะต้องชักช้าในการขนส่ง กรณีนี้บทบัญญัติที่บัญญัติพิเศษว่าผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ที่เกิดจากการขนส่งล่าช้าด้วยโดยไม่จำเป็นต้องมีความเสียหายเกิดแก่ตัวคนโดยสาร แต่ความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงที่เกิดขึ้นมาจากการล่าช้าในการขนส่ง อย่างไรก็ตาม ความเสียหายพิเศษที่เกิดจากการล่าช้าซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบก็ยังคงเป็นความเสียหายปกติหรือความเสียหายพิเศษที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ ไม่ได้หมายความว่าค่าผลโดยตรงจะทำให้ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบทุกความเสียหายที่มีสาเหตุมาจากความล่าช้าในการขนส่ง กล่าวคือ ทฤษฎีที่ใช้กำหนดขอบเขตของความรับผิดของลูกหนี้ก็ต้องใช้ทฤษฎีเหตุเหมาะสมและทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญามาพิจารณาไม่ใช่ทฤษฎีเงื่อนไข อาทิเช่น ทำให้ผู้โดยสารผิมนัดสำคัญจนถูกคู่สัญญาปรับ หรือไม่สามารถต่อรถโดยสารอีกคันที่ได้ออกเดินทางไปแล้ว ทำให้ผู้โดยสารต้องพักค้างคืนที่โรงแรม 1 คืน และเสียค่าอาหารและค่าที่พักซึ่งผู้ขนส่งเองก็ทราบเรื่องดังกล่าวดีอยู่แล้ว

ความเสียหายทั้งสองกรณีนี้นั้นกฎหมายเพียงแต่บัญญัติว่าผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่คนโดยสารในกรณีใดบ้างซึ่งได้แก่กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่คนโดยสารและกรณีที่ความเสียหายนั้นเกิดจากการล่าช้าในการขนส่ง หากมีความเสียหายทั้งสองประการนี้ ผู้ขนส่งก็จะต้องรับผิด แต่จะรับผิดเพียงใดนั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรา 222 กล่าวคือ 1) ความเสียหายที่จะต้องชดใช้ในกรณีที่ความเสียหายเกิดแก่คนโดยสาร ความเสียหายนั้นจะต้องเป็นความเสียหายตามปกติที่ย่อมเกิดจากการผิดสัญญารับขนคนโดยสารหรือความเสียหายพิเศษที่ลูกหนี้ผู้ขนส่งคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ 2) ความเสียหายที่จะต้องชดใช้ในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากการ

¹⁰ ไผ่ทิต เอกจริยกร. คำอธิบายกฎหมายจ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน ยืม ผักทรัพย์ เจ้าสำนักโรงแรม. แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2542), หน้า 252.

ล่าช้าในการขนส่ง ความเสียหายนั้นจะต้องเป็นความเสียหายตามปกติที่ย่อมเกิดจากการล่าช้านั้น หรือความเสียหายพิเศษที่ลูกหนี้ผู้ขนส่งคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้

จากความเสียหายทั้งสองกรณีที่ได้กล่าวมานั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจเป็นความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญารับขนคนโดยสารในกรณีใดกรณีหนึ่งก็ย่อมได้ กล่าวคือ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นอาจเป็นความเสียหายที่เกิดแก่คนโดยสารหรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นอาจเป็นความเสียหายที่เกิดจากการล่าช้าในการขนส่งก็ย่อมได้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่เกิดแก่คนโดยสารนั้นมีความพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินยอมรับให้ได้รับชดใช้ค่าเสียหายอย่างชัดเจน แต่ในกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นกรณีเป็นความเสียหายอื่นใด ๆ อันเป็นผลโดยตรงแก่การที่จะต้องชักช้าในการขนส่งนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินกรณีดังกล่าวจะได้รับการชดใช้หรือไม่ เพียงใดนั้นยังไม่เคยมีแนวทางการพิพากษาของศาล สำหรับตัวอย่างคดีที่มีการเรียกชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการบรรทุกผู้โดยสาร 634 คือ

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2509

จากการพิจารณาตามคำฟ้อง คดีนี้ศาลกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์เพราะลูกหนี้ผิดสัญญารับขนคนโดยสารทำให้เกิดการบาดเจ็บขึ้นแก่คนโดยสารนั้น โดยโจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 เป็นบริษัทจำกัดจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์ในการเดินรถรับส่งคนโดยสาร จำเลยที่ 1, 2, และ 3 ร่วมกันมีรถยนต์โดยสารใช้เดินรับส่งคนโดยสารหาประโยชน์ร่วมกัน โดยนายชม พูนทอง ลูกจ้างของจำเลยทั้งสามเป็นผู้ขับ นายชมได้ขับรถยนต์บรรทุกเป็นเหตุให้โจทก์และผู้เสียหายอื่น ๆ หลายคนโดยสารมาได้รับบาดเจ็บและทรัพย์สินสูญหายมากมายและได้รับบาดเจ็บสาหัสหลายแห่ง โดยเฉพาะแขนซ้ายของโจทก์หัก จนบัดนี้ก็ยังไม่สามารถใช้การได้ ทั้งมีอาการสืบเล็ดลงไปทุกวัน ต้องเป็นบุคคลทุพพลภาพตลอดชีวิต การละเมิดของนายชมเป็นเหตุให้โจทก์ต้องได้รับความ

---

* ดูตัวอย่างคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1447/2523 ลูกจ้างของบริษัทเดินรถโดยสารเป็นสารวัตรควบคุมการเดินรถและตรวจตัวได้ขับรถโดยประมาทในเส้นทางของบริษัทในทางคำปกติเพราะคนขับไม่อยู่ บริษัทต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่รถตกคู่ คนโดยสารต้องโดนตัดแขน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 634 ต้องใช้ค่าเสียหาย รวมถึงการที่โจทก์ได้รับความเสียหายต้องตัดมือขวาใช้แขนเทียมแทน เสียความสามารถประกอบกรงานและความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินด้วย

เสียหายอย่างมาก คิดเป็นเงิน 61,946 บาท โจทก์ได้เรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยทั้งสาม ศาลแพ่งพิพากษาให้จำเลยร่วมกันใช้ค่าเสียหาย 41,255 บาทกับดอกเบี้ยร้อยละ 7 ครั้งต่อปี จำเลยที่ 1 และที่ 2 อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นว่าให้จำเลยที่ 1 ที่ 2 ใช้ค่าเสียหาย ค่าयाเพียง 836 บาทกับค่าสินไหมทดแทนที่ต้องเจ็บทนทุกข์ทรมาน ร่างกายบาดเจ็บ ทำงานไม่ได้ อย่างไม่ปกติ ความพิการของแขนที่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุที่เกิดเพียง 20,000 บาท รวมกับค่าทรัพย์สินสูญหาย ค่าพาหนะไปมารักษาตัวที่โรงพยาบาล เป็นค่าสินไหมทดแทนทั้งสิ้น 22,202 บาท

จำเลยที่ 1 ฎีกาวานายชมไม่ใช่ลูกจ้างจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ศาลฎีกาเห็นว่าตามฟ้องโจทก์ได้บรรยายไว้ชัดเจน และเข้าใจได้ว่า โจทก์ขอให้จำเลยที่ 1 ร่วมรับผิดชอบ เพราะจำเลยที่ 1 เป็นบริษัทจดทะเบียนมีวัตถุประสงค์ในการเดินรถรับส่งคนโดยสาร แล้วมาร่วมกันกับจำเลยที่ 2 และ 3 มีรถคันเกิดเหตุให้นายชม พูนทอง เป็นผู้ขับขี่หาประโยชน์แก่จำเลยร่วมกัน เท่ากับว่าบริษัทจำเลยที่ 1 เป็นบริษัทกระทำกิจการรับขนคนโดยสารตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 608 ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดแก่โจทก์ซึ่งเป็นคนโดยสาร เว้นแต่การเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดแต่ความผิดของโจทก์ตามมาตรา 634 ฉะนั้น แม้รถคันเกิดเหตุจะไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของจำเลยที่ 1 และนายชม พูนทอง ไม่ใช่ลูกจ้างจำเลยที่ 1 ก็ตาม แต่ถ้รถคันนั้นอยู่ในความควบคุมของจำเลยที่ 1 และรับส่งคนโดยสารในปกติธุรกิจของจำเลยที่ 1 โดยตรง เมื่อนายชม พูนทอง ซึ่งเป็นคนขับประจำรถได้ขับโดยประมาททำให้โจทก์เสียหายแล้ว จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบ ศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยที่ 2 ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 634 ที่ศาลอุทธรณ์กำหนดค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดทนทุกข์ทรมานและความพิการของแขน 20,000 บาท เห็นว่าเป็นการสมควรแล้ว

จากคำพิพากษาคดีนี้ ศาลฎีกาได้พิจารณาว่าแม้คดีนี้โจทก์จะฟ้องจำเลยที่ 1-3 ในฐานะนายจ้างที่ต้องรับผิดชอบจากการกระทำของลูกจ้าง แต่เมื่อได้ความว่าผู้ขับขี่รถโดยสารไม่ใช่ลูกจ้างของจำเลยที่ 1 และที่ 2 จึงไม่อาจให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบจากมูลละเมิดของผู้ขับขี่ได้โดยนายชม เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 3 เท่านั้นซึ่งจำเลยที่ 3 ต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะนายจ้าง อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยที่ 1-2 เป็นคู่สัญญากับโจทก์ในฐานะเจ้าหน้าที่ลูกหนี้ตามสัญญารับขนคนโดยสาร และได้กระทำการผิดสัญญาโดยก่อให้เกิดความเสียหายแก่คนโดยสาร นั่นคือไม่ได้พาคนโดยสารไปยังจุดหมายโดยปลอดภัยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่คนโดยสารตามมาตรา 634 ซึ่งความเสียหายแก่ร่างกายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายตามปกติที่ย่อมเกิดขึ้นได้ เป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุและเป็นความเสียหายที่เจ้าหน้าที่ได้รับจริง เมื่อเกิดความเสียหายแก่ร่างกายย่อมส่งผลต่อจิตใจในฐานะความเสียหายที่ต่อเนื่องจึงเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและไม่ไกลกว่าเหตุเช่นเดียวกัน

3.4.2 กฎหมายลักษณะละเมิด

ในกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นบทบัญญัติสำคัญในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งในกฎหมายลักษณะละเมิดนั้นได้มีบทบัญญัติสำคัญในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ดังต่อไปนี้

3.4.2.1 มาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

สำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินตามมาตรา 420 นี้ ได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งในกรณีของสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดนี้ อาจเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ แต่เนื่องจากผู้เขียนศึกษาเฉพาะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยเฉพาะความเสียหายต่อจิตใจและสิทธิในความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่นอกเหนือจากความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง หรือเสรีภาพ ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินตามมาตรา 420 จึงได้แก่ จะต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยผิดกฎหมายต่อผู้เสียหายเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ ความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามมาตรา 420 นั้นเอง

สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ที่เป็นสิทธิเกี่ยวกับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน จะต้องเป็นสิทธิตามกฎหมายหรือเป็นประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ซึ่งจริง ๆ แล้วที่มาตรา 420 บัญญัติไว้ก็เป็นสิทธิตามกฎหมายหรือประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองทั้งสิ้น แต่หากไม่ระบุคำว่าสิทธิลงไปก็จะทำให้ศาลปรับใช้กฎหมายได้อย่างแคบ แต่หากไม่ระบุเลยว่าสิทธิในอะไรบ้างก็จะทำให้กว้างเกินไปได้อีก¹¹ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ตามมาตรา 420 เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2487 ที่วินิจฉัยว่า เมื่อกฎหมายอาญาลงโทษการต่อบุคคลอื่น ต้องถือว่ากฎหมายรับรองว่าบุคคลมีสิทธิที่จะไม่ให้ใครมาทำจึงเป็นการละเมิด ต้องเสียค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น นอกจากจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในเรื่องนั้น ๆ เช่น มีความเสียหายต่อชีวิต

¹¹ พจน บุษปาคม. ละเมิด. (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), หน้า 186.

เรียกค่าเสียหายได้ตามมาตรา 443 ในกรณีมีความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ เรียกค่าเสียหายได้ตามมาตรา 444, 445, 446 และในกรณีมีความเสียหายต่อชื่อเสียงเรียกค่าเสียหายได้ตามมาตรา 447 เป็นต้น ในกรณีเหล่านี้ก็ยังมีบัญญัติถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่ครอบคลุมทุกกรณีเพราะยังมีความเสียหายต่อสิทธิอยู่อีก¹² โดยความเสียหายต่อสิทธินั้นอาจเป็นความเสียหายที่เป็นทรัพย์สินหรือไม่ก็ได้ หากเป็นการกระทำละเมิดและสิทธินั้นเป็นสิทธิที่กฎหมายคุ้มครองแล้ว ผู้เสียหายก็มีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2487 ดังนั้น แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ ผู้เสียหายก็อาจเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้เช่นกัน¹³

3.4.2.2 มาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บทบัญญัติในกฎหมายลักษณะละเมิดนั้นบัญญัติไว้ชัดเจนว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นค่าเสียหายที่อาจได้รับการชดเชยในกรณีมีการละเมิดเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา 446 ที่ว่า

“ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่อาจโอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

อนึ่ง หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุจริตกรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้”

ดังนั้น หากพิจารณาจากหลักเกณฑ์ มาตรา 446 การที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ก็ต่อเมื่อครบหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. จะต้องมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา 420 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่

¹² พจน บุษปาคม. ละเมิด. (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), หน้า 205.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 602

ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

2. ผู้เสียหายต้องได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพจากการกระทำละเมิดนั้น หรือผู้เสียหายเป็นหญิงที่ต้องเสียหายจากการทำผิดอาญาเป็นทุรศีลธรรมแก่ตน จึงจะสามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ ดังนั้น หากไม่มีความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ หรือผู้เสียหายไม่ได้เป็นหญิงที่ต้องเสียหายจากการทำผิดอาญาเป็นทุรศีลธรรม ก็ไม่อาจที่จะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ได้ ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 446

หากไม่ครบหลักเกณฑ์ 2 ประการดังที่ได้กล่าวมา ผู้เสียหายก็ย่อมไม่อาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายอันไม่เป็นตัวเงิน ตามมาตรา 446 ซึ่งจะต้องกลับไปใช้บทบัญญัติทั่วไป คือ มาตรา 420 ในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2816/ 2528 ที่ว่าโจทก์ได้รับโทรเลขที่จำเลยที่ 1 ปรุข้อความผิดเป็นว่าบุตรสาวโจทก์ถึงแก่กรรมแล้ว ความเศร้าโศกเสียใจของโจทก์เป็นเพียงอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อทราบข่าวร้าย ไม่มีบทกฎหมายใดที่บัญญัติให้สิทธิโจทก์เรียกค่าเสียหายในเรื่องนี้ได้ กรณีนี้โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย อนามัยหรือเสรีภาพจึงไม่ครบหลักเกณฑ์ที่จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ตามมาตรา 446 อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ความเสียหายต่อจิตใจเป็นความเสียหายหนึ่งที่ถูกกฎหมายให้ความคุ้มครอง เมื่อพิจารณาว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2487 นั้นศาลได้ยอมกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่ผู้เสียหายโดยให้เหตุผลว่า ผู้เสียหายมีสิทธิที่ไม่ถูกใครด่าเพราะกฎหมายอาญาก็ได้ให้ความคุ้มครองในสิทธินี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองความเสียหายต่อจิตใจของบุคคลจากการกระทำโดยประมาทเช่นกัน ดังนั้นจากคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2816/2518 ผู้เขียนจึงเห็นว่ากรณีนี้ จำเลยได้กระทำการละเมิดเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับอันตรายแก่จิตใจซึ่งโจทก์ก็น่าจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอันเป็นความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามมาตรา 420 ได้เช่นเดียวกัน

สำหรับกรณีที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีละเมิดตามมาตรา 446 นั้น แบ่งออกได้เป็น 3 กรณีดังต่อไปนี้

ก. กรณีที่ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชย
เพราะมีความเสียหายต่อร่างกายและอนามัยเกิดขึ้น กรณีนี้กฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ในการที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไว้อย่างชัดเจนว่าผู้เสียหายจะต้องได้รับความเสียหายต่อร่างกาย ซึ่งไม่ได้หมายรวมถึงชีวิต เพราะบทบัญญัติมาตรา 420 นั้น ได้บัญญัติความเสียหายต่อชีวิต แยกออกจากความเสียหายต่อร่างกาย ดังนั้นหากมีความเสียหายต่อชีวิตเกิดขึ้นแก่ผู้ถูกระทำละเมิด ทายาทก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ อีกทั้ง มาตรา 446 ก็บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ไม่โอนกันได้และไม่ตกสืบไปถึงทายาท ยกเว้น สิทธิในการเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีนั้นไว้แล้ว ดังนั้น หากผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดถึงแก่ชีวิต ก็ย่อมไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้อย่างแน่นอน มีเพียงแต่กรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดได้รับความเสียหายต่อร่างกาย ซึ่งก็คือ มีการบาดเจ็บ มีบาดแผล หรืออื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันนี้ เกิดขึ้นต่อร่างกายจากการกระทำละเมิด หรือความเสียหายต่ออนามัย ซึ่งก็คือความเสียหายต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ผู้เสียหายจึงจะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย อาทิเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3357/ 2538

การที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นนักเรียนถูกระถนบาดเจ็บสาหัสต้องผ่าตัดหลายครั้งและต้องรักษาตัวในโรงพยาบาลนานถึง 129 วันและต้องกลับไปรักษาตัวที่บ้านอีกนานหลายเดือน ได้รับความทุกข์ทรมานจากบาดแผลเป็นเวลานาน ต้องขาดเรียนและเรียนซ้ำชั้นเป็นความทุกข์ทรมานทางกายและจิตใจจึงมีสิทธิเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 128/ 2522

จำเลยขับรถยนต์ประมาทชนโจทก์ที่ 1 ได้รับบาดเจ็บเกี่ยวกับสมองและประสาทวิธีการรักษาต้องดื่งกระดูกคอให้เข้าที่ ต้องใส่เฝือกที่คอเป็นเวลานาน นอกจากนี้โจทก์ที่ 1 ยังได้รับบาดเจ็บ มีบาดแผลที่หน้า คอ และไหล่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ค่าทนายทนายทรมานจากบาดแผลกับหน้าเสียหายโดยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ไม่เป็นการซ้ำซ้อน ค่าใช้จ่ายในการจ้างแพทย์ทำศัลยกรรมใบหน้าย่อมเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงิน แต่การที่มีแผลเป็นบนใบหน้าทำให้น่าเกลียดน่ากลัว มีคนคบค้าสมาคมน้อยลงไป ย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 247/2538

ค่าเสียหายเพราะร่างกายพิการ ทำให้สังคมรังเกียจ อับอายขายหน้า ไม่ได้เล่นกีฬา ไม่ได้สมรส อีกทั้งยังขาดความสุขสำราญเป็นค่าเสียหายเกี่ยวกับความรู้สึกด้านจิตใจ เป็นค่าเสียหาย อันไม่เป็นตัวเงินตามมาตรา 446 ทั้งสิ้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6110/2539

จำเลยก่อสร้างอาคารชดที่ดินของโจทก์โดยประมาทเดินเลื้อ ซึ่งนอกจากทำให้เกิด ความเสียหายแก่ทรัพย์สินของโจทก์แล้ว ยังทำให้โจทก์เสียหายแก่ร่างกายและอนามัย โจทก์ย่อมมี สิทธิเรียกค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินที่โจทก์ต้องทุกข์ทรมานจิตใจอันเนื่องมาจากการตอกเสาเข็ม วัสดุก่อสร้าง และฝุ่นละอองร่วงหล่นเข้ามาในบริเวณที่ดินและบ้านโจทก์ได้ และไม่ใช่ว่าสินไหม ทดแทนที่ไกลเกินเหตุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 446 กรณีนี้ความ เสียหายต่อร่างกายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์นั้นไม่ใช่เกิดจากการบาดเจ็บใดๆ แต่เป็นความทุกข์ทรมาน ยากลำบากในการดำรงชีวิตหรืออยู่อาศัยซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับร่างกายเป็นสำคัญ ศาลฎีกาจึงกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่ผู้เสียหายโดยให้เหตุผล ว่า เป็นความเสียหายที่ไม่ไกลเกินเหตุ

ข. กรณีค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ เพราะมีความเสียหายต่อเสรีภาพ ตัวอย่างเช่น นาย ก ถูกจับไปกักขังไว้เป็นเวลาหนึ่งเดือน ทำให้ นาย ก เกิดความหวาดกลัว เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นแก่นาย ก อย่างรุนแรง นอกจากนาย ก จะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียเสรีภาพแล้ว นาย ก ยังอาจเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วย

ค. กรณีค่าเสียหายสำหรับความเสียหายไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้เพราะ มีความเสียหายจากการทำผิดอาญาเป็นทุรศีลธรรมขั้นแก่หญิง ตัวอย่างเช่น คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 3782/ 2542 จำเลยใช้กลอุบายหลอกหลวงโจทก์ไปทำอนาจารโดยโจทก์ไม่ยินยอม ทำให้โจทก์เสียสุขภาพจิตเนื่องจากความเครียด มีอาการซึมเศร้า ศาลฎีกาจึงกำหนดค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายต่อร่างกายและจิตใจให้แก่โจทก์เป็นเงิน 200,000 บาท

3.4.3 กฎหมายลักษณะครอบครัว มาตรา 1440 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในส่วนของกฎหมายครอบครัวนั้นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าทดแทนซึ่งเป็นการรับผิดตามสัญญาหมั้น กล่าวคือ โดยลักษณะของสัญญาหมั้นนั้นมิได้เป็นสัญญาที่จะใช้วิธีบังคับโดยเฉพาะเจาะจงตามมาตรา 213 ได้ แต่หากฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น อีกฝ่ายหนึ่งย่อมมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้ตามมาตรา 1440 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ได้วางขอบเขตของค่าทดแทนที่จะเรียกจากกันได้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1440 บัญญัติว่า “ค่าทดแทนนั้นอาจเรียกได้ดังต่อไปนี้

1. ทดแทนความเสียหายต่อกายหรือชื่อเสียงแห่งชายหรือหญิงนั้น
2. ทดแทนความเสียหายเนื่องจากการที่คู่หมั้น บิดามารดา หรือบุคคลผู้กระทำการในฐานะเช่นบิดามารดาได้ใช้จ่ายหรือต้องตกเป็นลูกหนี้เนื่องในการ เตรียมการสมรสโดยสุจริตและตามสมควร
3. ทดแทนความเสียหายเนื่องจากการที่คู่หมั้นได้จัดการทรัพย์สินหรือการอื่นอันเกี่ยวแก่อาชีพหรือทางทำมาหาได้ของตนไปโดยสมควรด้วยการคาดหมายว่าจะได้มีการสมรส”

การผิดสัญญาหมั้นนั้นหมายถึงการที่คู่หมั้นฝ่ายหนึ่งปฏิเสธไม่ยอมทำการสมรสกับคู่หมั้นอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนขึ้นแก่ผู้เสียหายจากผิดสัญญาหมั้นได้ซึ่งการเรียกค่าทดแทนในกรณีผิดสัญญาหมั้นได้มีการกำหนดไว้ในมาตรา 1440 เป็นการเฉพาะว่าค่าเสียหายประเภทใดบ้างที่จะเรียกร้องได้ในกรณีผิดสัญญาหมั้น โดยผู้เสียหายจากการผิดสัญญาหมั้นอาจเรียกร้องค่าทดแทนเพื่อทดแทนความเสียหายอย่างอื่นอันไม่เป็นตัวเงินจากการผิดสัญญาได้ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งจะได้รับค่าทดแทนได้ก็เฉพาะแต่ความเสียหายต่อกายหรือชื่อเสียงแห่งชายหรือหญิงนั้น ตามมาตรา 1440 (1)

สำหรับความเสียหายต่อกายเป็นกรณีที่หญิงคู่หมั้นถูกชายคู่หมั้นกอดจูบลูบคลำ ล้วงเกินทางขู้สาว เช่นหญิงคู่หมั้นถูกชายคู่หมั้นร่วมประเวณีหรือหญิงคู่หมั้นไปอยู่กับชายคู่หมั้นแล้วถือว่าเป็นความเสียหายต่อกายของหญิงคู่หมั้นที่ชายคู่หมั้นต้องชดใช้ค่าทดแทนให้ ส่วนความเสียหายต่อชื่อเสียงเป็นกรณีที่ชายคู่หมั้นหรือหญิงคู่หมั้นได้รับความอับอายขายหน้าเสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียง เช่นหญิงคู่หมั้นไม่ยอมสมรสกับชายคู่หมั้น ชายคู่หมั้นอาจได้รับความรังเกียจจากหญิงอื่นว่ามีข้อบกพร่องในด้านนิสัยความประพฤติ รวมทั้งได้รับความอับอายขายหน้าต่อเพื่อนฝูง หญิงคู่หมั้นจึงต้องชดใช้ค่าทดแทนความเสียหายต่อชื่อเสียงนี้ให้แก่ชายคู่หมั้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ในการเรียกค่าทดแทนกรณีผิดสัญญาหมั้นตามมาตรา 1440(1) แล้ว จะเห็นว่าในบทบัญญัติดังกล่าวที่กำหนดให้สิทธิในการเรียกค่าทดแทนต่อความเสียหายต่อกายหรือชื่อเสียงแห่งชายหรือหญิงนั้นมิได้เป็นการรวมถึงความเสียหายต่อจิตใจไว้ด้วย ความเสียหายต่อจิตใจที่คู่หมั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับเนื่องจากการผิดสัญญาหมั้นนั้นไม่ถือเป็นความเสียหายต่อกายหรือชื่อเสียงตามความหมายในมาตรา 1440(1)¹⁴ โดยคำพิพากษาศาลฎีกาที่กำหนดค่าทดแทนความเสียหายต่อกายนั้นจะให้สำหรับการถูกล่วงเกินทางร่างกายของหญิง หากไม่มีความเสียหายต่อกายขึ้นก็ไม่อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหายแต่อย่างใด

เมื่อบทบัญญัติมาตรา 1440 ไม่ได้บัญญัติให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดเชยในกรณีผิดสัญญาและไม่ได้หมายความรวมอยู่ในคำว่าความเสียหายต่อกาย หากมีการผิดสัญญาหมั้นเกิดขึ้น และผู้เสียหายจากการผิดสัญญาหมั้นได้รับความเสียหาย ความผิดหวังจากการผิดสัญญาดังกล่าว ผู้เสียหายนั้นก็ไม่อาจเรียกค่าทดแทนจากอีกฝ่ายหนึ่งได้

3.4.4 พระราชบัญญัติความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือบริการจะได้รับความคุ้มครองเพียงในบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่ กฎหมายลักษณะซื้อขาย และกฎหมายลักษณะละเมิด¹⁵ ดังนี้

1. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย

หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากทรัพย์สินที่ซื้อขาย ผู้ซื้อในฐานะคู่สัญญาซื้อขายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 472 บัญญัติว่า “ในกรณีทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด

¹⁴ ประสพสุข บุญเดช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 15, (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549) , หน้า 86.

¹⁵ สุขุม ศุภนิธย์. คำอธิบายความรับผิดในผลิตภัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2549), หน้า 43.

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าคุณค่า
บกพร่องมีอยู่"

บทบัญญัติมาตรานี้เป็นกรณีที่ผู้ซื้อเป็นผู้เสียหายโดยตรง เรียกร้องค่าเสียหายจาก
ผู้ขายในฐานะคู่สัญญา โดยบุคคลภายนอกไม่อาจอาศัยมาตรา 472 เพื่อเรียกให้ผู้ขายรับผิดชอบ
ตนได้ โดยขอบเขตการกำหนดค่าเสียหายก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 222 โดยความรับผิดชอบของผู้ขาย
นั้นก็เพียงแต่เกิดจากการที่ทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่องทำให้ราคาทรัพย์สินนั้นลดลงหรือทำ
ให้ไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ตามความมุ่งหมายที่ซื้อมา แม้ว่าผู้ขายจะรู้หรือไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่อง
นั้นก็ตาม อาทิเช่น ผู้ซื้อทำสัญญาซื้อแก้วจากผู้ขาย แต่แก้วมีรอยร้าวที่ปากแก้ว กรณีเช่นนี้ย่อม
เป็นความชำรุดบกพร่องจนกระทั่งไม่อาจใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ ผู้ขายต้องรับผิดชอบความ
เสียหายนั้น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้ขายก็มีข้อยกเว้นของความรับผิดชอบใน มาตรา 473 ที่บัญญัติว่า

“ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

- 1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขायว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้
เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน
- 2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อ
เอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน
- 3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”

สำหรับบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขายตามมาตรา 473 นี้ย่อมไม่
อาจคุ้มครองผู้ซื้อได้เพียงพอ อาทิเช่น มาตรา 473(1) ที่กำหนดให้ใช้ความระมัดระวังอันวิญญูชน
พึงคาดหมายได้ เนื่องจากปัจจุบันสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ผู้ซื้อไม่สามารถใช้ความระมัดระวังได้
ตามปกติเพราะความสลับซับซ้อนของสินค้าหรือการผลิตที่มีเทคโนโลยีขั้นสูง หากความชำรุด
บกพร่องเกิดจากกระบวนการผลิตซึ่งวิญญูชนทั่วไปไม่อาจหยั่งรู้ได้ ข้อยกเว้นความรับผิด มาตรา
473(1) คงเป็นเรื่องยากที่ผู้ขายจะพิสูจน์ให้ปรากฏว่าวิญญูชนทั่วไปควรรู้ถึงความบกพร่องนั้นได้
เช่น ผลของข้างเคียงของยาที่ได้รับอนุญาตขึ้นทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมไม่มีผู้ใด
คาดหมายถึงความเสียหายได้ เป็นต้น¹⁶

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

ส่วนกรณี มาตรา 473(2) เป็นข้อเท็จจริงที่เห็นเป็นประจักษ์ถึงความชำรุดบกพร่องใน เวลาส่งมอบ ข้อเท็จจริงนี้ผู้ขายต้องพิสูจน์จึงจะหลุดพ้นความรับผิด และมาตรา 473(3) เนื่องจาก ผู้ซื้อเป็นฝ่ายเสนอราคาตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับสภาพของทรัพย์ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ซื้อแบกรับภาระเรื่องความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อจากการขายทอดตลาด¹⁷

ในบทบัญญัติตามกฎหมายลักษณะซื้อขายดังกล่าวนี้ ใช้บังคับเฉพาะกับคู่สัญญาคือ ผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น บุคคลอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่อาจอาศัยกฎหมายนี้ใช้บังคับได้ ทำให้กฎหมาย ลักษณะซื้อขายไม่อาจคุ้มครองผู้บริโภคได้ตามความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ซื้อ หรือบุคคลภายนอกอื่นๆ

2. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด

ความเสียหายอันเกิดจากสินค้านั้นอาจอาศัยกฎหมายลักษณะละเมิดเพื่อเยียวยาขาด ใช้ได้ ตามมาตรา 420 ซึ่งถือหลักว่าต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ ให้ได้ชัดเจนว่าจำเลยได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ใจท์

การใช้กฎหมายลักษณะละเมิด มาตรา 420 บังคับแก่ความรับผิดของจำเลยที่ เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ประกอบด้วย

- 1) มีการกระทำให้เกิดความเสียหายหรืองดเว้นกระทำอันเป็นการป้องกันผลเสียหายมิให้เกิดขึ้นด้วย
- 2) กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยผู้เสียหายต้องนำสืบให้ได้ชัดเจนว่า จำเลยกระทำการดังกล่าว
- 3) การกระทำนั้นผิดกฎหมาย หมายความว่า ทำให้ผู้อื่นเสียหายโดยไม่มีสิทธิ หรือไม่มีอำนาจจะทำได้
- 4) มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ใจท์ โดยต้องเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ออนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด
- 5) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือ ผู้เสียหายจะต้องนำสืบให้ ได้ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องหรือผิดปกติของสินค้านั้น

¹⁷ เรื่องเดียวกัน , หน้า 45.

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่าหลักความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมาย ลักษณะละเมิด มีอุปสรรคต่อการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กล่าวคือ ในประเด็นหน้าที่นำสืบ มาตรา 420 ผู้เสียหายหรือโจทก์มีภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิต ใจใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้ผู้บริโภคสินค้าที่จำเลยผลิตได้รับความเสียหาย ซึ่งการนำสืบในประเด็นนี้ไม่ง่ายเพราะข้อเท็จจริงในกระบวนการผลิตมีแต่จำเลยเท่านั้นที่รู้ได้และควบคุมกระบวนการผลิต นอกจากนี้ การพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือ การพิสูจน์ว่าความบกพร่องในผลิตภัณฑ์ที่จำเลยผลิตขึ้นเป็นต้นเหตุแห่งความเสียหายก็ไม่ใช่ว่าจะง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผลิตภัณฑ์ที่มีเทคโนโลยีสูง การพิสูจน์ว่าความผิดปกติของผลิตภัณฑ์ส่วนใดทำให้เกิดความเสียหาย ย่อมต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญระดับสูงซึ่งบุคคลธรรมดาไม่อาจพิสูจน์ได้

จากที่ได้กล่าวมาทั้งบทบัญญัติทั้งกฎหมายลักษณะข้อขายและกฎหมายลักษณะละเมิดก็ไม่อาจเยียวยาชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้เพียงพอ จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยพระราชบัญญัตินี้จะเน้นให้ความสำคัญกับกรณีที่เกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน โดยสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นอาจเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการผลิต การออกแบบ และการกำหนดวิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา ค่าเตือนหรือการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า เป็นต้น

โดยนิยามความหมายของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียกชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นเงินในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่

“สินค้า” หมายความว่า “สิ่งหาปริมาณทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งความหมายของสินค้านั้นไม่รวมถึงบริการด้วย

“ความเสียหาย” หมายความว่า “ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น”

“ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า “ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน”

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า “สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจน”

ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นความเสียหายที่คล้ายกับบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน แต่ความเสียหายนี้ไม่ใช่ความเสียหายของตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของ “สินค้าที่ชำรุดบกพร่อง” ยกตัวอย่างเช่น ซีอรถยนต์มาหนึ่งคัน เมื่อขับไปแล้วระบบห้ามล้อเกิดไม่ทำงาน ทำให้ประสบอุบัติเหตุ ถือว่าเป็น “ความเสียหาย” ที่เกิดจากสินค้า คือรถยนต์คันนั้นทำให้คนขับหรือคนนั่งในรถได้รับความเสียหาย แต่ถ้าซีอรถยนต์คันเดียวกันนี้ ปรากฏว่ามี disc brake ทั้ง 4 ล้อชำรุดบกพร่อง โดยที่สินค้านั้นยังไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแต่ประการใด ถ้าโจทก์จะฟ้องว่าสินค้าชำรุดบกพร่องจะต้องฟ้องเกี่ยวกับเรื่องผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่อาจฟ้องร้องตามกฎหมายฉบับนี้ได้

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” คือสินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุจากการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ที่มีการบัญญัตินิยามของ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” อย่างชัดเจนก็เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศที่มีการบังคับใช้กฎหมายนี้มาก่อนแล้ว รวมทั้งเพื่อมิให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนกับคำว่า “สินค้าที่ชำรุดบกพร่อง” (Defect Goods) ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สำหรับหลักเกณฑ์การเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจหรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับ “ความเสียหายต่อจิตใจ” ได้โดยมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวอยู่ในมาตรา 11 ที่ว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย (1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกายสุขภาพ

หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ”

บทนิยามของคำว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ” อยู่ในมาตรา 4 ว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ หมายถึง ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศก เสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน”

ดังนั้น หากจะมีการจะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจตามกฎหมายฉบับนี้ได้ จะต้องมีการดังต่อไปนี้

1. ต้องมีความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัยเกิดขึ้นเสียก่อน เช่น เมื่อขับรถชนคนที่มีตุ่มลม เมื่อเกิดอุบัติเหตุรถชนและพิสูจน์ได้ว่าตุ่มลมไม่ทำงาน ผลคือผู้ขับขี่โดนหัก ส่วนความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานจากการผ่าตัด คือความเสียหายต่อจิตใจ ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยถึงความเสียหายที่ผู้ประกอบการจะต้องชดใช้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย

2. ความเสียหายต่อจิตใจนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น คือ เป็นความเสียหายที่เกิดจากสังหาริมทรัพย์ที่ผู้บริโภคซื้อไป ไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดจากการบริการ อาทิเช่น การโดยสารเครื่องบิน เป็นต้น หากเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายจากสัญญาบริการที่ทำไว้กับลูกหนี้ เจ้าหน้าที่จะไม่สามารถเรียกร้องสิทธิโดยใช้กฎหมายฉบับนี้ได้

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ประกอบการตามที่กฎหมายนี้ต้องร่วมรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้านั้นได้ขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม ซึ่งในส่วนนี้ทำให้เกิดสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้บริโภคเพิ่มเติมจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะละเมิด เพราะถึงแม้ผู้ประกอบการจะไม่จงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ยังคงต้องรับผิด นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดขอบเขตไว้อย่างจำกัดในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจตามมาตรา 11 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยกำหนดให้ชัดเจนว่าความเสียหายต่อจิตใจจะเรียกร้องได้ก็ต่อเมื่อเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหายเท่านั้น ซึ่งในกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังให้สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่มีการ

ละเมิดได้แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยหรือเสรีภาพก็ตาม¹⁸ ดังนั้น หากผู้บริโภคไม่ได้ ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย แม้ผู้บริโภคนั้นจะได้รับความเสียหายต่อจิตใจ เช่น ความ หวาดกลัว ความวิตกกังวล ผู้บริโภคก็ไม่อาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังได้มี บทบัญญัติที่แตกต่างออกไปจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 คือ ใน พระราชบัญญัตินี้ มาตรา 11 บัญญัติว่า “...หากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามी ภริยา บุพการี หรือ ผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ” ซึ่งแตกต่างจาก กฎหมายลักษณะละเมิด มาตรา 446 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย อย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่อาจโอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้น แต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว” กล่าวคือ มาตรา 11 พระราชบัญญัติความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้สิทธิเฉพาะสามी ภรรยา หรือ ผู้สืบสันดานของผู้ตายอันเกิดจากสินค้าที่ปลอดภัยในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจได้ แม้จะไม่ได้มีการรับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินี้ไว้ก็ตาม และให้สิทธิเพียงแก่สามी ภรรยา และผู้สืบสันดานเท่านั้นที่จะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหาย ต่อจิตใจได้ในกรณีที่ผู้บริโภคนั้นถึงแก่ความตายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากเป็นบุคคลอื่น เช่น ทายาทคนอื่น ๆ ก็ต้องใช้สิทธิเพียงในกฎหมายลักษณะละเมิดเท่านั้น ที่ให้สิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้เฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพเท่านั้น และผู้ที่เรียกร้องได้ก็คือทายาท และเรียกร้องได้ก็ ต่อเมื่อผู้เสียหายนั้นได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้มีการเริ่มฟ้องคดีแล้ว แต่หากเป็นกรณีที่ ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ทายาทย่อมไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัว เงินได้ เพราะกรณีการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินตามมาตรา 446 ไม่ได้ หมายรวมถึงกรณีที่มีความเสียหายต่อชีวิตด้วย

¹⁸ ไพจิตร ปุญญพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, 2551), หน้า 36.

3.4.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนั้นให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากทั้งสินค้าและบริการซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่ให้ความคุ้มครองเพียงเฉพาะผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น ไม่รวมถึงการบริการ

ผู้บริโภคตามความของพระราชบัญญัตินี้ที่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้นั้น อาจเป็นผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากทั้งสินค้าและบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งผู้บริโภค ตามกฎหมายฉบับนี้มีสิทธิสำคัญเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหาย คือสิทธิที่จะได้รับการพิจารณา และชดเชยความเสียหาย โดยไม่ได้จำกัดว่าเป็นความเสียหายรูปแบบใด อาจเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ได้ เช่น คดีหมายเลขดำที่ ผบ. 1/2551 นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง อดีตวุฒิสมาชิกเป็นโจทก์ ยื่นฟ้องบริษัท สายการบินบินนกแอร์ จำกัด และกรรมการขนส่งทาง อากาศซึ่งเป็นผู้บริหารจัดการสนามบินนครศรีธรรมราช จำเลยที่ 1-2 เรื่องละเมิด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผู้บริโภค พ.ศ.2551 กรณีที่ไม่ได้จัดให้มีเครื่องตรวจวัตถุระเบิด และโลหะหนักเพื่อตรวจค้นตัวผู้โดยสารที่จะขึ้นเครื่องสนามบินจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งโจทก์ เป็นผู้หนึ่งที่ใช้บริการดังกล่าวเดินทางจากจังหวัดนครศรีธรรมราชมายังกรุงเทพมหานคร โดยโจทก์ ขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายต่อโจทก์ต่อความวิตกกังวลจากความเสี่ยงภัยที่จะต้อง ได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย โดยคำนวณเป็นค่าขาดรายได้โจทก์ จำนวน 4.5 ล้านบาท และ ค่าที่ภรรยาโจทก์จะต้องขาดไร้อุปการะ 1 ล้านบาท รวมเป็นเงิน 5.5 ล้านบาท

ต่อมาศาลแพ่งได้ตัดสินคดีนี้โดยได้พิพากษาให้ยกฟ้องจำเลยที่ 1 คือสายการบินนกแอร์ แต่มีคำสั่งให้จำเลยที่ 2 คือกรรมการขนส่งทางอากาศชดใช้ค่าเสียหายต่อโจทก์ที่ต้องเกิดความ วิตกกังวลว่าจะตกอยู่ในภาวะเสี่ยงภัย เป็นเงิน 50,000 บาท กรณีที่บกพร่องไม่นำเครื่องตรวจวัตถุระเบิดมาติดตั้งที่

เมื่อพิจารณาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลในคดีนี้จะเห็นว่าศาลได้อนุญาตให้โจทก์ ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจเนื่องจากศาลเห็นว่าความเสียหายต่อ จิตใจของโจทก์เป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและไม่ไกลกว่าเหตุ ตามหลักเกณฑ์มาตรา 420 ซึ่งหมายความว่าความเสียหายต่อจิตใจหรือความรู้สึกปลอดภัยไม่ต้องหวาดกลัวว่าจะต้องเสี่ยง ภัยที่จะได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกายเหล่านั้นเป็นสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามมาตรา 420 ที่

กฎหมายคุ้มครองโดยการกระทำของจำเลยที่ 2 เป็นการกระทำประมาทเลินเล่อโดยละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เพราะกรรมการขนส่งทางอากาศมีหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดหาอุปกรณ์ตรวจวัดระเบิด ดังนั้น การกระทำของจำเลยที่ 2 จึงเป็นการละเมิดเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายคุ้มครองแม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายอนามัย หรือเสรีภาพก็ตาม ส่วนจำเลยที่ 1 นั้นเนื่องจากไม่ได้กระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมายต่อโจทก์ ความเสียหายต่อจิตใจของโจทก์นั้นจึงไม่ได้เป็นผลมาจากการกระทำของจำเลยที่ 1 อีกทั้งจำเลยที่ 1 ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในฐานะคู่สัญญาในสัญญารับขนส่งคนโดยสารด้วย เพราะจำเลยที่ 1 มีหน้าที่ตามสัญญาเพียงขนส่งโจทก์ให้ถึงจุดหมายปลายทางอย่างปลอดภัย การจัดหาเครื่องตรวจวัดระเบิดไม่ใช่หน้าที่ตามสัญญาของจำเลยที่ 1 ดังนั้น ความเสียหายต่อจิตใจของโจทก์จึงไม่ได้เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 1 และไม่ได้เป็นผลมาจากการผิดสัญญาของจำเลยที่ 1 ด้วยเช่นกัน

จากคดีนี้แสดงให้เห็นว่าศาลไทยสามารถพิจารณาจากพฤติการณ์ในคดีเพื่อวิเคราะห์ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่โจทก์เรียกร้องนั้นมีอยู่จริง (real) หรือไม่ ซึ่งหากศาลใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายนั้นมีอยู่จริงและเป็นความเสียหายต่อสิทธิที่กฎหมายคุ้มครองดังเช่นในคดีนี้แล้ว โจทก์ย่อมมีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากการกระทำละเมิด

3.5 เปรียบเทียบค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญากับค่าเสียหายประเภทอื่น

3.5.1 ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินกับเบี้ยปรับในกฎหมายไทย

โดยหลักแล้วการกำหนดจำนวนค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น ศาลจะเป็นผู้กำหนดจำนวนค่าเสียหายดังกล่าวให้แก่เจ้าหนี้ เช่นเดียวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีละเมิด เนื่องจากค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นมีขึ้นเพื่อที่จะเป็นการทดแทนความเสียหาย (compensatory damages) ในความเสียหายที่แท้จริง (actual damages) ซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (non-pecuniary loss) หรือเป็นความเสียหายที่มีใช้ทางวัตถุ ด้วยเหตุที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่อาจกำหนดมูลค่าความเสียหายได้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอน ศาลจึงมีอำนาจในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินดังกล่าว

บทบัญญัติเกี่ยวกับเบี้ยปรับในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นการรวมเอา ลักษณะการกำหนดค่าเสียหายล่วงหน้ากับโทษมารวมกัน โดยกำหนดว่าลูกหนี้เป็นผู้มีหน้าที่นำสืบ ได้แย้งว่าเบี้ยปรับที่กำหนดไว้นั้นสูงเกินควรและไม่แต่เพียงค่านึงถึงทางได้เสียในเชิงทรัพย์สินเท่านั้น หากค่านึงถึงทางได้เสียทุกทาง ซึ่งอาจหมายถึงทางได้เสียในเชิงจิตใจอีกด้วย¹⁹ ถ้าเกินสมควรไป ศาลก็ลดลงกำหนดให้แต่เพียงที่เห็นสมควร²⁰

หากพิจารณาความแตกต่างระหว่างค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ในกรณีผิดสัญญา กับเบี้ยปรับแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อยู่บนฐานของความเสียหายที่แท้จริง (actual damage) เป็นสำคัญ ต้องมีการพิสูจน์ให้เห็นว่ามี ความเสียหายเกิดขึ้นบนหลักเกณฑ์ของการเรียกร้องค่าเสียหายทั่วไป แต่เบี้ยปรับนั้นเจ้าหนี้ไม่ จำต้องพิสูจน์ความเสียหาย เพียงพิสูจน์ให้เห็นว่ามีข้อตกลงเช่นนั้นอยู่ก็เพียงพอ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาว่าเบี้ยปรับนั้นสูงเกินส่วนหรือไม่ ศาลจะพิจารณาถึงความเสียหายของเจ้าหนี้ ทุกอย่าง ไม่เพียงแต่ความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือเชิงทรัพย์สินเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2808/ 2526) ดังนั้น เบี้ยปรับที่ศาลไทยยอมรับใช้ได้แก่เจ้าหนี้ นั้น นอกจากจะพิจารณาถึงความเสียหายที่เป็นตัวเงินที่เจ้าหนี้สามารถเรียกร้องได้ตาม มาตรา 222 อยู่แล้ว ศาลน่าจะพิจารณาถึง ความเสียหายที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ความเสียหายต่อจิตใจของเจ้าหนี้รวมอยู่ด้วย หากศาลเห็นว่าเป็น ค่าเสียหายที่เจ้าหนี้ควรได้รับและหากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของเจ้าหนี้ น่าจะมีอยู่มาก พอสมควร ศาลก็อาจใช้ดุลพินิจไม่ลดเบี้ยปรับให้ลูกหนี้ก็ได้ ถึงแม้ความเสียหายเชิงทรัพย์สินของ เจ้าหนี้ อาจไม่มีอยู่เลยหรือมีอยู่เพียงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเบี้ยปรับก็ตาม

3.5.2 ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหาย (compensatory damages) โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายส่วนนี้โดยประเมินจาก ความเสียหาย โดยจัดเป็นความเสียหายแท้จริง (actual damages) ที่โจทก์ได้รับ ซึ่งโจทก์จะต้อง พิสูจน์ให้เห็นว่าโจทก์ได้รับความเสียหายนั้นจริง ๆ เป็นความเสียหายที่แน่นอน ซึ่งความแน่นอนนี้

¹⁹ จิตติ ดิงศภัทย์. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526) , หน้า 85.

²⁰ไชยยศ เหมะรัชตะ. กฎหมายว่าด้วยสัญญา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535) , หน้า 423-424.

คือความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ใช่จำนวนค่าเสียหาย เนื่องจากค่าเสียหายดังกล่าวเป็นค่าเสียหายที่เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจริงเป็นจำนวนเท่าไร จำนวนเงินที่ศาลกำหนดจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจศาล โดยที่ไม่ได้มีหลักเกณฑ์ใด ๆ มากำหนดขอบเขตว่า ศาลจะต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ใดบ้าง ดังนั้น การกำหนดจำนวนค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจึงคล้ายกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) ตรงที่จำนวนเงินหรือค่าเสียหายที่ศาลจะให้นั้น ต่างก็เป็นดุลพินิจของศาลทั้งสิ้น ไม่มีหลักฐานใด ๆ ที่จะนำมาพิสูจน์หรือมาให้ศาลใช้ประเมินจำนวนดังกล่าวได้ นอกจากนี้หากพิจารณาจากผลของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แม้จะกล่าวว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะลงโทษลูกหนี้ แต่ผลที่เจ้าหนี้ได้รับก็เพื่อชดใช้หรือปลอบใจให้แก่เจ้าหนี้ด้วยเช่นกัน ในกรณีเช่นนี้ก็ไม่ได้ต่างจากค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน หรืออาจกล่าวได้ว่าค่าเสียหายทั้งสองประเภทนี้มีวัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติต่อเจ้าหนี้ที่เหมือนกันอยู่ด้วย

ส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) หรือเรียกอีกชื่อว่าค่าเสียหายเป็นเยี่ยงอย่าง (exemplary damages) เป็นค่าเสียหายที่มีไว้เพื่อทดแทนความเสียหาย (non-compensatory damages) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหายธรรมดาและมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลยโดยไม่ได้เป็นการวัดความสูญเสียและเสียหายของใจทุก²¹ ซึ่งศาลจะกำหนดให้ในคดีละเมิดมากกว่าคดีอย่างอื่น ค่าเสียหายประเภทนี้เป็นความคิดในระบบคอมมอนลอว์ที่ศาลกำหนดค่าเสียหายมากกว่าที่แท้จริงมากเพื่อลงโทษผู้ต้องรับผิดชอบให้เกิดความเข็ดหลาบและมีความระมัดระวังในการดำเนินกิจการใด ๆ ของตนในอนาคตจะไม่ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น²² ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือเป็นค่าเสียหายคนละประเภทและมีวัตถุประสงค์ในการชดใช้ค่าเสียหายที่แตกต่างกันนั่นเอง

ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีกฎหมายที่บัญญัติถึงการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ชัดเจนคือพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.

²¹ Charles T. Mc Cormick. *Handbook on the Law of Damages*. 21st Reprint. (Minnesota: West Publishing Company, 1980), pp. 275.

²² ศนันท์กรรณ์ (จำปี) ไสตติพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควร ได้. พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2552), หน้า 427.

2551 มาตรา 11(2) ที่บัญญัติว่า “หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้ว ไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการการที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย” ดังนั้น ศาลไทยจึงมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่ผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามพระราชบัญญัตินี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ในกรณีผิดสัญญาในต่างประเทศ

ในบทนี้จะศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในต่างประเทศ การใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหาย รวมถึงคำพิพากษาของศาลและเหตุผลในการตัดสินคดีเกี่ยวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในประเทศที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษา 3 ประเทศ คือประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงหลักเกณฑ์และลักษณะของค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

4.1 ประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์

ในระบบคอมมอนลอว์นั้นได้มีการวางแนวทางเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายที่สำคัญ อยู่ในคดี *Robinson v. Harman* ดังที่ผู้พิพากษา Parke B กล่าวว่า ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย (loss) จากการผิดสัญญา ตราบใดที่เงินยังสามารถชดเชยเยียวยาชดเชยความเสียหายได้ ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นย่อมสามารถได้รับการชดเชยด้วยค่าเสียหายเสมือนกับสัญญา นั้นพึงได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้อง* ซึ่งในปัจจุบันนั้นเป็นที่ชัดเจนว่า คำว่า loss นั้นจะหมายถึงความรวมถึงความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (pecuniary loss) อันได้แก่ ความเสียหายในทางวัตถุ ตลอดจนความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (non-pecuniary loss) อันได้แก่ ความไม่สะดวกสบาย ความยากลำบาก (inconvenience and discomfort)** ความเจ็บปวดและความทรมาน (pain and

---

* ผู้พิพากษา Parke B ได้กล่าวในคดี *Robinson v Harman* 1 Exch 850 ว่า “The rule of the common law is that where a party sustains a loss by reason of a breach of contract, he is, so far as money can do it, to be placed in the same situation, with respect to damages, as if the contract had been performed.”

** ตัวอย่างเช่นคดี *Bailey v Bullock* (1950) 2 All ER 1167.

suffering)*** การสูญเสียความรื่นรมย์ (loss of pleasurable enjoyment)**** หรือที่เรียกว่าการสูญเสียในมูลค่าของส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus) และความเศร้าโศกเสียใจ (mental distress)

สำหรับหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาของระบบคอมมอนลอว์นั้น ได้ใช้หลักเกณฑ์ในคดี Hadley v Baxendale¹ มาเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการกำหนดค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ในกรณีผิดสัญญาตั้งแต่ปีคริสต์ศตวรรษที่ 1854 โดยหลักเกณฑ์ในคดีนี้คือการใช้หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ (remoteness) ในการพิจารณากำหนดค่าเสียหาย ซึ่งมีการแบ่งค่าเสียหายออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ก) **ค่าเสียหายตามปกติ** เป็นค่าเสียหายที่ต้องเป็นธรรมดาและสมเหตุสมผลที่เกิดตามปกติธรรมดาของการผิดสัญญา หรือกล่าวได้ว่าเป็นค่าเสียหายที่เกิดจากความเสียหายที่ย่อมเกิดขึ้นตามธรรมดาหากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นสัญญาประเภทใดก็ตาม ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบความเสียหายนี้เพราะวิญญูชนทั่วไปย่อมคาดเห็นได้ว่าความเสียหายอาจเกิดขึ้นได้ตามปกติธรรมดาจากการผิดสัญญานั้น หรือเพราะเป็นผลธรรมดาที่เกิดจากการผิดสัญญานั้นเอง

ข) **ค่าเสียหายพิเศษ** เป็นค่าเสียหายที่ลูกหนี้รู้ถึงพฤติการณ์พิเศษจากการสื่อสารของเจ้าหนี้ไปยังลูกหนี้หรืออาจเป็นกรณีที่พฤติการณ์พิเศษนั้นอยู่ในความรู้อันเห็นของลูกหนี้ว่าความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษอาจเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญา ซึ่งลูกหนี้ก็ควรต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนรู้ได้อยู่แล้ว เจ้าหนี้ต้องเสียหาย ค่าเสียหายประเภทนี้จะต้องใช้หลักเกณฑ์ในการคาดเห็นได้ (foreseeability) นั้นมาเป็นหลักเกณฑ์สำคัญเพื่อพิจารณาถึงการคาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ของลูกหนี้ในพฤติการณ์พิเศษ

สำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญานั้น เป็นค่าเสียหายประเภทหนึ่งที่เจ้าหนี้ต้องการได้รับการชดใช้จากการผิดสัญญาของลูกหนี้ โดยในอดีตประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ อาทิเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษนั้นแต่เดิม

*** ตัวอย่างเช่นคดี Gode v Perry (1960) 1 W.L.R. 9.

**** ตัวอย่างเช่นคดี Ruxey & Electronics Ltd v Forsyth [1996] AC 344 (HL)

¹ Baillii. England and Wales High Court (Exchequer Court) Decisions. (online). Available from:[http://www.baillii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Exch/1854/J70.html&query=Hadley+and+v+and+Baxendale+and+\(1854\)+and+9+and+Exch+and+341.&method=boolean](http://www.baillii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Exch/1854/J70.html&query=Hadley+and+v+and+Baxendale+and+(1854)+and+9+and+Exch+and+341.&method=boolean) (2010, April 24)

ทั้งสองประเทศนี้ไม่ได้ยอมรับว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะได้รับการชดเชยในกรณีผิดสัญญา เนื่องจากมีคดีที่ศาลไม่ยอมรับให้โจทก์ได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาอย่างชัดเจนและเป็นคำพิพากษาที่เป็นแนวทางของคำตัดสินเรื่องค่าเสียหายดังกล่าวนี้ในเวลาต่อมาคือคดี *Addis v. Gramophone Co. Ltd.* ซึ่งมีข้อเท็จจริงและเหตุผลของศาลดังต่อไปนี้

คดี *Addis v. Gramophone Co. Ltd.*²

คดีนี้เป็นคดีเกี่ยวกับการเลิกจ้างโดยมิชอบ มีข้อเท็จจริงว่าโจทก์ที่เป็นลูกจ้างของจำเลยให้ทำงานในฐานะผู้จัดการ ต่อมาจำเลยยื่นหนังสือบอกกล่าวให้โจทก์ออกจากงานตามระยะเวลาที่ตกลงไว้ในสัญญาแต่ในขณะเดียวกันจำเลยก็ได้แต่งตั้งบุคคลอื่นให้มาปฏิบัติงานแทนโจทก์และไม่ให้โจทก์ดำเนินการใด ๆ ในฐานะผู้จัดการอีก การกระทำของจำเลยเป็นการผิดสัญญาต่อโจทก์ ทำให้โจทก์ไม่ได้รับค่าจ้างและค่าคอมมิชชั่นในช่วงเวลานับตั้งแต่วันที่รับหนังสือบอกกล่าว โจทก์ได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน คือ เงินเดือนที่ต้องได้รับและค่าคอมมิชชั่นในระยะเวลาที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้นซึ่งเป็นค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญานอกจากนี้ค่าเสียหายอีกประเภทที่โจทก์เรียกร้องคือค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและความเสียหายต่อชื่อเสียง โจทก์ถูกกระทำด้วยการกระทำที่ไม่เป็นธรรม หยาบคาย ทำให้เกิดการละอายและกดขี่ข่มเหงแต่ศาลปฏิเสธที่จะให้โจทก์ได้รับการชดเชยค่าเสียหายทั้งสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและความเสียหายต่อชื่อเสียง

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลของ Lord Chancellor แล้วได้ให้เหตุผลว่าการผิดสัญญาของจำเลยมีเพียงการไม่ให้โจทก์ปฏิบัติงานหน้าที่ผู้จัดการเท่านั้น ส่วนการที่จำเลยกระทำโดยใช้กริยาที่ไม่สุภาพ หยาบคายนั้นไม่ได้เป็นการผิดสัญญา ซึ่งความเสียหายที่ไม่ได้เกิดจากการผิดสัญญาย่อมไม่ก่อสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย การกระทำที่หยาบคายของจำเลยอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจแก่โจทก์แต่ความเสียหายนี้ก็เพียงความเสียหายที่ต่อเนื่องมาจากการพฤติกรรมกระทำของจำเลยนั้น แต่ไม่ได้เกิดจากการผิดสัญญา กล่าวคือ หากจำเลยไม่ใช้วาจาหรือพฤติกรรมที่หยาบคายโจทก์ก็จะไม่ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เรียกร้อง อย่างไรก็ตาม

² Bailii. *United Kingdom House of Lords Decisions.* (online). Available from: <http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1909/1.html> (2010, April 24)

คดีนี้ทำให้เกิดเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ศาลในคดีอื่น ๆ นำมาอ้างเพื่อปฏิเสธค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินว่า “โดยทั่วไปแล้วค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่ได้รับการชดใช้ในคดีที่เกี่ยวข้องกับสัญญา (In general, damages for non-pecuniary loss are not recoverable on contract.)”³

นอกจากนี้ยังมีคดี Cox v. Philips Industries Ltd. (1976) ซึ่งเกิดหลังคดี Addis v. Gramophone Co. มีข้อเท็จจริงว่า จำเลยได้จ้างโจทก์ให้ทำงานในตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบสูง แต่จำเลยได้ผิดสัญญาโดยให้โจทก์ทำงานในตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบต่ำกว่าทำให้โจทก์เกิดความเศร้าโศกเสียใจ จำเลยได้โต้แย้งว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่สามารถเรียกร้องได้ในกรณีผิดสัญญา ยกเว้น คดีเกี่ยวกับการฝังศพ (funeral cases) คดีเกี่ยวกับการแต่งงาน (wedding cases) และคดีเกี่ยวกับวันหยุด (holiday cases) สุดท้ายข้อโต้แย้งของจำเลยก็ตกไปและโจทก์ก็ได้รับการชดใช้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอันเกิดจากการผิดสัญญา กล่าวคือ การผิดสัญญาให้โจทก์ทำงานในตำแหน่งที่ต่ำกว่าที่จำเลยตกลงไว้ นั่นก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแก่โจทก์ขึ้น ทำให้คดีนี้โจทก์ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเพราะความเสียหายนั้นเกิดจากการผิดสัญญา แตกต่างจากคดี Addis v. Gramophone Co. Ltd ที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่ได้เกิดจากการผิดสัญญาแต่เกิดจากพฤติกรรมกระทำของจำเลยที่กระทำต่อโจทก์เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าในภายหลังศาลจะเข้าใจว่าเหตุผลของคดี Addis v. Gramophone Co. Ltd. นั้นเป็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการผิดสัญญาเป็นค่าเสียหายที่ไม่อาจได้รับการชดใช้ ซึ่งหลักเกณฑ์นี้กลายมาเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ว่าประเภทของความเสียหายที่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาจะต้องเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ในคดี Addis v. Gramophone Co. Ltd ไม่ได้มีการให้เหตุผลเช่นนี้ มีเพียงเหตุผลทั่วไปซึ่งก็เป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นขอบเขตในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาอยู่แล้วคือหลักความเป็นเหตุเป็นผล (causation) ที่ว่าความเสียหายที่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาได้นั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาเท่านั้น หากความเสียหายใดที่ไม่ไกลกว่าเหตุและเกิดจากการผิดสัญญาก็จะได้รับการชดใช้ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ที่ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่ใช่ประเภทของค่าเสียหายที่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาที่เกิดขึ้นจากคดี Addis v. Gramophone Co. Ltd. นี้ยัง

³ Nelson Enonchong. “Breach of Contract and Damages for Mental Distress”. *Oxford Journal of Legal Studies*, 16, 4 (Winter, 1996) : 617.

ขัดแย้งกับหลักการประเมินค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในคดี *Robinson v. Harman* (1848)⁴ ที่ว่าโจทก์จะต้องได้รับการชดเชยค่าเสียหายตราบเท่าที่เงินตรานั้นสามารถทำให้โจทก์ไปอยู่ในสถานะเดียวกับที่โจทก์พึงได้รับจากการปฏิบัติตามสัญญา กล่าวคือ หากมีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นจากการผิดสัญญาจริงและเป็นสิ่งที่ลูกหนี้คาดเห็นได้ หากศาลไม่กำหนดให้ความเสียหายดังกล่าวได้รับการชดเชยก็จะทำให้เจ้าหน้าที่เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่ต่ำกว่าความเสียหายที่เขาได้รับจริง

ดังนั้น ในเวลาต่อมาผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษเริ่มเห็นว่าหลักเกณฑ์ทั่วไปในคดี *Addis v Gramophone Co. Ltd.* ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม จึงสร้างข้อยกเว้นขึ้นเพื่อบรรเทาความเคร่งครัดของหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ไม่ยอมรับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือที่เกี่ยวกับความรู้สึกในหลาย ๆ กรณีที่เกิดขึ้น ทำให้หลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาได้รับการพัฒนาหลักเกณฑ์ที่แตกต่างออกไปจากในอดีตเนื่องจากศาลเล็งเห็นว่าการวางข้อจำกัดการเยียวยาค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาเฉพาะความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้น เป็นเรื่องล้าสมัยและทำให้กฎหมายไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง ดังนั้น ในระยะหลังแนวคำพิพากษาทั้งในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาต่างก็ยอมรับค่าเสียหายประเภทนี้โดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกันมาพิจารณา ซึ่งก็คือหลักเกณฑ์ในคดี *Hadley v Baxendale* มาเป็นหลักสำคัญว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นค่าเสียหายตามปกติหรือค่าเสียหายพิเศษหรือไม่ หากเป็นค่าเสียหายประเภทใดประเภทหนึ่งแล้ว ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจก็ย่อมได้รับการชดเชยค่าเสียหายเช่นเดียวกับค่าเสียหายอื่น ๆ ซึ่งถึงแม้ว่าคำพิพากษาบางคดีนั้น ศาลจะไม่ได้อ้างอิงหรือกล่าวถึงหลักเกณฑ์ในคดี *Hadley v Baxendale* แต่เหตุผลที่ศาลได้กล่าวไว้ในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวแต่ละคดีต่างเป็นเหตุผลที่ศาลพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ (remoteness) ของค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมาเป็นเกณฑ์พิจารณาขอบเขตของการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวเป็นสำคัญ ซึ่งหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาในระบบคอมมอนลอว์มีดังต่อไปนี้

⁴ Wikipedia. *Robinson v Harman*. (online). Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Robinson_v_Harman (2010, April 24)

4.1.1 ประเทศอังกฤษ

เดิมทีนั้นกฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศอังกฤษไม่ยอมให้มีการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา ต่อมาศาลเริ่มผ่อนปรนหลักทั่วไปที่ว่าผู้ผิดสัญญาไม่ต้องรับผิดสำหรับความเจ็บปวด ความทุกข์ ความชุ่นเคือง การรบกวน การขาดความสุข ความเครียด หรือความผิดหวังในกรณีผิดสัญญา โดยศาลปรับใช้หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุซึ่งต้องใช้ในการคาดเห็นได้จากในคดี *Hadley v. Baxendale** มาเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการตัดสินคดี กล่าวคือ หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นที่คาดเห็นได้ว่าจะเกิดขึ้นหากมีการผิดสัญญา ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็อาจได้รับการชดใช้ในกรณีดังกล่าวเพราะค่าเสียหายนี้ไม่ได้ฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่ว่าค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาจะต้องเป็นค่าเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้เพื่อลงโทษจำเลยแต่ให้เพื่อชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ศาลจะต้องพิจารณาเพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ คือ เจ้าหนี้จะต้องได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่แน่นอน และความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอยู่ในขอบเขตที่พึงได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย คือ ต้องเป็นค่าเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุไม่ว่าจะเป็นกรณีที่เป็นค่าเสียหายตามปกติหรือค่าเสียหายพิเศษ ตามหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ (remoteness) และเนื่องจากระบบคอมมอนลอว์นั้น กฎหมายเกิดจากคำพิพากษาศาล ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาจึงเกิดมาจากคดีความต่าง ๆ ที่เริ่มมีการพัฒนาให้เข้ากับสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับเจ้าหนี้มากยิ่งขึ้น โดยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาจะได้รับการชดใช้ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

4.1.1.1 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง

เนื่องจากวัตถุประสงค์สำคัญของการชดใช้ค่าเสียหายคือเพื่อทดแทนความเสียหาย (damages are compensatory) ดังนั้น จะต้องมีความเสียหายที่แน่นอนและมีอยู่จริงเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ เพื่อที่จะได้รับการชดใช้ด้วยเงิน ซึ่งสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น ในอดีตกฎหมายของประเทศอังกฤษไม่ยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

* *Hadley v Baxendale* (1854) 9 Exch 341 คดีนี้ได้เกิดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาขึ้นคือมีค่าเสียหาย 2 ประเภทที่จะได้รับการชดใช้ ค่าเสียหายประเภทแรกคือค่าเสียหายปกติและค่าเสียหายอีกประเภทคือค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ

ได้รับการชดเชยเพราะยังมีแนวคิดที่ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นสิ่งที่ไกลต่อเหตุ (too remote) และเป็นสิ่งที่ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอหากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น หากจะให้ค่าเสียหายนี้ได้รับการชดเชยได้ก็จะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวนี้ในทุก ๆ คดี

อย่างไรก็ดี แนวทางการพิจารณาเช่นนี้ยังคงขึ้นอยู่กับกรณีที่สัญญานั้นเป็นสัญญาทางการค้า หรือเป็นสัญญาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันธรรมดา (an ordinary commercial transaction)⁵ หรือสัญญาทั่ว ๆ ไป ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับจิตใจเป็นสำคัญ เนื่องจากสัญญาทั่วไปนั้น ความเสียหายที่เกี่ยวกับจิตใจหรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาเป็นเพียงปฏิกิริยาตอบสนองต่อจิตใจจากการผิดสัญญาเพียงเท่านั้น (a mental reaction to the breach) ผลกระทบต่อจิตใจนั้นยังไม่ได้ถึงขนาดที่จะเรียกว่าเป็นความเสียหาย (damage)

ดังนั้น คดีที่มีลักษณะเป็นสัญญาทางการค้าหรือสัญญาทั่ว ๆ ไป เจ้าหน้าที่จะไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน แม้ความเสียหายนั้นอาจเป็นสิ่งที่อาจคาดเห็นได้ว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการผิดสัญญาอาจมีผลกระทบทางจิตใจเกิดขึ้นได้ แต่เหตุผลที่ผลกระทบทางจิตใจดังกล่าวไม่ได้รับการชดเชย ก็เนื่องจากผลกระทบต่อจิตใจนั้นเป็นสิ่งที่เล็กน้อยมากอีกทั้งยังเลือนลอยและอาจไม่ได้มีอยู่อย่างแท้จริงก็ได้ ดังเช่น เหตุผลของศาลในคดี Heywood v. Wellers ที่ว่า “ความเสียหายต่อจิตใจที่เป็นเพียงความบังเอิญเกิดจากการผิดสัญญา จะไม่ได้รับการชดเชย แต่ความเสียหายต่อจิตใจที่จะได้รับการชดเชยนั้นจะต้องเป็นผลโดยตรง (direct) และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (inevitable) เท่านั้น”

กล่าวได้ว่า มีเพียงสัญญาหรือการผิดสัญญาบางประเภทเท่านั้นที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมีอยู่แท้จริง (real) และถึงขนาด (serious) เพียงพอที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้ หรือที่วาระระดับของผลกระทบต่อจิตใจนั้นจัดเป็นความเสียหายได้ (damage) อาทิเช่น สัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจ (pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) และความสงบต่อจิตใจ (peace of mind) ตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อทัวร์ไปพักผ่อน (a relaxation holiday) สัญญาซื้อแพคเกจท่องเที่ยวเรือสำราญ (a pleasure cruise) สัญญาจ้างคนถ่ายภาพงานแต่งงาน (wedding photographs) เป็นต้น

นอกจากนี้การผิดสัญญาอีกกรณีหนึ่งที่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการผิดสัญญานั้นค่อนข้างที่จะมีอยู่จริง (real) เป็นสิ่งสำคัญ (significant) และจริงจัง (substantial) คือการผิดสัญญาที่มีความเสียหายต่อร่างกายโดยความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น

⁵ Phil Evans. *Spoiled Holidays: Damages for Disappointment or Distress*. (Online). Available from: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/LeglssBus/2004/3.pdf> (2010, February 10)

เป็นผลต่อเนื่อง แต่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นในกรณีนี้เป็นความเสียหายโดยอ้อมไม่ใช่ความเสียหายโดยตรงที่เกิดจากการผิดสัญญา⁶ อาทิเช่น คดี *Groom v. Crocker* [1939] 1 KB 194 ที่ศาลพิจารณาค่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายต่อจิตใจที่เกิดขึ้นแก่โจทก์นั้นเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยมีนัยยะสำคัญต่อความรู้สึกของจิตใจจริง ๆ ไม่ใช่เป็นแค่เพียงอารมณ์ นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินคือความไม่สะดวกสบายทางกาย (physical inconvenience) ซึ่งความไม่สะดวกสบายทางร่างกายนี้เป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินรูปแบบหนึ่งอันเกิดจากการผิดสัญญาและเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ

4.1.1.2 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ

การพิจารณาค่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นไกลกว่าเหตุหรือไม่ จะต้องพิจารณาว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นผลธรรมดาที่ย่อมเกิดจากการผิดสัญญาหรือไม่ หรืออีกกรณีคือจะต้องพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้หรือไม่ (foreseeability) ซึ่งทั้งสองกรณีนั้นต่างเป็นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ (not too remote) ตามหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุของความเสียหายทั้งสิ้น โดยแบ่งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินและไม่ไกลกว่าเหตุที่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้ ออกเป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

ก. กรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น

หากการผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายขึ้นแก่เจ้าหนี้แล้วและความเสียหายต่อร่างกายนั้นเป็นผลมาจากการผิดสัญญาและไม่ไกลกว่าเหตุ กรณีนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็จะเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเช่นเดียวกันเพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นผลต่อเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย ซึ่งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกาย อาทิเช่น ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน เป็นต้น ซึ่งมีคดีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกายและได้รับการชดเชยค่าเสียหาย อาทิเช่น คดี *Godley v. Perry*⁷ ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยผู้ขายหนังสติ๊กให้แก่โจทก์ฐานผิดสัญญาซื้อขาย กล่าวคือ ผู้ซื้อได้ซื้อหนังสติ๊กไปจากผู้ขาย ต่อมาขณะที่กำลังยิงหนังสติ๊กนั้นก็ปรากฏว่าหนังสติ๊กได้หักทำให้โจทก์ตาด้านซ้ายบอดทันที โจทก์ได้รับค่าเสียหายเป็นเงินทั้งสิ้น 2,500

⁶ Nelson Enonchong. "Breach of Contract and Damages for Mental Distress". *Oxford Journal of Legal Studies*, 16, 4 (Winter, 1996): 638.

⁷ Aubrey L. Diamond. "The Case of the Unmerchantable Catapult". *The Modern Law Review*, 23, 2 (Mar., 1960): 200-202.

ปอนด์ เป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อร่างกายและความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินสำหรับความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน (pain and suffering) ที่เกิดขึ้นจากการที่ตาบอด ซึ่งโจทก์ได้เรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยฐานผิดสัญญาจากการขายสินค้าที่ชำรุดบกพร่องไม่สมประโยชน์ในการนำมาใช้งาน โดยการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในคดีนี้ได้เกิดมาจากความเสียหายต่อร่างกายที่ชัดเจนเพราะมีการบาดเจ็บเกิดขึ้น

ข. กรณีที่ไม่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น

แต่เดิมนั้นการผิดสัญญาที่ปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย (physical injury) เจ้าหนี้ไม่อาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ แต่ต่อมาได้มีคดีที่ศาลได้ตัดสินให้โจทก์ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วยก็ตาม โดยได้มีพัฒนาการสำหรับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินตลอดมา เริ่มจากระยะแรกได้รับให้มีการชดใช้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเฉพาะในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกาย ต่อมาก็ได้ยอมรับให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่เป็นความไม่สะดวกสบายทางร่างกาย (physical inconvenience) ได้รับการชดใช้ หลังจากนั้นผู้พิพากษาได้เห็นว่าการจำกัดขอบเขตของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเฉพาะในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายหรือต้องมีความไม่สะดวกสบายทางร่างกายเกิดจากการผิดสัญญาด้วยเป็นสิ่งที่ไม่สมสมควรเพราะหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดค่าเสียหายต่างใช้หลักเกณฑ์ที่เป็นเหตุผลในคดี Hadley v. Baxendale ทั้งสิ้น คือใช้หลักความห่างไกลต่อเหตุมาพิจารณาทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษจึงได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในลักษณะที่เป็นความเสียหายต่อจิตใจ (mental distress) โดยที่ไม่มี ความเสียหายหรือผลกระทบใด ๆ ทางร่างกาย และเริ่มมีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในรูปแบบอื่นๆ ในเวลาต่อมา

สำหรับเหตุผลที่ศาลได้ตัดสินกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแม้จะปราศจากความเสียหายต่อร่างกายก็เนื่องจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ เป็นความเสียหายที่คาดเห็นได้นั่นเอง ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญที่ศาลจะใช้ในการพิจารณาเพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้หรือไม่ คือ ศาลพึงพิจารณาถึงความห่างไกลต่อเหตุ (too remote) ของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น ซึ่งมีแนวทางที่พึงพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ อาทิเช่น พิจารณาถึงวัตถุประสงค์แห่งสัญญาว่าสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อ

จิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) นอกจากนี้ อาจมีกรณีอื่น ๆ ที่ไม่ได้พิจารณาจากวัตถุประสงค์แห่งสัญญาก็ได้ โดยแบ่งพิจารณาได้เป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

1) กรณีที่สัญญานั้นมีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) กล่าวคือ หากสัญญาที่เจ้านั้นเรียกร้องเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อสร้างความสุข ความผ่อนคลาย ความสงบสุขต่อจิตใจ หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน แล้วก็ย่อมหมายความว่า ความสุข ความพึงพอใจ การคลายวิตกกังวลของจิตใจเป็นผลประโยชน์ที่เจ้านั้นคาดหวังว่าจะได้รับจากสัญญานั้น (expectation interest) ดังนั้น หากเจ้านั้นไม่ได้รับผลประโยชน์ที่เจ้านั้นคาดหวัง เจ้านั้นก็ย่อมต้องได้รับการชดเชยค่าเสียหายมาทดแทน ดังตัวอย่างเช่น

1.1 คดี *Jarvis v. Swan's Tours. Ltd*⁸

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 1970 หลักเกณฑ์ทั่วไปที่ว่า ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่อาจได้รับการชดเชยในกรณีผิดสัญญา ที่เกิดขึ้นในคดี *Addis v Gramophone. Co. Ltd.* ได้รับการพัฒนาไปมาก เนื่องจากแนวทางคำพิพากษาในภายหลังได้มีการยอมรับให้ชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้อย่างชัดเจนในหลาย ๆ คดี ซึ่งคดี *Jarvis v. Swan's Tours. Ltd.* เป็นคดีแรกที่มีความชัดเจนในประเทศอังกฤษ ที่ศาลได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาให้แก่เจ้านั้นโดยไม่ได้มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วย ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า ในช่วงวันหยุดคริสต์มาส โจทก์ได้จองโปรแกรมเล่นสกีกับจำเลย โดยจ่ายเงินไป 63.45 ปอนด์ ในแผ่นโฆษณามีการบรรยายเกี่ยวกับโปรแกรมในวันหยุดว่ามีงานเลี้ยงและทางโรงแรมมีเปิดบริการบาร์เครื่องดื่มเวลาเย็นหลายวันต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ยังมีงานเลี้ยงต้อนรับด้วยน้ำชาและเค้กในเวลากลางวันและมีเด็กเนื้อวัวในเวลาเย็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้รวมอยู่ในเงินค่าโปรแกรมทัวร์ที่จ่ายไปแล้ว แต่เมื่อถึงเวลาเดินทางจริงก็มีเพียง 13 คน ที่อยู่ในโรงแรมช่วงอาทิตย์แรกและในช่วงที่สองมีเพียงโจทก์ผู้เดียวที่พักในโรงแรมนั้น จึงทำให้ไม่มีการจัดปาร์ตี้ขึ้น อีกทั้งยังมีเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ไม่เป็นไปตามที่ได้กล่าวไว้ เช่น โปรแกรมสกีก็ไม่

⁸Bailii. England and Wales Court of Appeal (Civil Division) Decisions.(online). Available from:[http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1972/8.html&query=Hobbs+and+v+and+London+and+South+and+Western+and+Railway+and+Co+and+\(1875\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1972/8.html&query=Hobbs+and+v+and+London+and+South+and+Western+and+Railway+and+Co+and+(1875)&method=boolean) (2010, April 24)

เป็นไปตามที่ระบุในแผ่นโฆษณา เค้กก็ทำมาจากมันฝรั่งกับถั่วแห้ง นักร้องก็เข้ามาร้องเพลงอย่างรวดเร็วเพียง 2-3 เพลงแล้วก็ออกไปส่วนบาร์เครื่องดื่มก็เปิดเพียงแค่วันเดียว กรณีดังกล่าวถือว่าเป็นจำเลยได้กระทำการผิดสัญญา โจทก์จึงเรียกค่าเสียหายต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

ผู้พิพากษา Lord Denning กำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์สำหรับความผิดหวังและสูญเสียความรื่นรมย์สำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปีและการสูญเสียความสะดวกสบายที่ทางโรงแรมระบุในแผ่นโฆษณา คดีนี้เดิม the trial court ตัดสินไม่ให้โจทก์ได้รับชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแต่คำตัดสินนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลงโดย court of appeal ที่ให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากการสูญเสียความสนุกสนาน คำถามคือค่าเสียหายนั้นควรเป็นจำนวนเท่าใด ใน the trial court ดูเหมือนว่าผู้พิพากษาจะมีความเห็นต่างกันระหว่างคุณค่าของสิ่งที่โจทก์เสียไปกับสิ่งที่โจทก์ได้รับ กล่าวคือ โจทก์ได้รับคำตัดสินให้ได้รับค่าเสียหายครึ่งหนึ่งจากจำนวนเงินที่ซื้อทัวร์ไปเพราะศาลมองว่าโจทก์ได้รับบริการครึ่งหนึ่งของที่ตกลงไว้ คืออย่างน้อยโจทก์ก็ได้ที่พักได้รับประทานอาหารถึงแม้จะไม่ใช่ไปตามที่ตกลงหรืออาจไม่ได้ดีเท่าที่ตกลงกันไว้จึงให้โจทก์ได้รับค่าเสียหาย 31.72 ปอนด์ โจทก์จึงอุทธรณ์

Lord Denning กล่าวว่า ข้อจำกัดดังกล่าวในอดีตเป็นสิ่งที่ล้าสมัยซึ่ง Lord Denning พิจารณาจากข้อจำกัดในคดี Hobbs v. London & South Western Railway Co. (1875) ที่ Mellor J. กล่าวว่า “เพียงแต่ความไม่สะดวกสบาย ความน่ารำคาญ ความหงุดหงิด การรบกวน หรือความผิดหวังนั้นไม่อาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย หากความเสียหายเหล่านั้นไม่ได้มีความไม่สะดวกสบายทางร่างกายเกิดขึ้นด้วย” โดย Lord Denning เห็นว่าในบางคดี ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นสิ่งที่โจทก์ควรได้รับการเยียวยาเหมือนกับที่โจทก์มีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากการเสียหายในคดีละเมิด เช่น คดีที่เป็นการท่องเที่ยวในวันหยุดหรือสัญญาอื่น ๆ ที่เป็นสัญญาเพื่อความบันเทิงและความสุข (entertainment and enjoyment) หากลูกหนี้ผิดสัญญา เจ้าหนี้ก็มีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากการผิดหวัง (disappointment) ความเครียด (distress) ความเสียใจ (upset) และความขุ่นเคืองใจ (frustration) ซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการผิดสัญญา

นอกจากนี้ Lord Denning ยังกล่าวว่า “ข้าพเจ้ารู้ว่าเป็นการยากที่จะประเมินความเสียหายดังกล่าวออกมาเป็นจำนวนค่าเสียหาย แต่ก็ไม่ได้ยากกว่ากรณีปกติที่ศาลจะต้องประเมินในคดีที่มีการบาดเจ็บส่วนบุคคล (personal injury) สำหรับการสูญเสียความรื่นรมย์ (loss

of amenities) ของโจทก์ที่ศาลต้องประเมินอยู่เป็นประจำ จากการพิจารณาได้ความว่าโจทก์มีเวลาพักร้อนเพียงปีละสองอาทิตย์ เขาจึงจองโปรแกรมทัวร์ไว้ล่วงหน้าและตั้งหน้าตั้งตารอคอย เขาจึงควรได้รับการชดเชยสำหรับการสูญเสียดังกล่าว วันหยุดช่วงฤดูหนาวของโจทก์ที่ต้องหมดไปย่อมทำให้เกิดความผิดหวังกับโจทก์อย่างมาก จริงอยู่ที่โจทก์ก็ยังได้เดินทางไปสวีเดนตามโปรแกรม ได้อยู่ที่นั่นพร้อมทั้งที่พักและอาหารในโรงแรม แต่นั่นก็ไม่ใช่สิ่งที่เขาต้องการ เขาต้องการไปเพื่อให้ได้รับความสนุกสนานกับสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเงื่อนไขอื่น ๆ ที่โจทก์ได้เลือกและคาดว่าจะได้รับ ดังนั้น โจทก์จึงมีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นที่พึงได้รับและสำหรับการสูญเสียความสุข (enjoyment)”

ดังนั้น Lord Denning จึงกำหนดให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายเป็นจำนวน 125 ปอนด์ ความแตกต่างระหว่างความสนุกสนานที่ถูกคาดหวังไว้กับความสนุกสนานที่ได้รับจริงซึ่งแยกว่าที่คาดหวังไว้ ค่าเสียหายนี้มีทั้งค่าเสียหายสำหรับความไว้วางใจ (reliance) หรือค่าใช้จ่ายที่เสียไปและยังรวมถึงความเสียหายต่อความรู้สึก (injured feeling) ซึ่งก็คือ ความผิดหวังที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ที่ไม่เป็นตัวเงินที่ได้มีการให้สัญญาไว้⁹ แม้ว่าจะคดีนี้ไม่ได้อ้างถึงส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus) แต่ผู้บริโภคก็ได้รับค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความพึงพอใจที่คาดหวังไว้ นั่นเอง¹⁰ โดย Lord Denning พิจารณาจากผลประโยชน์ที่คาดหวัง (expectation interest) กล่าวคือ Lord Denning จะพิจารณาก่อนว่าสัญญานั้นมีผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ในรูปตัวเงินเป็นผลประโยชน์ที่คู่สัญญาคาดหวังจากการเข้าทำสัญญาหรือไม่ หากมีผลประโยชน์ดังกล่าวและมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็จะได้รับการชดเชย คดีนี้เป็นคดีที่ทำให้เกิดแนวทางการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของประเทศอังกฤษในกรณีที่ปราศจากความเสียหายต่อร่างกายและไม่มีคามไม่สะดวกสบายทางร่างกายใด ๆ เกิดขึ้นด้วยอย่างชัดเจนเป็นคดีแรก ซึ่งต่อมาก็มีคดีอื่น ๆ ตัดสินตามเหตุผลในคดีนี้ เช่น คดี Jackson v. Horizon Holidays Ltd (1975) 3 All ER 92 (CA), คดี Wings Ltd v. Ellis (1985), Baltic Shipping Co. v. Dillon (1993) เป็นต้น

⁹ Bernard S. Jackson. “Injured Feelings Resulting from Breach of Contract”. *The International and Comparative Law Quarterly* 26,3 (Jul., 1977): 504.

¹⁰ Kotaro Uchino. *Expectation Damage of Consumer Contract*. (Online). Available from: <http://www.jlea.jp/ZR06-008.pdf> (2009, August 14)

1.2 คดี *Farley v. Skinner (2001)*¹¹

โจทก์เป็นนักธุรกิจหนุ่มคนหนึ่งต้องการที่จะซื้อที่พักในเขตชนบท จึงสนใจซื้อบ้านหลังหนึ่งในหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ห่างจากสนามบินแกทวิคประมาณ 15 ไมล์ บ้านหลังนี้ตั้งอยู่กลางเขตชนบทนั้นและมีลำธารไหลผ่าน ที่พักนั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน แต่โจทก์ไม่ต้องการให้มีเสียงรบกวนจากสนามบิน จึงต้องการแน่ใจว่าไม่มีปัญหาดังกล่าว จึงจ้างให้จำเลยเป็นผู้สำรวจ โดยจำเลยประกอบอาชีพด้านนี้มานาน และโจทก์ก็ได้แจ้งถึงความประสงค์ว่าสิ่งสำคัญคือ โจทก์ไม่ต้องการให้บ้านหลังนี้ได้ยินเสียงรบกวนจากเครื่องบิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการซื้อบ้านหลังนี้ โจทก์ไม่ต้องการให้มีเครื่องบินบินผ่านเลยแม้แต่ไฟล์ทเดียว ผู้สำรวจรับทราบข้อเสนอและตอบตกลงในการทำสัญญา ต่อมาจำเลยได้ส่งจดหมายไปยังโจทก์ว่า จากการเฝ้าสำรวจ ไม่มีการผ่านของเครื่องบินหรือการรบกวนของเสียงเครื่องบินเลย แต่อาจได้ยินบ้างเล็กน้อยขึ้นอยู่กับทิศทางลมด้วย แต่โดยรวมแล้วก็เป็นไปตามที่โจทก์ต้องการ ดังนั้น เมื่อโจทก์ได้รับการรายงานของจำเลย จึงตกลงซื้อบ้านหลังนี้ในราคา 420,000 ปอนด์

หลังจากนั้น โจทก์จึงทำการตกแต่งบ้านให้ทันสมัยรวมเป็นเงิน 125,000 ปอนด์ซึ่งระหว่างนั้น โจทก์ก็ไม่ทราบว่าปัญหาของเสียงรบกวนจากเครื่องบิน ต่อมาโจทก์และครอบครัวก็ย้ายเข้าบ้าน โดยโจทก์ต้องอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 3-4 วันต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 7-9 เดือน หลังจากที่ย้ายเข้าไปอยู่ที่บ้านนั้น โจทก์ก็พบว่าบ้านนี้ได้รับผลกระทบจากเสียงเครื่องบินอย่างมากเพราะระหว่างที่เครื่องบินรอที่จะลงจอดที่สนามบิน เครื่องบินจะต้องบินวนอยู่บริเวณรอบ ๆ หรือใกล้ ๆ กับบ้านของโจทก์ซึ่งเป็นอย่างนี้ประจำ โดยเฉพาะช่วงเวลาที่เครื่องบินขึ้นลงกันหลายลำ เช่น ช่วงเช้า หรือช่วงเย็น ๆ หรือในวันหยุด ดังนั้น เป็นธรรมดาที่โจทก์จะต้องสูญเสียความสุขจากการที่อยู่บ้านอย่างสงบ ไม่ต้องได้รับการรบกวนจากเสียงเครื่องบิน อย่างไรก็ตาม โจทก์ก็ไม่ได้คิดที่จะขายบ้านหลังดังกล่าว

ศาลตัดสินว่า จำเลยกระทำการโดยประมาทเลินเล่อ ชำระหนี้ไม่ถูกต้อง เพราะจำเลยควรตรวจสอบกับสนามบินว่า เครื่องบินจะบินผ่านที่ใดบ้างเนื่องจากเป็นเงื่อนไขโดยตรงในการว่าจ้างจำเลย และหากโจทก์ทราบว่า มีเสียงของเครื่องบิน โจทก์ก็จะไม่ซื้อบ้านหลังนี้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลโดยตรงจากการประมาทเลินเล่อของจำเลย

¹¹ Bailii. United Kingdom House of Lords Decisions.(online). Available from: [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/2001/49.html&query=Robinson+and+v+and+Harman+and+\(1848\)+and+1+and+Exch+and+850&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/2001/49.html&query=Robinson+and+v+and+Harman+and+(1848)+and+1+and+Exch+and+850&method=boolean) (2010, April 24)

โจทก์เรียกร้องว่าราคาบ้านย่อมลดลงจากการที่มีเสียงเครื่องบินรบกวน แต่ศาลพิจารณาแล้วว่า ราคาบ้านที่ซื้อนั้นเป็นราคาปกติที่ต้องเป็นราคาดังกล่าวแม้จะมีเสียงเครื่องบินรบกวนก็ตาม ประเด็นการพิสูจน์ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงินของบ้านจึงตกไป นอกจากนี้ ยังมีค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ศาลพิจารณาว่า การพิสูจน์ของนายแอดวูดผู้เชี่ยวชาญซึ่งแสดงให้เห็นเกี่ยวกับเสียงของเครื่องบินดังนี้ “ถึงแม้ว่าบ้านหลังนี้จะมีทุกสิ่งทุกอย่างที่เพียบพร้อม ถึงธรรมชาติที่สวยงามและสถานที่ตั้งที่ดีเยี่ยม มีลำธารไหลผ่าน แต่เสียงรบกวนของเครื่องบินเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลายความสงบของการอาศัยอยู่ที่บ้านหลังนี้ เสียงเครื่องบินย่อมทำลายความสุขในการใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านหลังนี้ และของทุก ๆ คนที่อยู่ในละแวกนี้”

ศาลพิจารณาคดีนี้โดยอ้างอิง คดี Watts v. Morrow (1991) จึงกล่าวว่า ศาลยอมรับว่าจำเลยได้รับรู้จากสัญญาจ้างว่า โจทก์ต้องการไม่ให้มีเสียงรบกวนจากเครื่องบินและนี่คือวัตถุประสงค์ในการว่าจ้างจำเลย ซึ่งศาลก็เห็นว่า โจทก์ได้รับความเสียหายจากการใช้ชีวิตอย่างสงบและมีความสุขที่บ้านหลังนี้จริง เช่น เวลาช่วงเช้า 6-8 โมงเช้า เป็นเวลาที่โจทก์จะออกนั่งบริเวณระเบียงเพื่อชมธรรมชาติ อีกทั้งโจทก์ไม่จำเป็นต้องอดทนหรือยอมรับสภาพที่เป็นเพราะโจทก์ทำสัญญากับจำเลยเพื่อได้รับสิ่งนี้โดยเฉพาะเป็นวัตถุประสงค์หลักในการทำสัญญา ดังนั้น ศาลจึงพิพากษาให้โจทก์ได้รับเงินค่าเสียหายจากความไม่สะดวกสบายเป็นเงิน 10,000 ปอนด์ และการที่โจทก์ไม่ได้ย้ายออกก็ไม่ใช่ความผิดของโจทก์ อีกทั้งไม่ใช่สิ่งที่โจทก์ยอมรับในตอนซื้อบ้านถึงความเสียหายดังกล่าว เพราะโจทก์ทราบหลังจากที่ได้ทำการตกแต่งและเข้าอยู่บ้านหลังนี้แล้ว

คดีนี้ได้ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ Judge LJ พิจารณายืนยันสำหรับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน แต่ Hale LJ คัดค้าน โดยให้เหตุผลว่า จำเลยไม่ได้รับรองถึงผลในการสำรวจว่าจะไม่มีเสียงของเครื่องบิน เพียงแต่จำเลยมีหน้าที่ในการสำรวจการรบกวนของเสียงเครื่องบินตามที่ควรทำตามสัญญาเท่านั้น

คดีนี้เสียงส่วนใหญ่ให้อุทธรณ์เนื่องจากเห็นว่า การให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต่างจากคดีทั่วไป Stuart-Smith LJ เห็นว่า ค่าเสียหายที่ศาลชั้นต้นกำหนดนั้นมาจากความเสียหายที่เกิดจากความไม่สะดวกสบายของโจทก์ แต่ Clarke LJ ไม่เห็นด้วยนอกจากนี้ Stuart-Smith LJ ยังเห็นว่าไม่มีหลักฐานเพียงพอสำหรับความไม่สะดวกสบายทางร่างกายของโจทก์ อีกทั้งสัญญาไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนาน ความสุข ความผ่อนคลาย หรือความ

สงบของจิตใจ ที่เป็นข้อยกเว้นหลักทั่วไปที่ให้เรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ และไม่อนุญาตให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน จึงกลับคำตัดสินของศาลชั้นต้น

จากคดี Watts v. Morrow ที่ผู้ซื้อบ้านฟ้องผู้ทำการสำรวจบ้านที่ได้หาบ้านที่ชำรุดบกพร่องโดยไม่รายงานถึงลักษณะดังกล่าวทำให้โจทก์มีความไม่สะดวกสบายทางร่างกาย ในคดี Watts v. Morrow ผู้พิพากษา Bingham LJ ได้ให้เหตุผลว่าผู้ผิดสัญญาไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเครียด ความขุ่นเคืองใจ ความกังวล ความไม่พอใจ ความทุกข์ ที่เกิดจากการผิดสัญญาของตน ซึ่งไม่ใช่ว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ถูกคาดเห็น อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นในกรณีที่สัญญานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกิดความสนุกสนาน ความรื่นรมย์ ความผ่อนคลาย ความสงบสุขต่อจิตใจ ซึ่งผู้พิพากษาเห็นว่าสัญญาที่โจทก์ทำกับจำเลยในคดี Farley v Skinner นี้ไม่ได้เป็นสัญญาที่เข้าข้อยกเว้นดังกล่าว

ต่อมาคดีนี้ขึ้นสู่ The House of Lords ซึ่ง Lord Steyn เห็นว่าการสำรวจเสียงเครื่องบินเป็นวัตถุประสงค์โดยตรงของสัญญาที่โจทก์ทำกับจำเลย โจทก์ได้บอกกล่าวจำเลยโดยชัดแจ้งว่า การไม่มีเสียงเครื่องบินรบกวนเป็นมูลเหตุจูงใจสำคัญที่จะทำให้โจทก์ซื้อบ้านหลังนี้ อีกทั้งคดีนี้หน้าที่ในการสำรวจเสียงเครื่องบินเป็นหนี้หรือหน้าที่โดยตรงที่จำเลยต้องปฏิบัติตามสัญญา ไม่ใช่หน้าที่รอง หรือเป็นประเด็นเล็กน้อยในการทำสัญญาระหว่างโจทก์กับจำเลย The House of Lords เห็นด้วยกับ Clarke LJ ที่ว่า ถึงแม้จะไม่เข้าลักษณะของสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ตอบสนองต่อจิตใจ อย่างเช่น การซื้อทัวร์ไปท่องเที่ยวพักผ่อนก็ตาม แต่ความเสียหายของโจทก์ในคดีนี้ คือ ความเสียหายทางอารมณ์ ความเครียด ย่อมเป็นสิ่งที่จำเลยคาดเห็นได้ตามปกติอยู่แล้วจากสัญญานั้นเอง นอกจากนี้ ยังกล่าวว่าข้อยกเว้นหลักทั่วไปที่ว่าสัญญาบางประเภทสามารถเรียกกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ หากสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกิดความสุข (pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบของจิตใจ (peace of mind) ได้รับการพัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา และมีอีกหลายคดีที่ศาลตัดสินให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นดังกล่าวนี้ แต่ปัญหาคืออะไรจะเป็นสิ่งที่มากำหนดขอบเขตหรือลักษณะของสัญญาว่า สัญญาใดบ้างที่เป็นไปตามข้อยกเว้นดังกล่าว

Lord Scott เห็นว่าโจทก์ควรได้รับค่าเสียหายเช่นเดียวกับที่ในคดี Ruxley Electronics & Construction Ltd. v. Forsyth ที่โจทก์ต้องสูญเสียผลประโยชน์ที่คาดหวังจากสัญญาหรืออาจเป็นกรณีที่โจทก์เรียกกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่

ต่อเนื่องมาจากความไม่สะดวกสบายทางร่างกาย (consequential loss) เช่นเดียวกับคดี Watts v. Morrow และกล่าวว่า ถ้าการผิดสัญญาทำให้เกิดเพียงความผิดหวัง (disappointment) โจทก์ก็ไม่อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหาย แต่หากความไม่สะดวกสบายหรือความลำบากนั้นทำให้โจทก์ต้องประสบกับความเสียหายที่สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส เช่น มองเห็น สัมผัสได้ ได้ยิน ได้กลิ่น เป็นต้น กรณีเช่นนี้ความเสียหายที่โจทก์ได้รับก็จะได้รับการชดเชยตามหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ (the remoteness rules)

Lord Steyn ไม่ได้แปลความเรื่องการให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากคดี Watts v. Morrow อย่างเคร่งครัด โดย Bingham LJ ใช้คำว่า สัญญานั้นต้อง "the very object of a contract is to provide pleasure, relaxation, peace of mind or freedom from molestation." แต่ Lord Steyn ให้หมายความว่า สัญญานั้นต้อง "a major or important object of the contract is to give pleasure, relaxation or peace of mind." ซึ่งทำให้ตีความสัญญาที่เข้าช้อยกเว้นได้กว้างขึ้นโดยดูจากความมุ่งหมายสำคัญของการเข้าทำสัญญาซึ่งการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น ไม่ใช่ดูแค่การคาดเห็นตามธรรมดาเพราะในคดีนี้ Lord Steyn ใช้วิธีที่ง่ายขึ้นและให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากขึ้น โดยใช้วิธีดูจากผลประโยชน์ที่โจทก์คาดหวัง (expectation interest) และให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเมื่อสิ่งที่ไม่รูปร่างนั้นเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของสัญญา ดังนั้น การพิจารณาจากมูลเหตุจูงใจในการเข้าทำสัญญาอาจทำให้พิจารณาได้ถึงวัตถุประสงค์อันสำคัญของสัญญาได้ซึ่งจะทราบถึงผลประโยชน์ที่คาดหวังของโจทก์ได้ว่าเป็นอะไร โดยมูลเหตุจูงใจนั้นจะต้องเป็นที่รับรู้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายด้วย หากคู่กรณีอีกฝ่ายไม่รู้ก็เป็นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นย่อมไกลต่อเหตุ เพราะไม่ใช่สิ่งที่ลูกหนี้อาจคาดเห็นได้ ยกเว้นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายตามปกติธรรมดาของการผิดสัญญาลักษณะนั้น

สรุปได้ว่า คดีนี้ศาลเห็นว่าโจทก์ควรได้รับการเยียวยาความเสียหายจากความเศร้าโศกเสียใจ ความวิตกกังวล ซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเพราะเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุจากการผิดสัญญาและเป็นสิ่งที่ลูกหนี้คาดเห็นได้อยู่แล้วจากการเข้าทำสัญญากับเจ้าหนี้ ส่วนความเสียหายที่เป็นตัวเงินซึ่งเป็นความเสียหายที่มีรูปร่างนั้น โจทก์ไม่ได้ประสบความเสียหายดังกล่าวเพราะราคาบ้านที่โจทก์ซื้อนั้นเป็นราคาตามปกติเมื่อเทียบกับราคาตลาด ที่แม้จะมีเสียงเครื่องบินรบกวนก็ขายในราคานี้อยู่แล้ว เสียงเครื่องบินไม่ได้ทำให้ราคาบ้านของโจทก์ลดลง

1.3 คดี *Deisen v Samson*¹²

คดีนี้ช่างภาพงานแต่งงานได้กระทำผิดสัญญาโดยไม่ยอมมาถ่ายรูปในงานแต่งงานตามที่ได้นัดหมายไว้กับโจทก์ โดยค่าจ้างที่เขาจะได้รับเป็นเงิน 12 ปอนด์ และมีเงินมัดจำอีก 2 ปอนด์ที่เจ้าสาวได้วางไว้ ในงานแต่งงานนี้ได้กำหนดให้แขกในงานแต่งชุดประจำชาตินอร์เวย์ และจะนำไปลงหนังสือพิมพ์ ปรากฏว่าไม่มีช่างภาพมาในงานแต่งงานวันนั้น ศาลจึงกำหนดค่าเสียหายทั้งหมดให้แก่โจทก์เป็นเงิน 30 ปอนด์ซึ่งรวมถึงค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

นอกจากนี้ยังมีคดีที่เกี่ยวกับการแต่งงานในกรณีอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ในเชิงธุรกิจ ก็จัดเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อความสุข ความพอใจ เช่นกัน อาทิเช่น ผู้รับขนได้ทำการผิดสัญญาในการรับขนแขกไปงานแต่งงาน ในคดี *Chandle v. East African Airways Corp* (1964) เป็นต้น

2) **กรณีอื่น ๆ** กล่าวคือ ถึงแม้สัญญาจะไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) ก็ตาม แต่การผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้มากกว่าความเสียหายที่เป็นตัวเงิน หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายเฉพาะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ได้ โดยที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเหล่านั้นก็เป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง ลูกหนี้คาดเห็นได้และไม่ไกลกว่าเหตุ เช่นกัน

ดังนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นนั้นก็ย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุและอาจได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้เช่นเดียวกัน โดยตัวอย่างคดีที่รูปแบบของสัญญาหรือการผิดสัญญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ไม่ไกลกว่าเหตุ (too remote) โดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย ดังตัวอย่างเช่น

¹² The Scots Law Courseware Consortium. *Deisen v Samson*. (online). Available from: <http://slcc.strath.ac.uk/scotslawcourse/contract/con2/deisen.htm> (2010, April 25)

2.1 คดี *Hobbs v. London and South Western Railway Co.*¹³

ในคดีนี้โจทก์เรียกกร้องค่าเสียหายจากจำเลยซึ่งเป็นบริษัทรถไฟจากการผิดสัญญา โดยแทนที่จำเลยจะพาโจทก์ ภรรยา และบุตรของโจทก์สองคนไปยัง Hampton Court แต่รถไฟกลับส่งพวกเขาไปที่ Esher ทำให้พวกเขาต้องเดินกลับบ้านเป็นระยะทางมากกว่า 5 ไมล์ท่ามกลางฝนที่กำลังตก เป็นเหตุให้ภรรยาของโจทก์ไม่สบาย โจทก์ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความไม่สะดวกสบายทางกายและความยากลำบาก (inconvenience and discomfort) แต่สำหรับอาการไม่สบายของภรรยาโจทก์นั้นเป็นความเสียหายที่ไกลต่อเหตุ (too remote) ผลประโยชน์ที่โจทก์จะได้รับตามสัญญาคือการได้เดินทางไปจนถึง Hampton Court และนี่คือผลประโยชน์ที่โจทก์สูญเสียไปจากการผิดสัญญา (value deprived) ความยากลำบาก (discomfort) ที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงและผลธรรมดาที่เกิดจากการผิดสัญญา และกรณีนี้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นแก่โจทก์ด้วยเช่นกัน โจทก์จึงได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา

สำหรับคดีที่มีความไม่สะดวกสบายทางร่างกาย (physical inconvenience) เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาดังเช่นคดี *Hobbs v. London and South Western Railway Co* นั้น ถือว่าความไม่สะดวกสบายทางร่างกายเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่เป็นความเสียหายต่อร่างกาย (physical injury) ดังเช่น คดี *Godley v. Perry* เพราะไม่ได้มีลักษณะของอาการบาดเจ็บหรือบาดแผลใด ๆ โดยความเสียหายสำหรับความไม่สะดวกสบายที่จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายนั้นจะต้องเป็นลักษณะของความไม่สะดวกสบายทางร่างกายที่ไม่ใช่แค่เพียงความหงุดหงิดทางอารมณ์ (loss of temper) หรือเพียงแค่ความรู้สึกไม่สะดวกสบาย (mere inconvenience) โดยที่ไม่ได้มีลักษณะทางกายภาพใด ๆ ของความไม่สะดวกสบายนั้น ซึ่งจากคดีนี้โจทก์ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินคือค่าเสียหายสำหรับความไม่สะดวกสบายทางร่างกาย โดยที่ความไม่สะดวกสบายทางร่างกายนี้เป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอีกกรูหนึ่ง ซึ่งคดีที่ศาลได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในรูปแบบเช่นเดียวกับคดี *Hobbs* นี้ ได้แก่ คดี *Bailey v. Bullock* (1950); คดี *Mafo v. Adams* (1970)¹⁴ เป็นต้น

¹³ United Kingdom Parliament. *Judgments - Farley v. Skinner*. (online). Available

from:<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200102/ldjudgmt/jd011011/farley-4.htm> (2010, April 24)

¹⁴ G.H. Treitel. *The Law of Contract*. eleventh edition.(London: Sweet & Maxwell, 2003), pp 989.

2.2 คดี *Ruxley Electronics & Construction Ltd. v. Forsyth (1996)*¹⁵

คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า จำเลยสร้างสระว่ายน้ำให้โจทก์มีขนาด 6 ฟุต 9 นิ้ว ซึ่งเป็นขนาดที่ผิดไปจากที่โจทก์ต้องการและตกลงไว้ตามสัญญาซึ่งมีขนาด 7 ฟุต 6 นิ้ว โจทก์จึงเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อสร้างสระว่ายน้ำขึ้นใหม่ให้เหมือนที่ได้ตกลงไว้ ในการกำหนดค่าเสียหายศาลต้องเลือกวิธีการประเมินค่าเสียหาย 2 วิธีจากกรณีทั่วไป วิธีที่หนึ่ง คือประเมินค่าเสียหายจากการที่ให้โจทก์ใช้เพื่อนำไปแก้ไขสระว่ายน้ำนั้นให้เหมือนกับที่ได้ตกลงไว้ และอีกวิธีคือหาความแตกต่างระหว่างมูลค่าตลาดของสิ่งที่จำเลยได้ปฏิบัติให้โจทก์หรือสิ่งก่อสร้างที่โจทก์ได้รับจริงกับสิ่งก่อสร้างที่โจทก์ควรจะได้รับหากสัญญาได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามที่ได้ตกลงไว้

เนื่องจากสระว่ายน้ำที่จำเลยได้รับยังคงได้มาตรฐานสำหรับการใช้ดำน้ำทำให้ไม่มีส่วนต่างของมูลค่าตลาดที่จะนำมาคิดเป็นค่าเสียหายได้ตามวิธีที่ 2 เพราะมูลค่าทางเศรษฐกิจของสิ่งที่ได้รับจริงกับสิ่งที่โจทก์ควรได้รับมีมูลค่าเท่ากัน แต่หากจะใช้วิธีแรกค่าใช้จ่ายที่จะต้องเกิดขึ้นหรือค่าเสียหายที่จำเลยต้องรับผิดชอบจะมีมูลค่าสูงมากซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจ (economically wasteful) ศาลชั้นต้นปฏิเสธที่ให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายเพื่อสร้างสระว่ายน้ำขึ้นใหม่เพราะเห็นว่าค่าเสียหายนั้นไม่ได้สัดส่วน (disproportion) ระหว่างค่าเสียหายที่จำเลยต้องเสียกับความเสียหายที่โจทก์ได้รับ Judge Diamond QC พิจารณาแล้วเห็นว่าสัญญาดังกล่าวนี้เป็นสัญญาเพื่อสร้างควมรื่นรมย์ต่อจิตใจ (a pleasurable amenity) เพราะโจทก์ไม่ได้สร้างสระว่ายน้ำเพื่อประโยชน์อื่นใดทางเศรษฐกิจ ในที่สุดศาลชั้นต้นก็เลือกที่จะใช้วิธีที่สามซึ่งต่างจากกรณีผิดสัญญาตามปกติในคดีเกี่ยวกับการก่อสร้าง คือให้ค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียควมรื่นรมย์ 2,500 ปอนด์ ต่อมาจำเลยอุทธรณ์ court of appeal กำหนดค่าเสียหาย 21,560 ปอนด์ เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อให้โจทก์ได้รับสิ่งก่อสร้างตามที่ได้ตกลงกับจำเลยไว้ซึ่งค่าจ้างตอนแรกมีมูลค่า 17,797 ปอนด์เพราะ court of appeal เห็นว่าไม่มีวิธีใดที่โจทก์จะได้รับผลประโยชน์ที่คาดหวังจากสัญญาได้นอกจากการสร้างสระว่ายน้ำขึ้นใหม่เพราะมีเพียงสองทางเลือกคือ หาส่วนต่างระหว่างราคาตลาดกับราคาสิ่งก่อสร้างที่ได้รับกับอีกวิธีคือสร้างสระว่ายน้ำขึ้นใหม่ให้ตรงตามสัญญา court of appeal จึงต้องเลือกวิธีที่สอง

¹⁵ Bailii. United Kingdom House of Lords Decisions. (online). Available from :

[http://www.bailii.org/cgibin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1995/8.html&query=Robinson+and+v+and+Harman+and+\(1848\)+and+1+and+Exch+and+850+and+Parke+and+B&method=boolean](http://www.bailii.org/cgibin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1995/8.html&query=Robinson+and+v+and+Harman+and+(1848)+and+1+and+Exch+and+850+and+Parke+and+B&method=boolean)

ต่อมา The House of Lords ได้กลับคำตัดสินของ court of appeal โดยตัดสินตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นโดยอยู่บนพื้นฐานของการใช้ common sense ซึ่ง The House of Lords พยายามหาวิธีที่จะแก้ปัญหา Lord Mustill ได้อ้างถึงมูลค่าของส่วนเกินผู้บริโภคว่า “จากการที่ได้สังเกตความแตกต่างของทั้งสองวิธีการ มีเพียงแค่ว่าเสียหายจากการที่ต้องสร้างขึ้นใหม่ และค่าเสียหายจากมูลค่าที่ลดลงเท่านั้นที่จะต้องเลือก ที่ข้าพเจ้าเห็นว่าจริงๆแล้วมีเพียงความเสียหายเดียวที่จะพึงได้รับการชดใช้คือความเสียหายที่เจ้าหนี้ต้องประสบ กฎหมายจะต้องยอมรับว่าบางครั้งมูลค่าของสัญญาสำหรับผู้เลือกที่จะเข้าทำสัญญาอาจมีมูลค่าของสิ่งที่เขาได้รับจากสัญญาในทางอื่น ๆ นอกเหนือจากมูลค่าที่เป็นตัวเงินหรือที่เรียกว่ามูลค่าของส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus) ซึ่งบ่อยครั้งที่ไม่สามารถกำหนดมูลค่าออกมาเป็นตัวเงินที่แน่นอนเพราะมูลค่าของส่วนเกินผู้บริโภคนี้อาจเป็นการได้รับในสิ่งที่ไม่เป็นตัวเงินหรือเป็นความต้องการในเรื่องส่วนตัว (personal subjective) อย่างไรก็ตาม ยังคงยืนยันว่ากฎหมายควรที่จะยอมรับสิ่งนี้และชดใช้ให้แก่เจ้าหนี้หากเขาต้องสูญเสียมูลค่านี้ไป ความเป็นเหตุเป็นผลนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ใช้กำหนดค่าเสียหายและจะต้องตัดสินใจแน่นอนหากค่าใช้จ่ายในการสร้างใหม่นั้นไม่เหมาะสมต่อความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของผู้ว่าจ้าง แต่ก็ไม่สมควรที่จะปฏิเสธความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นทั้งหมด จำนวนที่กำหนดให้อาจจะเล็กน้อยและเนื่องจากมันไม่สามารถกำหนดจำนวนได้แน่นอนทำให้อาจมีความเห็นในเรื่องนี้ที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม โดยปกติแล้วผู้พิพากษานั้นคุ้นเคยดีกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับสิ่งที่สัมผัสไม่ได้อยู่แล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีเหตุผลใดที่หลักปฏิบัติอันไม่ถูกต้องจะมาเป็นอุปสรรคในการอำนวยความสะดวก”

ในที่สุดคำตัดสินของ court of appeal ที่ให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายเพื่อทำให้ได้รับในสิ่งที่ตกลงไว้ตามสัญญาจึงถูกกลับโดย The House of Lords เพราะเห็นว่ามีค่าเสียหายที่ไม่ได้สัดส่วน (disproportion) ระหว่างค่าเสียหายที่จำเลยต้องรับผิดชอบกับความสูญเสียเพียงเล็กน้อยของโจทก์ จึงตัดสินตามศาลชั้นต้นให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความรื่นรมย์ 2,500 ปอนด์

คดี Ruxley Electronics and Construction Ltd v. Forsyth (1996) นี้ทำให้เกิดการพัฒนาของหลักการเรียกค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาเพิ่มขึ้นคือคดีดังกล่าวโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายใดๆ ในเชิงเศรษฐกิจหรือเชิงทรัพย์สินเลย ถึงแม้สิ่งที่ได้รับจะไม่ตรงกับข้อตกลงตามสัญญาก็ตาม แต่โจทก์ได้รับค่าเสียหาย 2,500 ปอนด์สำหรับการไม่ได้รับสิ่งที่ตัวเองปรารถนาหรือไม่ได้รับในสิ่งที่พึงพอใจซึ่งเป็นสิทธิตามสัญญาที่โจทก์พึงได้รับและเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินรูปแบบหนึ่ง เพราะนั่นคือสิ่งที่โจทก์คาดหวังนั่นเอง (expectation interest) นอกจากนี้ Lord Mustill ใน The

House of Lords ได้กล่าวในคดีนี้ว่าหากไม่ให้อรรถกัฏฐ์ได้รับค่าเสียหายเลย หลักสัญญาต้องเป็นสัญญา (pacta sunt servanda) ก็ไม่มีความหมายเพราะผู้บริโภคทั่วไปหรือคู่สัญญายอมมีสิทธิที่จะเรียกร้องสิ่งที่ตนต้องการเป็นพิเศษจากคู่สัญญา หากคู่สัญญาอีกฝ่ายตกลงจึงเกิดสัญญาขึ้น ซึ่งสิ่งที่คู่สัญญาเรียกร้องหรือเสนอไปอาจไม่ใช่คุณค่าเชิงเศรษฐกิจแต่ก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อผู้เสนอไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง อาจเรียกได้ว่า “ส่วนเกินของผู้บริโภค” (consumer surplus)

อย่างไรก็ตาม การคิดคำนวณค่าเสียหายโดยการคิดมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นเดียวกับความเสียหายต่อจิตใจนี้เป็นเพียงข้อยกเว้นของการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาทั่วไปเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นอาจทำให้ทุกสัญญาเรียกค่าเสียหายเช่นนี้ได้ การจะคิดค่าเสียหายให้เจ้านี้ดังเช่นคดีนี้อาจต้องใช้ในกรณีที่มิมีความเสียหายที่เป็นตัวเงินเกิดขึ้น เช่น ราคาสิ่งที่ได้รับเท่ากับราคาตลาดหรือราคาเดิมที่ตกลงไว้แต่ต้องยอมรับว่าสิ่งที่เจ้านี้ยกขังได้ไม่ใช่สิ่งเดิมหรือของขึ้นเดิม กรณีนี้เจ้านี้ยอมสูญเสียมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคแน่นอน ยกเว้น กรณีที่ศาลพิจารณาหรือใช้ดุลพินิจว่าสิ่งของหรือทรัพย์สินอันใหม่ที่เจ้านี้ได้รับนั้นมีมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคเท่าเดิม กล่าวคือ ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาแล้วว่าอรรถกัฏฐ์เองไม่ได้รับแม้กระทั่งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยเช่นเดียวกัน จึงยอมไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งจากคดีนี้จึงพิจารณาได้ว่ามูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus) เป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินชนิดหนึ่งซึ่งศาลยอมรับให้ได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้ในกรณีผิดสัญญา

2.3 คดี *Watts v. Morrow* (1991)¹⁶

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า โจทก์สองคนซึ่งเป็นสามีภรรยาซึ่งเป็นผู้ซื้อบ้านหลังหนึ่งเพื่อพักผ่อนเป็นบ้านหลังที่สองในราคา 177,500 ปอนด์ หลังจากที่ได้ให้เจ้าเลยทำการสำรวจหาบ้านให้โจทก์ แต่สุดท้ายโจทก์กลับต้องซ่อมแซมบ้านซึ่งชำรุดเสียหายมากเป็นเงิน 33,961 ปอนด์ โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องเจ้าเลยเรียกค่าเสียหายจากการเสียค่าซ่อมแซมและค่าเสียหายสำหรับความเครียดและความไม่สะดวกสบายในการอาศัยอยู่ในบ้านดังกล่าว ศาลชั้นต้นให้โจทก์ได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและความไม่สะดวกสบายทางกายเป็นจำนวน

¹⁶ Bailii. England and Wales Court of Appeal (Civil Division) Decisions.(online). Available from: [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1991/9.html&query=Hobbs+and+v+and+London+and+South+and+Western+and+Railway+and+Co+and+\(1875\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1991/9.html&query=Hobbs+and+v+and+London+and+South+and+Western+and+Railway+and+Co+and+(1875)&method=boolean) (2010, April 24)

เงินคนละ 4,000 ปอนด์ จำเลยจึงอุทธรณ์ว่าค่าเสียหายส่วนนี้มากเกินไป ศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบ ซึ่งได้ความว่า โจทก์ผู้เป็นภรรยารู้สึกชอบบ้านหลังนี้มาก แม้มันจะมีขนาดใหญ่กว่าที่ทั้งสองต้องการ แต่บ้านหลังนี้มีสวนที่สวยงามและอยู่ติดริมแม่น้ำ แต่ก่อนที่ทั้งสองจะตัดสินใจซื้อก็ได้จ้างจำเลยมาสำรวจเพราะไม่ต้องการให้มีปัญหาอื่น ๆ ภายหลังจำเลยผู้สำรวจได้แจ้งใจทักทั้งสองว่าบ้านหลังดังกล่าวอยู่ในสภาพที่ดี ไม่มีปัญหาใหญ่ที่จะต้องลังเลในการตัดสินใจซื้อ ผลสุดท้ายบ้านหลังนี้กลับต้องได้รับการซ่อมแซมมากมาย โจทก์ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากและยังรู้สึกผิดหวังและเกิดความเครียด โจทก์ได้กล่าวถึงสภาพการณ์ที่ทำให้โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ว่า “คุณภาพชีวิตของพวกเราแย่มาก บ้านหลังนี้ขาดการดูแลตามปกติมานาน ทั้งวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ก็ไม่ได้รับการสนใจ เป็นเวลาแปดเดือนที่เราต้องใช้วันหยุดของพวกเราในเขตก่อสร้าง ได้รับความลำบากทั้งเรื่องอาบน้ำ บางครั้งต้องนอนในห้องที่ไม่มีเครื่องทำความอบอุ่น เราลำบากใจที่จะต้อนรับเพื่อนฝูงและเราก็ไม่สามารถใช้ต้อนรับลูกค้าของเราได้เลย”

ศาลชั้นต้นปฏิเสธค่าให้การของจำเลยที่จำเลยอ้างว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและความไม่สะดวกสบายไม่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญา ศาลได้พิจารณาเหตุผลในการกำหนดค่าเสียหายนี้จากคดี Bliss v. South East Thames Regional Health Authority (1987) โดย Dillon LJ ที่กล่าวว่า “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจในกรณีผิดสัญญาถูกจำกัดให้ได้รับการชดใช้เฉพาะในกรณีที่สัญญานั้นเป็นสัญญาที่ทำขึ้นเพื่อความสงบสุขต่อจิตใจหรือการปราศจากความวิตกกังวล” ดังนั้น ศาลชั้นต้นในคดีนี้จึงให้เหตุผลว่าการที่ผู้มีอาชีพสำรวจหาที่อยู่อาศัยดังเช่นจำเลยได้กระทำการโดยปราศจากความใส่ใจต่อผู้ว่าจ้างให้หาที่อยู่อาศัยเช่นโจทก์นั้น ผู้สำรวจจะต้องรับผิดชอบต่อกู้ค่าสำหรับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อความไม่สะดวกและความเศร้าโศกเสียใจที่เกิดจากการอาศัยอยู่ในบ้านนั้น นอกจากนี้ยังเห็นว่าผู้ที่จะซื้อบ้านเช่นโจทก์นั้นได้ทำสัญญาให้มีการสำรวจบ้านก่อนไม่ใช่เพียงเพราะเหตุผลด้านมูลค่าที่เป็นตัวเงินเท่านั้นแต่ยังเพื่อให้ได้รับความสงบสุขต่อจิตใจหรือการปราศจากความเศร้าโศกด้วย จึงให้ค่าเสียหายเป็นจำนวน 4,000 ปอนด์

สำหรับเรื่องจำนวนค่าเสียหาย โจทก์ก็ควรได้รับชดใช้ในจำนวนที่เหมาะสมไม่มากเกินไปโดยในคดีนี้ Lord Denning ได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความวิตก (anxiety) ความกังวล (worry) และความเศร้าโศก (distress) โดยอ้างถึง คดี Jarvis v. Swan's Tours Ltd คดี Jackson v. Horizon Holiday Ltd. และคดี Heywood v. Wellers

คดี Watts v. Morrow นี้ Judge Bowsher ในศาลชั้นต้นตัดสินว่าจำเลยต้องรับผิดชอบค่าเสียหายสำหรับความไม่สะดวกสบายทางกายและความทุกข์ใจ (inconvenience and distress) ที่เกิดจากการพักอาศัยในที่อยู่อาศัยนั้น นอกจากนี้ยังอ้างถึงความสัมพันธ์พิเศษหรือสัญญาที่สร้างความสะดวกสบายต่อจิตใจหรือการปราศจากความทุกข์และยังเห็นว่ากรณีที่โจทก์ไปพบจำเลยนั้นนอกจากต้องการคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อทรัพย์สินแล้วยังต้องการได้รับความมั่นใจว่าเมื่อเขาซื้อบ้านนั้นแล้วเขาจะได้รับความสะดวกสบายต่อจิตใจและการปราศจากความทุกข์

ส่วนในชั้นอุทธรณ์ที่ตัดสินโดย Ralph Gibson LJ และ Bingham LJ นั้น Ralph Gibson LJ ได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้าคิดว่าผู้พิพากษาศาลชั้นต้นได้พิจารณาว่าสัญญาประเภทนี้มีเนื้อหาเพื่อสร้างความสะดวกสบายต่อจิตใจหรือการปราศจากความทุกข์ในความหมายที่ Dillon LJ ได้กำหนดไว้ในคดี Bliss v. South East Thames Regional Health Authority แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับเหตุผลนั้นจากลักษณะของสัญญาให้ทำการสำรวจ แน่แน่นอนว่าการปราศจากความทุกข์นั้นย่อมเป็นความคาดหมายที่ได้รับจากการปฏิบัติตามสัญญาอย่างถูกต้องก็จริง แต่สัญญานั้นไม่ได้มีข้อตกลงเรื่องนี้อย่างชัดแจ้งและโดยนัยยะ ดังนั้น สำหรับกรณีสัญญาให้ทำการสำรวจโดยทั่วไปแล้ว ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจจะได้รับชดเชยก็ต่อเมื่อเป็นสาเหตุที่เป็นผลต่อเนื้อทางร่างกาย (physical consequences) ของการผิดสัญญา ข้าพเจ้ากำหนดค่าเสียหายสำหรับความไม่สะดวกสบายและความทุกข์ซึ่งเป็นผลต่อเนื้อทางร่างกายให้โจทก์คนละ 750 ปอนด์”

พยานหลักฐานของโจทก์ในคดีนี้มีพร้อม ระยะเวลาที่โจทก์ต้องประสบกับความไม่สะดวกเป็นเวลา 8 เดือนทำให้โจทก์ได้รับความไม่สะดวกทางร่างกายในการที่ต้องอาศัยในบ้านที่จำเลยได้ทำการสำรวจไว้ซึ่งระหว่างที่อยู่นั้นก็ได้มีการซ่อมแซมเกิดขึ้นตลอด 8 เดือนนั้น

จำนวนค่าเสียหายที่เหมาะสมคือจำนวนที่พิจารณาจากความไม่สะดวกทางร่างกายที่โจทก์ต้องประสบในระยะเวลาที่มีการซ่อมแซมนั้น Ralph Gibson LJ ไม่ได้กำหนดค่าเสียหายจากค่าใช้จ่ายในวันหยุดพักผ่อนที่ประเทศสกอตแลนด์ให้โจทก์ นอกจากนี้การรบกวนต่อจิตใจที่เกิดจากการไม่ได้ใช้เวลาที่บ้านพักตากอากาศที่ซื้อนั้นก็ไม่ได้เกิดจากความไม่สะดวกทางร่างกายที่เกิดจากบ้านหลังนั้น

Bingham LJ เห็นด้วยกับคำตัดสินของ Ralph Gibson LJ ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความไม่สะดวกสบายและความทุกข์ (inconvenience and distress) โดยให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า หลักเกณฑ์ทั่วไปผู้ผิดสัญญาไม่ต้องรับผิดชอบทั่วไปสำหรับความทุกข์ (distress) ความผิดหวัง (frustration) ความกังวล (anxiety) ความไม่พอใจ (displeasure) การรบกวน

(vexation) ความเครียด (tension) ความโมโห (aggravation) ที่เกิดจากการผิดสัญญา ซึ่งเหตุผลนั้นไม่ใช่เพราะความเสียหายเหล่านี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่คาดเห็นได้ เนื่องจากบางกรณีความเสียหายเหล่านี้ย่อมเป็นที่คาดเห็นได้อย่างแน่นอนแต่เหตุผลที่ไม่อาจให้ความเสียหายเหล่านี้ได้รับการชดเชยค่าเสียหายเพราะอาจกลายเป็นหนทางในการแสวงหาประโยชน์จากคดีความได้ อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์นี้ย่อมมีข้อยกเว้นในกรณีที่วัตถุประสงค์สำคัญของสัญญานั้นเพื่อสร้างความสุข ความผ่อนคลาย ความสงบสุขต่อจิตใจ หรือการปราศจากการรบกวน ความเสียหายเหล่านี้จะได้รับการชดเชยถ้ามีการผิดสัญญาเกิดขึ้นและยังเห็นว่าสัญญาให้ทำการสำรวจลักษณะของบ้านนั้นไม่จัดเป็นสัญญาที่เข้าข้อยกเว้นนี้ กล่าวคือ ไม่ได้เป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์หลักดังกล่าว คดีนี้จึงเป็นคดีที่ไม่เข้าข้อยกเว้นที่เจ้าหนี้จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยปราศจากผลกระทบใด ๆ ทางร่างกาย ดังนั้น Bingham LJ จึงเห็นว่า ระยะเวลาที่มีการซ่อมแซมบ้านที่ชำรุด ความไม่สะดวกสบายทางร่างกายและความลำบากที่เกิดจากการผิดสัญญาและความเสียหายต่อจิตใจที่สัมพันธ์โดยตรงกับความไม่สะดวกสบายและความลำบากย่อมเป็นสิ่งที่คาดเห็นได้ว่าจะเกิดขึ้นและย่อมได้รับการชดเชยแม้ว่าค่าเสียหายที่เป็นตัวเงิน เช่น ค่าซ่อมแซมอาจไม่ได้รับการชดเชยก็ตาม จึงกำหนดให้โจทก์แต่ละคนได้รับค่าเสียหายคนละ 750 ปอนด์เช่นกัน ดังนั้น ทั้ง Ralph Gibson และ Bingham LJ ซึ่งเป็นผู้ตัดสินคดีนี้ในชั้นอุทธรณ์ได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและความไม่สะดวกสบายเป็นจำนวนคนละ 750 ปอนด์ ซึ่งทั้งสองประเภทต่างเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งสิ้น

4.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในอดีตหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ยอมรับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้¹⁷

1. ค่าเสียหายดังกล่าวนั้นไม่อยู่ในขอบเขตของค่าเสียหายที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับการชดเชยเพราะอยู่นอกเหนือการคาดเห็นของคู่สัญญาตามหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุในคดี Hadley v. Baxendale ที่ว่าผู้ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบเฉพาะค่าเสียหายตามปกติกับค่าเสียหายที่ตนย่อมคาดเห็นได้ในขณะเกิดสัญญาเพราะค่าเสียหายทั้งสองนี้ไม่ไกลกว่าเหตุ

¹⁷ Ronnie Cohen and Shannon O'Byrne. *Cry me a river: recovery of mental distress damages in a breach of contract action - a North American perspective.*(Online). Available from: <http://www.allbusiness.com/legal/857106-1.html> (2009, August 14)

2. มีความเห็นว่าในทุก ๆ สัญญาที่ไม่ได้รับการปฏิบัติตามที่ตกลงไว้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นเสมอ หากอนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับการชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวก็จะทำให้เกิดเป็นทางปฏิบัติที่เจ้าหนี้ทุกคนย่อมเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวนี้และทำให้เกิดปัญหาต่อสังคมเพราะอาจมีการแสวงหาประโยชน์จากคดีความไม่ได้

3. ศาลเกรงว่าหากกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวจะสูญเสียลักษณะของความเป็นการค้าของสัญญา เช่น ศาลสูงของนอร์ธแคโรไลนาปฏิเสธค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเพราะเห็นว่าสัญญาเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจหรือเกี่ยวกับอาชีพซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน

อย่างไรก็ตาม ศาลหลายแห่งก็ปรับใช้หลักเกณฑ์ที่นอกเหนือออกไปจากหลักทั่วไป โดยปรับใช้หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายใน The Restatement of contracts มาตรา 341^{*} ที่ว่า “กรณีผิดสัญญาค่าเสียหายสำหรับความทุกข์ทรมานต่อจิตใจไม่อาจได้รับการชดเชยได้ ยกเว้นกรณีที่การผิดสัญญานั้นเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อและก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วยและเป็นกรณีที่จำเลยย่อมมีเหตุพึงทราบว่าความทุกข์ทรมานต่อจิตใจอาจเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญานั้น”

คดีที่เกิดขึ้นหลายคดีในประเทศสหรัฐอเมริกาได้สะท้อนให้เห็นว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ โดยทั่วไปไม่สามารถได้รับการชดเชยได้ในกรณีผิดสัญญา แต่มีข้อยกเว้นในบางกรณีเท่านั้นซึ่งศาลจะปรับใช้ 2 หลักเกณฑ์แตกต่างกันออกไปกล่าวคือ (1) ศาลบางแห่งจะกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเมื่อกรณีที่เป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ที่กฎหมายยอมรับว่าค่าเสียหายดังกล่าวนี้เป็นความเสียหายที่แท้จริงและไม่ไกลกว่าเหตุ กล่าวคือ ดูแค่เพียงวัตถุประสงค์ของสัญญา และให้เหตุผลแต่เพียงว่าวัตถุประสงค์ของสัญญาเข้าข้อยกเว้นที่ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะได้รับการชดเชย (2) ศาลบางแห่งก็จะกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวโดยปรับใช้แค่เพียงหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุโดยใช้หลักเกณฑ์การคาดเห็นได้จากในคดี Hadley v. Baxendale มาพิจารณา และต่อมาประเทศ

^{*} Section 341 “In actions for breach of contract, damages will not be given as compensation for mental suffering, except where the breach was wanton or reckless and caused bodily harm and where it was the wanton or reckless breach of a contract to render a performance of such a character that the defendant had reason to know when the contract was made the the breach would cause mental suffering for reasons other than mere pecuniar.”

สหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมาย The Restatement (Second) of Contracts^{**} ซึ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ผ่อนคลายนความเคร่งครัดออกไปจาก The Restatement of Contracts ซึ่งการผ่อนคลายนหลักเกณฑ์เพียงเล็กน้อยก็ยังคงความชัดเจนว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่ใช่ค่าเสียหายทั่วไปที่อาจได้รับการชดใช้เยียวยาในกรณีผิดสัญญา อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ของประเทศอังกฤษดังที่ได้กล่าวมา หากแต่เพียงประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวนี้อย่างชัดเจนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรนอกเหนือจากการใช้หลักเกณฑ์ที่เกิดจากคำพิพากษาของศาล โดยหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในประเทศสหรัฐอเมริกามีดังต่อไปนี้

4.1.2.1 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง

หลักเกณฑ์ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงในประเทศสหรัฐอเมริกามีอยู่เช่นเดียวกับในประเทศอังกฤษ โดยศาลมักจะให้เหตุผลรวม ๆ ไปด้วยกับหลักเกณฑ์ในเรื่องความห่างไกลต่อเหตุของความเสียหายซึ่งก่อนที่ศาลจะพิจารณาว่าความเสียหายนั้นอยู่ในขอบเขตที่จะได้รับการชดใช้หรือไม่ จะต้องได้ความว่าศาลพิจารณาเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงกับโจทก์ คือ เป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นแน่นอนไม่ใช่แค่เพียงอารมณ์ชั่ววูบซึ่งยังมีความไม่แน่นอนว่ามีอยู่จริงหรือไม่ นอกจากนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจเป็นผลประโยชน์ที่โจทก์ได้สูญเสียไป (benefit deprived)

รูปแบบสัญญาหรือการผิดสัญญาหลายกรณีที่จัดได้ว่ามีแนวโน้มที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นถึงขนาดที่จะเป็นความเสียหาย (damage) ที่พึงได้รับการชดใช้ อาทิเช่นคดี Stewart v. Rudne, 349 Mich. 459, 84 N.W. 2d 816. ที่ศาลได้ให้กล่าวถึงรูปแบบของสัญญาที่มีลักษณะดังกล่าวว่า “สัญญาที่ไม่เกี่ยวกับการค้าหรือการพาณิชย์แต่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย ไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์แต่เป็นสัญญาในเรื่องส่วนบุคคล ไม่เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นเงินเป็นทองแต่เกี่ยวข้องกับจิตใจและความรู้สึกทางจิตใจเป็นสำคัญ หากมีการผิดสัญญาที่มีลักษณะเหล่านี้ย่อมจะก่อให้เกิดความเจ็บป่วยทางจิตใจ (mental anguish) ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมานได้ (pain and suffering)” สัญญาที่มีลักษณะเหล่านี้มีแนวโน้มที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัว

^{**} Section 353 "Loss Due to Emotional Disturbance" provides: "Recovery for emotional disturbance will be excluded unless the breach also caused bodily harm or the contract or the breach is of such a kind that serious emotional disturbance was a particularly likely result."

เงินจะเป็นสิ่งที่แน่นอนและย่อมเกิดขึ้นจริงกับเจ้าหนี้ แต่ต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ในคดีเป็นกรณี ๆ ไปด้วยในขณะเดียวกัน

4.1.2.2 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ

ดังที่ได้กล่าวมาว่าหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายของระบบคอมพิวเตอร์นั้นต่างใช้หลักเกณฑ์จากคดี *Hadley v Baxendale* เหมือนกันทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ซึ่งหลักเกณฑ์ในคดีนี้คือหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุ โดยจะต้องใช้หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุนั้นมาพิจารณาว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นค่าเสียหายที่ไกลกว่าเหตุหรือไม่ ซึ่งอาจเป็นค่าเสียหายตามปกติหรือค่าเสียหายพิเศษก็ได้ โดยกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุจากการผิดสัญญาในประเทศสหรัฐอเมริกาก็สามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณีเช่นเดียวกับในประเทศอังกฤษ ดังต่อไปนี้

ก. กรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น

หากการผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายขึ้น ย่อมเป็นผลให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นสิ่งที่แน่นอน มีอยู่จริง และไม่ไกลกว่าเหตุเช่นกัน เพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีนี้เป็นความเสียหายที่ศาลพิจารณากำหนดให้ในฐานะที่เป็นผลต่อเนื่องที่เกิดขึ้นควบคู่กับความเสียหายต่อร่างกายนั่นเอง กล่าวคือ เมื่อมีความเสียหายต่อร่างกายก็ย่อมมีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เมื่อความเสียหายต่อร่างกายไม่ไกลกว่าเหตุ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ย่อมไม่ไกลกว่าเหตุเช่นกัน โดยตัวอย่างคดีที่จัดอยู่ในกรณีลักษณะเช่นนี้ มีดังต่อไปนี้

1) คดี *Marguerite Paciocco v. Gerald Acker (1983)*¹⁸

โจทก์ฟ้องศาลแพทยเรียกค่าเสียหายจากการผิดสัญญาทำศัลยกรรม โดยเรียกค่าทำศัลยกรรมที่จ่ายไป ค่ารักษาเพิ่มเติมที่เกิดจากการผิดสัญญาซึ่งอาจเกิดขึ้นใน

¹⁸ Westlaw International. *Paciocco v. Acker*. (online). Available from: https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A+/result/default.wl?rftdb=CLID_DB385434171254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&method=WIN&ifm=NotSet&action=Search&query=Paciocco+v.+Acker%2c+121+Misc+2d+342%2c+342%2c+467+NYS2d+548&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=11&sri=46&rft=CLID_QRYRLT884035171254&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&sp=ChulalongUni-04&cfid=1&rs=WLIN10.04

อนาคต และค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ต่อเนื่อง (consequential damages) เช่น ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินและรอยแผลเป็นถาวรที่อยู่บนใบหน้าของโจทก์

Arthur D. Spatt, Justice ผู้ตัดสินคดีนี้ได้กล่าวไว้ว่าคดีนี้มีข้อตกลงพิเศษ (special agreement) โดยศาลแพทยพลสต็อคจึงใช้การฟ้องร้องฐานผิดสัญญาแทนกรณีการปฏิบัติหน้าที่บกพร่องของแพทย์ (medical malpractice action) ในส่วนการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเนื่องจากเป็นผลต่อเรื่องที่คาดเห็นได้ (a foreseeable consequence) จากรอยแผลเป็นบนใบหน้า จึงอาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย

คดีนี้โจทก์มีสิทธิได้รับค่ารักษาพยาบาลคืนจากที่ได้จ่ายไปและค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติมที่จะต้องรักษาในอนาคต นอกจากนี้ยังต้องชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อเนื่อง เช่น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินและความเสียหายจากรอยแผลเป็นที่ส่งผลต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจของโจทก์ ศาลให้โจทก์ได้รับค่าเสียหาย 1 ล้านดอลลาร์

2) คดี *Sullivan v. O'Connor (1973)*¹⁹

คดีนี้โจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นหมอศัลยกรรมสองข้อหา คือข้อหาแรก หล่อนกล่าวหาว่า หล่อนตกลงเข้าทำสัญญากับจำเลยในการทำศัลยกรรมจมูกเพื่อความงาม แต่แพทย์กลับทำให้ได้ผลออกมาตามที่ได้สัญญาไว้ไม่ได้โดยแทนที่จะออกมาสวยงาม กลับทำให้โจทก์เสียโฉมเนื่องจากการทำศัลยกรรมไม่ออกมาตามที่ตกลง (disfigurement and deformity to the plaintiff's nose) ทำให้เกิดความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจของโจทก์ ข้อกล่าวหาที่สอง คือ มีการปฏิบัติหน้าที่โดยบกพร่อง (malpractice) ศาลตัดสินให้โจทก์มีสิทธิได้รับการเยียวยา ผลลัพธ์ที่ออกมาแยกว่าเดิม และความเสียหายจากการเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความเครียดทางจิตใจ ในการที่จะต้องผ่าตัดครั้งที่สาม

ศาลอนุญาตให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ โดยศาลกล่าวว่า “เราพบว่าตามปกติแล้วความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานไม่สามารถ

¹⁹ Westlaw International. *Sullivan v. O'Connor*. (online). Available from: https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A+/find/default.wl?tf=-1&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&serialnum=1973113924&fn=_top&sv=Split&tc=-1&findtype=Y&ordoc=2000036475&mt=WLIGeneralSubscription&db=578&utid=5&vr=2.0&rp=%2ffind%2fdefault.wl&pbcc=A1368F04&RLT=CLID_FQRLT218344504254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

ถูกชดเชยได้ในกรณีผิดสัญญา หากเป็นกรณีที่ผู้ซื้อทำสัญญาซื้อขายสินค้าจำนวนมาก แล้วต่อมาผู้ขายผิดสัญญา ผู้ซื้อไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายต่อการเสียความรู้สึกจากการผิดสัญญาได้ เขาจะได้รับเหตุผลว่าความเสียหายต่อจิตใจไม่ได้เป็นสิ่งที่คาดเห็นโดยจำเลยในฐานะผลที่น่าจะเกิด (probable consequence) จากการผิดสัญญาทางการค้าหรือทางธุรกิจ แต่ก็ไม่มีหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับชนิดของความเสียหายในกรณีผิดสัญญาและเมื่อสัญญานั้นจะต้องมีการฝ่าตัดกับร่างกายของโจทก์ ความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจอาจถูกคาดว่าต้องนำมาประเมินด้วยในการเยียวยาซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์”

การประเมินค่าเสียหาย พิจารณาจากสิ่งที่โจทก์ควรได้รับในกรณีที่ผลการทำศัลยกรรมไม่ได้เป็นไปตามสัญญา เป็นการทำให้ผู้เข้าทำศัลยกรรมได้กลับไปอยู่ในสถานะเดียวกับก่อนที่จะได้ทำสัญญากับหมอ เป็นการเยียวยาผลประโยชน์จากความไว้น้ำใจ (reliance interest)

ศาลแนะนำคณะลูกขุนว่า โจทก์มีสิทธิได้รับเงินค่าใช้จ่ายที่เสียไปจากการผ่าตัด อีกทั้งยังได้รับค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาที่เกิดขึ้นโดยตรง โดยธรรมชาติ โดยคาดเห็นได้ของอีกฝ่าย เหล่านี้เป็นค่าเสียหายสำหรับการเสียใจของโจทก์ รวมทั้งความเสียหายที่เกิดแก่ความรู้สึกของโจทก์โดยพิจารณาจากอาชีพของโจทก์ จำเลยแย้งผู้พิพากษาว่าไม่ถูกต้องที่อนุญาตให้คณะลูกขุนเรียกค่าเสียหายอื่นๆ ยกเว้นค่าใช้จ่ายที่เสียไป จำเลยค้านว่า โจทก์ไม่ควรได้รับค่าเจ็บปวดและทรมานจากการผ่าตัดครั้งที่สามหรือสำหรับการแก้ไขหน้าตาที่เสียใจ

คดีนี้โจทก์ไม่ได้รับค่าเสียหายสำหรับผลประโยชน์ที่คาดหวัง (expectation interest) เพราะไม่ได้มีการสัญญาถึงผลที่จะได้รับจากแพทย์ แต่มีความเชื่อใจของโจทก์ในการเข้าทำสัญญา ดังนั้น การคำนวณค่าเสียหายจึงคิดย้อนกลับไปในเวลาที่โจทก์เข้าทำสัญญา ศาลจึงให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายจากความไว้น้ำใจ (reliance interest) ในการเข้าทำสัญญา ดังนั้น โจทก์ได้รับค่าเสียหายทั้งหมด 13,500 ดอลลาร์ โดยจำนวนนี้รวมค่าใช้จ่ายที่โจทก์จ่ายไป 622.65 ดอลลาร์ ซึ่งค่าเสียหายที่โจทก์ได้รับไม่มีค่าเสียหายจากการเสียหายหน้าที่การงานจากหน้าตาที่เสียใจเพราะโจทก์ไม่ได้เรียกร้องและค่าเสียหายที่ได้รับนั้นเป็นค่าเสียหายจากความไว้น้ำใจในการเข้าทำสัญญา (reliance interest) ซึ่งศาลก็ได้กล่าวว่า ผลประโยชน์จากความไว้น้ำใจ (reliance interest) อาจเป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ได้

ส่วนใหญ่แล้วความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากความเสียหายจากการทำศัลยกรรมมักจะเป็นการละเมิดในขณะเดียวกันด้วย แต่อาจมีบางกรณีที่การผิดสัญญาให้บริการเกี่ยวกับการทำศัลยกรรมอาจไม่ได้เป็นการทำละเมิดหากแพทย์ได้มีการรับรองผล เช่น คดี Paciocco v. Acker (1983) ที่โจทก์เรียกค่าเสียหายจากการผิดสัญญาทำศัลยกรรมของแพทย์ท่านหนึ่งซึ่งแพทย์ไม่สามารถทำศัลยกรรมให้โจทก์เกิดผลลัพธ์ตามที่ได้ตกลงและแพทย์ได้นำเสนอผลการรักษาไว้ กรณีนี้แม้แพทย์จะไม่ได้กระทำการโดยประมาทหรือจงใจให้เกิดความเสียหาย แพทย์ก็อาจต้องรับผิดชอบผิดสัญญาได้

ข. กรณีที่ไม่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น

เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาในประเทศอังกฤษว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุและพึงได้รับการชดเชยได้ในกรณีผิดสัญญาแม้จะปราศจากความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ด้วยก็ตาม ซึ่งกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายนี้ก็อาจพิจารณาได้จากวัตถุประสงค์ของสัญญาว่าสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) หรือไม่ หรืออาจเป็นกรณีอื่น ๆ ที่สัญญาไม่ได้มีวัตถุประสงค์ดังที่ได้กล่าวมาแต่การผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ไม่ไกลกว่าเหตุเหมือนเช่นที่พิจารณาจากวัตถุประสงค์แห่งสัญญา ดังนั้น จึงเป็นกรณีที่อยู่ในประเภทเดียวกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายเช่นเดียวกัน โดยจัดแบ่งพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

1) **กรณีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation)**

การแบ่งวัตถุประสงค์ของสัญญาเช่นนี้ เริ่มต้นมาจากคดีในประเทศอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นจากเหตุผลในคดี Bliss v. South East Thames Regional Health Authority คดี Jarvis v Swans' Tours Ltd. คดี Watts v Morrow หรือคดี Farley v Skinner ซึ่งศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้วิธีการพิจารณาจากวัตถุประสงค์เช่นเดียวกันกับศาลของประเทศอังกฤษ ซึ่งบางคดีก็พิจารณาโดยใช้แค่เพียงหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุนั่นเอง กล่าวคือ สัญญาที่มีวัตถุประสงค์เช่นนี้ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ตอบสนองต่อจิตใจโดยตรง การที่ไม่ได้รับในสิ่งเหล่านี้ ก็คือการสูญเสียสิ่งที่คาดหวัง เมื่อสิ่งที่คาดหวังเป็นความสุข ความพึงพอใจ หรือความรู้สึกที่ดีต่อ

จิตใจ การไม่ได้รับสิ่งดังกล่าวเพราะมีการผิดสัญญา ก็คือ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั่นเองและย่อมเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและไม่ไกลกว่าเหตุ โดยคดีที่มีลักษณะดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

1.1 คดี *Anna M. Lewis v. D.H. Holmes*²⁰

คดีนี้จำเลยผิดสัญญาไม่ยอมส่งมอบเครื่องแต่งกายของเจ้าสาวให้แก่โจทก์ ซึ่งโจทก์ต้องใช้นางงานแต่งงานซึ่งนอกจากเป็นชุดเจ้าสาวแล้วยังต้องใช้เพ็ญงานอื่นเรียงอีกด้วย ปราบกฏว่าถึงวันนัดจำเลยไม่สามารถส่งมอบชุดให้โจทก์ได้ทันเวลาคือวันที่ 19 เมษายน ทำให้โจทก์ต้องเสียงานและได้รับความผิดหวังทั้งที่ได้เตรียมการไว้อย่างดี อีกทั้งจำเลยก็ยอมคาดเห็นได้ว่าถ้าชุดไม่เสร็จทันเวลาวันแต่งงานย่อมทำให้โจทก์ผิดหวังและเสียใจ ศาลจึงยอมรับและกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้โจทก์เป็นเงิน 575 ดอลลาร์ ซึ่งรวมกับค่าใช้จ่ายที่โจทก์ได้เสียไปด้วย กรณีนี้สิ่งที่เจ้าหนี้จะได้รับมีลักษณะของการเพิ่มความสุขทางจิตใจ จึงเป็นกรณีที่มีความสุข ความพึงพอใจเป็นผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้คาดหวัง (expectation interest)

1.2 คดี *Lamm v. Shingleton (1949)*²¹

คดีนี้เป็นกรณีที่การผิดสัญญานั้นเกิดขึ้นโดยเจตนา (willfulness) มีข้อเท็จจริงว่าแม่หม้ายคนหนึ่งจ้างบุคคลให้จัดการงานศพของสามีตนและดำเนินการอื่น ๆ กับศพด้วย หล่อนกล่าวอ้างว่า มีข้อตกลงให้ตกแต่งหลุมศพและทำหลังคาโค้งไม่ให้น้ำเข้า แต่บุคคลผู้เป็นลูกจ้าง

²⁰ Westlaw International. *Lewis v. Holmes*.(online). Available from : https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rtdb=CLID_DB899365564254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq>Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&rtl=CLID_QRYRLT602015764254&method=WIN&action=Search&query=Lewis+v.+Holmes%2c+61+L.R.A.+274%2c+109+La.+1030%2c+34+So.+66&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=5&sr=46&ifm=NotSet&pbcc=A1368F04&sp=ChulalongUni-04&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&cfid=1&rs=WLIN10.04

²¹ Westlaw International. *Lamm v. Shingleton*.(online). Available from: https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/find/default.wl?db=711&tc=-1&referenceposition=813&tf=-1&sv=Split&referencepositiontype=S&serialnum=1949103912&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&ordoc=1980101982&vr=2.0&utid=5&findtype=Y&pbcc=F539E566&rp=%2ffind%2fdefault.wl&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&RLT=CLID_FQRLT391814114254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

เหล่านี้กลับลืมนัดหลังคาโค้งนั้นทำให้น้ำและโคลนเข้าไปใต้หลังคา โฉทกจึงเรียกร้องค่าเสียหายจากการผิดสัญญาและผิดสัญญารับประกัน (breach of warranty) ในการขายหลังคาโค้ง

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ศาลให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยให้เหตุผลว่า ในกรณีที่เป็นสัญญาส่วนบุคคล (a personal contract) ไม่ได้เป็นสัญญาเชิงพาณิชย์ (a commercial contract) ประกอบกับว่าความรู้สึกของจิตใจหรือความต้องการทางจิตใจเป็นสิ่งสำคัญของสัญญานั้นโดยลูกหนี้คาดเห็นหรือรับรู้ได้ว่าหากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นย่อมเกิดขึ้นต่อเจ้าหนี้และการคาดเห็นหรือควรคาดเห็น คู่สัญญา ย่อมรับรู้ได้จากพื้นฐานหรือลักษณะของสัญญานั้นเอง ดังนั้น กรณีนี้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการกำหนดให้

1.3 คดี *Vick v. National Airlines, Inc.*²²

โจทก์เป็นสองสามีภรรยาที่ซื้อตั๋วเครื่องบินแบบ non stop เพื่อเดินทางจาก New Orleans ไปยัง Miami เพื่อเดินทางขึ้นเครื่องต่อไปยัง the Caribbean ซึ่งเป็นสถานที่ที่โจทก์ทั้งสองวางแผนที่จะใช้เวลาช่วงวันหยุดพักผ่อน (vacation) ที่นั่น ปรากฏว่าเครื่องบินที่เดินทางจาก New Orleans ได้ไปแวะรับคนโดยสารที่ตกหล่นที่ Pensacola เนื่องจากสภาพอากาศไม่ดีทำให้เครื่องบินอีกเที่ยวไม่สามารถแวะรับคนโดยสารเหล่านี้ได้เพื่อพาไป Miami ด้วย โดยที่โจทก์ทั้งสองไม่รู้เลยว่าเครื่องบินที่ตนนั่งนั้นกำลังจะเดินทางไปแวะรับคนที่ Pensacola โจทก์ทั้งสองต้องเดินทางไปแวะที่ Pensacola ท่ามกลางสภาพอากาศที่เลวร้าย ผลสุดท้ายแล้วเครื่องบินลำนี้จอดแวะที่ Pensacola เป็น

* “Where the contract is personal in nature and the contractual duty or obligation is so coupled with matters of mental concern or solicitude, or with the sensibilities of the party to whom the duty is owed, that a breach of that duty will necessarily or reasonably result in mental anguish or suffering, and it should be known to the parties from the nature of the contract that such suffering will result from its breach compensatory damages therefore may be recovered.”

²² Westlaw International. *Vick v. National Airlines, Inc.* (online). Available from: https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/find/default.wl?tf=-1&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&serialnum=1982102615&fn=_top&sv=Split&tc=-1&findtype=Y&ordoc=2015298109&mt=WLIGeneralSubscription&db=735&utid=5&vr=2.0&rp=%2ffind%2fdefault.wl&pbcc=8A09C789&RLT=CLID_FQRLT843146184254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

เวลานานมาก จนกระทั่งโจทก์ทราบว่าไม่สามารถเดินทางไปต่อเครื่องไป The Carribean ได้ทันเวลา จึงตัดสินใจเดินทางกลับไปยัง New Orleans และต้องสูญเสียแผนการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ทั้งหมด ศาลให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายทั้งหมด 2,500 ดอลลาร์ซึ่งรวมถึงค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วย โดยศาลให้เหตุผลว่า ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดใช้ในกรณีที่เป็นกรณีการผิดสัญญาที่วัตถุประสงค์หลักของสัญญานั้นเพื่อตอบสนองความพึงพอใจหรือความสุขส่วนตัว (the gratification of some intellectual enjoyment) และการเดินทางไปพักผ่อนก็เป็นส่วนหนึ่งของการพักผ่อนหาความสุขให้ตัวเองจึงเป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ โจทก์จึงได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย

2) กรณีอื่นๆ

เนื่องจากสัญญานั้นเกิดจากการตกลงของคู่สัญญาอย่างอิสระ สัญญาจึงอาจเกิดขึ้นได้ด้วยหลาย ๆ วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของสัญญาจะทำให้ทราบได้ถึงความสูญเสีย (loss) ในกรณีผิดสัญญาทั้งหมดของเจ้าหนี้ได้ โดยความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้อาจเป็นความเสียหายในกรณีที่เป็นการสูญเสียต่อผลประโยชน์ที่คาดหวังของเจ้าหนี้ (gains lost) หรืออาจเป็นการสูญเสียในสิ่งที่เจ้าหนี้มีอยู่ก็ได้ (loss suffered) นอกจากกรณีที่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นการสูญเสียต่อผลประโยชน์ที่คาดหวังของเจ้าหนี้ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นในหัวข้อ (ข) ยังมีกรณีอื่น ๆ ที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจไม่ได้เป็นการสูญเสียต่อผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้คาดหวังแต่เป็นการสูญเสียในสิ่งที่เจ้าหนี้มีอยู่ (loss suffered) ดังต่อไปนี้

2.1 คดี *Stewart v. Rudner (1957)*²³

คดีนี้เป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล โจทก์ตั้งครรภ์และตอนคลอดได้ปรึกษากับจำเลยที่เป็นแพทย์ จำเลยให้คำแนะนำว่าโจทก์จะต้องคลอดด้วยวิธีผ่าตัด ต่อมาการผ่าตัดมีการผิดพลาดเกิดขึ้นทำให้เด็กเสียชีวิตตั้งแต่คลอดออกมา โจทก์ฟ้องจำเลยซึ่ง

²³ Westlaw International. *Stewart v. Rudner*. (online). Available from: https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A+/find/default.wl?tf=-1&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04 &serialnum =1957113248&fn=_top&sv=Split&tc=-1&findtype=Y&ordoc=1980120782&mt= WLIGeneralSubscription &db=595&utid=5&vr=2.0&rp=%2ffind%2fdefault.wl&pbcc=8A3A8682&RLT=CLID_FQRLT266492254254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

เป็นแพทยฐานผิดสัญญาเนื่องจากทำผิดพลาดในการผ่าตัดทำคลอดบุตรของโจทก์โดยได้ให้แพทย์
 อีกคนกระทำการตัดบริเวณปากช่องคลอดเพื่อช่วยในการคลอด (episiotomy) โดยไม่ได้รับ
 อนุญาต ศาลได้ปรับใช้หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในคดี Hadley v. Baxendale ที่ว่าปกติ
 แล้วค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะไม่ได้รับการชดใช้กรณีผิดสัญญาเพราะ
 สัญญาส่วนใหญ่เป็นสัญญาทางการค้าซึ่งความเสียหายที่สำคัญจะเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงิน
 แม้จะมีความเสียหายต่ออารมณ์เช่นความวิตกกังวลเกิดขึ้นก็มีความหลากหลายระดับอารมณ์และ
 ตามแต่ชนิดของสัญญา สุดท้ายได้ข้อสรุปว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นไม่ได้อยู่ในความรู้
 เห็นไตร่ตรองของคู่สัญญาจากความเสียหายตามปกติและน่าจะเกิดขึ้น (natural and probable)
 จากการผิดสัญญาทางการค้า แต่เนื่องจากสัญญามีหลายรูปแบบ ในกรณีนี้เช่นเดียวกันสัญญา
 ของโจทก์เกี่ยวกับชีวิตและความตาย ดังนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินและความเจ็บปวด
 ทรมานจึงเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้หรืออาจกล่าวได้ว่าสัญญาที่เกี่ยวกับชีวิต
 และความตายนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินย่อมเป็นสิ่งที่คาดเห็นได้และไม่ไกลกว่าเหตุ

จากข้อเท็จจริงจำเลยได้ปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง ในวันที่โจทก์เจ็บท้องและ
 มาที่โรงพยาบาลจำเลยกลับบอกให้โจทก์กลับบ้านซึ่งเป็นสาเหตุให้บุตรของโจทก์ถึงแก่ความตาย
 ทั้งที่บุตรของโจทก์ในครรภ์มีสภาพร่างกายแข็งแรงดีในตอนตรวจอัลตราซาวด์ ดังนั้น คณะลูกขุน
 จึงเชื่อได้ว่าการตายของบุตรโจทก์นั้นน่าจะเกิดจากการผิดสัญญาของจำเลย เชื่อได้ว่าการที่จำเลย
 ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องผิดสัญญาและเป็นเหตุให้เกิดการตายของบุตรโจทก์ทำให้โจทก์ต้องเศร้าโศก
 เสียใจซึ่งเป็นความเสียหายโดยตรงที่เกิดจากการผิดสัญญาของจำเลย ศาลจึงให้โจทก์ได้รับการ
 ชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการผิดสัญญาของจำเลย

คดีนี้เพียงแต่โจทก์ไม่ชำระหนี้โดยความเอาใจใส่และระมัดระวังจึงถือว่า
 โจทก์ผิดสัญญาและการผิดสัญญาก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งเป็นผลโดยตรงซึ่งคาด
 เห็นได้เพราะเป็นสัญญาที่เกี่ยวกับชีวิตและความตายของผู้อื่น แพทย์ย่อมคาดเห็นได้ถึง
 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของโจทก์เป็นความเสียหายตามปกติธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นได้จากการไม่
 ชำระหนี้จึงต้องชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว นอกจากนั้นคดีดังกล่าวนี้ยังเป็นคดีตัวอย่างสำหรับสัญญา
 ที่มีเหตุปัจจัยที่เป็นเรื่องส่วนบุคคลเป็นสำคัญ (a personal element) ซึ่งเป็นสัญญาที่อาจได้รับการ
 ชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้

2.2 คดี *Lyman B. Avery v. Arnold Home, Inc. (1969)*²⁴

โจทก์ฟ้องจำเลยเกี่ยวกับสัญญาที่จำเลยจะต้องดูแล จัดการเรื่องที่พัก และอาหารให้แก่มารดาของโจทก์ นอกจากนี้ยังมีข้อตกลงกันโดยนัยยะว่าจำเลยจะต้องแจ้งหากมารดาของโจทก์มีอาการป่วย Lesinski, C.J. ได้ตัดสินว่า จำเลยมีหน้าที่ตามสัญญาที่เป็นข้อตกลงที่ไม่ชัดแจ้งแต่เป็นการตกลงกันโดยปริยายว่าจำเลยมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำเช่นนั้น คือต้องแจ้งทางโทรศัพท์หากมารดาโจทก์มีอาการป่วย

โจทก์กล่าวว่า มารดาของตนได้รับการตรวจโดยแพทย์ประจำบ้านของจำเลยในตอนเช้าวันที่ 28 ก.พ. 1963 และพบว่ามีอาการหัวใจล้มเหลว ซึ่งจำเลยก็ทราบถึงอาการดังกล่าวแต่จำเลยก็ไม่ได้ทำการแจ้งให้โจทก์ทราบถึงอาการที่ร้ายแรงนั้นจนกระทั่งวันที่ 1 มีนาคม 1963 เวลาประมาณ 12.30 น. โจทก์ยังกล่าวอีกว่า สุดท้ายแล้วจำเลยก็ได้โทรหาโจทก์แต่ก็ไม่ได้แจ้งให้โจทก์ทราบถึงอาการป่วยที่ร้ายแรงนั้น ในที่สุดมารดาของโจทก์ก็ได้เสียชีวิตเวลา 16.05 น. ในวันที่ 1 มีนาคม 1963 การไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ควรกระทำของจำเลยนั้นทำให้โจทก์ไม่ได้อยู่กับมารดาในขณะที่มารดาเสียชีวิตและโจทก์รู้สึกเศร้าโศกเสียใจและทุกข์ระทมใจ

The circuit court ที่พิจารณาว่าไม่มีเหตุที่ฟ้องร้องเพราะโจทก์ไม่มีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับข้อสัญญาโดยนัยที่เป็นสัญญาส่วนบุคคลซึ่งความเสียหายของโจทก์เป็นเพียงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเท่านั้น นอกจากนี้จำเลยยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่ากระทำการโดยจงใจให้เกิดความเสียหายนั้น ซึ่งขัดแย้งกับคำตัดสินในคดี *Stewart v. Rudner (1957)* ที่ว่า โจทก์มีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาแม้ว่าจะไม่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นกับโจทก์ โดยคดี *Stewart v. Rudner* นั้นศาลได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับสัญญาส่วนบุคคลนี้ว่า “การผิดหน้าที่ในสัญญาเช่นนี้จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจ ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้” อย่างไรก็ตาม คดี *Stewart v. Rudner*

²⁴ Westlaw International. *Avery v. Arnold Home, Inc.* (online). Available from:

แตกต่างจากคดีนี้ตรงที่ข้อตกลงในคดีนี้มีอยู่ชัดเจน ส่วนคดีนี้ไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจน (Implied contract) แต่สุดท้ายนี้ ศาลอุทธรณ์ก็ให้ความเห็นว่า ข้อตกลงโดยนัยกับข้อตกลงโดยชัดแจ้งย่อมไม่มีผลแตกต่างกัน หากคำนึงถึงเหตุผลที่พิจารณาจากสัญญาส่วนบุคคลเพราะการเยียวยาโดยการชดเชยค่าเสียหายนั้นไม่ได้แบ่งแยกไว้ว่าข้อตกลงโดยปริยายไม่อาจบังคับได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ย่อมเป็นการคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้เช่นเดียวกัน

2.3 คดี Von Seggren v. Smith (1987)²⁵

คดีนี้เป็นคดีที่มีการฟ้องร้องเกี่ยวกับการจัดการงานศพ โดยมีการผิดสัญญาที่เกิดจากการนำศพมาฝังโดยนำศพของคนอื่นมาแทนที่จะเป็นศพมารดาของโจทก์ ค่าตัดสินของลูกขุนได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์เป็นเงิน 50,000 ดอลลาร์ ซึ่งเห็นว่าไม่มากเกินไปสำหรับความรู้สึกช็อค แม้ว่าโจทก์จะไม่ได้มีการพบแพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือที่ปรึกษาใด ๆ เกี่ยวกับความเศร้าเสียใจหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อจิตใจนั้น จากเหตุผลของศาลในคดีนี้ทำให้ได้ข้อสรุปว่า การเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นไม่จำเป็นจะต้องมีการพบแพทย์ จิตแพทย์ หรือมีหลักฐานทางการแพทย์อื่น ๆ ศาลก็พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วพิพากษาให้เยียวยาค่าเสียหายดังกล่าวได้ซึ่งก็เพียงพอสำหรับหน้าที่พิสูจน์ความเสียหายของโจทก์แล้ว

ค. กฎหมายลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา

นอกจากกรณีศาลตัดสินชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์โดยใช้หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายโดยทั่วไปแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายดังกล่าวนี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ในปัจจุบันมีกฎหมายที่

²⁵ Westlaw International. *Von Seggren v. Smith*. (online). Available from:

[https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rtdb=CLID_DB8262221484254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&rlt=CLID_QRYRLT7912223484254&method=WIN&action=Search&query=Von+Seggren+v.+Smith+\(1987\)&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=5&sri=46&ifm=NotSet&pb=8A3A8682&sp=ChulalongUni-04&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&cfid=1&rs=WLIN10.04](https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rtdb=CLID_DB8262221484254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&rlt=CLID_QRYRLT7912223484254&method=WIN&action=Search&query=Von+Seggren+v.+Smith+(1987)&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=5&sri=46&ifm=NotSet&pb=8A3A8682&sp=ChulalongUni-04&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&cfid=1&rs=WLIN10.04)

(2010, April 24)

บัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายประเภทนี้ไว้โดยตรง คือ The Restatement (Second) of Contracts ซึ่งเป็นการเสริมแต่งกฎหมายพิเศษขึ้นนอกเหนือจากกฎหมายลักษณะสัญญาที่มีรากฐานมาจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ²⁶ ซึ่งศาลในแต่ละมลรัฐหลายมลรัฐได้ปรับใช้กฎหมายฉบับนี้เพื่อใช้ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหนี้

The Restatement (Second) of Contracts ใน Section 353 วางหลักว่า “การเยียวยาความเสียหายจากการรบกวนต่ออารมณ์จะไม่มีอยู่ในกรณีผิดสัญญาหากการผิดสัญญานั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรือหากว่าสัญญาหรือการผิดสัญญานั้นมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดการรบกวนต่ออารมณ์อย่างร้ายแรง”

ศาลส่วนใหญ่ใช้ The Restatement (Second) of Contracts ใน Section 353 เป็นหลักในการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน แต่อาจปรับใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปเล็กน้อยในแต่ละมลรัฐ เพราะการให้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาของแต่ละรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไปโดยกฎหมายฉบับนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาในการนำมาเป็นหลักเกณฑ์ของการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความสูญเสียที่สัมผัสไม่ได้ (intangible loss) ในกรณีผิดสัญญา ซึ่งกฎหมายนี้ได้นำหลักเกณฑ์ทั่วไปในการชดเชยค่าเสียหาย คือ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง และความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นต้องไม่ไกลกว่าเหตุ ตามหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุที่เกิดขึ้นในคดี Hadley v. Baxendale มาปรับใช้ กล่าวคือ

เงื่อนไขในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาตาม The Restatement (Second) of Contracts ฉบับนี้ก็เป็นการนำเอาหลักเกณฑ์ในการชดเชยค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาทั่วไปมาบัญญัติไว้นั่นเอง คือ หลักเกณฑ์ที่ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะได้รับการชดเชยจะต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและไม่ไกลกว่าเหตุ โดยได้นำเอากรณีที่แนวทางของศาลหลาย ๆ คดีทั้งคดีที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งศาลได้พิจารณาแล้วว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีพฤติการณ์เช่นใดบ้างที่แน่นอนและไม่

²⁶ พินัย ณ นคร. หลักกฎหมายสัญญาของประเทศอังกฤษ เล่าเรื่องเมืองนคร อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพอาจารย์บุญกุล ณ นคร. (กรุงเทพฯ : เพรส มีเดีย , 2542), หน้า 160.

* Section 353 "Loss Due to Emotional Disturbance" provides: "Recovery for emotional disturbance will be excluded unless the breach also caused bodily harm or the contract or the breach is of such a kind that serious emotional disturbance was a particularly likely result."

ไกลกว่าเหตุ มาบัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งก็คือ กรณีที่ต้องมีความเสียหายต่อร่างกาย เกิดขึ้นด้วย; หรือกรณีที่สัญญามีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation); หรือกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุหรือคาดเห็นได้ในกรณีอื่น ๆ จากแนวทางการพิจารณาของศาลดังที่ได้กล่าวมา จึงเกิดเป็นเงื่อนไขในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินใน The Restatement (Second) of Contracts ใน Section 353 ดังต่อไปนี้

ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะได้รับการชดใช้ ก็ต่อเมื่อ

1. เป็นกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายอันเกิดจากการผิดสัญญาจนส่งผลให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในฐานะเป็นความเสียหายที่ต่อเนื่องจากความเสียหายต่อร่างกายนั้น หรือ
2. เป็นกรณีที่สัญญาหรือการผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดการรบกวนต่ออารมณ์อย่างถึงขนาดโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย อาทิเช่น การผิดสัญญาที่มีผลต่อจิตใจ หรือสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) เป็นต้น หรือกรณีที่การผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความไม่สะดวกสบายทางร่างกาย (physical inconvenience) เป็นต้น

ตัวอย่างสัญญาที่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ตาม The Restatement (Second) of Contracts อาทิเช่น

1) คดี *Asuncion v. Columbia Hosp. for Women*²⁷

คดีนี้โจทก์ไปทำคลอดบุตรที่โรงพยาบาลจำเลย เมื่อจำเลยซึ่งเป็นแพทย์ทำคลอดเสร็จกลับลืมผ้าก๊อชที่ใช้ปิดที่ช่องคลอดกันเลือดไหล โจทก์ได้เห็นตอนที่จำเลยนำ

²⁷ Westlaw International. *Asuncion v. Columbia Hosp. For Women*.(online). Available from: https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/find/default.wl?tf=-1&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&serialnum=1986146993&fn=_top&sv=Split&tc=-1&findtype=Y&ordoc=1993204641&mt=WLIGeneralSubscription&db=162&utid=5&vr=2.0&rp=%2ffind%2fdefault.wl&pbcc=3FA1D571&RLT=CLID_FQRLT5868842594254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

ผ้าก๊อชนั้นออกหลังจากที่เด็กคลอดแล้วสักระยะหนึ่งแทนที่จะนำออกทันที โจทก์จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งในกรณีละเมิดและผิดสัญญา

ศาลพิพากษาว่า โจทก์ไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งในกรณีละเมิดและผิดสัญญา สำหรับในกรณีผิดสัญญานั้นเนื่องจากโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายใด ๆ เลยจึงไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา คดีนี้ศาลเห็นว่าเป็นคดีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของแพทย์ (malpractice) โจทก์ได้แย้งว่าเพียงแค่อุ้มผ้าก๊อชไว้ในร่างกายโจทก์ก็น่าจะถือได้ว่ามีผลกระทบต่อร่างกายโจทก์แล้ว ทำให้โจทก์มีสิทธิเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้

อย่างไรก็ตาม ศาลได้ฟังจากพยานผู้เชี่ยวชาญของโจทก์ที่เบิกความว่า การที่จำเลยอุ้มผ้าก๊อชไว้ในร่างกายโจทก์นั้นไม่ได้ทำให้เกิดความเสียหายใด ๆ ต่อร่างกายของโจทก์เลย แต่โจทก์อาจได้รับความกระทบกระเทือนต่อจิตใจจากการที่ได้ทราบความผิดพลาดของแพทย์ได้ ดังนั้น เมื่อศาลได้พิจารณาแล้วศาลจึงพิพากษาว่า โจทก์ไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่ออารมณ์หรือต่อจิตใจหรือทั้งกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้เป็นผลต่อเนื่องได้เพราะโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายซึ่งเป็นเงื่อนไขกรณีที่ 1 ใน The Restatement (Second) of Contracts ใน Section 353 อีกทั้งให้เหตุผลว่า ความเสียหายต่อร่างกายนั้นหากมีเพียงเล็กน้อยก็สามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้แล้ว แต่กรณีข้อเท็จจริงในคดีนี้โจทก์ไม่ได้รับความเสียหายใด ๆ ต่อร่างกาย ไม่ใช่ได้รับเพียงเล็กน้อยซึ่งพยานของโจทก์เองก็ให้การเช่นนั้น

ศาลยังให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง (genuine) ถึงขนาด (serious) และคาดเห็นได้ (foreseeable) คำว่าเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง (genuine) นั้นจะต้องมีการวินิจฉัยทางการแพทย์ (medically diagnosable) และมีความสำคัญในทางการแพทย์ (medically significant) เช่น มีคดีที่โจทก์สามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้เพราะโจทก์มีบันทึกจากโรงพยาบาลและใบรับรองจากจิตแพทย์ว่าการที่โจทก์ติดอยู่ในลิฟท์ทำให้เกิดผลกระทบต่อความวิตกกังวลหวาดกลัวอย่างรุนแรง (nervous shock) ซึ่งจัดว่าเป็นความเสียหายที่เกิดต่อร่างกาย โจทก์จึงได้รับการเยียวยาชดใช้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น

คำว่า ถึงขนาด (serious) มีลักษณะ เช่นว่า การเห็นผ้าก๊อชที่มีเลือดติดอยู่สามารถทำให้วิญญูชนทั่วไปกลัวการตั้งครุฑหรืออาจทำให้หลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์เป็นเวลาหลายเดือน แม้ว่าบุคคลนั้นจะได้เรียนรู้จากแพทย์ว่าเขาสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามปกติ สุดท้ายคือ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะต้องเป็นสิ่งที่คาดเห็นได้ (foreseeable)

กล่าวคือ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในความคาดเห็นได้อย่างสมเหตุสมผลว่าการกระทำที่ไม่สมควรของลูกหนี้จะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน นอกจากนี้ คดีนี้ซึ่งเป็นคดีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่บกพร่องของแพทย์เป็นคดีที่เป็นทั้งละเมิดและสัญญา ในคดีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่บกพร่องของผู้มีวิชาชีพนั้นมาตรฐานของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีวิชาชีพทั้งในสัญญาและละเมิดจะต้องใช้มาตรฐานเดียวกัน กล่าวคือ หากการกระทำของผู้มีวิชาชีพนั้นเป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำนั้นก็เป็นการกระทำที่เป็นการผิดสัญญาในฐานะที่ตนเป็นผู้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสมควรด้วย อย่างไรก็ตาม หากการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ไม่ได้เป็นการละเมิด การจะพิจารณาว่าเป็นการผิดสัญญาหรือไม่ต้องพิจารณาด้วยว่าข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาเป็นอย่างไร ไม่ได้หมายความว่าความเสียหายที่เกิดแก่เจ้าหนี้ที่ไม่ได้เป็นการละเมิดของลูกหนี้จะกอสสิทธิให้เจ้าหนี้เรียกค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาได้เสมอไป

ดังนั้น ในคดีนี้โจทก์ไม่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเพราะศาลเห็นว่าโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อีกทั้งการผิดสัญญานั้นก็ไม่ได้มีแนวโน้มที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ถึงขนาดเพียงพอที่จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว

2) คดี *Woodard v. Texas & Pacific Railway. Co.*²⁸

โจทก์เป็นผู้โดยสารซึ่งถูกขบไล่โดยตัวแทนของบริษัทรถไฟและถูกปฏิเสธไม่ยอมรับให้ใช้ตัวกลับเพราะกล่าวหาว่ายังไม่ได้จ่ายเงินค่าตัวนั้น ทั้งที่โจทก์ได้จ่ายให้เจ้าของเดิมไปแล้วโจทก์จึงไม่ยอมที่จะจ่ายอีกครั้ง จำเลยจึงด่าทออย่างไม่มีมนุษยธรรม อีกทั้งยังขบไล่และด่าทอว่าเป็นนิโกร และบอกว่าหากไม่จ่ายก็ให้ลงจากรถ คณะลูกขุนเห็นว่าโจทก์มีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายหรือต่อทรัพย์สินเพราะต่างเห็นว่าการกระทำของจำเลยนั้นก่อให้เกิดความอับอายและเสียใจต่อโจทก์จึง

²⁸ Westlaw International. *Woodard v. Texas & P. R. Co.*(online). Available from:

[https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?utid=5&method=WIN&fn=_top&origin=Search&mt=WLIGeneralSubscription&rftdb=CLID_DB335365385254&db=ALLCASES&fmqv=s&sri=46&query=Woodard++v.+Texas+%26+Pacific+Railway.+Co.+\(1935\)&cfid=1&action=Search&vr=2.0&sv=Split&ifm=NotSet&rs=WLIN10.04&service=Search&rft=CLID_QRYRLT30411195254&pbcc=3FA1D571&srch=TRUE&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&sp=ChulalongUni-04&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription](https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?utid=5&method=WIN&fn=_top&origin=Search&mt=WLIGeneralSubscription&rftdb=CLID_DB335365385254&db=ALLCASES&fmqv=s&sri=46&query=Woodard++v.+Texas+%26+Pacific+Railway.+Co.+(1935)&cfid=1&action=Search&vr=2.0&sv=Split&ifm=NotSet&rs=WLIN10.04&service=Search&rft=CLID_QRYRLT30411195254&pbcc=3FA1D571&srch=TRUE&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&sp=ChulalongUni-04&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription) (2010, April 24)

กำหนดค่าเสียหายให้โจทก์ 400 ดอลลาร์ คดีนี้มีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับคดี Addis V. Gramophone ที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเกิดจากพฤติกรรมกระทำผิดสัญญาของจำเลยไม่ใช่เกิดจากการผิดสัญญาโดยตรงแต่ในประเทศสหรัฐอเมริกายอมรับให้มีการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ หากการผิดสัญญานั้นมีลักษณะที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจซึ่งถึงแม้จากข้อเท็จจริงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะเกิดจากพฤติกรรมการผิดสัญญาของจำเลยที่หยาบคาย ป่าเถื่อน (outrageous conduct) แต่พฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดการรบกวนต่อจิตใจอย่างร้ายแรงก็จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายเช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกรณีที่เป็นการเหยียดสีผิว หรือแบ่งชนชั้น ก็จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้เช่นกัน

4.1.3 สรุปหลักเกณฑ์ในการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาของระบบคอมพิวเตอร์

เนื่องจากค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญานั้นไม่อาจได้รับการชดใช้ในทุกกรณีที่มีการผิดสัญญา มีเพียงบางกรณีเท่านั้นที่อาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหายได้เพื่อไม่ให้ผู้ที่มิได้ผิดสัญญาถือโอกาสในการแสวงหาประโยชน์จากการผิดสัญญาดังนั้น จากการศึกษาคดีตัวอย่างของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้ได้ข้อสรุปในหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ในการพิจารณาว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดใช้หรือไม่ในกรณีผิดสัญญา ซึ่งถึงแม้คดีความที่เกิดขึ้นจะมีความหลากหลายในข้อเท็จจริง แต่สามารถสรุปหลักเกณฑ์ได้ ดังต่อไปนี้

1. ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดใช้ในกรณีที่สัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข ความพึงพอใจ ความผ่อนคลาย ความสบายใจที่ไม่ต้องมีความวิตกกังวล ซึ่งในการพิจารณาวัตถุประสงค์เช่นดังกล่าวนี้อาจพิจารณาจากมูลเหตุจูงใจก็ได้ หากมูลเหตุจูงใจนั้นเป็นไปเพื่อสร้างความสุข ความพึงพอใจ ความผ่อนคลาย ความสบายใจที่ไม่ต้องมีความวิตกกังวล แล้วคู่สัญญาทราบถึงมูลเหตุจูงใจนั้น สัญญาดังกล่าวก็มีลักษณะเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข ความพึงพอใจ ความผ่อนคลาย ความสบายใจที่ไม่ต้อง

มีความวิตกกังวล ด้วยเช่นเดียวกัน อาทิเช่น คดี Heywood v. Wellers (a firm) (1976)^{*} หรือคดี Farley v. Skinner ที่ลักษณะของสัญญาไม่ได้ทำให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ในกรณีที่มีการผิดสัญญา แต่เนื่องจากมูลเหตุจูงใจของคู่สัญญานั้นเพื่อสร้างความสุข ความผ่อนคลาย จึงทำให้สัญญาเช่นนี้มีลักษณะเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเช่นดังที่ได้กล่าวมาด้วย

2. ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาอาจได้รับการชดเชยก็ต่อเมื่อมีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วย ซึ่งในกรณีนี้การชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินค่อนข้างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นควบคู่กับความเสียหายต่อร่างกาย

3. ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจมาทดแทนความไม่สะดวกสบายทางร่างกาย โดยที่ความไม่สะดวกสบายทางร่างกายนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุอันเกิดจากการผิดสัญญา ซึ่งความไม่สะดวกสบายทางร่างกายอาจเป็นการสูญเสียผลประโยชน์ที่คาดหวัง (expectation interest) อาทิเช่น คดี Watts v. Morrow, คดี Hobbs v. London and South Western Railway Co. ดังนั้น ความไม่สะดวกสบายทางร่างกายจึงเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินประเภทหนึ่ง

4. การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่จำเป็นต้องใช้หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาจากคดี Hadley v. Baxendale มาให้เหตุผลเสมอไป แต่อย่างไรก็ตาม เหตุผลเบื้องหลังการชดเชยค่าเสียหายนี้ก็คือใช้หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุจากคดีนี้นั่นเอง ตัวอย่างเช่น คดี Jarvis v. Swans Tours Ltd. (1973)²⁹ Lord Denning ไม่ได้กล่าวถึงคดี Hadley v. Baxendale เพื่อใช้ในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวและศาลมิได้วิเคราะห์ถึงความเสียหายต่อร่างกาย เพียงพิจารณาจากสิ่งที่มีได้ผิดสัญญาคาดหวังจากลักษณะของสัญญานั้นคือความสุข ความพึงพอใจ ไม่ได้คาดหวังในทางวัตถุเพียงแต่สิ่งที่เป็นวัตถุเหล่านั้นทำให้เกิดความสุขที่คาดหวังไว้ นั่นเอง อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่เป็นวัตถุ เช่น อาหาร ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว เป็นเพียงปัจจัยที่ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่อาจไปถึงเป้าหมายนั้น

^{*} Heywood v Wellers [1976] 1 All ER 300 (CA). คดีนี้ได้ให้หลักเกณฑ์ว่าสัญญาจ้างว่าความต้องพิจารณาจากเนื้อหาของคดีความด้วยโดยจำเลยย่อมคาดเห็นได้จากการบอกกล่าวเนื้อหาคดีนั่นเอง กรณีคดีนี้ Lord Denning พิจารณาว่าสัญญามีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสงบสุขต่อจิตใจ การปราศจากความทุกข์ จึงให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดเชย

²⁹ รายละเอียดอยู่ใน หน้า 93

5. ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดใช้ในกรณีที่สัญญาอันมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความพึงพอใจ (pleasure) การผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) ซึ่งหลักเกณฑ์นี้ได้มีการกล่าวไว้อย่างชัดเจนในคดี *Watts v. Morrow* (1991)* แต่สำหรับคดี *Watts v. Morrow* นี้ ผู้พิพากษาพิจารณาว่าไม่ใช่สัญญาที่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพราะลูกหนี้ไม่อาจคาดเห็นได้ว่าเจ้าหนี้ทำสัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับจิตใจ เจ้าหนี้อาจไม่ได้ต้องการให้มีการสำรวจเพื่อขจัดความกังวลที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ แต่อาจสำรวจเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าหรือธุรกิจก็ได้ ดังนั้น โจทก์จึงไม่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายด้วยเหตุว่าสัญญามีวัตถุประสงค์ดังกล่าว แต่โจทก์ได้รับการชดใช้เนื่องจากศาลเห็นว่าโจทก์ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจึงเป็นความเสียหายต่อเรื่องที่พึงได้รับการชดใช้ด้วย**

ฉะนั้น หากลักษณะของสัญญาเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนเพื่อสร้างความพึงพอใจ (pleasure) การผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) เช่น สัญญาท่องเที่ยวพักผ่อน สัญญาเกี่ยวกับการแต่งงาน เป็นต้น สัญญาเหล่านี้ก็จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายตามหลักเกณฑ์นี้ในกรณีนี้ แต่หากเป็นลักษณะอื่น ๆ ต้องพิจารณาจากมูลเหตุจูงใจที่อีกฝ่ายทราบด้วย

สิ่งที่น่าพิจารณาจากความเห็นของ Bingham LJ ในการพิจารณาสัญญาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์คือ

* หลักเกณฑ์นี้ถูกกล่าวโดย Bingham LJ ว่าโดยทั่วไปแล้วการผิดสัญญาไม่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบ ความเศร้าโศก (distress) ความผิดหวัง (frustration) ความเป็นทุกข์ (anxiety) ความไม่พอใจ (displeasure) การรบกวน (vexation) ความเครียด (tension) หรือ ความโกรธ (aggravation) ยกเว้นในกรณีที่สัญญามีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความพึงพอใจ (pleasure) การผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการปราศจากการรบกวน (freedom from molestation)

** Ralph Gibson LJ เห็นว่าสัญญาให้ทำการสำรวจนั้นไม่ได้มีนัยที่ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะเป็นสิ่งที่คาดเห็นได้และไม่ได้มีข้อสัญญาที่ชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์สำคัญอื่นเพราะเหตุใด กล่าวคือวัตถุประสงค์หลักคือทำการสำรวจ ซึ่งก็เหมือนงานบริการหนึ่ง แล้วมูลเหตุจูงใจคือเพื่อความสบายใจก็จริง แต่นั่นอาจไม่ใช่สิ่งที่จำเลยน่าจะรู้ได้หรือไม่อาจคาดเห็นได้เพราะโจทก์ไม่ได้บอก จำเลยอาจเห็นว่าสำรวจเพื่อตรวจสอบราคาซึ่งนั่นคือสิ่งปกติ ดังนั้นจึงไม่ใช่สัญญาที่มีวัตถุประสงค์ที่อาจเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ แต่กรณีนี้เรียกได้เพราะมีความไม่สะดวกสบายทางร่างกายเกิดขึ้นจากการผิดสัญญานั้น โจทก์จึงได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความไม่สะดวกสบายทางร่างกายนั้นซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินรูปแบบหนึ่ง

- 1) ดูว่าเป็นสัญญาอะไร สิ่งที่ต้องได้รับเป็นอันดับแรกจากสัญญานั้นคืออะไร เช่น ข้อที่ควรต้องได้การบริการที่ควรจ้างทนายความต้องได้รับการทำงานในฐานะทนายความตามที่ถูกจ้าง
- 2) หากสัญญานั้นชัดเจนในตัวเองว่าผู้เข้าทำสัญญาต้องการสิ่งใด เช่น สัญญาที่ควรไม่ต้องดูแลเหตุฉุกเฉินเนื่องจากผู้ซื้อที่ควรนั้นยอมต้องการท่องเที่ยวซึ่งชัดเจนว่าเป็นการสนองตอบต่อความพึงพอใจและความสุขทางจิตใจ แต่หากไม่ชัดเจนก็ต้องดูแลเหตุฉุกเฉินว่าเหตุใดจึงเข้าทำสัญญานั้นแล้วเหตุฉุกเฉินนั้นอีกฝ่ายรู้ได้หรือไม่ เช่น คดี Heywood v. Wellers จำเลยรู้เพราะใจทักบอกจำเลยในรายละเอียดเหตุผลและพฤติกรรมแห่งคดีทำให้จำเลยคาดเห็นหรือยอมคาดเห็นได้ว่าความเสียหายต่อจิตใจย่อมเกิดขึ้นแก่ใจทักหากจำเลยผิดสัญญา แต่คดี Watts v. Morrow นี้เนื้อหาของสัญญาไม่ได้บอกทั้งชัดเจนหรือบรรยายถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่อาจเกิดขึ้นจากการผิดสัญญาที่จำเลยจะคาดเห็นได้ การบอกโดยปริยายก็คือมีเนื้อหาของสัญญาที่คาดเห็นได้ถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั่นเอง
- 3) ในลักษณะที่บอกว่าสัญญามีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความสุข การปราศจากความกังวลนั้น พิจารณาทั้งลักษณะสัญญาเริ่มแรกหากเข้ากรณีแรกก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาต่อไป หากไม่เข้ากรณีแรกแต่จริง ๆ แล้วใจทักมีเหตุฉุกเฉินที่เกี่ยวข้องกับภาวะจิตใจ ก็ต้องดูว่าจำเลยคาดเห็นได้หรือไม่ การคาดเห็นได้ของจำเลยอาจเกิดจากการบอกกล่าวชัดเจนหรือรับรู้ได้โดยปริยาย

4.2 ประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์: ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

กฎหมายฝรั่งเศสก็เช่นเดียวกับระบบคอมมอนลอว์ที่ঙ্গেในการยอมรับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สิน (dommage moral หรือ prejudice moral) ซึ่งในกฎหมายฝรั่งเศสเรียกว่าความเสียหายทางศีลธรรม ซึ่งประกอบด้วย อาทิ เช่น ความเสียหายต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง ความเสียหายต่อร่างกาย หรือความเสียหายต่อจิตใจ ซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่ได้อยู่ในรูปตัวเงินใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะมีนักวิชาการ 2 ฝ่ายเห็นแย้งกัน ในการให้ค่าเสียหายดังกล่าวนี้ได้รับการชดใช้ ซึ่งนักวิชาการแต่ละฝ่ายให้เหตุผล ดังต่อไปนี้

นักวิชาการฝ่ายที่ 1³⁰ ซึ่งคัดค้านการให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางศีลธรรม เพราะเห็นว่า คำว่าใช้ค่าสินไหมทดแทน หมายถึง การแก้ความเสียหาย กล่าวคือต้องทำให้ความเสียหายหมดไป ซึ่งในกรณีนี้หากเป็นความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทนสามารถแก้ความเสียหายได้จริง ๆ เพราะสิทธิในกองทรัพย์สินหมุนเป็นตัวเงินได้ เช่น ผู้เสียหาย

³⁰ จี๊ด เศรษฐบุตร. กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวล. วารสารนิติศาสตร์ 3, 2 (2515) : 75.

เสียหายไป 1 คันจากการผิดสัญญา ผู้พิพากษาให้ชดใช้เงินจำนวนหนึ่งเท่าราคาารถ ผู้เสียหาย ก็สามารถเอาเงินมาซื้อรถใหม่ได้ จำนวนนั้นย่อมแก้ความเสียหายได้ แต่หากเป็นความเสียหายต่อสิทธิออกกองทรัพย์สินแล้ว ย่อมไม่อาจทำให้ความเสียหายนั้นหมดไปได้และยังเป็นการขัดกับศีลธรรมด้วยที่เอาความรัก ชื่อเสียง เกียรติยศ มาเทียบเป็นเงิน

แต่นักวิชาการฝ่ายที่ 2³¹ ซึ่งเป็นเสียงส่วนมากเห็นควรชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางศีลธรรมได้ ด้วยเหตุผลว่า ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางศีลธรรมนั้นอาจแก้ความเสียหายได้จริง ๆ ก็ได้ เช่น ได้รับความเจ็บปวดจากบาดแผล ถ้าได้เงินค่าสินไหมทดแทนมาย่อมมีโอกาสที่จะให้หมอรักษาและซื้อยามาบำบัดความเจ็บปวดให้ทุเลาลงไปได้ และคำว่าใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นไม่ควรตีความแคบ ๆ เพียงว่าหมายความว่า ทำให้ความเสียหายนั้นสิ้นไป เพราะคำว่าใช้ค่าเสียหาย ไม่ได้หมายความว่าลบล้างความเสียหายนั้นออกไป แต่หมายความว่าให้สิ่งตอบแทนให้สมกับความเสียหาย (compenser) คือให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจในสิ่งอื่นแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือเรียกว่าทดแทนความเสียหายนั่นเอง โดยความเห็นของนักวิชาการฝ่ายนี้เป็นที่ยอมรับมากกว่า ดังนั้น ความเห็นของนักวิชาการฝ่ายที่ 2 จึงเป็นผลให้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางศีลธรรมมีอยู่ในกฎหมายฝรั่งเศสทั้งในกรณีละเมิดและผิดสัญญา

ตัวอย่างกรณีที่ความเสียหายทางศีลธรรมได้รับการชดใช้ได้ในการผิดสัญญา เช่นกรณีที่ผู้โดยสารได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางศีลธรรมในกรณีที่ผู้ขนส่งผิดสัญญารับขนทำให้เกิดการบาดเจ็บแก่ผู้โดยสาร³² ดังนั้น ในปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงได้มีการยอมรับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายทางศีลธรรม ในกรณีผิดสัญญา เช่นเดียวกับที่ระบบคอมมอนลอว์ยอมรับแต่ยังเป็นความเสียหายที่ไม่อาจเรียกได้ในทุกกรณีของการผิดสัญญาเพราะต้องเป็นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ศาลเห็นว่ามีความแน่นอนจริง ๆ เท่านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีดังต่อไปนี้

³¹ จี๊ด เศรษฐบุตร. กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวล. วารสารนิติศาสตร์ 3, 2 (2515), หน้า 76.

³² G.H.Treitel. Remedies for Breach of Contract. (New York: Clarendon press Oxford, 1988), pp 197.

4.2.1 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง

บทบัญญัติที่ให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ คือประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1142* ที่วางหลักว่า หนี้ใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะป็นหนี้กระทำการหรือหนี้งดเว้นกระทำการ เมื่อลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้แล้วก็ต้องชดใช้ค่าเสียหาย และมาตรา 1149** ที่วางหลักว่า เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากทุก ๆ ความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเป็นทั้งความเสียหายในส่วนที่ขาดทุน เรียกว่า the loss suffered (damnum emergens) และส่วนที่ควรได้รับหรือที่เรียกว่าการขาดกำไร the gains lost (lucrum cessans) ทั้งมาตรา 1142 และมาตรา 1149 นั้นไม่ได้แยกแยะว่าค่าเสียหายนั้นจะต้องเป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางวัตถุหรือทางศีลธรรมเท่านั้น เป็นการใช้คำกว้าง ๆ ไม่ได้ระบุจำกัดขอบเขตว่า ไม่รวมถึงความเสียหายต่อจิตใจหรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วย ดังนั้น หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 1149 แล้ว เจ้าหนี้ก็จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย

ความเสียหายที่เจ้าหนี้จะได้รับการชดใช้มี 2 ประเภทคือ

1. ความเสียหายทางวัตถุหรือความเสียหายในเชิงทรัพย์สิน และ
2. ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายนอกกองทรัพย์สิน อาทิเช่น ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและการตกใจเสียขวัญ การสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต ความเสียหายต่อรูปโฉม ความเสียหายต่อเกียรติยศชื่อเสียง ความเสียหายต่อความรัก ความเศร้าโศกเสียใจของบุคคลอันเนื่องมาจากความรักความอาลัย เป็นต้น

สำหรับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงเช่นเดียวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางวัตถุ ความเสียหายที่แน่นอนนี้ เป็นกรณีที่เจ้าหนี้จะต้องได้รับความเสียหายจากการผิดสัญญาแน่นอน แม้ค่าเสียหายนั้นจะเป็นความเสียหายในอนาคตก็เป็นความเสียหายที่แน่นอนได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ชาวนาที่ซื้อปุ๋ยจากพ่อค้าปุ๋ยเพื่อให้ที่ดินดีขึ้นย่อมฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายในอนาคตที่แน่นอนได้เพราะเหตุที่ขายปุ๋ยปลอมมาให้ย่อมเป็นเหตุให้เกิดเกี่ยวผลผลิตลดลง เป็นต้น ดังนั้น หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงแล้ว ไม่ว่าจะป็นความเสียหายใน

* Article 1142 "Any obligation to do or not to do resolves itself into damages, in case of non-performance on the part of the debtor."

** Article 1149 "The damages due to the creditor are, in general, the loss he has suffered and the gain of which he has been deprived, subject to exceptions and modifications below"

ปัจจุบันหรืออนาคต และอยู่ในขอบเขตของหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา ศาลในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็สามารถกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวให้แก่เจ้าหนี้ได้

4.2.2 ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ

นอกจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่ศาลเห็นว่าเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงในส่วนเจ้าหนี้สูญเสียไปและส่วนที่เจ้าหนี้พึงได้รับแล้ว ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่อยู่ในขอบเขตที่จะได้รับการชดเชยคือความเสียหายนั้นจะต้องไม่ไกลกว่าเหตุ ภายใต้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1147 มาตรา 1150 มาตรา 1151 ดังต่อไปนี้

มาตรา 1147^{***} วางหลักว่า ลูกหนี้จะต้องชดเชยค่าเสียหายหากมีการไม่ชำระหนี้เกิดขึ้นหรือชำระหนี้ล่าช้า หากลูกหนี้นั้นไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นเพราะเหตุภายนอกที่ไม่อาจโทษลูกหนี้ได้ แม้ว่าเขาจะสุจริตก็ตาม

มาตรา 1150^{****} วางหลักว่า ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่คาดเห็นหรืออาจคาดเห็นได้ในเวลาทำสัญญาเท่านั้น หากการไม่ชำระหนี้ไม่ได้เกิดจากความจงใจของลูกหนี้

มาตรา 1151^{*****} วางหลักว่า แม้การไม่ชำระหนี้ตามสัญญาเกิดจากความจงใจของลูกหนี้ก็ตาม ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ก็ต้องเป็นค่าเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ และเป็นผลโดยตรงของการไม่ชำระหนี้

---

^{***} Article 1147 “A debtor shall be ordered to pay damages, if there is occasion, either by reason of the non-performance of the obligation, or by reason of delay in performing, whenever he does not prove that the non-performance comes from an external cause which may not be ascribed to him, although there is no bad faith on his part.”

^{****} Article 1150 “A debtor is liable only for damages which were foreseen or which could have been foreseen at the time of the contract, where it is not through his own intentional breach that the obligation is not fulfilled.”

^{*****} Article 1151 “Even in the case where the non-performance of the agreement is due to the debtor's intentional breach, damages may include, with respect to the loss suffered by the creditor and the profit which he has been deprived of, only what is an immediate and direct consequence of the non-performance of the agreement.”

ดังนั้น จึงแบ่งเป็น 2 กรณีที่จะต้องพิจารณาในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาคือ

1. กรณีที่ลูกหนี้มีได้ตั้งใจกระทำผิดสัญญา

ถ้าการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้มิได้เกิดจากความจงใจกระทำผิดสัญญา ลูกหนี้ อาจต้องรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่คาดเห็นหรืออาจคาดเห็นได้ในขณะทำสัญญาตามมาตรา 1150 โดยอาศัยหลักการคาดเห็น (foreseeable) ซึ่งเป็นขอบเขตความรับผิดของลูกหนี้ที่แคบลงมาโดยจะต้องไม่เกินการคาดเห็นได้ในขณะทำสัญญา ซึ่งกรณีตามมาตรา 1150 ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในขอบเขตวัตถุประสงค์แห่งหนี้เท่านั้นหาต้องรับผิดในค่าเสียหายอย่างอื่นไม่

ค่าเสียหายแม้จะเป็นความเสียหายโดยตรงและไม่ไกลกว่าเหตุ แต่ก็อาจเป็นค่าเสียหายที่ลูกหนี้ไม่อาจคาดเห็นขณะทำสัญญาก็ได้ ค่าเสียหายส่วนนี้เป็นค่าเสียหายที่เจ้าหนี้ไม่อาจเรียกร้องได้เว้นแต่ลูกหนี้จะจงใจผิดสัญญา ส่วนค่าเสียหายที่คาดเห็นเป็นค่าเสียหายตามปกติไม่ใช่ค่าเสียหายที่เกินธรรมดาหรือพิเศษ ค่าเสียหายส่วนนี้จึงถือว่าเป็นธรรมดาที่คู่สัญญาอาจคาดเห็นได้ การใช้การคาดเห็นของคู่สัญญานั้นเป็นผลเพื่อให้คู่สัญญาจะได้สามารถรับรู้ รับทราบขอบเขตความรับผิดและจัดการบริหารกองทุนทรัพย์ของตนเองได้

2. กรณีที่ลูกหนี้จงใจกระทำผิดสัญญา

ถ้าการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้เกิดจากความจงใจผิดสัญญา ลูกหนี้ก็ไม่ได้รับประโยชน์จากหลักเกณฑ์การคาดเห็นเพื่อมาจำกัดขอบเขตความรับผิดในความเสียหาย เพราะมาตรา 1151 เป็นบทบัญญัติที่มาขยายขอบเขตความรับผิดของลูกหนี้ให้มากกว่าตามมาตรา 1150 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ลูกหนี้จะต้องรับผิดในความเสียหายที่ลูกหนี้ไม่คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ในกรณีจงใจก็ตามแต่ความเสียหายที่ลูกหนี้ต้องรับผิดนั้นก็ยังคงต้องเป็นความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงและไม่ไกลกว่าเหตุด้วยเช่นกัน

ในขอบเขตดังที่ได้กล่าวมานั้นเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ศาลก็นำมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหนี้ เช่นเดียวกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงิน หากโจทก์เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา ศาลก็จะใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่โจทก์เรียกร้องนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังที่ได้กล่าวมาหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็กรณีที่จงใจกระทำผิดสัญญาหรือไม่ก็ตาม หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เจ้าหนี้ก็จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็น ตัวเงินนั้น ซึ่งต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของคำพิพากษาที่ศาลฝรั่งเศสกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวนี้ให้แก่โจทก์

ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลที่กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหนี้ในกรณีผิดสัญญาดังต่อไปนี้

- 1) การสับประมาทกลุ่มคนที่เกี่ยวกับศาสนาชาวยิวโดยการผิดสัญญาของพ่อค้าเนื้อที่ไม่ยอมขายเนื้อให้คนกลุ่มนี้³³
- 2) ผู้ให้สัญญารับทำการฉาบปูน ทำการทาสีผนังของบ้านให้เสร็จสิ้นแต่ไม่ยอมทำจนครบถ้วนของผู้ตายได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ต้องชดเชย³⁴
- 3) ผู้โดยสารได้รับความวิตกกังวลที่เกิดจากการล่าช้าในการขนส่งของผู้ขนส่ง³⁵
- 4) ลูกจ้างผิดสัญญาและปฏิบัติต่อนายจ้างที่เป็นการทำลายอำนาจของนายจ้าง³⁶
- 5) ศาลกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าของม้าที่ถูกฆ่าตายจากการที่ลูกหนี้ซึ่งมีหน้าที่ต้องดูแลม้าปล่อยปละละเลยไม่ชำระหนี้แม้ว่าความรับผิดชอบนี้จะผิดทั้งสัญญาและละเมิดก็ตาม³⁷
- 6) Whistler จำเลยซึ่งเป็นนักวาดภาพชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากการผิดสัญญาในการวาดภาพของ Lady Eden 1000 ฟรังก์³⁸
- 7) ช่างแกะสลักหินป้ายฝังศพ ได้จัดระบบป้ายชำใหม่เป็นเหตุให้บิดามารดาไม่ทราบว่าศพของบุตรของเขาอยู่ที่ไหน³⁹

³³ Trib.com. Lyon 18 Sept. 1936, Gaz. Pal. 1936.2.893. อ้างถึงใน Barry Nicholas. The French Law of Contract. Second Edition. (New York: Clarendon Press Oxford, 1992), pp 227.

³⁴ Cour d' appel Paris 25 May 1950, d. 1950, 439; Trib. Seine 20 Dec. 1932, S. 1933.2.44 อ้างถึงใน Barry Nicholas. The French Law of Contract. Second Edition. (New York: Clarendon Press Oxford, 1992), pp 227.

³⁵ Cass. Com. Et fin. 7 Oct. 1953, Gaz. Pal. 1953. 2. Somm. 19.

³⁶ Cour d' appel Marseille 20 Dec. 1929, Gaz. Pal. 1930.1.426 cited in Bernard S. Jackson. Injured Feelings Resulting from Breach of Contract. The International and Comparative Law Quarterly 26, 3 (Jul., 1977): 511.

³⁷ Cass. Civ. 16 Jan. 1962, D. 1962, 199 cited in Bernard S. Jackson. Injured Feelings Resulting from Breach of Contract. The International and Comparative Law Quarterly 26, 3 (Jul., 1977): 510.

³⁸ D.1898.2.455 cited in Bernard S. Jackson. Injured Feelings Resulting from Breach of Contract. The International and Comparative Law Quarterly 26, 3 (Jul., 1977) : 510.

³⁹ D. 1950.439. cited in Bernard S. Jackson. Injured Feelings Resulting from Breach of Contract. The International and Comparative Law Quarterly 26, 3 (Jul., 1977): 510.

- 8) การผิดสัญญาแต่งงานที่ฝ่ายชายปฏิเสธที่จะเข้าพิธีแต่งงานตามศาสนา⁴⁰
- 9) ผู้ให้การสนับสนุนภาพยนตร์ไม่ได้โฆษณาความมีเสน่ห์ของนักแสดงหญิงตามที่ได้ตกลงไว้ คือ ไม่ได้ใส่ชื่อของหล่อนตามขนาดที่ได้ตกลงไว้⁴¹
- 10) แพทย์ได้กระทำการโดยประมาทก่อให้เกิดความทุกข์ทรมาน รอยแผลเป็น และความหวาดกลัวแก่คนไข้⁴² เพราะแพทย์นั้นมีหน้าที่ระมัดระวัง⁴³
- 11) โจทก์ฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น (sentimental loss) จากการที่จำเลยได้ทำภาพของครอบครัวหายไป⁴⁴ อย่างไรก็ตาม มีข้อโต้แย้งในกรณีนี้ว่า หากภาพวาดของครอบครัวนั้นเจ้าของไม่ได้มีความผูกพันลึกซึ้ง เจ้าของภาพก็ไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจได้⁴⁵

จากคำพิพากษาของศาลของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ได้ตัดสินคดีไว้ จึงสรุปได้ว่าศาลได้วางหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาเช่นเดียวกับในระบบคอมมอนลอว์ คือ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงที่เกิดจากการผิดสัญญาและเป็นความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงและไม่ไกลกว่าเหตุแล้ว ศาลของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ยอมรับที่จะกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวให้แก่เจ้าหนี้ แม้ว่าเจ้าหนี้จะไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายใด ๆ ก็ตาม เป็นการเรียกร้องจากผลกระทบที่เกิดต่อจิตใจอันมาจากการผิดสัญญาอย่างแท้จริง ในฐานะที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากการผิดสัญญาและเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุนั่นเองโดยไม่ต้องเป็นผลที่ต่อเนื่องควบคู่มากับความเสียหายต่อร่างกายด้วยเสมอไป

⁴⁰ S. 1887.1.27. cited in Bernard S. Jackson. *Injured Feelings Resulting from Breach of Contract. The International and Comparative Law Quarterly* 26, 3 (Jul., 1977): 510.

⁴¹ Gaz.Pal.1932.1.895 cited in Barry Nicholas. *The French Law of Contract*. Second Edition. (New York: Clarendon Press Oxford, 1992), pp 227.

⁴² D. 1947.1.79. cited in Bernard S. Jackson. *Injured Feelings Resulting from Breach of Contract. The International and Comparative Law Quarterly* 26, 3 (Jul., 1977): 510.

⁴³ วงษ์ วีระพงศ์. *กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (ความรับผิดชอบทางแพ่ง)*, (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 18.

⁴⁴ Paris 2.12.1897.D.1898.2.465 cited in Barry Nicholas. *The French Law of Contract*. Second Edition. (New York: Clarendon Press Oxford, 1992), pp 227.

⁴⁵ Marcel Fernand Planio. *Treatise on The Civil Law*. Translated by The Louisiana State Law Institute. 11th edition. 3. (Louisiana: Louisiana State Law Institute, 1938), pp. 152.

บทที่ 5

วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณากำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

ในบทนี้ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายของแต่ละประเทศทั้งสองระบบกฎหมาย ได้แก่ ระบบคอมมอนลอว์คือประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา และระบบซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศไทย โดยผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นว่าในแต่ละประเทศนั้นมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแตกต่างกันอย่างไร เพียงใด

5.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้พิจารณาเพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาทั้งของประเทศไทย ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้ระบบคอมมอนลอว์และมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาที่เหมือนกัน คือใช้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาทั่วไปจากคดี Hadley v Baxendale และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบซีวิลลอว์นั้นต่างก็มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาเหมือนกัน กล่าวคือ นอกจากกรณีที่ว่ากรณีผิดสัญญานั้นจะต้องเกิดจากพฤติการณ์ที่อาจโทษลูกหนี้ได้แล้ว ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า (1) เจ้าหนี้ต้องได้รับความเสียหายที่มีอยู่จริง (real) ที่เป็นผลโดยตรงจากการผิดสัญญา และ (2) ความเสียหายที่จะได้รับการชดเชยจะต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ (not too remote) ซึ่งหลักเกณฑ์เหล่านี้ก็เป็นหลักเกณฑ์เดียวกันที่นำมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา คือ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะได้รับการกำหนดค่าเสียหายนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ทั้งประเทศไทย ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะใช้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นเดียวกัน แต่ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาขอบเขตของค่าเสียหายนี้ยังมีส่วนที่แตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

5.1.1 กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง

ตามหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าเสียหายทั่วไปนั้นเจ้าหนี้จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายก็ต่อเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นโดยจะต้องเป็นกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแน่นอนและมีอยู่จริง มิใช่เป็นเพียงการคาดคะเน กรณีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็เช่นกันโดยทั่วไปแล้วการผิดสัญญาย่อมก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นแก่เจ้าหนี้เกือบทุกกรณีของการผิดสัญญา เช่น ทำให้เกิดความหงุดหงิด ความโกรธเคือง ความเครียดวิตกกังวล เป็นต้น ซึ่งผลกระทบที่ไม่เป็นตัวเงินเพียงเท่านั้นยังไม่อาจเรียกว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นได้

ดังนั้น เงื่อนไขหนึ่งที่เจ้าหนี้จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายก็คือเจ้าหนี้จะต้องได้รับความเสียหายที่แท้จริง มิใช่เป็นเพียงการกล่าวอ้างลอย ๆ ว่าตนเสียหาย การผิดสัญญาบางประเภทอาจก่อให้เกิดความหงุดหงิดหรือการรบกวนทางอารมณ์ซึ่งเพียงเช่นนี้ยังไม่ถือว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นมีอยู่จริงเพราะยังเป็นความเสียหายที่ดูเลือนลอยไม่จริงจังเพียงพอ ดังนั้น หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นยังเป็นสิ่งที่เลือนลอย ไม่จริงจัง ก็ต้องถือว่าไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเป็นความเสียหายที่ยังไม่ได้มีอยู่จริงนั่นเอง

กรณีที่ถือว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจริง จะต้องเป็นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นไม่เลือนลอย ถึงขนาด และมีแนวโน้มว่าจะมีอยู่จริง ผู้เขียนใช้คำว่า *แนวโน้มว่าจะมีอยู่จริง* เนื่องจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยพยานหลักฐานใด ๆ ศาลต้องใช้เพียงประสบการณ์ (experience) และการรับรู้ได้จากความรู้สึก (perception) เท่านั้น ดังนั้น เพียงแค่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นสิ่งที่มีความโน้มเอียงที่จะเกิดขึ้นจริงหรือมีอยู่จริงจากความรู้สึกของศาลแล้ว ความเสียหายนั้นก็จะเป็นความเสียหายที่แท้จริงได้เช่นกัน ซึ่งในการพิจารณาความเสียหายที่แน่นอนของศาลสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นแต่ละประเทศมีการพิจารณาที่เหมือนและแตกต่างกันออกไปดังต่อไปนี้

ก. ระบบคอมมอนลอว์: ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ใช้หลักเกณฑ์ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงเช่นเดียวกับในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพราะศาลในระบบคอมมอนลอว์จะให้เหตุผลในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินว่าเป็นความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (Inevitable)^{*} เป็นความเสียหายที่ถึงขนาด (serious) หรือเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและมีความสำคัญ (real and significant) ในคดีที่ศาลกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อาทิเช่น คดี Groom v Crocker ที่ศาลก็พิจารณาและพอใจว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นแก่โจทก์นั้นเป็นความเสียหายที่ถึงขนาดเพียงพอที่จะถือว่าเป็นความเสียหาย (damage) ที่

^{*} ดังเช่น Heywood v. Wellers (1976) Q.B.446.

แน่นอน ซึ่งกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงนั้น สำหรับในระบบคอมมอนลอว์ ศาลก็ใช้ดุลพินิจว่าไม่จำเป็นจะต้องมีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วย อาทิเช่น ในคดี *Jarvis v Swan Tours Ltd* [1973]^{1**} All ER 71 (CA) เป็นต้น ซึ่งผู้พิพากษาศาลในระบบคอมมอนลอว์ได้มีความเห็นว่า การที่วางข้อจำกัดหรือมีแนวคิดที่ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะเป็นความเสียหายที่แน่นอนและมีอยู่จริงจะต้องมาจากความเสียหายต่อร่างกายหรือมีลักษณะทางกายภาพที่เห็นได้ชัดเจน เช่น มีความไม่สะดวกสบายทางร่างกายเกิดขึ้นด้วย ดังเช่น ในคดี *Hobbs v. London and South Western Railway Co* เป็นแนวคิดที่ล้าสมัยเกินไป ซึ่งอาจเป็นการยึดติดกับคำว่า *ความเสียหายที่มีอยู่จริง* ว่าจะต้องเป็นความเสียหายมองเห็นได้หรือค่อนข้างเป็นรูปธรรม โดยที่ในบางกรณีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็เป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง (กล่าวคือ ชัดเจนพอที่จะกล่าวได้ว่าโจทก์เสียหายอย่างแท้จริง) และศาลเองก็คาดเห็นได้จากพฤติการณ์ในคดีแม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายก็ตาม

ข. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งใช้ระบบซีวิลลอว์เช่นเดียวกับประเทศไทยก็ได้มีหลักเกณฑ์ว่าเจ้าหนี้ต้องได้รับความเสียหายที่มีอยู่จริงจากการผิดสัญญาเช่นกัน ซึ่งจากคำพิพากษาของศาลนั้นต่างได้พิจารณาให้เห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เจ้าหนี้เรียกร้องนั้นเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงได้ในหลาย ๆ กรณี โดยไม่จำเป็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีอยู่จริงจะต้องเกิดมาจากความเสียหายต่อร่างกายเท่านั้น ศาลของฝรั่งเศสก็ได้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคำว่า *ความเสียหายที่มีอยู่จริง* อย่างกว้าง ๆ ไม่ยึดติดว่าความเสียหายที่มีอยู่จริงจะต้องเป็นสิ่งที่มองเห็นได้จริงจากสภาพภายนอกของเจ้าหนี้ กล่าวคือ พิจารณาความเสียหายที่มีอยู่จริงจากพฤติการณ์ในคดีได้แม้จะไม่มี ความเสียหายที่เห็นจากภายนอก เช่น คดีที่จำเลยได้ทำภาพของครอบครัวโจทก์หายไป ศาลก็เชื่อว่าโจทก์ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจริง จึงกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวนี้ให้แก่โจทก์

^{**} ดังเช่นใน The Restatement (Second) of Contracts ใน Section 353 ที่วางหลักว่า การเยียวยาความเสียหายจากการรบกวนต่ออารมณ์จะไม่มีอยู่ในกรณีผิดสัญญาหากการผิดสัญญานั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรือหากว่าสัญญาหรือการผิดสัญญานั้นมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดการรบกวนต่ออารมณ์อย่างร้ายแรง¹ คำว่ามีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดการรบกวนต่ออารมณ์อย่างร้ายแรงนั้นแสดงให้เห็นว่าระดับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นความเสียหายที่แน่นอนนั้นจะต้องอยู่สูงกว่าระดับการผิดสัญญาทั่วไป เช่นสัญญาทางการค้า หรือสัญญาซื้อขายทั่วไป (an ordinary commercial transaction)

ค. ระบบชิวิลลอว์: ประเทศไทย กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะต้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง จากการพิจารณาคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2499 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2509 สำหรับกรณีที่ไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2499 นั้น ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวว่า ศาลเชื่อว่าโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายดังกล่าวจริง เมื่อศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีความเสียหาย จึงไม่อาจชดใช้ค่าเสียหายได้ แต่ก็ได้มีเหตุผลเพิ่มเติมที่ศาลได้กล่าวว่า ถึงแม้โจทก์จะได้รับความเสียหาย เช่นนั้นอยู่จริงก็ตาม ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ไม่อาจเรียกร้องได้ในกรณีเช่นนี้ กล่าวคือ แม้ศาลจะเชื่อว่าโจทก์ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินดังที่ได้เรียกร้องจริง (real) ก็ไม่อาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหายได้ในกรณีเช่นนี้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าคำว่า ในกรณีเช่นนี้ น่าจะเป็นกรณีที่เรียกร้องโดยที่ไม่ได้มีความเสียหายต่อร่างกายปรากฏอยู่ ด้วยเหตุผลว่า

1. มีคำพิพากษาศาลฎีกาในระยะเวลาต่อมาที่ไม่ห่างกันมาก คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2509 ศาลฎีกากำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์ในกรณีที่จำเลยผิดสัญญารับขนคนโดยสาร ซึ่งในคดีนี้โจทก์ได้รับความเสียหายต่อร่างกายจากการผิดสัญญาดังกล่าว

2. ผู้เขียนเห็นว่า ศาลฎีกาใช้คำว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่อาจได้รับการชดใช้ ในกรณีเช่นนี้ ไม่ได้ใช้คำว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่อาจได้รับการชดใช้ ในกรณีผิดสัญญา ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าจะต้องมีกรณีอื่นที่ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดใช้ได้ นั่นก็คือ กรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดจากการผิดสัญญาด้วยนั่นเอง

สำหรับเหตุผลที่ศาลฎีกายอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้เฉพาะในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายนั้น ถึงแม้ศาลฎีกาจะไม่ได้กล่าวว่าเพราะกรณีนี้ศาลพิจารณาได้ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงก็ตาม แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าไม่มีเหตุผลที่ศาลจะไม่ชดใช้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาให้แก่โจทก์ หากเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงอันเกิดจากการผิดสัญญาและไม่ไกลกว่าเหตุ ซึ่งศาลฎีกาอาจจะเห็นว่าการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นมอลอย ๆ โดยที่ศาลไม่อาจพิสูจน์อะไรได้เลยว่าโจทก์เสียหายจริงหรือไม่ จึงเป็นความเสียหายที่ยังไม่แน่นอนว่ามีอยู่จริงหรือไม่ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าศาลฎีกาอาจมีแนวคิดที่ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงก็ย่อมต้องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย แต่หากเรียกร้องโดยที่ไม่อาจพิสูจน์ให้เห็นได้มากกว่าแค่เพียงคำพูด ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นยังเป็นสิ่งที่เลื่อนลอย ไม่แน่นอน

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2499 ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าศาลไทยอาจยังมีแนวคิดที่พิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่โจทก์เรียกร้องเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงอย่างเคร่งครัด คือ พิจารณาในลักษณะที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะต้องมองเห็นได้ สัมผัสได้ อย่างเช่น เป็นความเสียหายที่ควบคู่มากับความเสียหายต่อร่างกาย แต่ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น การพิจารณาว่ามีความเสียหายที่มีอยู่จริงหรือไม่นั้น ศาลเพียงพิจารณาจากแนวโน้มของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่น่าจะเกิดแก่เจ้าหนี้จากพฤติการณ์ของคดีหรือการผิดสัญญา ก็เพียงพอที่ศาลจะพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ได้

ผู้เขียนเห็นด้วยกับดุลพินิจของศาลในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสในการพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจเป็นความเสียหายที่มีอยู่แท้จริงได้แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย เหตุผลเพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินสามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นอิสระจากร่างกายและศาลเองก็รับรู้ได้จากพฤติการณ์ถึงความเสียหายของเจ้าหนี้จากการผิดสัญญาอยู่แล้วว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายแท้จริงหรือไม่ ศาลในประเทศเหล่านี้ใช้ดุลพินิจพิจารณาคำว่าความเสียหายที่มีอยู่จริง ค่อนข้างเปิดกว้าง คือ ความเสียหายที่มีอยู่จริงอาจไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ สัมผัสได้ แต่เพียงเป็นสิ่งรับรู้ได้จากประสบการณ์หรือในฐานะวิญญูชนว่าบุคคลที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้นอย่างเช่นเจ้าหนี้อย่อม มีแนวโน้มว่าจะได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ค่อนข้างแน่นอนและมีอยู่จริง ก็เพียงพอที่จะเรียกว่ามีความเสียหายอยู่จริงแล้ว ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าศาลไทยสามารถที่จะปรับใช้หลักเกณฑ์ในทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไปในแนวทางที่ว่า “ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีอยู่จริง” นั้นอาจหมายถึง “ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้อย่างแท้จริง”

ตัวอย่างของการผิดสัญญาที่มีแนวโน้มค่อนข้างแน่นอนว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นมีอยู่จริง เช่น สัญญาซื้อทัวร์ที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้นโดยที่พฤติการณ์ในคดีนั้นร้ายแรงถึงขนาดที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นอย่างแน่นอน ดังเช่น ในคดี Jarvis v. Swans Tour หรือสัญญาที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ดังเช่น คดี Stewart v. Rudner ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีเหล่านี้ต่างเป็นสัญญาที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล (personal contract) ไม่ใช่สัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (commercial contract) กล่าวคือ ไม่ใช่สัญญาที่มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับกำไรขาดทุน ซึ่งหากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมักจะมีความอยู่จริง แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ในคดีที่เป็นกรณีผิดสัญญาส่วนบุคคลนั้นด้วยเพื่อใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นน่าจะเกิดขึ้นกับโจทก์หรือไม่จากกรณีผิดสัญญานั้นเพราะการผิด

สัญญาที่เป็นสัญญาส่วนบุคคลก็อาจไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างถึงขนาดเสมอไป จะต้องพิจารณาพฤติการณ์ของการผิดสัญญานั้นด้วยว่าจะเกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นจริงหรือไม่ อาทิเช่น ในกรณีผิดสัญญาซื้อทัวร์ หากการผิดสัญญานั้นเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย เช่นโรงแรมที่พักอาจแย่กว่าที่ได้ตกลงไว้เพียงหนึ่งคืนและก็ได้มีการบริการที่ดีกว่ามากนัก ศาลก็อาจใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นยังไม่แน่นอนว่าจะมีอยู่จริงหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ได้มีคดีของศาลชั้นต้นของไทยที่ได้มีการปรับใช้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในขอบเขตที่กว้างขึ้นและมีแนวโน้มว่าศาลไทยอาจยอมกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาแม้จะไม่ได้มีความเสียหายต่อร่างกาย คือ คดีหมายเลขแดงที่ 4181/2552 ที่ศาลกำหนดให้โจทก์ที่ 1 ผู้เป็นแม่ที่คลอดบุตรออกมาพิการได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจโดยการกระทำผิดสัญญาของโรงพยาบาลที่เป็นตัวการต้องรับผิดชอบจากการกระทำของตัวแทนด้วย กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าศาลเชื่อว่าความเสียหายต่อจิตใจที่โจทก์เรียกร้องมานั้นเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง (real) อันเกิดจากการผิดสัญญานั้นเอง ดังนั้น จากคดีนี้ก็แสดงให้เห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 222 นั้น เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาที่กว้างพอที่จะรวมถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทุกกรณีได้แม้จะปราศจากความเสียหายต่อร่างกายก็ตาม

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นมีอยู่จริง (real) เช่น

ก. สัญญาซื้อทัวร์ท่องเที่ยวและมีการผิดสัญญาที่สำคัญอย่างถึงขนาดเกิดขึ้นจนทำให้การท่องเที่ยวของโจทก์หมดความสนุกสนานไป

ข. สัญญาจ้างช่างถ่ายรูปงานแต่งงาน แล้วช่างถ่ายรูปผิดสัญญาไม่มาในวันแต่งงานนั้น ทำให้โจทก์ไม่มีรูปถ่ายในวันสำคัญของตนเก็บไว้

ค. สัญญาจ้างทำศัลยกรรมแล้วแพทย์ทำผิดพลาด ทำให้เกิดรอยแผลเป็นจนหน้าเสียโฉม ได้รับความอับอายและทุกข์ทรมานใจ

ง. สัญญาจ้างสร้างบ้านโดยระบุนขนาดของบ้านไว้อย่างชัดเจนเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวใด ๆ แต่จำเลยได้สร้างผิดแบบทำให้ขนาดของบ้านไม่ได้เป็นไปตามที่ได้ตกลงไว้ ทำให้โจทก์รู้สึกไม่พอใจถึงแม้ว่าราคาของบ้านจะไม่ได้ลดลงไปก็ตาม กรณีเช่นนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ย่อมเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง เพราะเป็นการสูญเสียประโยชน์ที่คาดหวังไว้ตามสัญญาซึ่งแม้ประโยชน์นั้นจะเป็นเพียงมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคก็ตาม

5.1.2 กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ

ในกรณีที่ว่าขอบเขตของความเสียหายที่จะได้รับการชดใช้จะต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ นั้นต่างเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในประเทศไทย ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งในการที่จะกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็ต้องเป็นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ เช่นเดียวกัน ซึ่งหลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุของความเสียหายนั้นในแต่ละประเทศมีกรณีที่แตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

ก. ระบบคอมมอนลอว์: ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา

ทั้งสองประเทศต่างมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายที่เกิดมาจากคดี *Hadley v Baxendale* ที่ใช้หลักเกณฑ์ความห่างไกลต่อเหตุมาพิจารณากำหนดขอบเขตของค่าเสียหายที่เจ้าหนี้จะได้รับการชดใช้ ซึ่งหลักเกณฑ์นี้ก็ใช้ในการพิจารณากำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยเช่นกัน กล่าวคือ จากหลักเกณฑ์ในคดี *Hadley v Baxendale* ที่ว่าค่าเสียหายที่จะได้รับการชดใช้จะต้องเป็น (1) ค่าเสียหายที่ย่อมเกิดขึ้นตามปกติจากการผิดสัญญาหรือ (2) ค่าเสียหายนั้นเป็นค่าเสียหายพิเศษที่ลูกหนี้ได้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ถึงค่าเสียหายนั้น ดังนั้น หากศาลในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาพิจารณาแล้วเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายตามปกติที่ย่อมเกิดจากการผิดสัญญาแล้ว ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็ย่อมเป็นค่าเสียหายตามปกติ หรือหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าแม้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ไม่ใช่ความเสียหายตามปกติแต่เป็นความเสียหายที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ถึงค่าเสียหายนั้น กรณีนี้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินย่อมเป็นค่าเสียหายพิเศษที่ลูกหนี้ก็ต้องชดใช้ให้แก่เจ้าหนี้เช่นกัน

ในคำพิพากษาของศาลทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะให้เหตุผลเสมอว่าเหตุที่คดีนั้นเจ้าหนี้ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายก็เนื่องจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นที่ลูกหนี้ย่อมคาดเห็นได้จึงเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุหรือให้เหตุผลว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายตามปกติธรรมดาของการผิดสัญญานั้น เช่น คดี *Chelini v. Nieri* (1948) 32 Cal 2d 480, 196 P2d 915 ที่จำเลยทำการผิดสัญญาในการจัดเก็บรักษาศพมารดาของโจทก์ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดแก่โจทก์นั้นจึงเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุซึ่งย่อมเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญา; คดี *Deisen v Samson* ที่จำเลยซึ่งเป็นช่างภาพไม่ยอมไปถ่ายรูปในวันแต่งงานของโจทก์ ทำให้โจทก์ไม่มีรูปภาพในวันแต่งงานเก็บไว้เป็นที่ระลึก กรณีเช่นนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น

ความผิดหวังเสียใจ (disappointment) ของโจทก์ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ไกลกว่าเหตุจากการผิดสัญญา และจำเลยย่อมคาดเห็นได้ถึงความเสียหายดังกล่าวนี้อยู่แล้ว

ข. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

หลักเกณฑ์ที่ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะได้รับการชดเชยก็ต่อเมื่อเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1150 และมาตรา 1151 คือ กรณีที่ลูกหนี้ไม่ได้ตั้งใจผิดสัญญา ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบจะต้องเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้คาดเห็นได้ในขณะทำสัญญา กรณีนี้ขอบเขตความห่างไกลต่อเหตุของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะพิจารณาจนถึงขณะทำสัญญาเท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้ตั้งใจกระทำผิดสัญญา ขอบเขตของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบนั้นจะขยายออกไปแม้จะเป็นสิ่งที่ลูกหนี้คาดเห็นไม่ได้ในขณะทำสัญญา ลูกหนี้ก็ยังคงรับผิดชอบด้วยแต่ความเสียหายนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ

ดังนั้น กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะได้รับการชดเชยในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ต้องเป็นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นต้องไม่ไกลกว่าเหตุทั้งสิ้น ไม่ว่าจะลูกหนี้ตั้งใจหรือไม่ก็ตาม โดยศาลจะต้องพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เจ้าหน้าที่เรียกร้องมานั้นเป็นผลธรรมดาที่ลูกหนี้ย่อมคาดเห็นได้หรือไม่ และหากเป็นกรณีที่ตั้งใจ ศาลก็ต้องพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นผลธรรมดาของการผิดสัญญาประเภทนั้นหรือไม่ เพราะผลธรรมดาคือผลที่ไม่ไกลกว่าเหตุที่เกิดจากการผิดสัญญานั้น โดยการพิจารณาผลที่ไม่ไกลกว่าเหตุก็ต้องพิจารณาการคาดเห็นหรือควรคาดเห็นด้วย สำหรับการพิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็ต้องเริ่มจากพิจารณาว่าลูกหนี้ตั้งใจหรือไม่ หากลูกหนี้ตั้งใจแม้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการผิดสัญญานั้นจะเป็นสิ่งที่ลูกหนี้ไม่อาจคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ในขณะผิดสัญญา ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดชอบหากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นใกล้ชิดต่อเหตุ (immediate) แต่หากลูกหนี้ไม่ตั้งใจ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ต่อเมื่อลูกหนี้คาดเห็นได้ถึงความเสียหายนั้นในขณะทำสัญญา อาทิเช่น กรณีผิดสัญญาซื้อทัวร์ท่องเที่ยว ลูกหนี้ย่อมคาดเห็นได้ตั้งแต่ขณะทำสัญญาแล้วว่าหากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่จะต้องได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ดังนั้น แม้ลูกหนี้จะไม่ตั้งใจ ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น เป็นต้น แต่หากเป็นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคาดเห็นได้ในขณะทำสัญญา ลูกหนี้อาจต้องรับผิดชอบเมื่อลูกหนี้คาดเห็นได้ในภายหลังแล้วกระทำผิดสัญญาโดยตั้งใจ

ค. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศไทย

ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญา ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเท่านั้น เพราะความเสียหายตามปกติ ในมาตรา 222 วรรคหนึ่ง ก็ย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ และความเสียหายพิเศษ มาตรา 222 วรรคสอง ที่ลูกหนี้คาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ถึง พฤติการณ์พิเศษนั้นก็ย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเช่นกัน กล่าวคือ ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในทุก ๆ ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้จากการผิดสัญญา ลูกหนี้จะรับผิดชอบเพียงหากว่าความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุซึ่งเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายตามปกติธรรมดาหรือความเสียหายพิเศษที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ก็ตาม ในมาตรา 222

สำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะเป็นความเสียหายตามปกติ ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่งนั้น คือ ผลธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ เช่น สัญญาซื้อทัวร์ แต่ลูกหนี้จัดทัวร์ไม่เป็นไปตามที่ตกลงไว้ทำให้เจ้าหนี้ไม่สนุกและรู้สึกผิดหวังในการท่องเที่ยวครั้งนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินย่อมเป็นความเสียหายตามปกติ ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง ส่วนกรณีที่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายพิเศษ ตามมาตรา 222 วรรคสองนั้น ปกติแล้วความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ห่างไกลต่อเหตุเพราะวิญญูชนยอมไม่อาจคาดเห็นได้ แต่เพราะมีพฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจึงเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุด้วย เช่น สัญญารับขนส่งคนโดยสาร หากเจ้าหนี้แจ้งว่ากำลังจะเดินทางไปขึ้นเรือเพื่อไปท่องเที่ยวที่สถานที่แห่งหนึ่ง ปรากฏว่ารถขนส่งนั้นเดินทางล่าช้าทำให้เจ้าหนี้ไปขึ้นเรือไม่ทันเวลาจนต้องยกเลิกแผนการท่องเที่ยว กรณีนี้ถ้าผู้ขนส่งรู้ว่าเจ้าหนี้จะต้องเดินทางไปขึ้นเรือเพื่อไปท่องเที่ยวแล้วยังขนส่งล่าช้าผิดเวลาตามที่ตกลงไว้ ก็เป็นกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นต่อเจ้าหนี้อาจเป็นความเสียหายพิเศษที่ผู้ขนส่งคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้

ในส่วนของหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญานี้ ผู้เขียนเห็นว่าหากศาลไทยปรับใช้หลักเกณฑ์ในทางกฎหมาย มาตรา 222 อย่างกว้าง ๆ เพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์ตามที่โจทก์ได้เรียกร้องมานั้น มีหลักเกณฑ์ 2 กรณีที่ศาลต้องใช้เป็นแนวทางการพิจารณาค่าเสียหายดังกล่าว คือ

1. พิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง (real) หรือไม่ ซึ่งอาจพิจารณาจากลักษณะของสัญญา (contract) หรือการผิดสัญญา (the breach) นั้น เพื่อที่ศาลจะใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินตามที่โจทก์เรียกร้องมานั้นเป็นความ

เสียหายที่แท้จริงหรือไม่ ตัวอย่างของลักษณะสัญญา (contract) ที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อาจเป็นความเสียหายที่แท้จริง เช่น สัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) อาทิเช่น สัญญาซื้อทัวร์ สัญญาเกี่ยวกับการแต่งงาน เป็นต้น สำหรับกรณีของการผิดสัญญา (the breach) ที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อาจเป็นความเสียหายที่แท้จริง เช่น สัญญาจ้างทำศพหรือขนส่งศพของบุคคลอันเป็นที่รัก เป็นต้น

สำหรับการใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินใดมีอยู่จริง (real) หรือไม่ นั้น ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลอย่างแท้จริงในการพิจารณาจากข้อเท็จจริงในคดีและการนำสืบของ โจทก์ เพราะตัวบทกฎหมายก็ไม่อาจที่จะให้นิยามหรือเขียนข้อจำกัดได้ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างไรจึงจะเป็นความเสียหายที่โจทก์น่าจะได้รับการชดเชยค่าเสียหาย และ

2. พิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุเกินไปหรือไม่ โดยการพิจารณาความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุนี้ก็ต้องพิจารณาจากลักษณะของ สัญญาหรือการผิดสัญญาเป็นสำคัญเช่นเดียวกับพิจารณาถึงความมีอยู่จริงของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อาทิเช่น หากสัญญานั้นเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) และมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็ย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุอย่างแน่นอน เช่น สัญญาซื้อทัวร์เพื่อไปท่องเที่ยวพักผ่อน แต่ปรากฏว่าโจทก์ได้รับการบริการไม่เป็นไปตามที่ตกลงไว้อย่างเป็นทางการสำคัญ กรณีนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ หรือในกรณีที่สัญญาไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบสุขต่อจิตใจ (peace of mind) หรือการเป็นอิสระปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) แต่การผิดสัญญานั้นเองก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้น ซึ่งจะเกิดความเสียหายที่เป็นตัวเงินขึ้นด้วยหรือไม่ก็ได้ กรณีเช่นนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเช่นเดียวกัน เช่น นาย ก ได้ทำสัญญากับนาย ข ให้ช่วยดูแลสุนัขในเวลาทีนาย ก ไปต่างจังหวัด ปรากฏว่าในช่วงเวลาที่เลี้ยงสุนัขนั้น นาย ข ไม่ใช้ความระมัดระวังดูแลสุนัขอย่างเพียงพอทำให้สุนัขของนาย ก วิ่งออกข้างนอกถนนและถูกรถชนตาย ในกรณีนี้หากนาย ก ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ เป็นสิ่งที่คาดเห็นได้ (foreseeable) และพึงได้รับการชดเชยค่าเสียหายโดยที่ศาลสามารถพิจารณาได้จากพฤติการณ์ในคดีนั่นเอง

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีอยู่เพียงไม่กี่คดีในกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินและมีเพียงกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นเท่านั้นที่เจ้าหน้าที่จะได้รับการชดเช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ อาทิ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2509 ในคดีนี้ความเสียหายต่อร่างกายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่เป็นความเสียหายตามปกติที่ย่อมเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญารับขนคนโดยสาร เพราะเป็นความเสียหายที่เป็นผลธรรมดา เป็นเหตุปกติที่วิญญูชนย่อมคาดเห็นได้หากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ดังนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจึงเป็นความเสียหายตามปกติเช่นเดียวกันเพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นผลต่อเนื่องของความเสียหายต่อร่างกาย ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจึงเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ กรณีนี้หากไม่มีความเสียหายต่อร่างกายแล้วก็จะไม่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ส่วนในกรณีที่การผิดสัญญานั้นมีเพียงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายหรืออวัยวะ ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลว่าความเสียหายต่อจิตใจไม่อาจได้รับการชดเช้ค่าเสียหาย ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2499² อย่างไรก็ตาม ได้มีคำพิพากษาศาลชั้นต้นคดีแดงที่ 4181/2552 บอกว่าจำเลยที่ 1 เป็นตัวการกระทำผิดสัญญาต่อโจทก์ที่ 1 จากการกระทำของตัวแทน และการผิดสัญญานั้นเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความทุกข์ทรมานจิตใจอย่างมาก จำเลยที่ 1 จึงต้องร่วมรับผิดชอบผิดสัญญาด้วย

จึงสรุปได้ว่า หลักเกณฑ์ที่ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเท่านั้นจึงจะได้รับการชดเช้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาจึงเป็นหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ทั้งในประเทศไทย ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสทั้งสิ้น ดังนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะได้รับการชดเช้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาจะต้องเป็นความเสียหายที่ศาลในทุกประเทศเหล่านี้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเสมอไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ต่อการใช้การคาดเห็นได้ของลูกหนี้หรือไม่ก็ตาม (ดังตารางสรุปประเด็นเปรียบเทียบหน้า 155)

5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเช้ในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น

ก. ระบบคอมมอนลอว์: ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา

ในกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเช้ในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกาย (physical injury) เกิดขึ้นนั้น ระบบคอมมอนลอว์ได้ยอมรับในหลักเกณฑ์เช่นนี้มาเป็นเวลา

² รายละเอียดอยู่ในหน้าที่ 93

ยาวนานว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อาทิเช่น ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมานย่อมได้รับการชดใช้ในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายในลักษณะที่เป็นอาการบาดเจ็บหรือบาดแผลเกิดขึ้น ดังเช่น ในคดี Godley v. Perry³ หรือคดี Marguerite Paciocco v. Gerald Acker⁴ ที่เป็นสัญญาทำศัลยกรรมและมีการรักษาผิดพลาดทำให้เกิดรอยแผลเป็นบนใบหน้าขึ้น ดังนั้น ในระบบคอมมอนลอว์จึงยอมกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วยมาแล้วเป็นเวลานาน

ข. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาโดยที่มีความเสียหายต่อร่างกายเช่นเดียวกัน ดังเช่น คดีที่แพทย์ผิดสัญญาเพราะไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความระมัดระวังตามสมควรทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับอันตรายแก่กาย เกิดรอยแผลเป็น ทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับความทุกข์ทรมานและหวาดกลัว เจ้าหน้าที่จึงได้รับชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว กรณีนี้เป็นกรณีที่มีการผิดสัญญาและมีอันตรายหรือความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่จึงได้รับชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

ค. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศไทย

ในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นจากการผิดสัญญา และความเสียหายต่อร่างกายนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุแล้ว เจ้าหน้าที่ก็ได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยเช่นกัน ดังเช่นในคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2509 ซึ่งเป็นกรณีผิดสัญญารับขนคนโดยสารและมีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ คือมีการบาดเจ็บ ดังนั้น จึงชัดเจนว่าศาลไทยยอมรับให้เจ้าหน้าที่ได้รับชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหากมีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่า ในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นจากการผิดสัญญา ซึ่งศาลจะต้องพิจารณาว่ามีการผิดสัญญาหรือมีการชำระหนี้ไม่ถูกต้องเกิดขึ้นหรือไม่ และเมื่อมีการชำระหนี้ไม่ถูกต้องแล้ว ความเสียหายต่อร่างกายนั้นเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและไกลกว่าเหตุหรือไม่ หากได้ความว่าความเสียหายต่อร่างกายเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง ไม่ไกลกว่าเหตุ และศาลเห็นว่าความเสียหายต่อร่างกายนั้นยอมส่งผลกระทบต่อจิตใจได้ ศาลจึงอาจกำหนดค่าเสียหาย

³ รายละเอียดอยู่ในหน้า 91

⁴ รายละเอียดอยู่ในหน้า 110

สำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหนี้ในฐานะเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดมาจากความเสียหายต่อร่างกายนั้น เช่นเดียวกับที่ระบบคอมมอนลอว์และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ยอมรับหลักเกณฑ์นี้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าความเสียหายต่อร่างกายนั้นควรที่จะค่อนข้างร้ายแรง ถึงขนาดที่จะส่งผลให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ แต่ไม่ควรที่จะใช้ดุลพินิจว่าหากมีความเสียหายต่อร่างกายแล้วจะต้องมีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยในทุกกรณี ซึ่งหากพิจารณาจากเหตุผลในคดี *Asuncion v Columbia Hospital for Women, et al.* ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ว่า “ความเสียหายต่อร่างกายนั้น หากมีเพียงเล็กน้อยก็สามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้แล้ว” โดยผู้เขียนไม่เห็นด้วยที่ว่าแม้จะมีความเสียหายต่อร่างกายเพียงเล็กน้อยแล้ว ศาลจะต้องกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์เสมอ ผู้เขียนเห็นว่า แม้จะมีความเสียหายต่อร่างกายเกิดจากการผิดสัญญา ศาลก็ยังคงต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาลักษณะของความเสียหายต่อร่างกายนั้นด้วยเช่นกันว่าน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายด้วยหรือไม่ เพราะความเสียหายต่อร่างกายบางชนิดก็เล็กน้อยมากจนไม่ถึงขนาดที่จะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินถึงขนาดที่จะเรียกว่าเป็น *ความเสียหาย (damage)* น่าจะเป็นเพียงผลกระทบที่ไม่เป็นตัวเงินเล็กน้อยเท่านั้น

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า แม้จะมีความเสียหายต่อร่างกายแล้วก็ควรจะต้องพิจารณาลักษณะของความเสียหายต่อร่างกายด้วยเช่นกันว่า ความเสียหายต่อร่างกายนั้นจะส่งผลกระทบที่ไม่เป็นตัวเงินได้หรือไม่ ไม่ได้หมายความว่ามีการผิดสัญญาแล้วมีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นแล้ว เจ้าหนี้จะได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทุกกรณี อาทิเช่น สัญญารักษาพยาบาลหากมีการผิดพลาดแล้วก่อให้เกิดการบาดเจ็บเล็กน้อย แม้จะมีสาเหตุจากการไม่ระมัดระวังของแพทย์ แต่ศาลอาจพิจารณาว่าความเสียหายต่อร่างกายเพียงแค่นั้น ไม่น่าจะทำให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของเจ้าหนี้ได้อย่างชนิดที่เรียกว่า *มีอยู่จริง* ซึ่งการใช้ดุลพินิจพิจารณาเช่นนี้ด้วยจะทำให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าเสียหายจริง ๆ คือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงและไม่ไกลกว่าเหตุ

สำหรับในกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายนั้น ประเทศที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาต่างยอมรับให้ความเสียหายดังกล่าวนี้ได้รับการชดใช้ด้วยกันทั้งสิ้น อาจเนื่องจากกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกาย (physical injury) ไม่มีปัญหาในการพิจารณาถึงความมีอยู่จริง (real) ของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเพราะความเสียหายนั้นปรากฏให้เห็นได้เป็นรูปธรรมจากความเสียหายของร่างกายนั่นเอง (ดังตารางสรุปประเด็นเปรียบเทียบหน้า 155)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้โดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่

ในบางครั้งการผิดสัญญาอาจไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายเสมอไป เนื่องจากสัญญานั้นมีหลากหลายรูปแบบ วัตถุประสงค์แห่งหนึ่งจึงแตกต่างกันออกไป ซึ่งสิ่งสำคัญในการที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าหน้าที่จะต้องรู้ว่า เจ้าหน้าที่สูญเสียอะไรบ้างจากการเข้าทำสัญญานั้นและเจ้าหน้าที่คาดหวังสิ่งใดจากการเข้าทำสัญญานั้น หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่สูญเสียไปจากการเข้าทำสัญญา เจ้าหน้าที่ก็พึงได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย กรณีนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า ขาดทุน (loss suffered) หรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจเป็นความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียผลประโยชน์ที่คาดหวัง (expectation loss) ซึ่งเป็นการสูญเสียในสิ่งที่เจ้าหน้าที่พึงได้รับหรือที่เรียกว่า ขาดกำไร (gains lost) ก็ได้ ซึ่งทั้งสองกรณีต่างเป็นการพิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากด้านที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกรณีนี้ต่างเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุทั้งสิ้น ดังต่อไปนี้

1. ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นลักษณะของการขาดกำไร (gains lost) กรณีนี้ผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่คาดหวังจากสัญญาอาจเป็นความสุข ความพอใจ ความสนุกสนาน ความผ่อนคลาย ซึ่งพิจารณาจากวัตถุประสงค์แห่งสัญญาที่เกี่ยวข้องกับจิตใจเป็นสำคัญนั่นเอง หรือผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่คาดหวังจากสัญญานั้นเป็นผลประโยชน์ในลักษณะที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีอื่น ๆ เช่น สัญญาซื้อทัวร์ (ความสุขเป็นผลประโยชน์ที่คาดหวัง) สัญญาทำประกันการเจ็บป่วย (ความสบายใจเป็นผลประโยชน์ที่คาดหวัง) หรือสัญญารับขนส่งคนโดยสารปรากฏว่าลูกหนี้ส่งไม่ถึงที่หมายและเจ้าหน้าที่ก็ไม่อาจหารถเพื่อไปถึงที่หมายได้ในเวลานั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องวิธีการเดินเป็นระยะทางที่ไกลมากทำให้ความลำบาก (discomfort) ซึ่งความสะดวกรสบายทางกายนั้นเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่มุ่งหวังจากสัญญาและเมื่อลูกหนี้ผิดสัญญาทำให้เกิดความลำบากขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นการเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เจ้าหน้าที่ก็พึงต้องชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวนี้ เป็นต้น

2. ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นลักษณะของการขาดทุน (loss suffered) กรณีนี้เป็นการไม่ชำระหนี้และทำให้โจทก์ต้องประสบความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย เช่น ก จำให้ ข ดูแลสุนัขที่ตนเลี้ยงไว้ในขณะที่ตนไม่อยู่บ้าน แล้วปรากฏว่า ข ไม่ระมัดระวังทำให้สุนัขของ ก ตาย ทำให้ ก เสียใจมาก กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าวัตถุประสงค์ของสัญญานั้นไม่ได้เพื่อความความสุขที่ไม่เป็นตัวเงินของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญหรือว่าผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่คาดหวังจากสัญญานั้นก็ไม่ใช่เพื่อความสุข ความพึงพอใจเป็นสำคัญ เป็นเพียงสัญญาธรรมดา แต่ผลของการผิดสัญญานั้นเองที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ อาจกล่าวได้ว่ากรณีนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่สูญเสียหรือเกิดความสูญเสียของความรู้สึกทางใจที่มีอยู่เดิม (loss suffered)

ก. ระบบคอมมอนลอว์: ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา

ทั้งสองประเทศยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยแม้ว่าจะไม่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วยก็ตาม หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความสูญเสียที่มีอยู่จริงและแน่นอนที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ อีกทั้งยังไม่ไกลกว่าเหตุแล้ว ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็พึงได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้ โดยระบบคอมมอนลอว์ยอมรับให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยทั้งในกรณีที่เป็นการสูญเสียในสิ่งที่คาดหวัง (gains lost) และการสูญเสียสิ่งที่มีอยู่ (loss suffered) ซึ่งคดี Jarvis v. Swans Tours เป็นตัวอย่างคดีของระบบคอมมอนลอว์ที่ศาลกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากการพิจารณาว่าโจทก์สูญเสียผลประโยชน์ทางจิตใจที่จะได้รับจากสัญญา โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้นที่เป็นความสนุกสนาน ความสุข แต่โจทก์กลับได้รับความผิดหวังเสียใจ จึงเป็นการสูญเสียในสิ่งที่เจ้าหนี้จะพึงได้รับนั่นเอง (gain lost) คดีนี้เป็นคดีที่เป็นแนวทางให้ศาลในคดีหลัง ๆ ได้ตัดสินตามโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์แห่งสัญญา (the object of contract) เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นลักษณะของการสูญเสียความรู้สึกทางจิตใจที่เจ้าหนี้มีอยู่เดิมในลักษณะที่เรียกว่า ขาดทุน (loss suffered) แต่หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายตามปกติธรรมดา หรือความเสียหายที่อยู่ในความรู้อเห็นของลูกหนี้ โจทก์ก็ได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้เช่นกัน อาทิเช่น คดี Lyman B. Avery v Arnold Home, Inc. ที่จำเลยไม่แจ้งถึงอาการเจ็บป่วยของมารดาโจทก์ ทั้งที่มีหน้าที่จะต้องแจ้ง ทำให้โจทก์ไม่อาจมาดูแลมารดาได้ทันเวลาจนกระทั่งมารดาเสียชีวิตลง กรณีนี้โจทก์ได้รับการสูญเสียความรู้สึกที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็น loss suffered นั่นเอง

ข. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

หากได้พิจารณาจากแนวทางตัดสินของศาลแล้ว ศาลในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสยอมรับให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยในขอบเขตที่กว้างเช่นเดียวกับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ คือ ยอมรับให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยได้แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นก็ตาม ซึ่งในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ใช้เพียงหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายตามมาตรา 1149 มาตรา 1150 และมาตรา 1151 มาพิจารณากำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเท่านั้น ไม่ได้ให้เหตุผลแยกเป็นพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของสัญญา อย่างเช่นในระบบคอมมอนลอว์ แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นก็ต่างใช้เพียงแค่หลักเกณฑ์ว่าเจ้าหนี้จะ

ต้องได้รับความเสียหายที่แท้จริงและความเสียหายนั้นไม่ไกลกว่าเหตุเช่นเดียวกับที่ใช้กำหนด ความเสียหายที่เป็นตัวเงินนั่นเอง กล่าวคือ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสยอมรับให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ในกรณีที่ไม่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นโดยที่ผลประโยชน์ที่ เจ้าหนี้คาดหวังเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความสุข ความพอใจ เช่น คดีผู้สนับสนุนภาพยนตร์ไม่ได้โฆษณา ความมีเสน่ห์ของนักแสดงหญิงตามที่ได้ตกลงไว้⁵ หรืออาจเป็นกรณีที่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เกิดขึ้นเพราะการผิดสัญญาที่แม้วัตถุประสงค์ของสัญญาจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับจิตใจเป็นสำคัญแต่ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นสิ่งที่เจ้าหนี้ต้องประสบ (loss suffered) เช่น คดีช่างแกะสลักหิน ป้ายฝังศพ ได้จัดระบบป่าช้าใหม่เป็นเหตุให้บิดามารดาไม่ทราบวาศพของบุตรของเขาอยู่ที่ไหน

ค. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศไทย

ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะเป็นสิ่งที่ได้รับเพื่อมาทดแทนความ สูญเสียทางจิตใจของเจ้าหนี้ (loss suffered) จะต้องเป็นกรณีที่สามารถพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าหนี้ ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแท้จริง ซึ่งก็ต้องเป็นกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น ด้วยนั่นเอง หากเป็นกรณีที่เจ้าหนี้เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยที่ เจ้าหนี้ไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายหรือผลกระทบใด ๆ ทางร่างกายเกิดขึ้นด้วยเลยนั้น จาก คำพิพากษาศาลฎีกาล่าสุด คือ 655/2499 ศาลไทยยังไม่ยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ค่าเสียหายได้ โดยศาลได้ให้เหตุผลชัดเจนว่า ถึงแม้เจ้าหนี้ จะเสียหายจริงตามที่เรียกร้องมา ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็ไม้อาจได้รับการชดใช้ได้ใน กรณีนี้ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นกรณีที่เรียกร้องมาอย่างเลื่อนลอย ไม่มีความเสียหายใด ๆ ต่อ ร่างกายปรากฏ ถึงแม้ว่าสัญญานั้นจะเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ เช่น สัญญา นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุข (to provide pleasure) ความผ่อนคลาย (relaxation) ความสงบ สุขที่ไม่เป็นตัวเงิน (peace of mind) หรือการปราศจากการรบกวน (freedom from molestation) เพราะจากคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/ 2499 โจทก์ในคดีนี้ก็มีความสุขทางจิตใจเป็นผลประโยชน์ ที่คาดหวัง และศาลฎีกาก็ได้ให้เหตุผลว่าแม้จะเชื่อว่าเสียหายจริง คือ มีสูญเสียผลประโยชน์ที่พึง ได้รับจริง (real) ก็ไม่อาจให้ได้รับการชดใช้ได้ในกรณีเช่นนี้ (เพราะไม่มีความเสียหายต่อร่างกาย) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ศาลฎีกายังไม่ยอมรับให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้โดย ปราศจากความเสียหายต่อร่างกายแม้จะเชื่อว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหาย โจทก์ได้รับจริงก็ตามและยังคงเป็นแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายดังเช่นนี้ตลอดมา

⁵ Gaz.Pal.1932.1.895 cited in Barry Nicholas. The French Law of Contract. Second Edition. (New York: Clarendon Press Oxford, 1992), pp 227.

สำหรับในประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับการใช้ดุลพินิจของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่มีการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาแม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย เพราะจากคดีที่ได้ศึกษามาของประเทศเหล่านี้ ผู้เขียนเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายที่แท้จริง ไม่ไกลกว่าเหตุ และควรให้เจ้าหน้าที่ได้รับการชดเชย ซึ่งหากใช้ดุลพินิจกำหนดหลักเกณฑ์เช่นศาลไทยแล้ว เจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากกรณีผิดสัญญาโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายย่อมไม่ได้รับความเป็นธรรมแต่อย่างใด อาทิเช่น สัญญาซื้อทัวร์ดังเช่นในคดี *Jarvis v Swan Tours* นั้น สิ่งที่เจ้าหน้าที่คาดหวังว่าจะได้รับ (expectation interest) คือ (1) การท่องเที่ยวตามสถานที่ที่ได้ตกลงไว้ และการได้รับบริการตามที่ได้ตกลงไว้ ซึ่งส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงิน หากได้รับการบริการที่ด้อยกว่าที่ได้ตกลงไว้ย่อมอาจชดเชยเงินคืนได้แทนค่าด้วย x และ (2) ความสุข ความสนุกสนาน ความพึงพอใจ ที่เจ้าหน้าที่พึงได้รับการท่องเที่ยวตามที่ได้คาดหวังไว้ กรณีนี้คือความเสียหายอย่างหนึ่ง แทนค่าด้วย y ซึ่งหากมีการผิดสัญญา โจทก์ควรได้รับการชดเชยค่าเสียหายทั้ง x และ y ตามแต่จำนวนที่ศาลเห็นสมควร

แต่หากศาลไทยวางหลักเกณฑ์ให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยเฉพาะในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายแล้ว ลักษณะคดีดังกล่าวข้างต้นนี้เจ้าหน้าที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายเฉพาะความเสียหายที่เป็นตัวเงิน หรือ x นั้นเอง โดยศาลก็จะพิจารณาจำนวนค่าเสียหายมากน้อยลงไปตามส่วนที่เจ้าหน้าที่พึงได้รับ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจากตัวอย่างดังกล่าว นั้น การที่เจ้าหน้าที่ได้รับการชดเชยเฉพาะความเสียหายที่เป็นตัวเงินย่อมไม่เป็นธรรมกับเจ้าหน้าที่อย่างแน่นอน เพราะค่าเสียหายควรที่จะเท่ากับความเสียหาย มิฉะนั้นแล้วลูกหนี้ย่อมอาจจะหาประโยชน์จากการผิดสัญญาได้ อย่างไรก็ดีตาม ได้มีคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 4181/2552 ที่โจทก์ที่ 1 ได้ฟ้องฐานละเมิดแต่ในการบรรยายฟ้องนั้นครบหลักเกณฑ์ของการผิดสัญญาด้วยเช่นกัน เพราะโจทก์ที่ 1 บรรยายฟ้องว่าจำเลยที่ 1 กระทำการผิดสัญญาในฐานะเป็นตัวการตามสัญญาเข้าฝากครรภ์นั่นเอง ดังนั้น ฟ้องโจทก์ที่ 1 จึงบรรยายชัดเจนว่าให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบเป็นคู่สัญญาด้วยเช่นกัน และศาลได้พิจารณาเห็นว่าจำเลยที่ 1 คู่สัญญาต้องรับผิดชอบจากการกระทำของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นตัวแทน ดังนั้น จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบผิดสัญญาเป็นเหตุให้โจทก์ที่ 1 ได้รับความเสียหายต่อจิตใจในกรณีผิดสัญญาจากการที่โจทก์ที่ 1 ต้องคลอดบุตรออกมาพิการ ดังนั้น จากคำพิพากษาศาลชั้นต้นในคดีนี้ทำให้เห็นว่าหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา มาตรา 222 ไม่ได้มีข้อจำกัดในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแม้จะปราศจากความเสียหายต่อร่างกายด้วยก็ตาม และในกรณีของการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายของประเทศที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษา อาจกล่าวได้ว่ายังมีหลักเกณฑ์การปรับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันออกไป แม้ว่าตัวบทกฎหมายหรือหลักกฎหมายจะคล้ายคลึงกันก็ตาม (ดังตารางสรุปประเด็นเปรียบเทียบหน้า 155)

ประเด็น	ประเทศไทย	ประเทศ สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
1. กรณีที่ความเสียหายต่อจิตใจต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแน่นอน	-ใช้หลักเกณฑ์นี้ในการพิจารณาความเสียหายต่อจิตใจด้วยเช่นกัน แต่การตีความคำว่า แน่نون ของศาลไทยนั้นมีขอบเขตมาก คือต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอนในลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนจริง กล่าวคือ จะแน่นอนก็ต่อเมื่อเกิดขึ้นพร้อมกับความเสียหายต่อร่างกายนั่นเอง	-ใช้หลักเกณฑ์นี้ในการพิจารณาความเสียหายต่อจิตใจด้วย เช่นเดียวกัน แต่ศาลได้ตีความคำว่า แน่نون ค่อนข้างกว้าง คือ ไม่จำเป็นต้องเป็นความเสียหายที่มองเห็นหรือสัมผัสได้ เพียงพิจารณาจากพฤติการณ์ก็เป็นความเสียหายที่แน่นอนได้เช่นกัน ซึ่งพิจารณาคำว่าความเสียหายที่แน่นอนไปในลักษณะที่ว่า มีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายต่อจิตใจขึ้นอย่างแน่นอน	-ใช้หลักเกณฑ์นี้ในการพิจารณาความเสียหายต่อจิตใจด้วย เช่นเดียวกัน แต่ศาลได้ตีความคำว่า แน่نون ค่อนข้างกว้าง คือ ไม่จำเป็นต้องเป็นความเสียหายที่มองเห็นหรือสัมผัสได้ เพียงพิจารณาจากพฤติการณ์ก็เป็นความเสียหายที่แน่นอนได้เช่นกัน ซึ่งพิจารณาคำว่าความเสียหายที่แน่นอนไปในลักษณะที่ว่า มีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายต่อจิตใจขึ้นอย่างแน่นอน	-ใช้หลักเกณฑ์นี้ในการพิจารณาความเสียหายต่อจิตใจด้วย เช่นเดียวกัน แต่ศาลได้ตีความคำว่า แน่نون ค่อนข้างกว้าง คือ ไม่จำเป็นต้องเป็นความเสียหายที่มองเห็นหรือสัมผัสได้ เพียงพิจารณาจากพฤติการณ์ก็เป็นความเสียหายที่แน่นอนได้เช่นกัน ซึ่งพิจารณาคำว่าความเสียหายที่แน่นอนไปในลักษณะที่ว่า มีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายต่อจิตใจขึ้นอย่างแน่นอน

ประเด็น	ประเทศไทย	ประเทศ สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
2. กรณีที่ความเสียหายต่อจิตใจต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลต่อเหตุ	-ความเสียหายต่อจิตใจต้องอยู่ภายในได้ หลักเกณฑ์การกำหนด ค่าเสียหาย มาตรา 222 ซึ่งความเสียหายต่อจิตใจจะต้องเป็นความเสียหายตามปกติหรือความเสียหายพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ทั้งสองประเภทความเสียหายนั้นต่างเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลต่อเหตุทั้งสิ้น	-ความเสียหายต่อจิตใจต้องอยู่ภายในได้ หลักเกณฑ์การกำหนด ค่าเสียหาย มาตรา 1149 ถึงมาตรา 1151 ซึ่งทุกกรณีนั้นสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะจริงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ ความเสียหายต่อจิตใจที่เจ้าหนี้จะได้รับ การชดใช้ก็จะต้องเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลต่อเหตุ	-ความเสียหายต่อจิตใจจะต้องเป็นอยู่ภายในได้ หลักเกณฑ์การกำหนด ค่าเสียหายในคดี Hadley v Baxendale ซึ่งความเสียหายต่อจิตใจจะต้องเป็นความเสียหายตามปกติหรือความเสียหายพิเศษเท่านั้นที่เจ้าหนี้จะได้รับ การชดใช้ ค่าเสียหาย โดยทั้งความเสียหายตามปกติและ ความเสียหายพิเศษตามหลักเกณฑ์ในคดี Hadley v Baxendale นี้ต่างเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลต่อเหตุทั้งสิ้น	ความเสียหายต่อจิตใจจะต้องเป็นอยู่ภายในได้ หลักเกณฑ์การกำหนด ค่าเสียหายในคดี Hadley v Baxendale ซึ่งความเสียหายต่อจิตใจจะต้องเป็นความเสียหายตามปกติหรือความเสียหายพิเศษเท่านั้นที่เจ้าหนี้จะได้รับ การชดใช้ ค่าเสียหาย โดยทั้งความเสียหายตามปกติและ ความเสียหายพิเศษตามหลักเกณฑ์ในคดี Hadley v Baxendale นี้ต่างเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลต่อเหตุทั้งสิ้น

ประเด็น	ประเทศไทย	ประเทศ สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
3. กรณีความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้ในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น	-ยอมรับให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้ในกรณีที่มีการผิดสัญญาแล้วมี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น แก่เจ้าหนี้	-ยอมรับให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้ในกรณีที่มีการผิดสัญญาแล้วมี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น แก่เจ้าหนี้	-ยอมรับให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้ในกรณีที่มีการผิดสัญญาแล้วมี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น แก่เจ้าหนี้	-ยอมรับให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้ในกรณีที่มีการผิดสัญญาแล้วมี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น แก่เจ้าหนี้
4. กรณีความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้โดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้	-ไม่ยอมรับให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้หากไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น แก่เจ้าหนี้ด้วย	-ยอมรับให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น แก่เจ้าหนี้ก็ตาม	-ยอมรับให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น แก่เจ้าหนี้ก็ตาม	-ยอมรับให้ความเสียหายต่อจิตใจได้รับการชดใช้แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น แก่เจ้าหนี้ก็ตาม

5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

เนื่องจากความเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ นั้น บางกรณีก็อาจเห็นความเสียหายได้อย่างชัดเจน แต่บางกรณีก็ไม่อาจกำหนดได้อย่างแน่ชัดว่าเสียหายอย่างไรบ้าง เป็นจำนวนเท่าใด จึงต้องมีการพิสูจน์ต่อศาล ซึ่งมีได้หมายความว่า จะต้องนำเอาเอกสารหลักฐานมาแสดงถึงความเสียหายเสมอไป บางที่อาจปรากฏความเสียหายได้ตามพฤติการณ์ ซึ่งการพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็เป็นเช่นนั้นเพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ (intangible) และเป็นอัตวิสัย (subjective) ไม่มีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ในเรื่องดังกล่าวนี้ เนื่องจากไม่มีพยานหลักฐานใดที่โจทก์จะสามารถใช้พิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่ามี ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นกับโจทก์อย่างแน่นอนเพราะเป็นสิ่งที่อยู่ภายในใจไม่อาจรับรู้ได้จากการมองเห็น

ในการพิสูจน์เพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น สิ่งที่เจ้าหน้าที่เรียกกร่อมค่าเสียหายดังกล่าวจะต้องพิสูจน์คือ เจ้าหน้าที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่อันเกิดจากการผิดสัญญาที่เพียงพอแล้ว ซึ่งแนวทางการพิสูจน์ความเสียหายดังกล่าวในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์คือประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์คือประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

ก. ระบบคอมมอนลอว์ : ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ได้ปรากฏให้เห็นได้เป็นรูปธรรมในการที่โจทก์จะพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของตนให้ปรากฏต่อศาลนั้นย่อมไม่อาจทำได้ด้วยการแสดงหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือหลักฐานทางการแพทย์ในการพิสูจน์ความเสียหายต่อความรู้สึกหรือที่ไม่เป็นตัวเงินได้⁶ โดยระบบคอมมอนลอว์ได้มีแนวทางการพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน คือ โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นเหตุเป็นผลของความเสียหายและการผิดสัญญา ซึ่งแน่นอนอยู่แล้วว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นย่อมไม่อาจที่จะทำให้โจทก์สามารถแสดงถึงพยานหลักฐานที่นำมาพิสูจน์ความเสียหายดังกล่าวที่แน่นอนได้⁷ สำหรับภาระการพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของโจทก์นั้น โจทก์มีหน้าที่เพียงพิสูจน์ให้เห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ค่อนข้างแน่นอนที่สมเหตุสมผล (reasonable certainty) ซึ่งจำเป็นต้องพิสูจน์เพียงให้เห็นว่าเสียหายอย่างไรบ้างเท่านั้นก็เพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์นี้ด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ โดยพยานหลักฐานที่ใช้ในการพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในระบบคอมมอนลอว์นั้น มีคดีที่ทำให้เห็นว่าไม่จำเป็นว่าจะต้องมีพยานหลักฐานที่มีรูปร่างหรือในเชิงกายภาพมาพิสูจน์ความเสียหายเสมอไป ดังเช่น คดี Turic v. Holland Hospitality, Inc.,

⁶ Nelson Enonchong. Breach of Contract and Damages for Mental Distress. *Oxford Journal of Legal Studies*, 16, 4 (Winter, 1996): 634.

⁷ ALAIN DUPONT. *NON-PECUNIARY LOSS IN COMMERCIAL CONTRACTS*.(online). Available from: <http://lawspace2.lib.uct.ac.za/dspace/bitstream/2165/346/1/DPNALA001.pdf> (2010, April 27)

85 F.3d 1211, 1215 (6th Cir. 1996) ที่ศาลพิจารณากำหนดค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์เพียงพิจารณาจากพฤติการณ์ในคดีเท่านั้น⁸

ดังนั้น การพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ก็ใช้วิธีการพิจารณาถึงความเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ว่า มีระดับความแน่นอนที่เพียงพออย่าง สมเหตุสมผลหรือไม่ โดยพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมและลักษณะของความเสียหายนั่นเอง⁹ ซึ่งศาลส่วนมากก็ใช้หลักเกณฑ์การพิสูจน์เช่นเดียวกันนี้ในการพิจารณา ซึ่งความแน่นอนที่ สมเหตุสมผลนี้ใช้ในการพิจารณาทั้งกรณีที่เป็นความเสียหายและค่าเสียหาย กรณีที่ฟังพิจารณา ใน การ พิสูจน์ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในระบบคอมมอนลอว์ มี 2 กรณี ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น กรณีนี้เจ้าหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่ามี ความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นกับตน ซึ่งอาจพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานใดๆ ก็ได้ ที่สามารถทำให้ ศาลเชื่อว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นกับโจทก์ อาทิเช่น พยานผู้เชี่ยวชาญ (expert testimony) บันทึกรักษาของแพทย์ หรือพยานหลักฐานอื่นๆ เช่นภาพถ่าย เป็นต้น หากเจ้าหน้าที่พิสูจน์ให้ เห็นถึงความเสียหายต่อร่างกายที่เกิดจากการผิดสัญญาแล้วก็เพียงพอสำหรับการพิสูจน์ว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นมาพร้อมกัน สำหรับความเสียหายต่อร่างกายที่จะพิสูจน์นั้นอาจเป็น ลักษณะอาการทางประสาท (nervous shock) ที่เกิดจากการตกใจหรือช็อคอย่างรุนแรงก็ได้ ซึ่ง จะต้องพิสูจน์ด้วยวิธีการใดก็ได้ให้ศาลเชื่อว่ามีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นจริงก็เพียงพอที่ศาล จะกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแล้ว ดังนั้น กรณีที่มีความเสียหายต่อ ร่างกายแล้วจะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน โจทก์ต้องพิสูจน์ความเสียหายต่อร่างกายให้ศาลเห็นได้เป็นสำคัญซึ่งศาลจะพิจารณาจากพฤติการณ์ดังที่โจทก์นั้นนำสืบ ได้ถึงความเสียหายต่อร่างกายนั่นเองเพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

2. กรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่ได้เกิดจากความเสียหายต่อร่างกายแต่ เป็นกรณีที่วัตถุประสงค์ของสัญญานั้นเพื่อความ สุข ความพึงพอใจ การปราศจากการรบกวนที่ไม่ เป็นตัวเงินหรือความสงบสุขที่ไม่เป็นตัวเงินกรณีนี้เจ้าหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่ามีการผิดสัญญา เกิดขึ้นแก่ตน และเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็เพียงพอสำหรับหน้าที่พิสูจน์ของเจ้าหน้าที่ หรือกรณีที่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดจากการไม่ชำระหนี้โดยเป็นความเสียหายที่เกิดจาก การสูญเสียสิ่งที่มีอยู่ (loss suffered) ก็เพียงพอพฤติการณ์ของการผิดสัญญานั้นก็เพียงพอ

⁸ Joshua Friedman. *Proof of Emotional Pain and Suffering Damages in Employment Discrimination Cases*. (online). Available from : <http://www.joshuafriedmanesq.com/files/proof-emotional-pain-suffering-damages.pdf> (2010, April 26)

⁹ Ibid.

เนื่องจากศาลจะเป็นฝ่ายประเมินว่ากรณีตามคำฟ้องและการนำสืบของเจ้านั้นนั้นแสดงให้เห็นได้จริงว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นแก่เจ้านี้หรือไม่ หากศาลเชื่อว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่แน่นอนเกิดขึ้นแก่เจ้านี้ เจ้านี้ก็จะได้รับการชดเชยค่าเสียหาย ดังเช่น คดี Von Seggren v. Smith ที่ศาลกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้โจทก์ โดยศาลให้เหตุผลว่าศาลเชื่อว่าโจทก์ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจริงแม้ว่าโจทก์จะไม่ได้ไปพบแพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือที่ปรึกษาทางจิตใจก็ตาม โดยศาลเพียงพิจารณาความเสียหายของโจทก์จากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก็เพียงพอแล้ว

ดังนั้น หากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นและเกิดผลในกรณีใดกรณีหนึ่ง เจ้านี้เพียงพิสูจน์ให้เห็นว่ามีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นหรือสัญญาที่ได้รับการฝ่าฝืนข้อตกลงนั้นมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวมา และพิสูจน์ให้เห็นผลของการผิดสัญญาหรือพฤติการณ์ในการผิดสัญญาก็เพียงพอ ส่วนการพิสูจน์ค่าเสียหายนั้นก็ย่อมไม่อาจทำได้เช่นเดียวกัน เมื่อเจ้านี้พิสูจน์ความเสียหายได้แล้ว ศาลจะเป็นฝ่ายที่กำหนดจำนวนค่าเสียหายให้แก่เจ้านี้นั่นเองตามแนวทางการประเมินค่าเสียหายของศาล

ข. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ลักษณะของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะได้รับการชดเชยในกรณีผิดสัญญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีลักษณะคล้ายกับระบบคอมมอนลอว์ คือ (1) ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจะได้รับการชดเชยในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นแก่เจ้านี้ และ (2) ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยแม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายด้วยก็ตาม

ผู้มีหน้าที่พิสูจน์ความเสียหายก็คือ โจทก์ผู้เรียกร้องค่าเสียหายนั้นจะต้องพิสูจน์ว่ามี การกระทำผิดสัญญาเกิดขึ้น หากลูกหนี้จะปฏิเสธความรับผิดชดเชยค่าเสียหาย ลูกหนี้ก็ต้อง พิสูจน์ให้ได้ว่าการที่ไม่ได้ปฏิบัติตามชำระหนี้ที่เกิดขึ้นเกิดเนื่องจากเหตุภายนอกซึ่งเขาไม่ต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา 1147 ดังนั้น หากเจ้านี้พิสูจน์ได้แล้วว่ามีการผิดสัญญาและพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นแน่นอนแก่เจ้านี้ก็เพียงพอ โดยศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาตามพฤติการณ์ว่ามีความเสียหายจริงหรือไม่ และหากลูกหนี้ต้องการพ้นจากความรับผิด ลูกหนี้ก็ต้องพิสูจน์การกระทำที่ทำให้พ้นจากความรับผิด

ค. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศไทย

ความเสียหายเป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องพิสูจน์ความเสียหายนั้นให้ปรากฏแก่ศาลซึ่งการ พิสูจน์นั้นมิได้หมายความว่าต้องนำเอาเอกสารหลักฐานมาแสดงถึงความเสียหายเสมอไป บางครั้ง

อาจทำให้ปรากฏได้ตามพฤติการณ์ ซึ่งหลักเกณฑ์การพิสูจน์นั้นจะต้องเป็นไปตามมาตรา 84/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่วางหลักว่า“คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น” โดยเจ้าหนี้จะมีหน้าที่ในการพิสูจน์ความเสียหายนี้ ดังนี้

1. เจ้าหนี้จะต้องนำสืบถึงการไม่ชำระหนี้หรือการผิดสัญญาของลูกหนี้ และนอกจากนี้ยังต้องนำสืบให้ปรากฏต่อศาลถึงความเสียหายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ด้วย หากไม่สามารถนำสืบถึงความเสียหายได้ ศาลก็ต้องยกฟ้องเพราะเมื่อไม่มีความเสียหายก็ไม่อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหาย

สำหรับการนำสืบความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น เจ้าหนี้ก็มีหน้าที่เพียงนำสืบว่ามีการผิดสัญญาเกิดขึ้นและนำสืบให้เห็นถึงพฤติการณ์ของการผิดสัญญานั้น ก็เพียงพอในการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของเจ้าหนี้ ซึ่งศาลจะเชื่อว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่นนั้นจริงหรือไม่ก็ต้องเป็นไปตามแต่ดุลพินิจของศาล หากศาลเชื่อจากการนำสืบพฤติการณ์การผิดสัญญาทั้งหมดว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้จริง ศาลก็จะกำหนดค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ หากศาลไม่เชื่อหรือใช้ดุลพินิจว่าเจ้าหนี้ไม่ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินดังเช่นที่กล่าวอ้าง ก็เป็นกรณีที่ไม่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นไม่อาจกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ ดังเช่นในคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2499 ศาลฎีกาไม่เชื่อว่าโจทก์ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจริงดังที่ได้เรียกร้องมา ดังนั้น จึงเป็นกรณีที่ไม่มี ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้ได้

2. เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้และเกิดความเสียหายขึ้น โจทก์จะต้องนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายให้ปรากฏแก่ศาลเสมอ แต่ในกรณีการพิสูจน์ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น เจ้าหนี้อย่อมไม่อาจพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ ดังนั้น เจ้าหนี้จะมีหน้าที่เพียงพิสูจน์ให้ศาลเห็นชัดว่ามีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นกับตน หากเจ้าหนี้พิสูจน์ให้ศาลเชื่อมีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นต่อเจ้าหนี้จริงแล้ว ศาลจะต้องกำหนดค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้เสมอ ศาลไม่อาจปฏิเสธที่จะกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวด้วยเหตุผลว่าไม่สามารถประเมินค่าเสียหายได้ โดยจากแนวทางคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 250/2489 ก็ได้แสดงให้เห็นว่า ในกรณีที่โจทก์นำสืบไม่ได้ถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้นให้ปรากฏแก่ศาล ศาลย่อมมีดุลพินิจในการที่จะพิจารณาตามวิสัยของวิญญูชนว่า กรณีใดเมื่อตามพฤติการณ์และตามปกติของการผิดสัญญาของการผิดสัญญานั้นย่อมก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ศาลมีอำนาจที่จะกำหนดค่าเสียหายให้ตามสมควรแก่เหตุการณ์ได้ ศาลจะอ้างเหตุว่าโจทก์ไม่อาจนำสืบค่าเสียหายได้จึงไม่กำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ไม่ได้ เพราะศาลย่อมรู้เหตุการณ์อันเป็นปกติธรรมดาซึ่งวิญญูชนทั้งหลายย่อมรู้กัน ดังนั้น

เมื่อเจ้าหน้าที่นำสืบให้ศาลเชื่อว่ามี ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นจริงแน่นอนก็เพียงพอที่ศาลจะ กำหนดค่าเสียหายให้แก่เจ้าหน้าที่โดยการใช้อดุลพินิจของศาลนั่นเองประเมินค่าเสียหาย

ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางในการพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งในประเทศ อังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่างมีลักษณะเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ศาลพิจารณาจากในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้จาก พฤติการณ์ในคดีที่โจทก์นำสืบและความเสียหายที่โจทก์ได้พิสูจน์และแสดงให้ศาลเชื่อ ไม่ว่าจะ พยานหลักฐานนั้นจะมีลักษณะเป็นรูปธรรมหรือไม่ก็ตามเพราะในกรณีที่ไม่มี ความเสียหายต่อ ร่างกายเกิดขึ้น ทั้งสามประเทศก็ยังได้ยอมรับและกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็น ตัวเงินให้แก่โจทก์ซึ่งกรณีเช่นนี้ย่อมไม่มีพยานหลักฐานที่ มาแสดงให้ศาลเห็นได้ ดังนั้น ศาลทั้งใน ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงอาจเชื่อจากพฤติการณ์ ในคดีที่โจทก์นำสืบเท่านั้น สำหรับการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในประเทศไทย เนื่องจากศาลไทยยังไม่ยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ ในกรณีที่ไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย แต่หากพิจารณาจากคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2499 ศาลได้ให้เหตุผลเบื้องต้นว่า ศาลพิจารณาจากพฤติการณ์ในคดีที่โจทก์ไม่ยอมรับการจัดที่นั่งให้ดู หน้าของจำเลยในรอบวันและเวลาเดียวกัน ศาลจึงเชื่อว่าโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายต่อจิตใจนั้น จากเหตุผลดังกล่าว แสดงว่าศาลก็พิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้จากพฤติการณ์ในคดี ตามดุลพินิจของศาล แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แม้โจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้จากพฤติการณ์ในคดีว่า โจทก์เสียหายจริง ศาลไทยก็ยังไม่ยอมรับค่าเสียหายนั้น ตามที่ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลต่อมานั่นเอง ว่า “ความเสียหายต่อจิตใจไม่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีเช่นนี้” คือศาลเห็นว่าเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นไป ตามกฎหมายเพราะยังเป็นความเสียหายที่ยังไม่แน่นอน ส่วนกรณีที่มีความเสียหายต่อ ร่างกาย ความเสียหายนั้นย่อมเป็นพยานหลักฐานทางกายภาพที่ย่อมสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึง ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้อยู่แล้วอย่างชัดเจน

5.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

หากเจ้าหน้าที่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจริงแล้ว ศาลจะประเมินค่าเสียหายดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่เป็นจำนวนเงินเนื่องจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัว เงินนั้นไม่ใช่ความเสียหายที่เป็นตัวเงินจึงไม่มีหลักฐานใดที่จะมาพิสูจน์จำนวนเงินค่าเสียหายได้ ใน การประเมินจำนวนค่าเสียหายนั้น ศาลจะไม่ได้กล่าวเหตุผลว่าทำไมจึงกำหนดจำนวนค่าเสียหาย ดังกล่าว ศาลเพียงแต่จะกล่าวว่าโจทก์มีสิทธิได้รับการชดใช้ค่าเสียหายและจำนวนค่าเสียหายเป็น เท่าไร โดยแนวทางการประเมินค่าเสียหายของประเทศไทยและต่างประเทศนั้น มีลักษณะดังต่อไปนี้

ก. ระบบคอมมอนลอว์: ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาคดีที่เกิดขึ้นในระบบคอมมอนลอว์นั้น วิเคราะห์แนวทางที่ศาลได้พิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายได้ดังตัวอย่างในคดีต่อไปนี้

1. คดี *Jarvis v. Swan's Tours. Ltd*

สำหรับการประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินคดี *Jarvis v. Swan's Tours Ltd.* ผู้เขียนพิจารณาเห็นว่า จากข้อเท็จจริงดังกล่าว Lord Denning ได้แบ่งความเสียหายออกเป็น 2 ประเภท คือ ความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (pecuniary loss) ซึ่งก็คือ สิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) และเงื่อนไขในการได้รับการปฏิบัติตามโปรแกรมทัวร์และความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (non-pecuniary loss) คือการสูญเสียความสุข (loss of enjoyment) ที่คาดว่าจะได้รับ เห็นได้ว่า ความเสียหายทั้งสองส่วนนั้นเป็นความเสียหายในผลประโยชน์ที่ถูกคาดหวังไว้ (expectation interest) ดังนั้น ผลประโยชน์ที่ถูกคาดหวังจึงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่เป็นตัวเงินเท่านั้นซึ่งต้องพิจารณาจากลักษณะของสัญญาหรือวัตถุประสงค์หรือวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องของสัญญาบางประเภทที่มีผลประโยชน์ทางจิตใจมาเกี่ยวข้องและครบหลักเกณฑ์ที่กฎหมายคุ้มครอง

ข้อเท็จจริงในคดีนี้โจทก์ซื้อทัวร์ในราคา 63.45 ปอนด์แต่ศาลให้ค่าเสียหายมาทั้งหมด 125 ปอนด์ซึ่งหากคำนวณความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแล้วจะอยู่ระหว่าง 61.55- 125 ปอนด์ (125-63.45) เพราะค่าเสียหาย 125 ปอนด์นี้ ศาลอาจกำหนดให้เป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งหมดโดยศาลอาจมองว่า สิ่งอำนวยความสะดวกทั้งเรื่องอาหารและที่พักนั้นเป็นเพียงปัจจัยที่มาก่อให้เกิดความสุข ความพึงพอใจที่โจทก์คาดหวังไว้นั่นเอง อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีเหตุผลอธิบายว่าเหตุใด ศาลจึงให้จำนวนนี้ แต่เนื่องจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นสิ่งที่ไม่สามารถประเมินออกมาได้เป็นตัวเลข ดังนั้น ค่าเสียหายดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจศาล

จากคดีนี้ผู้เขียนเห็นว่าศาลอาจมีการประเมินความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมาจาก

1) สิ่งที่โจทก์ได้รับหรือถูกปฏิบัติในระหว่างเวลาท่องเที่ยวหรือลักษณะของการผิดสัญญา เช่น การได้รับประทานอาหารที่ไม่อร่อย ได้พักโรงแรมที่สกปรก เป็นต้น

2) เจตนาของจำเลยว่าตั้งใจจะฉ้อฉลหรือตั้งใจไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือกระทำการไม่สุจริตหรือไม่สมควรอื่นใด หากศาลกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแก่โจทก์เป็นจำนวนสูงในกรณีที่จำเลยมีเจตนาไม่สุจริตหรือกระทำการไม่สมควร ทั้งก่อนทำสัญญา คือ ตอนที่ทำใบโฆษณา หรือเจตนาไม่สุจริตตอนทำสัญญา คือ ตอนที่โจทก์เข้ามาซื้อทัวร์ โดยที่จำเลยรู้ว่าช่วงนั้นโจทก์อาจไม่ได้รับการปฏิบัติตามใบโฆษณาเพราะเป็นช่วงที่นักท่องเที่ยว

น้อยหรือเหตุผลอื่นๆ หรือหลังทำสัญญา เช่น เมื่อโจทก์จ่ายเงินแล้ว จำเลยก็ไม่ใส่ใจว่าโจทก์จะถูกปฏิบัติในระหว่างท่องเที่ยวอย่างไร แม้โจทก์จะแจ้งให้ทราบแล้วก็ยังไม่ดำเนินการแก้ไขให้ดีขึ้น หรือกระทำการไม่สุภาพตามสมควรทั้งที่จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญา ซึ่งกรณีนี้จะต่างจากค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาทั่วไปที่มุ่งชดเชยความเสียหายให้แก่โจทก์โดยไม่ได้คำนึงถึงการกระทำของจำเลยเพราะหากศาลนำพฤติการณ์การผิดสัญญาของจำเลยมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์จะไม่ต่างจากกรณีละเมิดที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายได้ตามพฤติการณ์ ความร้ายแรงของการกระทำละเมิดนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาให้ดีแล้วการพิจารณากการกระทำหรือเจตนาของจำเลยนั้น พิจารณาเพื่อใช้ในการประเมินค่าเสียหายให้โจทก์ซึ่งศาลสามารถพิจารณาได้จากทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ได้ถูกจำกัดขอบเขตในการพิจารณาแต่อาจถูกจำกัดจากคำฟ้องของโจทก์เอง ซึ่งพฤติกรรมของจำเลยก็เป็นสิ่งที่ใช้พิจารณาได้เช่นกันเช่นเดียวกับที่ศาลใช้พิจารณากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อทดแทนความเสียหายที่แท้จริง (actual damage) ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลยดังเช่นค่าเสียหายเชิงลงโทษ ดังนั้น แม้จะใช้เกณฑ์พิจารณาเดียวกันแต่ก็ต่างกันที่วัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์อื่นๆ ในการชดเชย แต่อย่างไรก็ดี ต้องยอมรับว่าหากโจทก์ได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่โจทก์น่าจะพึงเสียใจหรือเสียหายต่อความรู้สึกแล้ว ค่าเสียหายที่ศาลให้ก็น่าจะยอมเสมือนเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษไปในตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ศาลนั้นพิจารณาจากเจตนาหรือการกระทำของจำเลยเป็นสิ่งสำคัญในการชดเชย

3) พฤติการณ์อื่น ๆ ของโจทก์ เช่น ปกติโจทก์เป็นคนที่ไม่เคยท่องเที่ยวเขาแต่ทำงาน แต่วันหยุดพักผ่อนนี้เป็นครั้งแรกที่โจทก์จะเดินทางไปพักผ่อนคลายเครียดซึ่งหากโปรแกรมทัวร์ไม่เป็นไปตามที่โจทก์ได้รับรู้หรือได้รับการรับรอง แล้วโจทก์ได้คาดหวังไว้มาก โจทก์ก็อาจได้รับการประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมากขึ้น

2. คดี *Watts v. Morrow*

การประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในคดี *Watts v. Morrow* (1991) นั้นคดีนี้ศาลกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาเป็นจำนวนเงินคนละ 750 ปอนด์ สำหรับการประเมินค่าเสียหาย พยานหลักฐานของโจทก์ในคดีนี้มีพร้อมเกี่ยวกับการซ่อมแซมบ้านหลังดังกล่าวซึ่งศาลเห็นว่าระยะเวลาที่โจทก์ต้องประสบกับความ

ไม่สะดวกสบายเป็นเวลา 8 เดือนทำให้โจทก์ได้รับความไม่สะดวกทางร่างกายในการที่ต้องอาศัยในบ้านที่จำเลยได้ทำการสำรวจไว้ซึ่งระหว่างที่อยู่นั้นก็ได้มีการซ่อมแซมเกิดขึ้นตลอด 8 เดือนนั้น จำนวนค่าเสียหายที่เหมาะสมคือจำนวนที่พิจารณาจากความไม่สะดวกสบายทางร่างกายที่โจทก์ต้องประสบในระยะเวลาที่มีการซ่อมแซมนั้นและความไม่สะดวกสบายย่อมส่งผลกระทบต่อความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยโดยความเสียหายทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาของจำเลยโดยตรง อาจกล่าวได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในคดีนี้เพราะมีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่าศาลอาจจะประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจาก

1. พฤติการณ์ความเสียหายที่โจทก์ต้องประสบ เช่น ความเป็นอยู่ที่ลำบากมากน้อยเพียงใด ความเสียหายของบ้านที่ต้องซ่อมแซมเป็นอย่างไร เป็นต้น
2. ความร้ายแรงของการชำรุดทรุดโทรมของจำเลย เช่น จำเลยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อร้ายแรง หรือประมาทเลินเล่อธรรมดา ก็เป็นสิ่งที่ศาลน่าจะพิจารณาในการกำหนดค่าเสียหายเช่นเดียวกัน
3. พฤติการณ์อื่น ๆ เช่น โจทก์มีฐานะร่ำรวยกินดีอยู่ดีมาตลอดไม่เคยอยู่อย่างยากลำบากหรือการผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเครียดต่อโจทก์เป็นอย่างมาก เป็นต้น

3. คดี *Ruxley Electronics & Construction Ltd. v. Forsyth (1996)*

สำหรับการประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินคดี *Ruxley Electronics & Construction Ltd. v. Forsyth* ข้อเท็จจริงที่มีลักษณะที่ต้องประเมินค่าเสียหายด้วยวิธีการประเมินจากมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus) มักจะเกิดในคดีเกี่ยวกับการก่อสร้าง (building contracts) โดยส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่มีการก่อสร้างเสร็จสิ้นแล้วแต่มีข้อบกพร่องเกิดขึ้น (defective performance) ซึ่งค่าใช้จ่ายในการทบทวนทำลายแล้วสร้างใหม่นั้นย่อมมีราคาที่สูงมากและไม่ได้สัดส่วนกับความเสียหายที่โจทก์ได้รับ บ่อยครั้งที่ผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหายจากการก่อสร้างซึ่งไม่ได้ส่งผลต่อราคาตลาด กล่าวคือ ความผิดพลาดนั้นไม่ได้ทำให้ราคาของสิ่งก่อสร้างนั้นลดลงก็จริง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus)

คดีนี้ศาลได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยประเมินจากมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์อธิบายได้ดังนี้

ก่อนอื่นเราต้องมาทำความเข้าใจว่า วัตถุประสงค์หนึ่งหรือวัตถุประสงค์อาจเป็นสิ่งที่มูลค่าต่อผู้ทำสัญญาในทางหนึ่งทางใดที่อาจเป็นมูลค่าในเชิงทรัพย์สิน เช่น ซื้อรถโบราณมาเพื่อเก็บราคาไว้ขายต่อ กรณีนี้รถก็มีมูลค่าในเชิงทรัพย์สินต่อผู้ซื้อ แต่หากผู้ซื้อนั้นซื้อรถมาเพื่อสะสม โดยเกิดจากความรักรักความชอบส่วนตัวและไม่ว่าใครจะซื้อในราคาที่สูงเท่าใดก็ไม่คิดจะขายต่อ กรณีนี้รถโบราณนั้นย่อมมีมูลค่าต่อผู้ซื้อที่ไม่ใช่ในเชิงทรัพย์สินรวมอยู่ด้วยอย่างแน่นอน เช่นเดียวกับสัญญารูปแบบอื่นๆ ที่ย่อมมีวัตถุประสงค์ระหว่างคู่สัญญาซึ่งย่อมมีมูลค่าที่แตกต่างลักษณะกันออกไป

ส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus) คือ ส่วนต่างระหว่างราคาสินค้าที่ผู้บริโภคจ่ายจริงกับราคาสินค้าที่ผู้บริโภคนิยมที่จะจ่ายเพื่อให้ได้สินค้านั้นมาอย่างแน่นอนจริงๆ แล้วค่าส่วนเกินของผู้บริโภคเป็นมูลค่าผลประโยชน์ที่คาดหวัง (expectation interest) ของผู้บริโภคอย่างหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปการชดใช้ความเสียหายสำหรับผลประโยชน์ที่คาดหวังมีอยู่ในกฎหมายลักษณะสัญญาแต่การชดใช้ค่าเสียหายสำหรับผลประโยชน์ที่คาดหวังซึ่งเป็นมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคนี้ไม่ได้เป็นหลักทั่วไป¹⁰

มูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคเกิดจากการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Utility) ตารางต่อไปนี้จะแสดงตัวอย่างส่วนเกินของผู้บริโภคของนาย ก จากการชมวิดีโอรายการประกวดนางงามจักรวาลโดยกำหนดเวลา 1 วัน การหาส่วนเกินของผู้บริโภคอาจใช้วิธีการถามคำถามนาย ก ดังนี้

“ภายในวันนี้ ถ้าให้คุณชมวิดีโอเรื่องนี้ คุณยินดีจ่ายค่าเข้าชมเท่าไร” และหลังจากได้ชมครั้งแรกแล้ว ถามนาย ก ต่อไปว่า

“คุณยินดีจ่ายค่าชมสำหรับครั้งที่ 2 เท่าไร” ถามซ้ำเช่นนี้หลังจากชมครั้งที่ 3, 4 ไปเรื่อย ๆ สมมติว่าได้คำตอบตามตารางข้างล่าง

¹⁰ Kotaro Uchino. Expectation Damage of Consumer Contract. (Online). Available from: <http://www.jlea.jp/ZR06-008.pdf> (2009, August 14)

ส่วนเกินของผู้บริโภคของนาย ก ในการชมวิดีโอประกวดนางงามจักรวาล

การชมครั้งที่ภายในวันเดียว	จำนวนเงินที่ยินดีจ่าย	ส่วนเกินผู้บริโภค (สมมติค่าชมรอบละ 5 บาท)
1	20	15
2	10	5
3	5	-
ไม่ดูอีกแล้ว	-	-
รวม		20

ในความเป็นจริง นาย ก ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าชมตามระดับความพอใจของตนดังตาราง แต่จ่ายค่าชมตามราคาตลาด สมมติว่าราคาตลาดในกรณีนี้คือรอบละ 5 บาท ดังนั้นมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภครวมจึงเท่ากับ 20 บาท¹¹ จากตารางแสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจในการจะได้รับชมวิดีโอของนาย ก นั้นหากให้นาย ก จ่ายเป็นเงินจะไม่เกินหรือเท่ากับ 35 บาท ทั้งที่ความเป็นจริงนาย ก จ่ายไปแค่เพียง 20 บาท

มูลค่าของความเต็มใจจ่ายของผู้เข้าทำสัญญาอาจมีปัจจัยที่ใช้พิจารณาหลายปัจจัย อาจพิจารณาจากราคาตลาด ความรักความชอบส่วนตัวซึ่งก็จะมีมูลค่าความเต็มใจจ่ายแตกต่างกันออกไป ในทางเศรษฐศาสตร์นั้น "ส่วนเกินของผู้บริโภค" (Consumer surplus) เป็นตัวแทนของความพอใจของผู้บริโภค กล่าวคือ ในความแตกต่างระหว่าง ปริมาณเงินที่ผู้ซื้อ ตั้งใจจะจ่ายซื้อสินค้าชิ้นหนึ่ง กับปริมาณเงินที่เขาจ่ายไปจริง ๆ ความแตกต่างของเงินสองยอด (ตั้งใจจ่ายกับจ่ายจริง) โดยแท้จริงแล้วเป็นตัววัดประโยชน์ (benefit) ที่ผู้ซื้อได้รับจากสินค้าชนิดนั้น ตามที่ผู้ซื้อมองเห็นและเข้าใจ นอกเหนือไปจากความสุขที่ได้รับจากบริโภคสินค้าชิ้นนั้นแล้ว นอกจากนี้ค่าส่วนเกินผู้บริโภคนี้อาจมีค่าเท่าใดก็ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินสูงสุดที่ตั้งใจจ่ายไปสำหรับของสิ่งนั้น

สำหรับตลาดสินค้าหรือบริการเกือบทั้งหมดนั้นอาจกล่าวได้ว่ามูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคนี้สะท้อนความพอใจเพราะนักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่ามนุษย์มีเหตุมีผลยามเมื่อตัดสินใจ ดังนั้น จึงควรเคารพความพึงใจของเขา ในกรณีเช่นนี้ผู้บริโภคคือผู้ตัดสินใจที่ดีที่สุดว่าเขาได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใดจากสินค้าหรือบริการที่เขาซื้อมา

¹¹ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. พิมพ์ครั้งที่ 18, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 98-99.

การคำนวณค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความรื่นรมย์ในคดีนี้ศาลกำหนดให้เป็นค่าเสียหายตามปกติจำนวน 2,500 ปอนด์ ดังที่ Lord Mustill ได้กล่าวในคดีนี้ว่า สิ่งที่คู่สัญญาเรียกร้องหรือเสนอไปอาจไม่ได้มีคุณค่าเชิงเศรษฐกิจแต่ก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อผู้เสนอไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “ส่วนเกินของผู้บริโภค” (consumer surplus)

ค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียค่าส่วนเกินของผู้บริโภคในคดีนี้ ศาลกำหนดให้เป็นจำนวน 2,500 ปอนด์ ซึ่งน่าจะประเมินจากความพึงพอใจที่เป็นจำนวนเงินที่เต็มใจจ่ายของสระว่ายน้ำที่ได้ตกลงไว้ แทนค่าด้วย x_2 (ซึ่งต้องมีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายสูงกว่าแน่นอนเพราะคือสิ่งที่เขาต้องการ) ลบออกด้วยความพึงพอใจที่เป็นจำนวนเงินที่เต็มใจจ่ายของสระว่ายน้ำที่โจทก์ได้รับแทนค่าด้วย x_1 (ซึ่งต้องมีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายต่ำกว่า) ดังนั้น $x_2 - x_1 = 2,500$ กรณีนี้เป็นการประเมินจากการที่ศาลมองว่าโจทก์ยังมีความพอใจในสระว่ายน้ำที่ได้รับมากกว่าราคาที่ต้องจ่ายไปอยู่ที่เพียงแต่ความพึงพอใจอาจน้อยกว่าการได้รับสระว่ายน้ำตามที่ได้ตกลงไว้ในตอนแรก

หากพิจารณาตั้งแต่เริ่มต้น ค่าส่วนเกินของผู้บริโภคที่โจทก์พึงได้รับในกรณีที่ไม่มีการผิดสัญญา แทนค่าได้ด้วย ค่าความเต็มใจจ่าย (x_2) - ค่าที่จ่ายจริง (y_1) > 2500 แต่ศาลกำหนดให้ในคดีนี้ได้ว่าค่าส่วนเกินของผู้บริโภคที่ลดลงสำหรับสระว่ายน้ำที่โจทก์ได้รับ ($x_2 - x_1$) $= 2500$ แต่หากจะพิจารณาอีกมุมหนึ่ง คือ การที่โจทก์ได้รับสระว่ายน้ำขนาดดังที่จำเลยสร้างให้ นั่น โจทก์อาจมีค่า x_1 หรือความเต็มใจจ่ายในขนาดดังกล่าว น้อยกว่ามูลค่าเงินที่โจทก์ต้องเสียจริงหรือ y_1 ก็ได้ ดังนั้นหากเป็นกรณีที่โจทก์ไม่พอใจในขนาดของสระว่ายน้ำที่ได้รับเลยจนถึงขนาดที่ว่า ค่าความเต็มใจจ่ายน้อยกว่าค่าที่ได้จ่ายจริงซึ่งคนทั่วไปย่อมจะไม่ตกลงเข้าทำสัญญาจึงเสมือนว่าโจทก์ถูกบังคับให้ต้องรับเอาสิ่งก่อสร้างนั้นทั้งที่ไม่ได้ต้องการ

อย่างไรก็ตาม ศาลย่อมต้องหาวิธีการแก้ไขปัญหาให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายมากที่สุดซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดในการนี้ก็คือการคำนวณหามูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคที่โจทก์น่าจะเสียไปซึ่งกรณีนี้การแก้ปัญหของศาลนั้นเป็นการคำนึงถึงความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายให้มากที่สุดเท่าที่ศาลจะทำได้

แต่ศาลก็ไม่ได้มีหลักฐานใด ๆ ว่า มูลค่าความเต็มใจจ่ายของโจทก์ในสระว่ายน้ำทั้งสองเป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้น ศาลน่าจะประเมินโดยใช้ดุลพินิจในการกะประมาณเป็นจำนวนออกมา ซึ่งศาลเห็นว่าการเลือกที่จะเข้าทำสัญญาใด ๆ ผู้เข้าทำสัญญาด้วยความสมัครใจอาจมีความเต็มใจจ่ายที่อาจมากกว่าราคาที่ได้จ่ายไปจริง ๆ ก็ย่อมได้แต่เพราะอำนาจต่อรองหรือราคาตลาดขณะนั้นทำให้ราคา

ที่เขาต้องจ่ายนั้นต่ำกว่าหรืออาจด้วยเหตุผลอื่นใดก็ตาม เช่นเดียวกันกับกรณีนี้ การที่โจทก์ระบุขนาด ภาระว่าจ่ายไว้ ย่อมแสดงว่า เขายอมพึงพอใจกับสิ่งที่เขาได้เสนอไป แต่สิ่งที่เขาได้รับแม้จะมีมูลค่าทาง เศรษฐกิจที่เหมือนกันแต่นั้นไม่ใช่สิ่งที่เขาต้องการแท้จริง แสดงว่ามูลค่าความเต็มใจจ่ายย่อมน้อยกว่า และนั่นก็คือความสูญเสียที่ศาลได้คิดเป็นจำนวนเงินออกมา หรืออาจกล่าวได้ว่ามูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคที่ศาลคิดออกมานั้นก็คือผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้คาดหวังนั่นเอง (expectation interest)

ส่วนเหตุผลที่ศาลกำหนดมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภคมาเป็นค่าเสียหายให้เนื่องจาก ตามปกติแล้วค่าเสียหายที่โจทก์ในคดีนี้พึงได้รับ¹² คือ (1) ค่าใช้จ่ายในการทำให้ได้รับชำระว่าจ่าย นำ ตามที่ได้ตกลงกันไว้กับจำเลยซึ่งมีจำนวนสูงมากเป็นเงินค่าแก้ไขที่ court of appeal กำหนดให้ 21,560 ปอนด์ จากราคาตามที่ได้ตกลงให้สร้างเป็นจำนวนเงิน 17,797 ปอนด์เพราะต้องมีการ ทำลายแล้วสร้างขึ้นใหม่ หรือ (2) ค่าเสียหายหากชำระว่าจ่ายที่ได้รับมีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำกว่า ภาระที่พึงได้รับตามที่ได้ตกลงไว้ซึ่งตามคดีนี้ ไม่มีความเสียหายทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นจึงเป็นจำนวน 0 ปอนด์ ดังนั้น จึงเหลือเพียงทางเลือกแรกที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้โจทก์ได้ แต่ The trial court พิจารณาว่าเป็นจำนวนเงินที่สูงเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับความสูญเสียที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น สูญเสียมูลค่าส่วนเกินของผู้บริโภค ดังนั้น จึงเลือกทางเลือกที่สามคือกำหนดค่าเสียหายจากค่า ส่วนเกินของผู้บริโภคที่เสียไปซึ่งไม่ได้ใช้ในการกำหนดค่าเสียหายกรณีทั่วไปและในที่สุด The House of Lord ก็ตัดสินตาม The trial court กำหนดให้ค่าส่วนเกินของผู้บริโภคเป็นเงิน 2,500 ปอนด์ เพราะเห็นว่าการกำหนดให้ตามทางเลือกที่หนึ่งนั้นไม่ได้สัดส่วนกันมากกับค่าส่วนเกินของผู้บริโภคที่โจทก์สูญเสียไป จึงเลือกที่จะพิจารณาทางเลือกที่สามเช่นเดียวกับ The trial court

ปัญหาในการประเมินค่าส่วนเกินของผู้บริโภคนี้คือการยากที่จะประเมินเป็นจำนวน เงินที่แน่นอน นอกจากนี้ค่าของความพึงพอใจที่จะจ่ายหรือค่าความปรารถนาหรือค่าส่วนเกินนี้ ย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละคนและยังพิสูจน์ความจริงไม่ได้ซึ่งตามปกติความเสียหายนั้นจะต้อง สามารถพิสูจน์ได้จึงจะได้รับการชดใช้ แต่สำหรับสัญญาผู้บริโภคนั้นยอมรับกันว่าความเสียหาย อาจไม่สามารถวัดได้เพียงแค่ว่าจากความสูญเสียทางเศรษฐกิจเท่านั้น¹³

¹² Kotaro Uchino. Expectation Damage of Consumer Contract. (Online). Available from: <http://www.jlea.jp/ZR06-008.pdf> (2009, August 14)

¹³ Victoria University of Wellington Law Review. Mental distress damages for breach of contract. (Online). Available from: <http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLR/ev/2004/27.html> (2009, January 5)

นักวิชาการของประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะเน้นย้ำถึงปัญหาของการกำหนดค่าเสียหายจากค่าส่วนเกินของผู้บริโภคซึ่งนักวิชาการเหล่านั้นเองก็เห็นว่าค่าส่วนเกินผู้บริโภคควรถูกกำหนดในบางกรณีที่มีการกำหนดค่าเสียหายจากการสูญเสียประโยชน์ที่คาดหวังมีขอบเขตจำกัดในการบังคับ อีกทั้งยังเห็นว่ายังมีปัญหาในการประเมินค่าเสียหายนี้ในทางปฏิบัติ ดังนั้นนักวิชาการเหล่านั้นส่วนใหญ่เห็นว่าการชดใช้ค่าเสียหายในสัญญาผู้บริโภคควรกำหนดจากค่าเสียหายจากการสูญเสียความไว้วางใจ (reliance loss) ซึ่งในทางปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น หากผู้ประกอบการผิดสัญญาผู้บริโภค ศาลจะกำหนดค่าเสียหายจากการสูญเสียความไว้วางใจ (reliance loss)* แต่ในประเทศอังกฤษค่าเสียหายจากการสูญเสียผลประโยชน์ที่คาดหวัง จะถูกกำหนดในกรณีที่ไม่มีสิ่งอื่นใดในตลาดมาแทนที่สิ่งนั้นได้หรือในกรณีที่วัตถุประสงค์ของสัญญาคือความสนุกสนานหรือความรื่นรมย์ของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม สัญญาที่ได้รับการชดใช้ในกรณีเช่นนี้ย่อมมีข้อจำกัดและข้อจำกัดนั้นก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าเป็นอย่างไร¹⁴

จากที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวทางการกำหนดจำนวนค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของเจ้าหนี้ นั้น ผู้เขียนได้วิเคราะห์จากลักษณะของสัญญา พฤติการณ์แห่งคดีทั้งหลาย เป็นสำคัญ ซึ่งศาลเองไม่ได้ให้เหตุผลใด ๆ ในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวไว้ในคำพิพากษาเพราะเนื่องจากจำนวนค่าเสียหายนั้นมาจากดุลพินิจของศาลทั้งสิ้น ไม่มีเหตุผลหรือพยานหลักฐานที่จะสามารถแสดงให้เห็นได้เพราะไม่ได้สามารถใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ในการประเมินค่าเสียหายได้ ดังนั้น จากการพิจารณาพฤติการณ์ต่าง ๆ ในคดีของระบบคอมมอนลอว์แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางที่ใช้ในการประเมินค่าเสียหายนั้นศาลได้พิจารณาจาก

1. พฤติการณ์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่โจทก์ต้องประสบ ทั้งในกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้คาดหวัง (gains lost) หรืออาจเป็นความเสียหายที่โจทก์ต้องสูญเสีย (loss suffered) โดยต้องพิจารณาจากลักษณะของสัญญา การผิดสัญญา มูลค่าของการเข้าทำสัญญานั้น หรืออาจพิจารณาว่าสัญญานั้นเกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกาย สิ่งของ หรือที่ไม่เป็นตัวเงินอารมณ์ความรู้สึก เป็นสำคัญ ซึ่งมูลค่าในการประเมินค่าเสียหายก็ย่อมแตกต่างกัน

* อย่างไรก็ตาม ความเสียหายจากการสูญเสียความไว้วางใจที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาคำหนดอาจมีลักษณะที่เป็นตัวเงินเช่น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ หรืออาจไม่ได้เป็นตัวเงินก็ได้

¹⁴ Kotaro Uchino. Expectation Damage of Consumer Contract. (Online). Available from: <http://www.jlea.jp/ZR06-008.pdf> (2009, August 14)

2. พฤติการณ์การไม่ชำระหนี้ของจำเลย ว่าจำเลยได้ชำระหนี้อย่างไร การผิดสัญญา นั้นเกิดจากความจงใจ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือประมาทเลินเล่อธรรมดา ซึ่งอาจทำให้ศาลประเมินมูลค่าค่าเสียหายที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ฐานะของจำเลย

3. ความคาดหวังของโจทก์หรือความไว้วางใจของโจทก์ซึ่งทั้งความคาดหวังและความไว้วางใจของโจทก์อาจพิจารณาได้จากความเสี่ยงในการจะผิดสัญญาของลูกหนี้ ซึ่งความเสี่ยงนั้นอาจพิจารณาได้จากชื่อเสียง ฝีมือ ประสบการณ์ของลูกหนี้ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่มารับรองคุณภาพของลูกหนี้ เป็นต้น โดยศาลย่อมอาจประเมินได้จากความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไปว่า ความคาดหวังมากหรือความไว้วางใจมาก ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ย่อมมาก ซึ่งความคาดหวังหรือความไว้วางใจก็ต้องพิจารณาจากปัจจัยทั้งหลายดังที่ได้กล่าวมา

ข. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

แนวทางการประเมินค่าสินไหมทดแทนนั้นในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสคือ ผู้พิพากษาจะ ประเมินตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1149 คือประเมินจากความเสียหายที่เกิดแก่เจ้าหนี้และความเสียหายที่เจ้าหนี้ขาดผลกำไร ซึ่งในกรณีที่เป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นผู้พิพากษาก็ต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาจากพฤติการณ์ในคดีนั้นเองว่าค่าเสียหายที่เจ้าหนี้ควรได้รับจะเป็นจำนวนเท่าไร ในการใช้ดุลพินิจนั้น ศาลย่อมพิจารณาจากพฤติการณ์ของการผิดสัญญา เนื้อหาของสัญญา วัตถุประสงค์ของสัญญา และศาลจะต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาโดยใช้ประสบการณ์ (experience) และความรู้สึกของศาล (perception) นั้นเองเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ค่าเสียหายส่วนนี้ย่อมประเมินโดยใช้เพียงดุลพินิจของศาลเช่นเดียวกับในระบบคอมมอนลอว์นั่นเอง

ค. ระบบซีวิลลอว์: ประเทศไทย

ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างหนึ่งจึงไม่อาจที่จะมีพยานหลักฐานใด ๆ ที่โจทก์จะสามารถนำมาแสดงให้ศาลเห็นถึงจำนวนค่าเสียหายที่โจทก์เสียหายจริง ศาลมีหน้าที่ใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวนี้ให้แก่โจทก์โดยพิจารณาจากเหตุและผลในหลาย ๆ ปัจจัยเพื่อที่จะกำหนดเป็นตัวเลขขึ้นมาเพราะไม่ได้หมายความว่าโจทก์เรียกร้องค่าเสียหายเท่าไรแล้วศาลจะต้องกำหนดให้จำนวนเท่านั้น เนื่องจากการใช้ดุลพินิจของศาลนั้นก็ควรจะมีแนวทางหรือขอบเขตในการใช้ดุลพินิจโดยต้องอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในกรณีผิดสัญญา คือต้องอยู่ในขอบเขตที่ว่าให้ทดแทนในจำนวน

ที่เท่ากับหรือใกล้เคียงกับประโยชน์ที่จะได้รับถ้าหากมีการชำระหนี้เกิดขึ้น ถึงแม้มาตรา 222 นั้นจะไม่ได้วางแนวทางไว้ว่าการชดใช้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาต้องพิจารณาจากอะไรบ้างซึ่งต่างจากกรณีละเมิดที่มีขอบเขตระบุไว้ในตัวบทกฎหมาย มาตรา 438 ที่ว่า “...ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด” แต่วัตถุประสงค์ของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายไทยที่ใช้ระบบซีวิลลอว์นั้นคือชดใช้ค่าสินไหมเพื่อทดแทนความเสียหายทั้งในกรณีละเมิดและผิดสัญญา ดังนั้น ถึงแม้ตัวบทจะบัญญัติขอบเขตการกำหนดค่าเสียหายแตกต่างกันระหว่างกรณีละเมิดและกรณีผิดสัญญาแต่ผลก็คือจำนวนค่าเสียหายจะต้องเท่ากับความเสียหายนั่นเอง

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าแนวทางในการประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีละเมิดย่อมนำมาใช้ประเมินในกรณีผิดสัญญาได้เช่นกันเพียงแต่ขอบเขตของค่าเสียหายที่โจทก์จะได้รับในกรณีผิดสัญญานั้นจะแคบกว่ากรณีละเมิดเพราะความรับผิดในกรณีผิดสัญญา ลูกหนี้จะรับผิดเพียงความเสียหายตามปกติที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้และความเสียหายพิเศษที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ถึงพฤติการณ์พิเศษเท่านั้นตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมและทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญา แต่อย่างไรก็ตาม ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่โจทก์เรียกร้องไม่ว่าจะเรียกในฐานะละเมิดหรือผิดสัญญา ความเสียหายนั้นจะต้องเท่ากันเพราะเป็นความเสียหายจากกรรมเดียวกันที่เกิดกับโจทก์

สำหรับแนวทางการพิจารณาในกำหนดค่าเสียหายในกรณีละเมิดทั่ว ๆ ไป ศาลจะพิจารณาหลาย ๆ ประการรวมกัน¹⁵ ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาจากสถานะของผู้เสียหาย เช่น การประกอบอาชีพ สถานภาพทางสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว
2. พิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย เพื่อจะได้บังคับจำเลยได้อย่างเหมาะสมหากจำเลยต้องรับผิดค่าเสียหายเกินฐานะของจำเลย ค่าเสียหายก็จะเป็นเพียงตัวเลขโจทก์ก็จะได้ไม่ได้รับการชดใช้ ทำให้เกิดการค้างค้ำ เป็นช่องทางหากินของทนายเรียกค่าทนายสูง และในกรณีความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการก็ต้องเสียค่าเบี้ยประกันสูง ผู้สูญเสียต้องรับเคราะห์
3. ดูจากความเสียหายที่ผู้เสียหายนำสืบอย่างสมเหตุสมผล ศาลพิจารณาตามพยานหลักฐานที่โจทก์นำเสนอด้วยความสุจริต

¹⁵ เพิ่ง เพิ่งนิติ. ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอาญา. สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2549. อ่างใน สินีกันต์ สิทธิเวชเดช. ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ. (วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549), หน้า 131.

4. ดูจากการกระทำพฤติการณ์ของจำเลยและความร้ายแรงของละเมิด ภายใต้มาตรา 438 กฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจ

สำหรับหลักการพิจารณาในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีละเมิดนั้นศาลใช้หลักการเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อร่างกายซึ่งพิสูจนได้¹⁶ ดังนี้

1. ศาลใช้หลักเศรษฐศาสตร์ในการพิจารณา ได้แก่ เศรษฐกิจของบ้านเมือง สถานะการเงินของครัวเรือน อายุการทำงาน
2. ความเป็นอยู่ ฐานะานุรูป การเลี้ยงดูครอบครัว
3. ความเหมาะสม ความสามารถของผู้ที่ต้องชดใช้ค่าเสียหาย
4. เป็นความเสียหายโดยตรงและแน่นอน อ่างล่อย ๆ ไม่ได้ ต้องพิสูจนให้ศาลเห็น เช่น การคุกคามสิทธิส่วนบุคคล ต้องพิสูจนถึงความไม่สบายใจ ไม่สามารถดำรงชีวิตโดยปกติสุข ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ ชัดขวางความจริง ทำให้เดือดร้อนเกินกว่าที่คาดหมาย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแนวทางการพิจารณาเพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งในกรณีละเมิดและผิดสัญญา นั้น ศาลจะต้องพิจารณาทั้งจากในด้านของผู้เสียหายคือพิจารณาว่าผู้เสียหายเป็นใคร มีอาชีพอะไร ฐานะอย่างไร มีวิถีชีวิตอย่างไร เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมากน้อย เพียงใด ตามที่ศาลเชื่อในการนำสืบ มีความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างไร และยังพิจารณาในด้านของผู้ก่อความเสียหายด้วยว่า มีฐานะอย่างไร แนวทางดังกล่าวใช้เพื่อพิจารณาค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้หรือผู้เสียหายโดยยังอยู่บนหลักการที่ว่า ค่าเสียหายที่ประเมินออกมานั้นเป็นดุลพินิจที่ใช้พิจารณาว่าเท่ากับความเสียหายของผู้เสียหายนั่นเอง ซึ่งท่านอาจารย์วิชัย อริยะนันท์กะ ได้ให้ความเห็นในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินว่า “นักกฎหมายจะต้องมีจินตนาการ ต้องพิสูจนให้ศาลเห็น เพราะค่าสินไหมทดแทนเป็นข้อเท็จจริงและต้องเปลี่ยนทัศนคติของทนายความใจทกในการเรียกค่าเสียหายบนฐานความจริง มีฐานที่มั่นคง พิสูจนทางเศรษฐศาสตร์ได้ ส่วนทางกฎหมายไม่ควรกำหนดค่าเสียหายสำหรับความ

¹⁶ วิชา มหาคุณ. ประธานแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลฎีกา. สัมภาษณ์ 7 มิถุนายน 2549, อ่างใน สีนีกันต์ สิทธิเวทิตศเดช. ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ. (วิทยานิพนธ์ มหาวชิราวุฒิสถาษาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัย, 2549), หน้า 131.

เสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินตายตัว กฎหมายต้องยืดหยุ่น เพราะความอัปยศ ความเศร้าโศกเสียใจ เป็นเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง”¹⁷ เป็นคำกล่าวที่ทำให้เห็นได้ว่าแนวทางการประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของศาลไทยก็จะต้องมีการใช้ดุลพินิจใช้จินตนาการและคำนึงถึงส่วนได้เสียรอบด้านเพื่อให้จำนวนค่าเสียหายนั้นพอดสมควรกับความเสียหายที่จะได้รับการทดแทนด้วยค่าเสียหายนั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁷ วิชัย อริยะนันท์ทกะ. ผู้พิพากษาศาลฎีกา. สัมภาษณ์. อ่างใน สีนีกันต์ สิทธิเวชเดช. ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549), หน้า 132.

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

แนวความคิดในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุมีผล (fundamentally rational) และมีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกเพื่อให้อัตนได้รับประโยชน์สูงสุด เช่นสามารถแสวงหาความพอใจสูงสุดจากการมีงบประมาณที่มีจำกัดเสมอ กฎหมายลักษณะสัญญาจึงมีความสำคัญทางเศรษฐศาสตร์คือช่วยในการจัดสรรความเสี่ยงระหว่างคู่สัญญา ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงในการทำธุรกรรมอันที่ส่งผลทำให้การใช้ประโยชน์และจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เห็นว่าการทำผิดสัญญานั้นโดยมากเป็นการกระทำโดยสมัครใจเพราะฝ่ายที่ผิดสัญญาเห็นว่าการปฏิบัติตามสัญญาเป็นไปได้หรือไม่คุ้มต้นทุนหรืออาจเพราะเห็นว่าการไม่ปฏิบัติตามสัญญาจะสร้างประสิทธิผลให้ตนเองได้ดีกว่าแต่คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญานั้นยังคงมีหน้าที่ในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาของตน

จากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในการบริหารทรัพยากรของมนุษย์นี้ทำให้ได้มุมมองในการพิจารณาการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาได้ว่าหากค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยในกรณีผิดสัญญาในขอบเขตที่จำกัดอย่างในอดีตอาจเกิดผลว่าลูกหนี้ในสัญญายอมเลือกที่จะผิดสัญญาเพราะเห็นว่าการไม่ปฏิบัติตามสัญญาจะก่อให้เกิดผลดีกว่าสำหรับตนเมื่อคิดคำนวณจากต้นทุน ค่าใช้จ่ายต่างๆแล้วโดยลูกหนี้ยอมเลือกที่จะผิดสัญญาเพราะผลประโยชน์ที่คาดหวังของลูกหนี้เป็นสิ่งที่เป็นตัวเงินลูกหนี้จึงสามารถคำนวณผลได้ ผลเสียจากการปฏิบัติตามสัญญาหรือผิดสัญญาได้แน่นอน ส่วนเจ้าหนี้ผู้ที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิดสัญญากลับไม่มีสิทธิเลือก มีสิทธิเพียงได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายทางวัตถุเท่านั้นทั้ง ๆ ที่ผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้คาดหวังนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ใช่อัตนหรืออาจมีสิ่งที่ไม่เป็นตัวเงินรวมอยู่ด้วยกลับกลายเป็นว่าเจ้าหนี้ผู้ที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิดสัญญากลับได้รับความไม่แน่นอนจากสัญญานั้นซึ่งยอมไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหนี้

จากที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาด้วยบทบัญญัติมาตรา 222 ตลอดจนคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา สรุปได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 222 นั้น ไม่มีข้อจำกัดไม่ให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดเชยทั้งกรณีที่เป็นความเสียหายตามปกติตามวรรค 1 และความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษตามวรรค 2 อีก

ทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาก็มีแนวโน้มที่ให้การยอมรับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการผิดสัญญาของลูกหนี้ หากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุและมีอยู่อย่างแท้จริง โดยศาลใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายที่แท้จริงย่อมเกิดมาจากความเสียหายต่อร่างกายเท่านั้นเพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ควบคู่มากับความเสียหายต่อร่างกาย แต่หากเจ้าหนี้เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายแล้วนั้นจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาล่าสุดที่ 655/ 2499 ศาลไทยยังไม่ยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาได้รับการชดใช้ค่าเสียหายในกรณีดังกล่าว

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 222 นั้นมีหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายที่ใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ของระบบคอมมอนลอว์และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงไม่มีข้อจำกัดของตัวบทกฎหมายที่ศาลต้องยึดถือในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินว่าจะกำหนดให้ได้ก็ต่อเมื่อต้องมีความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพเท่านั้น กล่าวได้ว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีข้อจำกัดในการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา ศาลมีอิสระที่จะกำหนดค่าเสียหายได้เต็มที่หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าเสียหาย คือ มีการชำระหนี้ไม่ถูกต้องโดยพฤติการณ์ที่อาจโทษลูกหนี้ได้ มีความเสียหายที่แน่นอนเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ซึ่งความเสียหายที่แน่นอนนั้นจะเป็นความเสียหายชนิดใดก็ได้ไม่ได้มีตัวบทกฎหมายที่มาจำกัดการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยตัวบทกฎหมายของไทยมีลักษณะที่เปิดกว้างให้ศาลใช้ดุลพินิจภายใต้หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาทั่วไปเท่านั้นเช่นเดียวกับกฎหมายฝรั่งเศส

จึงสรุปได้ว่าความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้และความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ตามบทบัญญัติมาตรา 222 ทั้งวรรคหนึ่งและวรรคสองประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้นย่อมหมายรวมไปถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาด้วย ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาเช่นเดียวกับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เป็นตัวเงินนั่นเอง เพียงแต่ความเสียหายที่เป็นตัวเงินนั้น ง่ายต่อการกำหนดค่าเสียหายเพราะเป็นความเสียหายที่เห็นเป็นรูปธรรมจึงมีอยู่จริงแน่นอน เพียงแต่ต้องพิจารณาแค่ความเสียหายนั้นไกลกว่าเหตุไปหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ศาลไทยก็ได้มีการยอมรับให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาอยู่แล้วเพียงแต่ศาลใช้ดุลพินิจว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีอยู่จริงนั้นต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเสียหายต่อร่างกาย โดยศาลอาจยึดติดว่าการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดย

ปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย เป็นการพิสูจน์ความเสียหายเพียงเล็กน้อย ไม่อาจทำให้ศาลเห็นได้ชัดเจนว่ามีความเสียหายอย่างแท้จริงซึ่งจริง ๆ แล้วศาลไทยก็สามารถประเมินความเสียหายที่มีอยู่จริงนั้นจากพฤติการณ์แห่งคดีได้ การพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานที่ปรากฏเป็นรูปร่างเสมอไป ดังนั้น หากขอบเขตของบทบัญญัติมาตรา 222 นั้นรวมไปถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา ผู้เขียนจึงเห็นว่า ศาลไทยก็สามารถที่จะปรับใช้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายให้กว้างเพื่อพิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีความเสียหายต่อร่างกายเกิดขึ้นด้วยเพื่อเยียวยาขาดใช้ให้แก่เจ้าหนี้ในกรณีที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของเขาพึงได้รับการชดใช้ในฐานะความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและจริงจังเพียงพอที่จะได้รับการชดใช้

อย่างไรก็ดี เมื่อไม่นานมานี้ได้มีคำพิพากษาศาลชั้นต้นคดีหมายเลขแดงที่ 4181/2552 ได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์ที่ 1 ในกรณีที่จำเลยที่ 1 กระทำการผิดสัญญาโดยที่ไม่มี ความเสียหายต่อจิตใจให้แก่โจทก์ที่ 1 ซึ่งความเสียหายต่อจิตใจนี้คือความทุกข์ทรมานใจจากการที่โจทก์ที่ 1 ต้องคลอเคลียออกมาพิจารณา หมายความว่า จากคดีนี้ศาลใช้ดุลพินิจว่าข้อเท็จจริงเช่นนี้โจทก์ที่ 1 ย่อมได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างแท้จริง (real) และเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ (too remote) จากคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในคดีนี้ แสดงให้เห็นว่า ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นความเสียหายต่อจิตใจเป็นความเสียหายที่อยู่ในขอบเขตของคำว่าความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น มาตรา 222 วรรคหนึ่ง และความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ มาตรา 222 วรรคสอง อีกทั้งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในทั้งสองวรรคนั้นก็ไม่ต้องเกิดขึ้นควบคู่กับความเสียหายต่อร่างกายด้วย ดังเช่นคำพิพากษาศาลชั้นต้นในคดีนี้ได้ตัดสินไว้ แต่เนื่องจากความเสียหายต่อจิตใจในคดีนี้เกิดขึ้นมาจากพฤติการณ์ในคดีที่มีข้อเท็จจริงค่อนข้างชัดเจนว่าความเสียหายจากการผิดสัญญาของจำเลยที่ 1 นั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจต่อโจทก์ค่อนข้างมาก ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าภาวะของความเสียหายทุกขใจของโจทก์ที่ 1 นั้น มีภาวะของการกระทบกระเทือนทางจิตใจ (shock) ความกระทบกระเทือนทางประสาท (nervous shock) ซึ่งเป็นความเสียหายต่อจิตใจในลักษณะที่กระทบไปถึงสุขภาพร่างกาย ความเสียหายต่อจิตใจเช่นนี้จึงเป็นความเสียหายที่น่าจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายอย่างแน่นอนหากเกิดจากการผิดสัญญา แต่หากเป็นกรณีที่ความเสียหายต่อจิตใจเป็นลักษณะของความสูญเสียความพึงพอใจ ความสุข หรือเกิดความผิดหวังซึ่งอยู่ในขอบเขตของการสูญเสียผลประโยชน์ที่พึงได้รับตามสัญญาโดยไม่ได้กระทบถึงสุขภาพร่างกาย เช่นการผิดสัญญาซื้อทัวร์ที่ทำให้โจทก์รู้สึกผิดหวังเสียใจ กรณีนี้ยังไม่ชัดเจนว่าศาลไทยจะยอมกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์หรือไม่

ผลดีที่จะได้รับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายสำหรับที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา คือ

1. ช่วยเยียวยาให้เจ้าหนี้ได้รับความเป็นธรรมหากมีการผิดสัญญาในกรณีที่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีอยู่จริงซึ่งควรได้รับการชดเชยเพราะค่าเสียหายควรเท่ากับความเสียหายเพื่อให้ลูกหนี้ได้ใช้ความระมัดระวังในการชำระหนี้มากยิ่งขึ้น หากค่าเสียหายนั้นน้อยกว่าความเสียหายก็จะส่งผลให้มีการฝ่าฝืนสัญญากันมากยิ่งขึ้นเพราะการผิดสัญญาอาจคุ้มค่ามากกว่าการปฏิบัติตามสัญญานั้นเอง

2. ทำให้ลูกหนี้ใช้ความระมัดระวังในการชำระหนี้มากยิ่งขึ้นเพราะการผิดสัญญาอาจทำให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายที่มากกว่าแค่เพียงความเสียหายที่เป็นตัวเงินได้แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นย่อมอยู่ในความคาดหมายได้ของลูกหนี้มาก่อนแล้วทั้งในกรณีที่เป็นการเสียหายตามปกติ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง หรือความเสียหายพิเศษ มาตรา 222 วรรคสอง ดังนั้น การชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินย่อมไม่เป็นที่เกินกว่าความคาดหมายของลูกหนี้และไม่ได้ทำให้ลูกหนี้เสียประโยชน์แต่อย่างใดเพราะลูกหนี้ก่อความเสียหายให้แก่เขาก็ควรชดเชยค่าเสียหายให้แก่เขาเช่นกัน

3. ทำให้ลูกหนี้ใช้ความระมัดระวังในการเข้าทำสัญญามากยิ่งขึ้นโดยลูกหนี้จะต้องพิจารณาทางได้เสียของตนทุกด้านรวมไปถึงการต้องชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหนี้ด้วย ดังนั้นการที่ลูกหนี้ตัดสินใจเข้าทำสัญญาที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินแก่เจ้าหนี้ได้แล้ว ย่อมแสดงว่าลูกหนี้มีความมั่นใจในการปฏิบัติตามสัญญาอย่างเพียงพอ แต่หากลูกหนี้ไม่มั่นใจก็จะได้ปฏิเสธในการเข้าทำสัญญากับเจ้าหนี้ซึ่งย่อมเกิดผลดีกับเจ้าหนี้เช่นกันว่าเจ้าหนี้จะได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้ที่อาจปฏิบัติตามสัญญานั้นได้จริง

4. ทำให้เจ้าหนี้กล้าในการตัดสินใจเข้าทำสัญญามากยิ่งขึ้น เมื่อเจ้าหนี้เห็นว่าตนจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายมากเท่าที่เขาเสียหายจริงแล้ว เจ้าหนี้อย่อมกล้าเสี่ยงในการเข้าทำสัญญามากขึ้นเพราะอย่างน้อยหากมีการผิดสัญญาเขาก็จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่มากเท่าความเสียหายที่เขาได้รับจริง

5. การเกิดขึ้นของสัญญาย่อมมีการจ่ายเงินเพื่อตอบแทนผลประโยชน์ที่จะได้รับการสัญญานั้น ไม่ว่าจะเป็นสัญญาที่เจ้าหนี้จะพึงได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือไม่ก็ตาม ซึ่งการเกิดสัญญาย่อมส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้เช่นกัน อาทิเช่น สัญญาซื้อข้าวซึ่งเป็นสัญญาที่ชัดเจนว่าความเสียหายมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจากการผิดสัญญาได้ การที่เจ้าหนี้อาจได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหากมีการผิด

สัญญาเกิดขึ้นและศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาแล้วว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นถึงขนาดและเพียงพอที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหาย กรณีนี้ย่อมทำให้ประชาชนกล้าตัดสินใจเข้าทำสัญญาซื้อตัวรถมากขึ้นโดยอาจเลือกบริษัทที่ตนเห็นว่าราคาไม่แพงซึ่งไม่จำเป็นจะต้องไปลงทุนกับราคาตัวรถที่สูงเกินไปเพื่อความมั่นใจในการได้รับการบริการที่แน่นอนเชื่อถือได้ เพราะหากมีค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาที่เจ้าหน้าที่จะได้รับการชดเชย ย่อมทำให้ลูกหนี้ต้องระมัดระวังในการชำระหนี้มากขึ้นให้เป็นที่ไปตามที่ได้ตกลงกับเจ้าหน้าที่ไว้ กรณีนี้ย่อมทำให้เกิดการกระจายตัวของธุรกิจและการแข่งขันของธุรกิจรายย่อยที่อาจไม่มีชื่อเสียงที่โด่งดังได้และย่อมทำให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

ผลเสียที่จะได้รับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายสำหรับที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา คือ

1. ย่อมสร้างภาระแก่ศาลมากยิ่งขึ้น เพราะการที่ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดเชยในกรณีผิดสัญญาย่อมทำให้เจ้าหน้าที่เลือกที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวให้แทนที่จะเลือกที่จะประนีประนอมกับลูกหนี้ตกลงชดเชยค่าเสียหายกันในกรณีที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้น

2. การประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินย่อมเป็นการยากที่จะประเมินค่าเสียหายให้เหมาะสมกับความเสียหายทั้งต่อลูกหนี้และเจ้าหน้าที่ คือยากที่จะประเมินค่าเสียหายให้เหมาะสมกับความเสียหายที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่ซึ่งในบางครั้งศาลอาจเชื่อในพฤติการณ์การผิดสัญญาที่เจ้าหน้าที่นำสืบว่าความเสียหายนั้นร้ายแรง ทั้งที่ความเป็นจริงเจ้าหน้าที่อาจไม่ได้เสียหายมากขนาดจำนวนค่าเสียหายที่ศาลกำหนด ซึ่งกรณีนี้อาจทำให้เสียหลักการของการชดเชยค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาที่ว่า ค่าเสียหายมีเพื่อทดแทนความเสียหายโดยที่เจ้าหน้าที่ไม่อาจหาประโยชน์จากค่าเสียหายได้และหากศาลกำหนดค่าเสียหายให้มากเกินไปก็จะมีปัญหาต่อธุรกิจของลูกหนี้และเป็นผลให้เจ้าหน้าที่นำคดีมาสู่ศาลกันจำนวนมาก หากน้อยเกินไปก็ย่อมไม่อาจทดแทนความเสียหายของเจ้าหน้าที่ได้อย่างเพียงพอ อีกทั้งการที่ไม่มีความเสียหายต่อร่างกายทำให้ไม่อาจเห็นได้ชัดเจนถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เจ้าหน้าที่นำสืบและค่อนข้างยากในการประเมินความเสียหายให้เหมาะสมตามจริง แต่นั่นก็ไม่ใช่ว่าเหตุผลที่ศาลควรปฏิเสธไม่ยอมชดเชยค่าเสียหายใดๆให้แก่เจ้าหน้าที่เลยหากเจ้าหน้าที่ประสบความเสียหายจริง

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่และลูกหนี้อาจใช้วิธีการแก้ปัญหาในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะเกิดขึ้นกรณีมีการผิดสัญญาได้โดยไม่ต้องให้ศาลใช้ดุลพินิจเพื่อกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวก็ได้ ดังต่อไปนี้

ก. เจ้าหนี้และลูกหนี้อาจตกลงกันในเรื่องเบี้ยปรับหากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น เบี้ยปรับนั้นหากสูงเกินส่วนศาลจะลดลงได้โดยที่ศาลจะพิจารณารวมไปถึงค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่ผู้ได้รับประโยชน์จากเบี้ยปรับนั้นด้วย กรณีนี้อาจแก้ปัญหาใน การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหนี้โดยไม่ต้องรอให้ศาล กำหนดจำนวนค่าเสียหาย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยอมเป็นไปได้ยากเนื่องจากลูกหนี้ที่จะต้อง จ่ายค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นมักเป็นองค์กรธุรกิจหรือผู้ประกอบการที่ อาจเลือกที่จะไม่ยอม ตกลงค่าเบี้ยปรับร่วมกับเจ้าหนี้ ดังนั้น เจ้าหนี้อย่อมไม่มีโอกาสที่จะได้ กำหนดเบี้ยปรับเพื่อจะชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่ตนเองได้ หรือ

ข. เจ้าหนี้และลูกหนี้อาจตกลงกันยกเว้นไม่รับผิดชอบในค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบไว้ในสัญญา กรณีนี้ข้อตกลงจะมีผลบังคับใช้ได้ เพียงใดต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 เพราะข้อสัญญา ที่จะมาจำกัดสิทธิเช่นนี้นั้นจะมีผลบังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปที่ผู้เขียนเห็นว่าความเสียหายในมาตรา 222 นั้นตัวบทไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่า ความเสียหายจากการผิดสัญญาต้องเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้นแต่รวมไปถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วย ซึ่งสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นขอบเขตที่ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในกรณี ผิดสัญญายังมีจำกัดมาก ดังนั้น จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาลักษณะที่เรื่องค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาทั้งจากระบบคอมมอนลอว์เช่นประเทศ สหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ รวมถึงประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบซีวิลลอว์ ต่างได้มี พัฒนาการในหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายดังกล่าวนี้ที่เปลี่ยนไปจากอดีต กล่าวคือ เดิมทีนั้นประเทศ อังกฤษได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัว เงินในกรณีผิดสัญญาจะได้รับชดใช้เมื่อมีความเสียหายต่อร่างกายเท่านั้น แต่ในเวลาต่อมาได้มีคำ ตัดสินที่ให้เจ้าหนี้ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้แม้ว่าจะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายก็ได้ เช่นเดียวกับประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งปัจจุบันศาลในประเทศ เหล่านี้ก็ได้วางหลักเกณฑ์ให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา ได้รับการชดใช้ทั้งในกรณีมีความเสียหายต่อร่างกายและไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย

ดังนั้น เมื่อไม่มีข้อจำกัดของตัวบทกฎหมายศาลไทยก็อาจจะวางขอบเขตในการชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวให้ครอบคลุมไปถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายได้เช่นกัน ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ 2 กรณีในการที่ศาลไทยจะ พิจารณาเพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะที่ 1 ผู้เขียนเห็นว่า ศาลไทยสามารถปรับใช้หลักเกณฑ์ในกฎหมายใน ขอบเขตที่กว้างมากขึ้นเพื่อกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยไม่ จำเป็นต้องมีการแก้ไขหรือปรับปรุงตัวบทกฎหมาย มาตรา 222 เนื่องจากคำว่า ความเสียหายเช่น ที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้และความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ มาตรา 222 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ได้หมายความรวมไปถึง ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอยู่แล้ว กล่าวคือ ในปัจจุบันแนวทางคำตัดสินของศาลเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยที่ไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย ศาลไทยยังใช้ดุลพินิจในการพิจารณา ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีความแน่นอนและมีอยู่จริงในลักษณะที่ค่อนข้างจำกัด คือ ผู้เขียน เห็นว่าศาลฎีกายังพิจารณาหลักเกณฑ์ที่ว่า *ต้องมีความเสียหายที่แน่นอน* ในลักษณะที่เป็น รูปธรรมคือเห็นได้ชัดเจนว่ามีอยู่แน่นอนจริงเพียงเท่านั้น จากในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2499 ดังที่ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลว่า “ถึงหากคดีจะเป็นอันรับฟังได้ว่าโจทก์ได้รับความผิดหวังและเสียใจ รวมตลอดทั้งได้รับความขวยเขินในการที่ได้ดูภาพยนตร์ในวันนั้น โจทก์ก็จะถือเหตุเหล่านั้นมา ฟ้องเรียกค่าเสียหายไม่ได้เพราะความรู้สึกในทางจิตใจเช่นนั้นไม่ใช่ความเสียหายที่จะพึงเรียกร้อง ได้ในกรณีเช่นนี้” แต่สำหรับกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2509 ศาลฎีกาได้ยอมรับอย่างชัดเจนในกรณีที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบในฐานะผิดสัญญา กับโจทก์ โดยการผิดสัญญานั้นทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายต่อร่างกายและศาลก็ได้กำหนดค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์ อย่างไรก็ตาม จากคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 4181/2552 เห็นได้ว่าศาลไทยได้ปรับใช้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายได้กว้างยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนด ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่โจทก์ในกรณีผิดสัญญาโดยที่โจทก์ไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายใด ๆ แต่ในคดีนี้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นกับโจทก์เป็นความเสียหายต่อจิตใจในลักษณะที่รุนแรงถึงขั้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายได้ ถึงแม้จะไม่เรียกว่ามี ความเสียหายต่อร่างกายก็ตาม แต่ยังไม่แน่นอนว่าหากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดจากการ ผิดสัญญาโดยที่ไม่ได้มีกระทบใด ๆ ต่อสุขภาพร่างกายนั้น ศาลไทยจะยอมกำหนดค่าเสียหายให้ เช่นเดียวกับที่ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ยอมรับหรือไม่

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้ศาลปรับใช้หลักเกณฑ์ทางกฎหมาย มาตรา 222 ไปในขอบเขตที่กว้างออกไป โดยพึงพิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายหรือที่กระทบต่อสุขภาพร่างกายว่าเป็นความเสียหายที่อาจมีอยู่จริงได้ในบางกรณี กล่าวคือ หากศาลไทยพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีแล้วเห็นว่า โจทก์ย่อมได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างแน่นอนถึงแม้โจทก์จะไม่ได้ได้รับความเสียหายต่อร่างกายหรือผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายก็ตาม ศาลก็ย่อมสามารถที่จะใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้ภายใต้หลักเกณฑ์ในมาตรา 222 ในปัจจุบัน

ผู้เขียนเห็นว่า ข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้มีข้อดี คือ ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมาย เพราะการแก้ไขกฎหมายย่อมทำให้เกิดความล่าช้าในการจะคุ้มครองเจ้าหน้าที่เสียหายจากการผิดสัญญา เพราะการพิจารณาแก้ไขกฎหมายย่อมต้องใช้เวลานาน และเสียค่าใช้จ่ายมากโดยไม่จำเป็นเพราะศาลสามารถปรับใช้หลักกฎหมายเดิมได้ เนื่องจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 222 ที่มีอยู่นั้นสามารถคุ้มครองถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ในทุกกรณีอยู่แล้ว เช่นเดียวกับ มาตรา 1149 ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายไว้อย่างกว้างๆ เช่นเดียวกับของไทย แต่กฎหมายก็ยังยอมรับให้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาโดยไม่ต้องมีความแน่นอนที่เกี่ยวกับสุขภาพร่างกายก็ได้

แต่อย่างไรก็ดี การที่ไม่ยอมรับการแก้ไขกฎหมาย แต่ใช้วิธีการรอให้ศาลใช้ปรับใช้หลักเกณฑ์ในทางกฎหมายเมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาลก่อนก็มีข้อเสียเช่นกัน คือ เนื่องจากหลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาของศาลฎีกาที่วางไว้ยังคงเป็นกรอบที่ศาลไทยยึดมั่นตลอดมาและไม่ได้มีคดีความขึ้นสู่ศาลอาญเนื่องมาจากว่าประชาชนไม่รู้ถึงสิทธิของตนเพราะกฎหมายได้บัญญัติไว้กว้างเกินไป อีกทั้งการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาก็เป็นเพียงข้อยกเว้นของการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาเท่านั้น จึงยากที่ประชาชนจะได้นำคดีมาสู่ศาลในกรณีผิดสัญญาเพราะไม่รู้ถึงสิทธิของตน อีกทั้งการที่จะปรับเปลี่ยนดุลพินิจของศาลไทยในการปรับใช้กฎหมายเป็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีอยู่จริงไม่จำเป็นต้องมาจากความเสียหายต่อร่างกายหรือต้องมีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายเสมอไปย่อมเป็นการยากที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากแนวคิดเช่นนี้ได้เกิดขึ้นและคงอยู่มานานแล้วในประเทศไทย

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะอีกกรณี ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะที่ 2 ควรปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 222 ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เห็นว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดใช้ได้ในกรณีไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง โดยให้มีการเพิ่มเติมมาตรา 222 วรรค 3 ว่า

“ความเสียหายดังกล่าวใน 2 วรรคก่อนนั้น ให้หมายความรวมถึง ความเสียหายที่ไม่เป็น ตัวเงินในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็น ตัวเงินขึ้นด้วย หรือในกรณีที่การไม่ชำระหนี้ดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นพิเศษ ขึ้น โดยจะพึงใช้เพียงใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์แห่งการไม่ชำระหนี้และความเสียหายที่เกิดขึ้น”

เหตุผลในการเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวขึ้นเนื่องจากการบัญญัติความเสียหายไว้อย่าง กว้าง ๆ เช่นเดิมนั้น ยังไม่ชัดเจนเพียงพอว่าหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา มาตรา 222 มีขอบเขตรวมถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยในบทบัญญัติที่ได้เพิ่มเติม ตาม มาตรา 222 วรรคสาม นั้นจะทำให้เกิดหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัว เงินในกรณีผิดสัญญาดังต่อไปนี้

1. ความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ในวรรคหนึ่ง และความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษในวรรคสองนั้น อาจรวมถึงความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้

2. ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะได้รับการชดเชยก็ต่อเมื่อ

2.1) เป็นกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้และความเสียหายเหล่านี้ที่เกิดขึ้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นด้วยอย่างแน่นอน โดยความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยนั้นอาจเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญาหรือเป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ กรณีนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่ามีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยเกิดขึ้นจากการผิดสัญญาและก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่ศาลไทยได้ยอมรับอยู่แล้ว ดังเช่นในคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2509 ที่ศาลฎีกาได้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งกรณีนี้ศาลในต่างประเทศทั้งประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเองก็ได้ยอมรับหลักเกณฑ์ในกรณีที่มีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับการชดเชยในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยเช่นเดียวกัน ดังเช่นที่ในบทบัญญัติ Section 353 ใน The Restatement (Second) of Contracts ที่ว่า "Recovery for emotional disturbance will be excluded unless the breach also caused bodily harm or the contract or the breach is of such a kind that serious emotional disturbance was a particularly likely result." ซึ่งใน Section 353 ก็ได้แบ่งกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายออกมาอย่างชัดเจนเป็นกรณีหนึ่ง ซึ่งได้แยกออกจากอีกกรณีที่ไม่ว่าจำเป็นต้องมีเงื่อนไขความเสียหายต่อร่างกายเพราะใช้คำว่า “หรือ” (or)

สำหรับหลักเกณฑ์ในการใช้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่มีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย ก็คือ (1) ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง เพราะเป็นความเสียหายที่ต่อเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยนั่นเอง จึงเป็นสิ่งที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม มีลักษณะทางกายภาพที่มาพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าผู้เสียหายจากการผิดสัญญาจะต้องมีความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยอย่างแท้จริง (2) ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ กล่าวคือ เนื่องจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ต่อเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย และความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุโดยเป็นผลโดยตรงมาจากการผิดสัญญา นั้น อาทิเช่น สัญญารับขนผู้โดยสาร การที่ผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บระหว่างการขนส่งนั้น ถือว่าผู้ขนส่งกระทำผิดสัญญาหากเกิดจากความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ขนส่ง และความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยที่เกิดขึ้นต่อผู้โดยสารเป็นความเสียหายตามปกติธรรมดาที่เกิดจากการผิดสัญญา จึงเป็นผลโดยตรงและเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่เป็นผลต่อเนื่องที่ควบคู่มากับความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยนั้น ดังนั้นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็ย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยเกิดขึ้นจากการผิดสัญญา แต่ศาลก็ยังคงต้องพิจารณาว่าความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยหรือไม่ โดยหลักเกณฑ์สำคัญคือความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยอันเกิดจากการผิดสัญญาจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นด้วย เพราะไม่ได้หมายความว่ากรณีที่เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นในทุกกรณี

นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าหากการผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตขึ้นแก่คู่สัญญาผู้เสียหายจากการผิดสัญญา เนื่องจากความเสียหายต่อชีวิตเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจึงไม่อาจเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทได้เพราะมรดกที่จะตกทอดไปยังทายาทได้จะต้องมีลักษณะเป็นทรัพย์สิน ดังนั้น หากคู่สัญญาที่เสียหายจากการผิดสัญญาถึงแก่ความตายที่เกิดมาจากการผิดสัญญา ความเสียหายต่อชีวิตนั้นยังไม่มีลักษณะเป็นทรัพย์สินหรือยังไม่เปลี่ยนแปลงเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินและคู่สัญญาที่เสียหายก็ได้ถึงแก่ความตายไปแล้ว ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า ในกรณีที่มีความเสียหายต่อชีวิตเกิดขึ้นจากการผิดสัญญาย่อมไม่มีคู่สัญญาเหลืออยู่ให้ฟ้องร้องฐานผิดสัญญาได้เพราะความผิดฐานผิดสัญญา ผู้ที่มีสิทธิฟ้องคือคู่สัญญาด้วยกันเท่านั้น และเมื่อไม่มีคู่สัญญาที่สามารถฟ้องร้องในความเสียหายต่อชีวิตได้ ความเสียหายต่อชีวิตนั้นจึงไม่ใช่ความเสียหายที่อาจเรียกร้องได้ในฐานผิดสัญญา และหากความเสียหายต่อชีวิตยังไม่อาจเรียกร้องได้ในฐานผิดสัญญา ก็ย่อมไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหาย

ที่ไม่เป็นตัวเงินเช่นความเสียหายต่อจิตใจได้เพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้เป็นผลต่อเนื้อง
ที่มาจากความเสียหายต่อชีวิต

สำหรับความเสียหายต่อเสรีภาพนั้น ผู้เขียนเห็นว่าความเสียหายต่อเสรีภาพเป็น
ความเสียหายที่ไม่น่าจะเป็นความเสียหายโดยตรงที่เกิดจากการกระทำผิดสัญญา ไม่ว่าจะเป็
ความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการผิดสัญญา ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่งหรือกรณีที
เป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ตามมาตรา 222 วรรคสอง และเมื่อไม่เป็
ความเสียหายโดยตรงที่เกิดจากการผิดสัญญาก็ย่อมไม่ใช่ความเสียหายที่อาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย
ได้ อย่างไรก็ตาม หากมีกรณีที่มีความเสียหายต่อเสรีภาพเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายก็สามารถ
เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในฐานะละเมิด ตามมาตรา 446 ได้อยู่แล้ว
หากการกระทำนั้นเป็นละเมิด หรือหากการกระทำนั้นไม่เป็นการละเมิดแต่เป็นการผิดสัญญาและ
ศาลมีความเห็นว่าความเสียหายต่อเสรีภาพนั้นเกิดจากการผิดสัญญาอีกทั้งเป็นความเสียหายที่ไม่
ไกลกว่าเหตุซึ่งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ต่อเนื่องมาจากความเสียหายต่อ
เสรีภาพนั้น ผู้เขียนก็เห็นว่า ศาลสามารถที่จะปรับใช้หลักเกณฑ์ในกรณีที่ว่า “หรือกรณีที่การไม่
ชำระหนี้ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นพิเศษขึ้น” ก็ได้ เพราะกรณีนี้ศาลสามารถ
ใช้ดุลพินิจพิจารณาความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้อย่างกว้าง ๆ ไม่ต้องพิจารณาความเสียหายต่อ
ร่างกายหรืออนามัย โดยที่หากศาลเห็นว่ามีความเสียหายต่อเสรีภาพเกิดขึ้นจริงจากการผิดสัญญา
และความเสียหายต่อเสรีภาพนั้นก็ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ก็ยังคงครบหลักเกณฑ์
ที่ว่า “การไม่ชำระหนี้ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นพิเศษ” ได้เช่นกัน

2.2) กรณีที่ไม่มีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยขึ้นแก่เจ้าหนี้แต่การไม่ชำระ
หนี้ก็ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นพิเศษขึ้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็
อาจเป็นความเสียหาย ในมาตรา 222 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองก็ได้

เหตุผลของการบัญญัติเช่นนี้เพราะจะทำให้เกิดความชัดเจนและเป็นการวาง
ขอบเขตให้ศาลปรับใช้ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญานั้น
ไม่จำเป็นต้องเกิดจากความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยเสมอไป ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่
มีอยู่แท้จริงอาจมีอยู่แม้ว่าจะไม่มีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยก็ตาม มิฉะนั้นแล้วตัวบท
ย่อมไม่ใช่คำว่า “หรือ” แยกออกมาเป็นอีกกรณีหนึ่ง

สำหรับหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน
ในกรณีที่ไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย คือ (1) ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็น
ความเสียหายที่มีอยู่จริง ซึ่งศาลจะต้องใช้ดุลพินิจว่ากรณีใดบ้างที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายที่
ไม่เป็นตัวเงินที่แท้จริงขึ้นได้ กล่าวคือ เป็นกรณีที่การผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็น

ตัวเงินขึ้นในระดับที่มากกว่าแค่เพียงการผิดสัญญาทั่วไปซึ่งเป็นเพียงการกระทบต่ออารมณ์เท่านั้น ซึ่งยังไม่แน่นอนว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะมีอยู่หรือไม่ ดังนั้น ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่มีอยู่จริงจะต้องเป็นกรณีศาลใช้ดุลพินิจแล้วเชื่อได้ว่า โจทก์ได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นอย่างแน่นอนตามที่ได้พิสูจน์หรือแสดงต่อศาล อย่างไรก็ตาม ในเงื่อนไขที่สองที่ว่า “หรือในกรณีที่การไม่ชำระหนี้ทำให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นพิเศษขึ้น” ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นพิเศษ” เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอันเกิดจากการผิดสัญญาในระดับที่สูงกว่าการผิดสัญญาตามปกติทั่วไป (2) ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ กล่าวคือ แม้การผิดสัญญานั้นจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยขึ้น หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายที่เป็นตัวเงินขึ้นด้วยการผิดสัญญา แต่การผิดสัญญานั้นก็ได้ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยเช่นเดียวกัน โดยที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นก็เป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุ คือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้จากการไม่ชำระหนี้ ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง หรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจเป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ตามมาตรา 222 วรรคสองก็ได้ โดยกรณีเช่นนี้ศาลต้องพิจารณาความไม่ไกลกว่าเหตุตามแต่ดุลพินิจของศาลว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นไกลกว่าเหตุหรือไม่

3. ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะพึงใช้เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์แห่งการไม่ชำระหนี้และความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินไม่อาจมีพยานหลักฐานใดมาแสดงเพื่อพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายได้ ดังนั้น ศาลจึงต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นจะพึงได้รับชดใช้เพียงใดคือเป็นจำนวนเงินเท่าไร โดยให้วินิจฉัยจากพฤติการณ์แห่งการไม่ชำระหนี้เพราะคำว่าพฤติการณ์นั้นให้ศาลพิจารณาได้จากทุก ๆ ด้านของข้อเท็จจริงในการผิดสัญญาตามแต่ดุลพินิจของศาลและพิจารณาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งก็เป็นไปตามดุลพินิจในการประเมินความเสียหายนั้นออกมาเป็นค่าเสียหายของศาล แต่ในส่วนนี้จะทำให้เห็นชัดเจนว่า ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นเป็นค่าเสียหายที่มาทดแทนความเสียหายที่แท้จริง ศาลจึงจะพิจารณากำหนดค่าเสียหายที่มากกว่าวัตถุประสงค์ที่มากกว่ามาทดแทนความเสียหายไม่ได้ เช่น จะกำหนดค่าเสียหายมากเกินไปที่จะลงโทษจำเลยไม่ได้ เพราะวัตถุประสงค์ของการชดใช้ค่าเสียหายเพื่อที่จะลงโทษจำเลยไม่ได้มีอยู่ในระบบกฎหมายไทย

ข้อดีของการแก้ไขกฎหมาย

1. ทำให้ศาลไม่ลังเลที่จะกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหนี้หากมีคดีขึ้นสู่ศาลเนื่องจากตัวบทบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอยู่ในขอบเขตของความรับผิดในความเสียหายของลูกหนี้ได้ หากบทบัญญัติไม่มีความชัดเจนแล้วก็อาจทำให้เกิดความลังเลในการปรับใช้กฎหมายของศาล เนื่องจากศาลหนึ่งอาจเห็นว่าไม่มีบทบัญญัติจำกัดไม่ให้กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอีกทั้งความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็เป็นความเสียหายที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นจริง แต่อีกศาลอาจเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่ไม่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางไว้ เพราะในเรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ก็ได้มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงเรื่อยมา

2. การที่กฎหมายบัญญัติชัดเจนว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเป็นความเสียหายที่อาจได้รับการชดใช้ในกรณีผิดสัญญานั้น ย่อมเป็นการประกาศให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิของตนได้ชัดเจนเพราะสาเหตุที่ประชาชนไม่เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญานั้นอาจเพราะไม่ทราบถึงสิทธิของตน และเมื่อมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นลูกหนี้ก็จะยอมชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายต่างๆให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้ก็เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่ตนพึงจะได้รับเพราะกฎหมายคุ้มครองเพียงนี้ ส่วนความเสียหายอื่นๆที่เกิดขึ้น อาทิเช่นความผิดหวัง ความเสียใจ เจ้าหนี้ก็ทำได้เพียงแค่ว่าพอใจยอมรับเพราะไม่ทราบว่าความเสียหายเช่นนั้นอาจได้รับการชดใช้ค่าเสียหายได้

3. ทำให้ประชาชนรู้ว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่จะได้รับการชดใช้นั้นมีเงื่อนไขอย่างไร กล่าวคือ ต้องเป็นกรณีที่มีความเสียหายแก่กายหรืออนามัยที่มีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นแก่ตนอย่างแน่นอน หรือเป็นกรณีที่การไม่ชำระหนี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขึ้นแก่ตนอย่างแน่นอน เหตุผลที่ต้องบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนนั้นเนื่องจากเจ้าหนี้จะได้ประเมินความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของตนได้เองในเบื้องต้นก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล มิฉะนั้นเจ้าหนี้จะไม่รู้ถึงหลักเกณฑ์ว่าจะเรียกร้องได้ในกรณีเช่นไร ทำให้มีการฟ้องร้องคดีกันมากมาย

ข้อเสียของการแก้ไขกฎหมาย

1. เนื่องจากค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นอาจได้รับการชดใช้ในบางกรณีของการผิดสัญญาเท่านั้นซึ่งศาลจะต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาตามความรู้สึกของศาลเองว่ากรณีใดบ้างที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นไม่ไกลกว่าเหตุและเป็นความเสียหายที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดแก่เจ้าหนี้อย่างแน่นอนซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นกรณีๆไป แต่การที่กฎหมายบัญญัติชัดเจนว่า

ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเรียกร้องได้ในกรณีผิดสัญญาอาจทำให้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่อาจคิดว่าพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นมีความเสียหายเกิดขึ้นอย่างแน่นอนแล้วหรืออาจเลือกที่จะไปเสาะหาประโยชน์จากคดีความกันในศาล หากเป็นเช่นนั้นจะทำให้เกิดการฟ้องร้องคดีผิดสัญญาเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวนี้กันมากมาย ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วพฤติการณ์ที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหน้าที่ได้นั้นมีลักษณะที่จำกัดมากกว่าคือจะต้องเป็นกรณีที่มีแนวโน้มว่าเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างแน่นอนเท่านั้น

2. การใช้วิธีแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนทั้งที่ไม่ได้มีปัญหาเกิดขึ้นในความเป็นจริง กล่าวคือกฎหมายไม่ได้จำกัดว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอาจได้รับชดใช้ได้หรือไม่อย่างไร อาจทำให้ข้อโต้แย้งได้ว่าในเมื่อกฎหมายไม่ได้มีปัญหา เหตุใดจึงต้องแก้ไขกฎหมายเพราะการแก้ไขกฎหมายนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากซึ่งอาจทำให้ผู้ร่างกฎหมายไม่เห็นประโยชน์ในการจะต้องแก้ไขกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม สำหรับข้อเสนอแนะที่จะใช้ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในประเทศไทยทั้งสองกรณีนั้น ผู้เขียนเห็นด้วยกับการใช้วิธีการแก้ไขกฎหมายดังเช่นข้อเสนอแนะที่ 2 โดยมีความเห็นว่า หากไม่มีการแก้ไขกฎหมาย หลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญาย่อมไม่อาจนำมาใช้ได้จริงในทางปฏิบัติของศาลไทย ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลที่ว่าศาลอาจจะยังคงปรับใช้หลักกฎหมายอย่างจำกัด กล่าวคือ ศาลอาจมีความเห็นว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินโดยปราศจากความเสียหายต่อร่างกายเป็นสิ่งที่ไม่อยู่ในขอบเขตของค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา ซึ่งเพียงแค่นี้ยังไม่อาจคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้การไม่แก้ไขกฎหมายก็ทำให้ประชาชนยังคงไม่รู้สิทธิของตนว่ากฎหมายได้คุ้มครองให้ประชาชนได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้หากมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ไม่จำเป็นต้องเรียกร้องในฐานะละเมิดเท่านั้น เพราะบางกรณีก็ไม่ได้เป็นการกระทำละเมิดแต่เป็นการกระทำผิดสัญญาเท่านั้นที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น อีกทั้งการแก้ไขกฎหมายจะทำให้เกิดความชัดเจนในหลักเกณฑ์ที่จะใช้ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินด้วยดังที่ได้กล่าวมา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรุงเทพธุรกิจ. **แนวคิดใหม่ก.ม.แห่งไทย "ค่าเสียหายเชิงลงโทษ!**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/analysis/20091011/81160/>

แนวคิดใหม่ก.ม.แห่งไทย-ค่าเสียหายเชิงลงโทษ!.html (2553, กุมภาพันธ์ 1)

จิต เศรษฐบุตร. แก้ไขเพิ่มเติมโดย จิตติ ดิงศภักดิ์. **หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและหนี้.**

พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ ฯ : ภาพพิมพ์, 2526.

จิต เศรษฐบุตร. กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวล. **วารสารนิติศาสตร์** 3, 2 (2515): 63-121.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. **กฎหมายว่าด้วยสัญญา.** กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

นवलพรรณ จ้าวสุวรรณ. **ค่าเสียหายทางศีลธรรม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะ

นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

ประสพสุข บุญเดช. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว.**

พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549.

ปรีดี พนมยงค์. **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 (บันทึกข้อความสำคัญ**

ประกอบด้วยอุทธรณ์และคำแนะนำ). กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์นิติสาส์น, 2472.

ไผทชิต เอกจริยกร. **คำอธิบายจ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน.** แก้ไขเพิ่มเติมพิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพฯ ฯ : วิทยุชน, 2552.

พจน์ บุษปาคม. **ละเมิด.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530.

พรวิภา บุรพาชีพ. **ค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

พระยาเทพวิฑูร. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240.**

พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2509.

พินัย ณ นคร. **หลักกฎหมายสัญญาของประเทศอังกฤษ เล่าเรื่องเมืองนคร อนุสรณ์งาน**

พระราชทานเพลิงศพอาจารย์นุกูล ณ นคร. กรุงเทพฯ ฯ : เพรส มีเดีย , 2542.

พิศวาท สุคนธ์พันธุ์. **ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์. วารสารนิติศาสตร์,**

12, 2 (2525): 165-181.

ไพจิตร บุญญพันธุ์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด.** พิมพ์ครั้งที่

12. กรุงเทพฯ ฯ : นิติบรรณการ, 2551.

ไพโรจน์ วายภาพ. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้.** พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ ฯ : Pholsiam Printing and Publishing (Thailand), 2550.

เมธาวิ สาระไทย. **ค่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม งานสิ่งบันทึกเสียง และสื่อทัศนวัสดุ: ศึกษาเฉพาะกรณีเทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์ ซีดี และวีซีดี.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

ร. แลงการ์ด. **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) สัญญา.** พระนคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2480.

วงษ์ วีระพงศ์. **กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (ความรับผิดชอบทางแพ่ง).** กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

วงษ์ วีระพงศ์. **กฎหมายฝรั่งเศสโดยย่อ บรรพ 2 นี้.** กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2520.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค.** พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

วิริทธิ์พล วินิตวัฒน์คุณ. **การกำหนดค่าเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ศนันท์กรณ์ (จำปี) ไสตติพันธ์. **คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และ**

ลามิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552.

ศนันท์กรณ์ (จำปี) ไสตติพันธ์. **คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา.** พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: วิญญูชน,

2551.

ศักดิ์ สมองชาติ. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา.**

พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2549.

สรวิศ ลิ้มปริงชี. **สิทธิผู้บริโภค.** กรุงเทพฯ : ธนาเพชร, 2552.

สัมภาษณ์, จรัญ ภัคดีธนากุล. ศาสตราจารย์พิเศษ. วันที่ 9 มกราคม 2553

สินีกันต์ สิทธิเวทิตเดช. **คำสันทใหม่ทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจ

บัณฑิตย, 2549.

เสนีย์ ปราโมช. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2**

(ภาคจบบริบูรณ์). กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์อักษรสาส์น, พ.ศ. 2538 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505

เสริม วินิจฉัยกุล. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้.**

กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515.

โสภณ รัตนกร. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้.** พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพฯ ฯ: นิติบรรณการ, 2551.

ภาษาอังกฤษ

Andrew Phang. The Crumbling Edifice: The Award of Contractual Damages for Mental Distress. *Journal of Business Law*, 4 (Jul., 2003): 341-388.

ALAIN DUPONT. **NON-PECUNIARY LOSS IN COMMERCIAL CONTRACTS.**(online). Available from: <http://lawspace2.lib.uct.ac.za/dspace/bitstream/2165/346/1/DPNALA001.pdf> (2010, April 27)

Arvay Finlay Barristers. **Mental distress, yes, punitive damages, no.** (Online). Available from: <http://www.arvayfinlay.com/news/news-jul-14-2006.htm> (2009, January 13)

Aubrey L. Diamond. **The Case of the Unmerchantable Catapult.** *The Modern Law Review*, 23, 2 (Mar., 1960): 200-202

Bailii. **United Kingdom House of Lords Decisions.** (online). Available from: <http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1909/1.html> (2010, April 24)

Bailii. **England and Wales High Court (Exchequer Court) Decisions.** (online). Available from: [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Exch/1854/J70.html&query=Hadley+and+v+and+Baxendale+and+\(1854\)+and+9+and+Exch+and+341.&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Exch/1854/J70.html&query=Hadley+and+v+and+Baxendale+and+(1854)+and+9+and+Exch+and+341.&method=boolean) (2010, April 24)

Bailii. **United Kingdom House of Lords Decisions.**(online). Available from: [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1995/8.html&query=Robinson+and+v+and+Harman+and+\(1848\)+and+1+and+Exch+and+850+and+Parke+and+B&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1995/8.html&query=Robinson+and+v+and+Harman+and+(1848)+and+1+and+Exch+and+850+and+Parke+and+B&method=boolean)

Bailii. **United Kingdom House of Lords Decisions.**(online). Available from: [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/2001/49.html&query=Robinson+and+v+and+Harman+and+\(1848\)+and+1+and+Exch+and+850&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/2001/49.html&query=Robinson+and+v+and+Harman+and+(1848)+and+1+and+Exch+and+850&method=boolean) (2010, April 24)

Bailii. **England and Wales Court of Appeal (Civil Division) Decisions.**(online). Available from: [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1972/8.html&query=Hobbs+and+v+and+London+and+South+and+Western+and+Railway+and+Co+and+\(1875\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1972/8.html&query=Hobbs+and+v+and+London+and+South+and+Western+and+Railway+and+Co+and+(1875)&method=boolean) (2010, April 24)

Bailii. **England and Wales Court of Appeal (Civil Division) Decisions.**(online). Available from: [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1991/9.html&query=Hobbs+and+v+and+London+and+South+and+Western+and+Railway+and+Co+and+\(1875\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1991/9.html&query=Hobbs+and+v+and+London+and+South+and+Western+and+Railway+and+Co+and+(1875)&method=boolean) (2010, April 24)

- Barry Nicholas. **The French Law of Contract. Second Edition.** (New York: Clarendon Press Oxford), 1992.
- Bernard S. Jackson. Injured Feelings Resulting from Breach of Contract. **The International and Comparative Law Quarterly** 26, 3 (Jul., 1977): 502-515.
- Charles T. Mc Cormick. **Handbook on the Law of Damages. 21st Reprint.** Minnesota: West Publishing Company, 1980.
- G.H.Treitle. **Remedies for Breach of Contract.** New York: Clarendon press Oxford, 1988.
- Harvey McGregor. **McGregor on Damages. Sixteenth edition.** London: Sweet & Maxwell Limited, 1997.
- Jill Poole. Damages for Breach of Contract. Compensation and 'Personal Preferences': Ruxley Electronics and Construction Ltd v Forsyth. **The Modern Law Review** 59, 2 (Mar., 1996): 272-285.
- Joshua Friedman. **Proof of Emotional Pain and Suffering Damages in Employment Discrimination Cases.** (online). Available from: <http://www.joshuafriedmanesq.com/files/proof-emotional-pain-suffering-damages.pdf> (2010, April 26)
- Kotaro Uchino. **Expectation Damage of Consumer Contract.** (Online). Available from: <http://www.jlea.jp/ZR06-008.pdf> (2009, August 14)
- Marcel Fernand Planio. **Treatise on The Civil Law. Translated by The Louisiana State Law Institute.** 11th edition. Volume 3. Louisiana: Louisiana State Law Institute, 1938.
- Mark Geistfeld. Placing a Price on Pain and Suffering: A Method for Helping Juries Determine Tort Damages for Nonmonetary Injuries. **California Law Review** 83, 3 (May, 1995): 773-852.
- Nelson Enonchong. Breach of Contract and Damages for Mental Distress. **Oxford Journal of Legal Studies** 16, 4 (Winter, 1996): 617-640.
- Networked Knowledge. **Contract Law Casenotes.** (Online). Available from: <http://netk.net.au/Contract/BalticShipping.asp> (2009, July 23)
- Phil Evans. **Spoiled Holidays: Damages for Disappointment or Distress.** (Online). Available from: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/LegIssBus/2004/3.pdf> (2010, February 10)
- Rene David. Measure of Damages in the French Law of Contract. **Journal of Comparative Legislation and International Law Third Series** 17, 1 (1935): 61-72.

- Ronnie Cohen and Shannon O'Byrne. **Cry me a river: recovery of mental distress damages in a breach of contract action - a North American perspective.** (Online). Available from: <http://www.allbusiness.com/legal/857106-1.html> (2009, August 14)
- Samuel A. Rea, Jr. Nonpecuniary Loss and Breach of Contract. **The Journal of Legal Studies** 11, 1 (Jan., 1982): 35-53.
- The Berkeley Electronic Press. **Damages in Lieu of Performance because of Breach of Contract .** (Online). Available from: <http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1053&context=villanovalwps> (2009, March 15)
- The Harvard Law Review Association. **Consequential Damages. Recovery for Mental Anguish Caused by Breach of Contract.** (Online). Available from: <http://www.jstor.org/stable/1325263> (2009, June 16)
- The Harvard Law Review Association. **Damages for Mental Suffering.** (Online). Available from: <http://www.jstor.org/stable/1321372> (2009, June 16)
- The Harvard Law Review Association. **Developments in the Law: Damages: 1935-1947.** (Online). Available from: <http://www.jstor.org/stable/1335192> (2009, January 24).
- The Michigan Law Review Association. **Breach of Contract to Carry Dead Body.** (Online). Available from: <http://www.jstor.org/stable/1274672> (2009, June 16)
- The University of Pennsylvania Law Review. **Recovery for Damages for Mental Suffering in Tort and in Contract.** (Online). Available from : <http://www.jstor.org/stable/3313411> (2009, June 16)
- The Yale Law Journal Company, Inc. **Breach of Contract. Mental Anguish. Browning v. Fies, 58 Sou. (Ala.), 931.** (Online). Available from: <http://www.jstor.org/stable/783956> (2009, June 16)
- The Yale Law Journal Company, Inc. **Damages. Breach of Contract. Mental Anguish. Taxicab Co. v. Grant, 57 So., 141 (Ala.).** (Online). Available from: <http://www.jstor.org/stable/784854> (2009, June 16)
- The Yale Law Journal Company, Inc. **Mental Anguish. Breach of Contract. Jones v. Texas and N. O. Ry. Co., 55 S. W. 371 (Tex.).** (Online). Available from: <http://www.jstor.org/stable/782016> (2009, June 16)
- The Yale Law Journal Company, Inc. **Mental Suffering as an Element of Damage for Breach of Contract.** (Online). Available from: <http://www.jstor.org/stable/785180> (2009, January 19)
- The Scots Law Courseware Consortium. **Deisen v Samson.** (online). Available from: <http://slcc.strath.ac.uk/scotslawcourse/contract/con2/deisen.htm> (2010, April 25)

United Kingdom Parliament. **House of Lords- Judgments - Farley v. Skinner. (Online).**

Available from: <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200102/ldjudgmt/jd011011/farley-1.htm> (2009, September 20)

United Kingdom Parliament. **Judgments - Farley v. Skinner.(online).** Available

from:<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200102/ldjudgmt/jd011011/farley-4.htm> (2010, April 24)

Victoria University of Wellington Law Review. **Mental distress damages for breach of**

contract. (Online). Available from: <http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLR/ev/2004/27.html> (2009, January 5)

Westlaw International. **Paciocco v. Acker .(online).** Available from: https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rtldb=CLID_DB385434171254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&method=WIN&ifm=NotSet&action=Search&query=Paciocco+v.+Acker%2c+121+Misc+2d+342%2c+342%2c+467+NYS2d+548&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=11&sri=46&rt=CLID_QRYRLT884035171254&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&sp=ChulalongUni-04&cfid=1&rs=WLIN10.04 (2010, April 24)

(2010, April 24)

Westlaw International. **Sullivan v. O'Connor.(online).** Available from:

https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/find/default.wl?tf=-1&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&serialnum=1973113924&fn=_top&sv=Split&tc=-1&findtype=Y&ordoc=2000036475&mt=WLIGeneralSubscription&db=578&utid=5&vr=2.0&rp=%2ffind%2fdefault.wl&psc=A1368F04&RLT=CLID_FQRLT218344504254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

Westlaw International. **Lewis v. Holmes.(online).** Available from:

https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rtldb=CLID_DB899365564254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&rt=CLID_QRYRLT602015764254&method=WIN&action=Search&query=Lewis+v.+Holmes%2c+61+L.R.A.+274%2c+109+L.a.+1030%2c+34+So.+66&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=5&sri=46&ifm=NotSet&psc=A1368F04&sp=ChulalongUni-04&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&cfid=1&rs=WLIN10.04 (2010, April 24)

Westlaw International. **Lamm v. Shingleton.(online)**. Available from:

https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/find/default.wl?db=711&tc=-1&referenceposition=813&tf=-1&sv=Split&referencepositiontype=S&serialnum=1949103912&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&ordoc=1980101982&vr=2.0&utid=5&findtype=Y&pbcc=F539E566&rp=%2ffind%2fdefault.wl&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&RLT=CLID_FQRLT391814114254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

Westlaw International. **Vick v. National Airlines, Inc.(online)**. Available from:

https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/find/default.wl?tf=-1&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&serialnum=1982102615&fn=_top&sv=Split&tc=-1&findtype=Y&ordoc=2015298109&mt=WLIGeneralSubscription&db=735&utid=5&vr=2.0&rp=%2ffind%2fdefault.wl&pbcc=8A09C789&RLT=CLID_FQRLT843146184254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

Westlaw International. **Stewart v. Rudner.(online)**. Available from:

https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/find/default.wl?tf=-1&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&serialnum=1957113248&fn=_top&sv=Split&tc=-1&findtype=Y&ordoc=1980120782&mt=WLIGeneralSubscription&db=595&utid=5&vr=2.0&rp=%2ffind%2fdefault.wl&pbcc=8A3A8682&RLT=CLID_FQRLT266492254254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

Westlaw International. **Avery v. Arnold Home, Inc.(online)**. Available from:

[https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rltdb=CLID_DB9073736304254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&rlt=CLID_QRYRLT073737304254&method=WIN&action=Search&query=Lyman+B.+Avery+v.+Arnold+Home%2c+Inc.+\(1969\)&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=5&sri=46&ifm=NotSet&pbcc=8A3A8682&sp=ChulalongUni-04&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&cfid=1&rs=WLIN10.04](https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rltdb=CLID_DB9073736304254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&rlt=CLID_QRYRLT073737304254&method=WIN&action=Search&query=Lyman+B.+Avery+v.+Arnold+Home%2c+Inc.+(1969)&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=5&sri=46&ifm=NotSet&pbcc=8A3A8682&sp=ChulalongUni-04&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&cfid=1&rs=WLIN10.04) (2010, April 24)

Westlaw International. **Von Seggren v. Smith.(online)**. Available from:

[https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rtdb=CLID_DB8262221484254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&rtl=CLID_QRYRLT7912223484254&method=WIN&action=Search&query=Von+Seggren+v.+Smith+\(1987\)&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=5&sri=46&ifm=NotSet&pbcc=8A3A8682&sp=ChulalongUni-04&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&cfid=1&rs=WLIN10.04](https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?rtdb=CLID_DB8262221484254&srch=TRUE&db=ALLCASES&sv=Split&service=Search&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription&fmqv=s&rtl=CLID_QRYRLT7912223484254&method=WIN&action=Search&query=Von+Seggren+v.+Smith+(1987)&mt=WLIGeneralSubscription&fn=_top&origin=Search&vr=2.0&utid=5&sri=46&ifm=NotSet&pbcc=8A3A8682&sp=ChulalongUni-04&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&cfid=1&rs=WLIN10.04) (2010, April 24)

Westlaw International. **Asuncion v. Columbia Hosp. For Women.(online)**. Available from:

https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/find/default.wl?tf=-1&spa=ChulalongUni-04&rs=WLIN10.04&serialnum=1986146993&fn=_top&sv=Split&tc=-1&findtype=Y&ordoc=1993204641&mt=WLIGeneralSubscription&db=162&utid=5&vr=2.0&rp=%2ffind%2fdefault.wl&pbcc=3FA1D571&RLT=CLID_FQRLT5868842594254&TF=756&TC=1&n=1 (2010, April 24)

Westlaw International. **Woodard v. Texas & P. R. Co.(online)**. Available from:

[https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?utid=5&method=WIN&fn=_top&origin=Search&mt=WLIGeneralSubscription&rtdb=CLID_DB335365385254&db=ALLCASES&fmqv=s&sri=46&query=Woodard++v.+Texas+%26+Pacific+Railway.+Co.+\(1935\)&cfid=1&action=Search&vr=2.0&sv=Split&ifm=NotSet&rs=WLIN10.04&service=Search&rtl=CLID_QRYRLT30411195254&pbcc=3FA1D571&srch=TRUE&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&sp=ChulalongUni-04&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription](https://vpn.chula.ac.th/+CSCO+00756767633A2F2F7661677265616E677662616E792E6A726667796E6A2E70627A++/result/default.wl?utid=5&method=WIN&fn=_top&origin=Search&mt=WLIGeneralSubscription&rtdb=CLID_DB335365385254&db=ALLCASES&fmqv=s&sri=46&query=Woodard++v.+Texas+%26+Pacific+Railway.+Co.+(1935)&cfid=1&action=Search&vr=2.0&sv=Split&ifm=NotSet&rs=WLIN10.04&service=Search&rtl=CLID_QRYRLT30411195254&pbcc=3FA1D571&srch=TRUE&rp=%2fWelcome%2fWLIGeneralSubscription%2fdefault.wl&sp=ChulalongUni-04&eq=Welcome%2fWLIGeneralSubscription) (2010, April 24)

Wikipedia. **Robinson v Harman. (online)**. Available from: <http://en.wikipedia.org/wiki>

/ Robinson_v_Harman (2010, April 24)

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

คำพิพากษาศาลฎีกาคดีที่ 655/2499

วันที่ 13 มิถุนายน 2499

ความแพ่ง

ระหว่าง

นายอินวารดาเย็บ

โจทก์

นายเทียนเอก อิศวานนท์

จำเลย

เรื่อง ผิดสัญญา

คดีนี้โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลย 5000 บาท ตามผิดสัญญาเพราะไม่ได้ดู
ภาพยนตร์ในที่นั่งซึ่งโจทก์ซื้อบัตรจองล่วงหน้าไว้ที่โรงภาพยนตร์ของจำเลย 5 ที่นั่ง ราคาที่นั่งละ
12 บาท รวมเป็นเงิน 60 บาท โดยจำเลยเอาที่นั่งของโจทก์ที่ซื้อไว้ขายให้ผู้อื่นเสีย การกระทำของ
จำเลยนอกจากเป็นการผิดสัญญาแล้วยังปฏิบัติไม่สมกับหน้าที่ของจำเลยที่พึงกระทำต่อบริการ
ของประชาชน ค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้อง โจทก์ประสงค์จะอุทธรณ์ให้แก่สาธารณชนกุศลสถานเช่น
โรงพยาบาลต่างๆ เป็นต้น

จำเลยให้การต่อสู้ว่า วันนั้นเป็นวันหยุดราชการ มีคนดูภาพยนตร์มากเป็นพิเศษ จึงเป็น
เหตุสุดวิสัยที่คนขายบัตรของจำเลยจะตรวจดูว่าได้ขายบัตรล่วงหน้าให้แก่โจทก์ไว้แล้ว แต่อย่างไร
ก็ดี จำเลยได้จัดที่นั่งอื่นให้โจทก์ดูในชั้นและอันดับเดียวกัน โจทก์ก็ไม่ยอม จำเลยเสนอให้ดูรอบ
ต่อไปหรือขอใช้เงินคืนให้โจทก์ก็ไม่ยอม กลับนำเรื่องฟ้องร้องกล่าวโทษจำเลยต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ
พฤติการณ์ของโจทก์เป็นเรื่องสมัครใจรับความเสียหาย หรือไม่บรรเทาความเสียหายของตน โจทก์
ไม่ได้เสียหายมากมายดังฟ้อง สัญญาค่าดูภาพยนตร์ที่ราคาค่าสำราญที่โจทก์จะได้รับ 5 คน คิด
เป็นเงิน 60 บาทเท่านั้น จำเลยจึงวางเงิน 60 บาทต่อศาลเพื่อชำระให้โจทก์

ศาลแพ่งพิจารณาแล้วพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ 500 บาท กับค่าฤชาธรรมเนียม
ขึ้นศาล 12.50 บาท และค่าทนายความ 150 บาทแทนโจทก์

จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ให้จำเลยใช้ค่าทนายความชั้นอุทธรณ์ 50 บาท
แก่โจทก์ด้วย

จำเลยฎีกาต่อมา

ศาลฎีกาได้ตรวจสำนวน ฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจาและประชุมปรึกษาแล้ว ทาง
พิจารณาข้อเท็จจริงเป็นที่รับกันว่าในวันที่ 24 มิถุนายน 2496 โจทก์ได้พาครอบครัวไปดูภาพยนตร์

รอบ 16.30 น. ที่โรงภาพยนตร์ของจำเลยซึ่งโจทก์ได้จองที่นั่งที่ละ 12 บาท 5 ที่เป็นเงิน 60 บาทไว้ แต่โจทก์ไม่ได้ดูภาพยนตร์ตามบัตรจองนั้น เพราะคนของจำเลยได้ขายบัตรซ้ำให้คนอื่นในที่ซึ่งโจทก์จองไว้นั้นเสีย

ศาลฎีกาเห็นว่า เมื่อจำเลยรับจองบัตรที่นั่งไว้ให้โจทก์แล้วกลับขายบัตรสำหรับที่นั่งนั้นให้แก่ผู้อื่นไปอีกซึ่งทำให้โจทก์ไม่สามารถนั่งตามที่จองไว้ ก็ยอมถือได้แล้วว่าจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญา จำเลยจะยกเอาเหตุที่มีคนดูภาพยนตร์มากเป็นพิเศษมาเป็นเหตุสุดวิสัยเพื่อแก้ตัวหาได้ไม่ เมื่อวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาแล้ว โจทก์ก็ชอบที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 215 ปัญหาที่จะต้องพิจารณาในเรื่องนี้ก็คือโจทก์จะเรียกเอาค่าเสียหายจากจำเลยได้เพียงไร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 บัญญัติว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้” และตามวรรคสองที่บัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษหากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว” คดีนี้ตามคำบรรยายฟ้องของโจทก์ได้กล่าวว่าได้เสียค่าจองบัตรไป 60 บาท และตามที่โจทก์นำสืบไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้เสียหายเป็นเงินทองนอกเหนือไปจากเงิน 60 บาทนั้นแต่อย่างใด โจทก์เบิกความว่า การที่ฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นเงิน 5000 บาท ก็เพราะได้รับความช่วยเหลือเนื่องจากการที่ไม่ได้เข้านั่งดูภาพยนตร์ในที่ซึ่งจองไว้ และว่าการที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์วันนั้นรู้สึกผิดหวัง เสียใจ เพราะนานๆ จะได้ดูภาพยนตร์สักครั้งหนึ่ง ทั้งยังพลาดหวังในการที่จะไปสโมสรตามนัด เห็นว่าการที่โจทก์ไม่ได้ไปสโมสรตามนัดนั้นปรากฏว่าเป็นเพราะโจทก์ไปแจ้งความตำรวจและเที่ยวหาทนายให้ฟ้องคดีในวันนั้นจนพันเวลา การที่โจทก์มิได้ไปสโมสรจึงหาใช่เหตุอันเนื่องมาจากการที่โจทก์ไม่ได้ดูภาพยนตร์ในวันนั้นไม่ ส่วนการที่โจทก์อ้างว่า ผิดหวังและเสียใจเพราะนานๆ จะได้ดูภาพยนตร์นั้นข้อเท็จจริงน่าเชื่อดังที่จำเลยนำสืบว่า เจ้าหน้าที่ของจำเลยได้จัดที่นั่งเสริมไว้ให้ใหม่ที่เดียวกันนั้น แต่โจทก์ไม่ยอม แม้จะได้ขอร้องให้โจทก์มาดูในรอบต่อไป โจทก์ก็ไม่ยอมมาดู ฉะนั้น โจทก์จะว่า ผิดหวังและเสียใจที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์ในวันนั้นได้อย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม ถึงหากคดีจะเป็นอันรับฟังได้ว่าโจทก์ได้รับความผิดหวังและเสียใจรวมตลอดทั้งได้รับความช่วยเหลือในการที่มีได้ดูภาพยนตร์ในวันนั้น โจทก์ก็จะถือเหตุเหล่านี้มาฟ้องเรียกค่าเสียหายไม่ได้เพราะความรู้สึกในทางจิตใจเช่นนั้นไม่ใช่ความเสียหายที่จะพึงเรียกร้องได้ในกรณีเช่นนี้ จะว่าเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ตามวรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 ก็ไม่ได้ ศาลนี้เห็นว่านอกจากเงิน 60 บาทที่โจทก์ได้เสียไปในการจองที่นั่งแล้ว หากจะมีความเสียหายอย่างอื่นอีก ความเสียหายนั้นจะพึงคำนวณเป็นราคาเงินเท่าใดก็ไม่มีพยานหลักฐานอันจะคำนวณได้ในคดีนี้ โจทก์จึงไม่ควรได้รับค่าเสียหายมากไปกว่านั้น เพราะการกำหนดค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา

ตามธรรมดา ศาลย่อมกำหนดเพื่อชดเชยการที่โจทก์ต้องเสียไป มิใช่กำหนดเพื่อเป็นการลงโทษ
จำเลย จำนวนค่าเสียหายที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดมานั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย

จึงพิพากษาแก้ ให้โจทก์รับเงิน 60 บาท ที่จำเลยนำมาวางศาลเป็นค่าเสียหาย และให้
โจทก์เสียค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสิ้นแทนจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา
168 กับค่าทนาย 3 ศาล รวม 250 บาท

ประวัติ ปัตตพงศ์

ศิลปสิทธิ วินิจชัย

ปริพนธ์ พจนพิสุทธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2509

วันที่ 11 พ.ค. 2509

ความ แพ่ง

ระหว่าง ว่าที่ร้อยตำรวจตรีไพรัตน์ โจทก์
บริษัทขนส่งจำกัด จำเลยที่ 1, บริษัท ร.ส.พ. เติมรถ จำเลยที่ 2, นางระ ไซษิตกุล
จำเลยที่ 3

เรื่อง ละเมิด เรียกค่าเสียหาย
โจทก์ จำเลยที่ 1-2 ฎีกาคัดค้าน

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 เป็นบริษัทจำกัดจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมี
วัตถุประสงค์ในการเดินรถรับส่งคนโดยสาร จำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ร่วมกันมีรถยนต์โดยสาร
หมายเลขทะเบียน ร.บ. 00555 ใช้เดินรับส่งคนโดยสารประจำทางสายจังหวัดพระนคร จังหวัด
ราชบุรี หาประโยชน์ร่วมกัน โดยนายชม พูนทอง ลูกจ้างของจำเลยทั้งสามเป็นผู้ขับขี่

เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2512 นายชม พูนทอง เพื่อประโยชน์ของจำเลยทั้งสาม และตาม
ทางการที่จ้างได้ขับรถยนต์โดยสารคันดังกล่าวมาจนถึงหลักกิโลเมตรที่ 17 จังหวัดธนบุรี เวลา
ประมาณ 19 นาฬิกา ด้วยความประมาทเลินเล่อ ปราศจากความระมัดระวัง และด้วยการขับรถใน
ความเร็วสูงเกินพิกัดอัตราที่กฎหมายกำหนด นายชม ได้ขับรถคันดังกล่าวชนท้ายรถยนต์บรรทุก
หมายเลขทะเบียน ก.ท.ม. 1142 ซึ่งจอดอยู่ชิดข้างทางด้านซ้ายมือ หันหน้ามาทางจังหวัดพระนคร
อย่างแรง จนด้านซ้ายของรถยนต์ของจำเลยแตกหักยับเยิน เสาข้างรถหักไปเกือบหมดเป็นเหตุให้
โจทก์และผู้โดยสารอื่น ๆ หลายคนซึ่งโดยสารมากับรถยนต์คันนี้ได้รับบาดเจ็บและทรัพย์สินสูญ
หายมากมาย เฉพาะตัวโจทก์มีทรัพย์สินสูญหายรวมราคา 2470 บาท ตามรายการและราคา
ทรัพย์สินท้ายฟ้อง หมายเลข 1 และโจทก์ได้รับบาดเจ็บสาหัสหลายแห่งตามรายการชั้นสูตร
บาดแผล ท้ายฟ้องหมายเลข 2 โดยเฉพาะแขนซ้ายของโจทก์หักต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล
ตำรวจและโรงพยาบาลศิริราช

ตั้งแต่วันเกิดเหตุจนถึงนี้ยังไม่สามารถใช้งานได้ ทั้งมีอาการลีบเล็กลงไปทุกวัน ต้องเป็น
บุคคลทุพพลภาพไปตลอดชีวิต โจทก์เพิ่งเรียนสำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ การละเมิดของ
นายชมเป็นเหตุให้โจทก์ต้องได้รับความเสียหายอย่างมาก คิดเป็นเงิน 61,442 บาท ปราบ
รายละเอียดตามรายการท้ายฟ้องหมายเลข 3 ซึ่งนายชมจะต้องรับผิดชอบและจำเลยทั้งสามผู้เป็นนายจ้าง

ทั้งเป็นเจ้าของผู้ครอบครองรถยนต์อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน โจทก์ได้เรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยทั้งสาม จำเลยต่างติดเงื่อนไขยื่นเรื่องมา ขอให้ศาลบังคับ

จำเลยที่ 1 ให้การว่า จำเลยที่ 1 ไม่ใช่เจ้าของและผู้ครอบครองรถยนต์คันหมายเลข ร.บ. 11555 วันเวลาเกิดเหตุ จำเลยที่ 1 ไม่เคยขายประโยชน์ร่วมกับจำเลยที่ 2 และที่ 3 นายชม พูนทอง ไม่ใช่ลูกจ้างของจำเลยที่ 1 ไม่เคยปฏิบัติหน้าที่ตามทางการที่จ้างของจำเลยที่ 1 และไม่เคยมีความผูกพันเกี่ยวข้องกันแต่อย่างใด

โจทก์จะได้รับบาดเจ็บตามฟ้องหรือไม่ จำเลยที่ 1 ไม่ทราบ และไม่รับรอง และต่อสู้อัน นายชม พูนทอง ได้ขับรถไปโดยมิได้ประมาท หากโจทก์ได้รับบาดเจ็บก็ด้วยความประมาทของโจทก์เอง ทั้งโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายตามฟ้อง กับตัดฟ้องว่า ฟ้องของโจทก์เคลือบคลุม

จำเลยที่ 2 ให้การปฏิเสธว่า ไม่เคยมีรถเลขทะเบียน ร.บ. 11555 หาประโยชน์ร่วมด้วยกับจำเลยที่ 1 และที่ 3 นายชม พูนทอง ไม่ใช่ลูกจ้างจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 ไม่ได้เกี่ยวข้องกับรถคันที่กล่าว และต่อสู้อัน นายชม พูนทอง ผู้ขับรถไม่ได้ขับรถโดยประมาท แต่เป็นความประมาทของโจทก์เองที่ยื่นแขนออกนอกกรด ส่วนค่าเสียหายก็ไม่ใช่ความจริง โจทก์เรียกร้องเกินกว่าเหตุ

จำเลยที่ 3 ให้การว่า นายชม พูนทองไม่ใช่ลูกจ้างจำเลยที่ 3 เป็นแต่เพียงผู้เช่ารถ และจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบเพราะเป็นความประมาทของโจทก์เอง โจทก์ไม่เสียหายตามฟ้อง ค่าเสียหายไม่เป็นความจริง

ศาลแพ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า ฟ้องโจทก์ไม่เคลือบคลุม และเชื่อว่าเหตุที่เกิดเป็นความผิดของนายชม พูนทอง ความเสียหายเกิดจากการกระทำของคนขับรถของจำเลยที่ 3 ซึ่งจำเลยที่ 3 ได้ใช้ให้ทำและเพื่อประโยชน์ของจำเลยที่ 1 ส่วนจำเลยที่ 2 ได้ส่งรถคันดังกล่าวไปเดินร่วมในเครือของบริษัทจำเลยที่ 1 และได้รับประโยชน์ร่วมด้วย จำเลยทั้งสามต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นร่วมกัน จำนวนค่าเสียหายเห็นสมควรให้ค่ายา ค่าอาหาร 5885 บาท ค่าพาหนะไปรักษาพยาบาล 2400 บาท ค่าของหาย 2970 บาท กับค่าเสียหายความสามารถประกอบภาระงานไปบางส่วนในปัจจุบันและอนาคต 30000 บาท รวมค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด 41255 บาท และฟังว่าโจทก์ได้บอกกล่าวแล้ว พิพากษาให้จำเลยร่วมกันใช้ค่าเสียหาย 41 255 บาทกับดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเงินเสร็จให้โจทก์ และให้จำเลยใช้ค่าธรรมเนียมและค่าทนาย 1600 บาทแทนโจทก์ด้วย

จำเลยที่ 1 และที่ 2 อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ปรึกษาคดีแล้ว เห็นว่าบริษัทจำเลยที่ 1 เป็นบริษัทที่กระทำกิจการรับส่งคนโดยสาร รับรถผู้อื่นเข้าเดินทางในทางของจำเลยที่ 1 ที่ได้รับสัมปทาน ทางบริษัทได้รับแบ่งผลประโยชน์ รถที่เดินเขียนชื่อจำเลยที่ 1 สถานีจอดรถเป็นของบริษัทจำเลยที่ 1 ชายตัวในนามบริษัทจำเลยที่ 1 ถือได้ว่าเป็นรถอยู่ในความควบคุมของจำเลยที่ 1 และรับส่งคนโดยสารในปกติ

ถูกระงับบริษัท เมื่อนายชม พูนทอง เป็นคนขับประจำรถโดยสารโดยประมาททำให้โจทก์ผู้โดยสารบาดเจ็บเสียหาย จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบ ส่วนจำเลยที่ 2 เป็นผู้ขับรถของจำเลยที่ 3 เข้าเดินโดยได้รับแบ่งผลประโยชน์จากค่าโดยสาร เมื่อจำเลยที่ 1 ได้รับสัมปทานจึงเอารถมาเดินร่วมด้วยโดยได้รับส่วนแบ่งในผลประโยชน์ค่าโดยสาร ย่อมถือว่าได้ร่วมในกิจการเดินรถที่ทำให้ความเสียหายให้แก่โจทก์ด้วย จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดชอบเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะค่าเสียหายอันสงสัยว่าจำนวนตามใบเสร็จ จ. 16, 17 จะไม่ใช่ยาที่ซื้อมาสำหรับรักษาโจทก์ ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นคุณแก่ลูกหนี้ จึงไม่คิดค่ายาตามใบเสร็จ จ. 16, 17 รวมเป็นเงิน 5049 บาท ให้แก่โจทก์และค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมาน ค่าร่างกายชำรุดทุพพลภาพ เห็นว่าโจทก์ยังรับราชการได้เป็นร้อยตำรวจตรี และได้เลื่อนขั้นเงินเดือนขึ้นเหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ จึงกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เพียง 20000 บาท พิพากษาและคำพิพากษาศาลชั้นต้นเห็นว่า ให้จำเลยที่ 1 ที่ 2 ใช้ค่าเสียหาย ค่ายาเพียง 2202 บาท กับค่าสินไหมทดแทนที่ต้องเจ็บทรมานทุกข์ทรมาน ร่างกายบาดเจ็บทำงานไม่ได้อย่างปกติ ความพิการของแขนที่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุที่เกิดเพียง 20000 บาท รวมกับค่าทรัพย์สินที่สูญหายไป ค่าพาหนะ ไปมารักษาตัวที่โรงพยาบาล เป็นค่าสินไหมทดแทนทั้งสิ้น 22202 บาท นอกจากนี้แก้ไขให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความชั้นอุทธรณ์ให้เป็นพับ

โจทก์ จำเลยที่ 1 และ 2 ฎีกา โดยโจทก์ฎีกาขอให้คิดค่ายาตามเอกสาร จ. 16, 17 ด้วยและค่าต้องทรมานทุกข์ทรมานและความพิการของแขน 30000 บาท ส่วนจำเลยที่ 1 และ 2 ฎีกาว่า จำเลยที่ 1 ที่ 2 ไม่ต้องรับผิดชอบและคัดค้านว่าศาลอุทธรณ์กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้โจทก์ที่ต้องเจ็บทรมานทุกข์ทรมานความพิการของแขนสูงไป

ศาลฎีกาตรวจจำนวนการประชุมปรึกษาคดีแล้วเห็นสมควรวินิจฉัยฎีกาจำเลยที่ 1 และที่ 2 ส่วนคำร้องว่าจำเลยที่ 1 และที่ 2 จะต้องรับผิดชอบหรือไม่เสียก่อน

ข้อที่จำเลยที่ 1 ฎีกาว่า ตามฟ้องโจทก์อ้างว่าจำเลยที่ 1 ถึง 3 ร่วมกันมีรถยนต์โดยสาร นายชม พูนทอง เป็นลูกจ้างขอให้ศาลบังคับจำเลยที่ 1 รับผิดชอบฐานละเมิดในการกระทำของลูกจ้าง เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยที่ 1 ไม่เคยร่วมมีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันนั้น และนายชมก็ไม่ใช่ลูกจ้างจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ได้วิเคราะห์แล้วเห็นว่าตามฟ้องโจทก์ได้บรรยายฟ้องไว้ชัดเจนและเข้าใจได้ว่าโจทก์ขอให้จำเลยที่ 1 ร่วมรับผิดชอบเพราะจำเลยที่ 1 เป็นบริษัทจดทะเบียนมีวัตถุประสงค์ในการเดินรถรับส่งคนโดยสาร แล้วมาร่วมกันกับจำเลยที่ 2 และ 3 มีรถคันเกิดเหตุให้นายชม พูนทอง เป็นผู้ขับที่หาประโยชน์แก่จำเลยร่วมกัน เท่ากับว่าบริษัทจำเลยที่ 1 เป็นบริษัทกระทำกิจการรับขนคนโดยสาร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 218 ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดแก่โจทก์ซึ่งเป็นคนโดยสารเว้นแต่การเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดแต่ความผิดของโจทก์ตามมาตรา 634 ฉะนั้น แม้รถคันเกิด

เหตุจะไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยที่ 1 และนายชม พูนทอง ไม่ใช่ลูกจ้าง จำเลยที่ 1 ก็ตาม แต่ถ้ารถคันนั้นอยู่ในความควบคุมของจำเลยที่ 1 และรับส่งคนโดยสารในปกติธุรกิจของจำเลยที่ 1 โดยตรง เมื่อนายชม พูนทอง ซึ่งเป็นคนขับประจำรถได้ขับโดยประมาททำให้โจทก์เสียหายแล้ว จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิด

ข้อที่ จำเลยที่ 1 ฎีกาว่า ในวันเกิดเหตุรถคันเกิดเหตุได้ลักลอบเดินรถเอง โดยจำเลยที่ 1 มิได้รู้เห็นยินยอมนั้น ได้พิเคราะห์แล้ว ปรากฏว่าเดิมที่การเดินรถประจำทางสายใต้มีบริษัทหลายบริษัท เช่น บริษัทจำเลยที่ 2 บริษัทนครปฐมขนส่ง และบริษัทสุพรรณเดินรถ ดำเนินกิจการเดินรถอยู่โดยทางการไม่ได้ควบคุม ครั้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2502 คณะกรรมการขนส่งได้ให้สัมปทานในการเดินรถยนต์โดยสารประจำทางสายใต้ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรถึงจังหวัดธนบุรี แก่บริษัทจำเลยที่ 1 แสดงว่าทางสายนี้ได้มีการควบคุมโดยสัมปทานแล้ว และบริษัทจำเลยที่ 1 เท่านั้นที่มีอำนาจที่จะเดินรถยนต์โดยสารประจำทางสายใต้ ถ้าบริษัทใดหรือเอกชนผู้ใดจะเดินรถในเส้นทางดังกล่าว ต้องเข้าร่วมอยู่กับบริษัทจำเลยที่ 1 และบริษัทจำเลยที่ 1 มีนโยบายให้รับรถที่ได้เดินอยู่เดิมมาร่วมด้วยโดยเฉพาะรถคันเกิดเหตุนี้ เป็นรถซึ่งจำเลยที่ 3 นำมาเดินรับส่งคนโดยสารร่วมกับจำเลยที่ 2 ก่อนจำเลยที่ 1 ได้รับสัมปทาน นอกจากนั้นได้ความจากคำเบิกความของนายมงคล เอมอมร ผู้จัดการบริษัทจำเลยที่ 1 ว่า ในการที่บริษัทจำเลยที่ 1 จะได้รับสัมปทานได้ ประกาศให้รถที่เดินอยู่แล้วให้เข้ามาร่วมเพื่อเป็นการเตรียมการก่อนวันที่จะได้รับสัมปทาน และการผันสิทธิ์เป็นของบริษัทจำเลยที่ 1 นายอรุณ ทองปัฐโชติ ทนายจำเลยเบิกความว่า บริษัทขนส่งจำเลยที่ 1 เป็นผู้ผันให้โดยคิดค่าผันคันละพันบาทเศษ เมื่อรถ ร.บ. 10555 เดิมผันสี่และใช้ตรา ร.ส.ท. ให้เปลี่ยนเป็นสี่และใช้ตรา บ.ข.ส. อันเป็นสี่และตราเครื่องหมายประจำรถของบริษัทขนส่งจำเลยที่ 1 แล้วเข้าเดินร่วมในสัมปทานของจำเลยที่ 1 ดังนี้ ย่อมถือได้ว่าเป็นรถอยู่ในความควบคุมของบริษัทจำเลยที่ 1 จะฟังว่าจำเลยที่ 3 หรือจำเลยที่ 2 ลักลอบเดินรถเองโดยจำเลยที่ 1 มิได้รู้เห็นยินยอมดังฎีกาจำเลยที่ 1 อย่างไรได้ ฎีกาจำเลยที่ 1 ข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

ข้อที่จำเลยที่ 2 ฎีกาว่า จำเลยที่ 2 ไม่ต้องร่วมรับผิดนั้นปรากฏว่า จำเลยที่ 2 เป็นผู้รับรถของจำเลยที่ 3 เข้าเดินอยู่ก่อนโดยได้รับแบ่งผลประโยชน์จากค่าโดยสารด้วย ต่อมาเมื่อจำเลยที่ 1 ได้รับสัมปทาน ได้เอารถซึ่งตนควบคุมอยู่นั้นเข้ามาเดินในเส้นทางสายนี้ อันเป็นกิจการอยู่ในวัตถุประสงค์ของจำเลยที่ 2 ย่อมถือได้ว่าจำเลยที่ 2 มอบหมายให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้ดำเนินการขนส่งแทนจำเลยที่ 2 หาใช่จำเลยที่ 2 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 3 ดังฎีกาจำเลยที่ 2 ไม่ เพราะตามคำเบิกความของโจทก์เบิกความต่อไปว่า บริษัท ร.ส.พ. ได้รับผลประโยชน์ร่วมกับบริษัทขนส่ง และไม่ปรากฏว่าหลังจากจำเลยที่ 1 ได้รับสัมปทานแล้ว จำเลยที่ 2 และ 3 ได้มีการปฏิบัติหรือเปลี่ยนข้อตกลงกันใหม่ในเรื่องผลประโยชน์แต่อย่างใด จะว่าจำเลยที่ 2 เป็นแต่เพียงตัวแทนจำเลยที่ 3

ส่งรถเข้าไปเดินร่วมกับจำเลยที่ 1 อย่างไรได้ ศาลฎีกาเห็นว่า จำเลยที่ 2 ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 634 ฎีกาจำเลยที่ 2 ข้อนี้ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

ข้อที่โจทก์ฎีกาขอให้คิดค่ายาตามเอกสาร จ. 16, 17 และกำหนดค่าต้องทนทุกข์ทรมานและความพิการของแขน 30000 บาท และจำเลยที่ 1 และ 2 ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ว่า กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้โจทก์ที่ต้องทนทุกข์ทรมานและความพิการของแขน 30000 บาท สูงไป ศาลฎีกาจะได้พิจารณารวมกัน โดยเฉพาะค่ายาตามเอกสาร จ. 16 และ 17 นั้นปรากฏว่าไบโเสรีจเงิน จ. 16 และ 17 เป็นไบโเสรีจรับเงินที่ออกให้แก่โจทก์เป็นเวลาหลังจากเกิดเหตุ 4 เดือนเศษ และในช่วงเวลาดังกล่าวปรากฏว่ามีค่ายาตามใบสั่งแพทย์ศิริราช ตามเอกสาร จ. 6,7,8,9,10,11,12 เป็นเงินเพียง 16 บาท 17 บาท 15 บาท 30 บาท 42 บาท 30 บาท และ 12 บาท เท่านั้น แสดงว่าในช่วงระยะนั้น โจทก์น่าจะซื้อยามาสำหรับรักษาโจทก์เป็นคราวๆ และเท่าที่แพทย์เห็นสมควร โจทก์จึงซื้อยามาในจำนวนไม่มาก และสิ้นเงินไปอย่างมากคราวละ 42 บาทเท่านั้น ค่าเบิกความของโจทก์ตามเอกสารหมาย จ. 16, 17 มีพิรุณไม่น่าเชื่อว่า ยาเหล่านั้นได้ซื้อมาใช้สำหรับรักษาโจทก์ ที่ศาลอุทธรณ์ไม่คิดค่ายาตามไบโเสรีจ จ. 16, 17 เป็นเงิน 5049 บาทชอบแล้ว ส่วนค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดทนทุกข์ทรมานและความพิการของแขนนั้น ปรากฏว่าหลังจากเกิดเหตุแล้ว โจทก์หมดสติไปและแขนซ้ายหักสามท่อน โจทก์ต้องใช้เวลารักษาที่โรงพยาบาลตำรวจสามเดือนเศษ แล้วย้ายไปอยู่โรงพยาบาลศิริราชอีกเดือนเศษ หลังจากนั้นโจทก์ต้องไปรักษาตัวอีก 3-4 เดือน โดยต้องไปโรงพยาบาลทุกวันเพราะกระดูกเป็นหนอง แต่ก็ปรากฏว่าต่อมาโจทก์ยังรับราชการได้เป็นร้อยตำรวจตรี และได้เลื่อนขั้นเงินเดือนเหมือนเพื่อนคนอื่นในพวกเดียวกัน นับว่าโจทก์ยังมีทางปฏิบัติราชการได้ก้าวหน้าได้ไม่ถึงกับทุพพลภาพจนถึงทำงานไม่ได้ ที่ศาลอุทธรณ์กำหนดค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดทนทุกข์ทรมานและความพิการของแขน 20,000 บาท เห็นว่าเป็นการสมควรแล้ว ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ ฎีกาโจทก์จำเลยข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

ดังได้วินิจฉัยมาเห็นว่า ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาชอบแล้ว ฎีกาโจทก์จำเลยที่ 1 และ 2 ฟังไม่ขึ้น พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ยกฎีกาโจทก์จำเลยที่ 1 และ 2 ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับไป

เพรียง โรจนรัศ

จิตติ ติงศภักดิ์

ไฉน บุญยก

ภาคผนวก ค.

ตัวอย่างสัญญาที่เจ้าหน้าที่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหาย
ที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีผิดสัญญา

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของคดีเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็น
ตัวเงินในกรณีผิดสัญญาซึ่งเกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ดังที่ผู้เขียนได้ศึกษามา คือ ประเทศ
สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ โดยได้แบ่งลักษณะของคดี
ออกเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกัน นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้นำคดีในประเทศไทยที่ศาลกำหนด
ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมาแสดงให้เห็นเพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้ศึกษาได้เห็น
ภาพรวมของทุก ๆ ประเทศตามที่ได้ศึกษามา ดังต่อไปนี้

ลักษณะของสัญญา	ประเทศไทย	ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
การผิดสัญญาที่มี ความเสียหายต่อ ร่างกายเกิดขึ้น	- (คำพิพากษาศาล ฎีกาที่ 431/2509) สัญญารับคน โดยสารแล้วเกิด ความเสียหายต่อ ร่างกายขึ้นกับคน โดยสารในขณะที่ ขนส่ง - (คดีหมายเลขแดง ที่ พ.4181/ 2552) จำเลยที่ 1 คือ โรงพยาบาลผิด สัญญาในการฝาก ครรภ์เพราะไม่เอาใจ ใส่ตามหน้าที่ทำให้ โจทก์ที่ 2 ต้องคลอด ออกมาพิการ โจทก์ที่ 2 จึงได้รับค่าเสียหาย สำหรับความเสียหาย ที่ไม่เป็น	- สัญญารับคน โดยสารที่เกิดความ เสียหายต่อร่างกาย เนื่องมาจากการ ขนส่งนั้น - หมอได้กระทำการ โดยประมาท ก่อให้เกิดความทุกข์ ทรมาน รอย แผลเป็น	- (คดี Amelia B. Asuncion v Columbia Hospital for Women, et al; คดี Stewart v Rudner) สัญญาจ้าง รักษาพยาบาล หรือทำศัลยกรรม ก่อให้เกิดความ เสียหายต่อร่างกาย แก่โจทก์	- (คดี Godley v. Perry) สัญญาซื้อ ขาย ที่โจทก์ซื้อ หนังสือที่มีความ ชำรุดบกพร่อง และขณะที่กำลัง ยืมหนังสือ ปรากฏว่า หนังสือได้หัก ส่งผลให้ตาซ้าย ของโจทก์บอดลง ในทันที

ลักษณะของสัญญา	ประเทศไทย	ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
<p>การผิดสัญญาที่ปราศจากความเสียหายต่อร่างกาย โดยความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้รับการชดใช้ในกรณีที่สัญญานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อความ สุข ความพึงพอใจ ความสงบสุขของจิตใจ ความเป็นอิสระปราศจากการรบกวน</p>	-	<p>- จำเลยซึ่งเป็นนักวาดภาพชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจากการผิดสัญญาในการวาดภาพของ Lady Eden</p> <p>- ผู้สนับสนุนภาพยนตร์ไม่ได้โฆษณาความมีเสน่ห์ของนักแสดงหญิงตามที่ได้ตกลงไว้</p>	<p>- (คดี Vick v. National Airlines, Inc) จำเลยผิดสัญญา รับขนโดยผู้โดยสาร เครื่องบินจะเดินทาง ไปท่องเที่ยว ปรากฏเที่ยวบินล่าช้ามากจน โจทก์ต้องยกเลิกโปรแกรมท่องเที่ยว นั้น</p> <p>- (คดี Anna M. Lewis v. D.H. Holmes) จำเลยผิดสัญญาไม่ส่งมอบชุดเจ้าสาวให้แก่โจทก์ทันเวลาทำให้โจทก์เสียหายในวันแต่งงาน</p> <p>- (คดี Grather v. Tipery Studios, Inc.) โจทก์ได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน 125 ดอลลาร์ สำหรับการขาดความเป็นมืออาชีพ โดยให้เหตุผลว่าคุณจะได้รูปถ่ายที่มีความเป็นมืออาชีพเมื่อทั้งสองได้ภาพถ่ายที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ทำให้เกิดการสูญเสียความสุขที่พึงจะได้รับบ่าวสาวปรารถนา</p>	<p>- (คดี Jarvis v Swans Tours) จำเลยผิดสัญญาในการให้บริการตามที่ได้ตกลงกันตอนซื้อทัวร์ไว้ทำให้โจทก์ไม่ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน</p> <p>- (คดี Deisen v Samson) โจทก์เจ้าสาวได้จ่ายเงินมัดจำเป็นเงิน 2 ปอนด์ จากราคาที่ตกลง 12 ปอนด์ แยกของงานแต่งตัวกัน</p> <p>ประจำชาตินอร์เวเจียน แต่ปรากฏว่าไม่มีภาพถ่ายออกมา คู่รักจึงไม่มีรูปถ่ายในงานวิวาห์เก็บไว้เป็นที่ระลึก ศาลให้ค่าเสียหาย 30 ปอนด์ สำหรับความเสียหายต่อจิตใจ (distress)</p>

ลักษณะของสัญญา	ประเทศไทย	ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
<p>การผิดสัญญาที่ปราศจากความเสียหายต่อร่างกายโดยเกิดความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลกว่าเหตุในกรณีอื่น ๆ</p>	<p>- (คดีหมายเลขแดงที่ พ.4181/ 2552) จำเลยที่ 1 คือโรงพยาบาลผิดสัญญาในการฝากครรภ์เพราะไม่เอาใจใส่ตามหน้าที่ทำให้โจทก์ที่ 1 ต้องคลอดบุตรคือโจทก์ที่ 2 ออกมาพิการซึ่งส่งผลให้โจทก์ได้รับความทุกข์ทรมานและเสียใจอย่างมากที่บุตรของตนต้องกำเนิดมาเป็นคนพิการ ศาลจึงกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจให้แก่โจทก์ที่ 1 เป็นเงิน 1 ล้านบาท</p>	<p>- โจทก์ฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับความรู้สึกของโจทก์ (sentimental loss) จากการที่จำเลยทำภาพของครอบครัวได้หายไป - ช่างแกะสลักหินป้ายฝังศพได้จัดระบบป่าช้าใหม่เป็นเหตุให้บิดามารดาไม่ทราบวาศพของบุตรของเขาอยู่ที่ไหน - ผู้รับสัญญาทำการฉาบปูนกึ่ง ทำการทาสีผนังยวศพไว้เป็นเหตุให้ครอบครัวของผู้ตายได้รับ</p>	<p>- (คดี Lamm v. Shingleton) จำเลยผิดสัญญาทำให้หลุมศพของสามีโจทก์เสียหายน้ำเข้าไปในหลุมศพได้ โจทก์ได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน - โจทก์ฟ้องจำเลยที่เป็นบริษัทรถไฟสำหรับการผิดสัญญาขนส่งศพของภรรยาที่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน - (คดี VOGEL v. SAENGER THEATRES 207 La. 835, 22 So.2d 189) โจทก์ถูกจำเลยปฏิเสธไม่ให้เข้าดูหนังด้วยเหตุผลว่าโจทก์เป็นคนขาพิการโดยขอคืนตัว โจทก์ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและทำให้</p>	<p>- (คดี Ruxley Electronics & Construction Ltd. v. Forsyth) การที่โจทก์ไม่ได้รับสิ่งที่ได้ตกลงไว้ตามสัญญารับจ้างสร้างสิ่งก่อสร้าง (construction contract) - (คดี Cox v Phillips Industries Ltd.) จำเลยได้ผิดสัญญาจ้างแรงงานโดยจำเลยให้โจทก์ทำงานในตำแหน่งที่รับผิดชอบต่ำกว่าที่ได้ตกลงไว้ทำให้โจทก์รู้สึกเสียใจ - (คดี Hobbs v London and South Western Railway Co) สัญญารับขนคนโดยสารแต่ไม่ถึงจุดหมายปลายทางทำให้โจทก์ต้องเดินกลับบ้านเป็นระยะทางที่ไกล</p>

ลักษณะของ สัญญา	ประเทศไทย	ประเทศสาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
			อับอาย (humiliation and embarrassment) เป็นเงิน 250 ดอลลาร์	- (คดี Watts v. Morrow) สัญญาจ้างทำการสำรวจบ้านก่อนซื้อเพื่อตรวจดูบ้านว่ามี ความเสียหายมากหรือไม่ แต่จำเลยบกพร่องในการสำรวจทำให้โจทก์ต้องซ่อมแซมบ้าน และประสบความล้มเหลว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นางสาวณาดา รัตนารักขา
วัน เดือน ปีเกิด	24 ตุลาคม พ.ศ. 2525
สำเร็จการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสุราษฎร์ธานี มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา แผนกวิทย์คณิตศาสตร์ – เอกภาษาเยอรมัน ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2547 เนติบัณฑิตไทย รุ่นที่ 58 ปี 2548
ปัจจุบัน	ศึกษาระดับปริญญาโท สาขากฎหมายเอกชนและธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย